Roman

Sen Bir Başka Gittin

Liz Behmoaras

DK

Liz Behmoaras İstanbul doğumlu. 1975'ten beri çeşitli yayınevlerinde danışman ve edebi eser çevirmeni, çeşitli yerli ve yabancı kuruluşlarda serbest gazeteci olarak çalıştı. Yayımlanmış yedi kitabı var: *Türkiye'de Aydınların Gözüyle Yahudiler* (Gözlem Yayın A.Ş., 1992), *Kimsin Jak Samanon?* (Sel Yayınları, 1997), *Yüzyıl Sonu Tanıklıkları* (Sel Yayınları, 1998), *Mazhar Osman-Kapalı Kutudaki Fırtına,* (Remzi Kitabevi, 2001), *Bir Kimlik Arayışı Hikâyesi,* (Remzi Kitabevi, 2005), *Suat Derviş-Efsane Bir Kadın ve Dönemi* (Remzi Kitabevi, 2008), *Sevmenin Zamanı* (Doğan Kitap, 2011).

Sen Bir Başka Gittin

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTABI

Sevmenin Zamanı

SEN BİR BAŞKA GİTTİN

Yazan: Liz Behmoaras

1. baskı / Ocak 2015 / ISBN 978-605-09-2417-6
Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Funda Çolpan
Baskı: Kitap Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. No: 123 Kat:3 Topkapı-İstanbul
Tel: (0212) 482 99 10 (pbx)
Fax: 0212 482 99 78
Sertifika no: 16053

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Sen Bir Başka Gittin

Liz Behmoaras

DK
DOĞAN KİTAP

İnsanlar gidişten ziyade dönüşü hayal ederler.

Paulo Coelho

Efrem

Hiç tamamıyla mesuliyet sahibi insanoğlu var mıdır bu dünyada?

Köy, adının esinlendiği bir derenin kenarında kuruludur. Ne zamandır bilinmez, kavakların gölgesiyle gökyüzünün aydınlığı arasından, bazen gür, bazen cılız akar o dere...

Köyün yer aldığı, derenin içinden aktığı topraklar ise, efsanelerin yaşandığı zamanların tanığıdır.

Tüm kutsal kitaplarda bahsi geçen, Dicle-Fırat arasında kalmış ve Tanrı'ya adanan duaların pek çok kadim dilde kulaklarda çınladığı bu toprakların adı, Tanrı Kullarının Dağı anlamına gelen Turabdin'dir.

Sıcak havanın bir bulut misali, boz rengi çorak toprağa çöktüğü bir eylül gününün öğle vaktinde, Turabdin'deyiz. Etraf son derece sakin, her şey uykuya dalmış gibi. Ara sıra esen rüzgâr dışında hiçbir yaşam işareti, hiçbir kıpırtı yok. Ancak bu sükûnete ve sessizliğe rağmen ya da belki onlardan dolayı, Turabdin sanki gelecekteki olaylara gebe, onların vaatleriyle dolu...

Sanki bir el, kuytularda bir yerde gizlenen kahramanları birazdan harekete geçirip güneşin yakıcı ışığına çıkaracak; tıpkı satranç tahtasına piyonları sürer gibi...

Ve...

Beyaz sakallı bir adam, köyün girişindeki evlerden birinin yanında beliriveriyor. Evin içindekilere seslenip Mardin'e gideceğini söylüyor ve köyün önünden geçen tozlu, ıssız anayola çıkıyor. Başında yuvarlak bir şapka, üstünde koyu kah-

verengi yelek, ceket ve pantolondan oluşan bir takım elbise ile ceketinin cebinde beyaz bir mendil, ayağında rugan ayakkabı, elinde de büyükçe bir spor çantası var. Yaka aralığından kolalı beyaz bir kumaş parçasının göründüğü siyah bir gömlek giymiş. Yola çıkar çıkmaz, kararlı ve hızlı adımlarla ilerliyor... Ancak yaklaşık bir kilometre sonra duyduğu motor sesiyle irkilip adımlarını yavaşlatıyor, yanından geçmekte olan cipi durdurmak için kolunu kaldırarak birkaç kez sallıyor.

Cipi kullanan poşulu orta yaşlı adam da işareti görünce frene basıp az ilerde duruyor, ardından başını pencereden uzatarak, Arapça, "Hayırdır, nereye böyle *ammo*?"[1] diye soruyor.

"Mardin'e gidiyorum... Yolunun üstündeyse beni arabana alır mısın?"

"Otobüs ya da dolmuş mu bekliyordun? Bu saatlerde buralardan pek sık araba geçmediğini bilmez misin? İyi ki bana rastladın."

"Otobüs ya da dolmuş geçse de binemezdim zaten. Üstümde para yok. Para almayı unutmuşum!"

"Sıcak başına vurmuş olmasın? Parasız çıkılır mı hiç? Tövbe tövbe!"

"Mardin'e gidiyorsan beni arabana alır mısın? Yorulmuşum" diye tekrarlıyor ihtiyar, şoförün son sözlerini duymamış gibi, bitkin bir sesle.

"Alırım elbette. Buyur gel, yanıma bin."

Yaşlı adam biraz zorlanarak arabaya biniyor, yanına yerleştiği şoför dikkatle süzüyor onu.

"Ya *ammo*, sen papaz mısın yoksa? Giyiminden öyle gibi görünüyor. Evin nerede?"

"Evet, papazım" diyor adam. "Gümüşdere'den geliyorum. Orada bir evim var... Vardı... Ama şimdi viraneye döndü...

1. Amca.

Muhtarın yanında kalıyorum. Sıcak günlerde de kilisede" diye ekliyor, o aynı yorgun ses tonuyla.

"Eh, sorması ayıp değilse, Mardin'e ne yapmaya gidersin?"

"Düğüne."

"Ha, şimdi anlaşılıyor! Bir yakınının düğünü galiba. Yoksa kiliseye, onu evlendirmeye mi gidiyorsun?"

"Çok uzun düşündüm... En sonunda evet, onu... Onları... Evlendireceğim. Geç kalmamışımdır inşallah!" diyor yaşlı adam tereddütle. Cümlenin sonunda sesi garip bir şekilde boğuklaşıyor. Ağzı uykudan ya da içkiden yapış yapış olmuş gibi konuşmakta şimdi.

"Karar vermeden önce uzun uzun düşündüm, çünkü... Hiç tamamıyla mesuliyet sahibi insanoğlu var mıdır bu dünyada? O insanoğlu ki zaten ana rahmine hislerin galeyana gelmesiyle düşmüştür ve o andan itibaren onun da içine delilik tohumu ekilmiştir... Hani nerede, arzularla yanıp tutuşan bir gencin mesuliyet hissi? Nerede sarhoş olmuş bir adamınki?"

"Neler anlatıyorsun *ammo*? Kusuruma bakma, ama pek anlamıyorum dediklerini. Kimler galeyana gelmiş? Kim sarhoş olmuş? Neyse... Akraban filan mı yoksa evlenecek olan? Bir yandan aman yetişeyim diye telaş edersin, öte yandan da arabasız, parasız, bu sıcakta kendini ıssız yollara atarsın. Tuhaf adamsın vesselam!"

"... Hele âşık olmuş biri asla mesul olamaz! Çünkü aşkla hiç münakaşa edemez insan; kafasını hiç çalıştırmadan onun kanunlarına uyar, kulu kölesi olur, karşılığında da mesuliyetsizliğin tuhaf saadetini tadar... O zaman başkasının vazifesi değil midir ona doğru yolu göstermek? Veya göstermeye çalışmak? Ha değil midir? De bakalım..."

"Ne diyeyim bilmem ki! Vallahi de billahi de söylediklerinden tek kelime anlamıyorum. Bir mesuliyet lafıdır tutturmuşsun. Ne mesuliyeti, kimin mesuliyeti? Aman... Eyvah...

Ammo! Ne oluyor sana? Hay Allah, adam bayılmış, gitmiş! Ne yapsam ben şimdi bunu?"

İhtiyarın kafası, son cümlesi zorlukla ağzından çıktıktan sonra, aniden boş bir çuval gibi öne düşmüş, sonra yana kayıp cama vurmuş, şapkası da yere, ayaklarına yuvarlanmıştı. Emniyet kemerini takmış olmasaydı, tüm gövdesinin öne doğru devrilip ön cama hızla çarpması işten bile değildi. Şimdi başı öne eğik, kıpırtısız, öylece duruyor; boğazından hafif bir hırıltı yükseliyor. Şoför sert bir frenle arabayı durduruyor. Yola bakıyor. Kimsecikler yok. Daha fazla duraksamadan arabadan inip esrarengiz yolcusunun tarafına geçerek kapıyı açıyor. Onu başından ve omuzlarından tutarak usulca çekiyor. Adam külçe gibi ağır... Besbelli kendini tamamen kaybetmiş; tek hayat belirtisi, bembeyaz, kupkuru olmuş dudaklarından, gittikçe azalarak çıkan o garip hırıltı... Şoför belki bir araba geçer, yaşlı adamı ona teslim eder ya da en azından yardım alır umuduyla, bir kez daha bakınıyor etrafına. Boşuna... Çıplak tepeler arasında uzanan yolda, kavaklara tünemiş iri kargalardan ve kendilerinden başka hiçbir canlı yok. Çaresiz, kollarının altından tutarak çekmeye devam ediyor yaşlı adamı. Zor bela arabanın arka koltuğuna yatırıp, düşmesin diye emniyet kemerini gövdesine dolayarak bağlıyor. Sonra ön koltukta kalmış spor çantasını alarak, gideceği yere, olası akrabalarına dair bir ipucu bulma umuduyla açıyor, içindekileri çıkarıyor. Adam doğru söylemiş, zira çantadan çıkanlar arasında bir cep telefonu ve içinde para bulunmayan, ancak bir kimliğin olduğu cüzdan var. Bütün bunlarla yaşlı adamın yakınlarına ulaşmanın mümkün olabileceğini düşünen şoför, daha fazla zaman kaybetmeden tekrar yola koyuluyor. Sorumlu herhangi bir vatandaşın yapacağı gibi yolcusunu en yakın kasabadaki devlet hastanesinin acil servisine götürecek, olup bitenleri olduğu gibi anlatacak, çantayı ve içindekileri yetkililere teslim edecek, sonra onu orada kaderi-

ne terk edip yoluna devam edecek. Onun için daha fazlasını yapmaya vakti yok, ayrıca buna herhangi bir mecburiyeti olduğunu da düşünmüyor.

Ancak yaşlı yolcu hastaneye varmadan son nefesini vererek, planını kısmen bozuyor. Dolayısıyla şoför onu acile değil, morga bırakmak durumunda kalıyor. İfade verdikten sonra da hem hastaneden çıkıyor, hem de hikâyeden...

Ölenin adı Tuma Azar. Yanında bulundurduğu belgeden, adını söylediği köyde doğduğu ve papaz olduğu anlaşılıyor.

Cenazesini kaldırmaya, adı ve numarası cep telefonunda bulunan ve İstanbul'da yaşayan kızı Meryem, damadı İlyas ve torunu Tina geliyorlar...

Papaz Tuma Azar, vasiyetine uygun şekilde, köyünün aile mezarlığına defnediliyor.

İstanbul-Mardin uçağında

Uçak yeni havalandı. Önünde iki saat var. Biraz dinlenebilse... Gözünü kapayıp beş on dakika kestirebilse! Bunca ilacı boşuna almamış olurdu hiç değilse. Uyumazsa yorgunluktan geberecek. Zaten bu seyahat başından beri aksiliklerle doluydu... Aksilikler daha ilk günden başlamıştı. Uykusuz bir geceden sonra, sabahın köründe İstanbul uçağı için yollara düşmüş, grev dolayısıyla havaalanında saatlerce pineklemiş; X-ray cihazı nedensizce hiç durmadan ötmüş, üstü aranmıştı; üstünde ne var ne yoksa çıkarmış, yeniden geçmiş, yeniden ötmüş, yeniden üstü aranmıştı. Kör olası alarm bir türlü susmak bilmemişti... Paris-İstanbul uçuşu da o türbülanslarla bir başka şenlikti. Midesi ağzına gelmişti, bir lokma yiyecek, bir bardak su dahi alamamıştı... Rötarlar yüzünden İstanbul'a geç varması, ertesi sabah erkenden Mardin uçağına binmek için havaalanına yakın otelde uykusuz bir gece daha geçirmesi de seyahatin tuzu biberi olmuştu...

Sonrası kim bilir nasıl gelişecek! Sonrası, Allah kerim! Şimdi gözlerini kapayıp azıcık uyuyabilse! Aslında bu son aylarda hiç doğru dürüst uyuyamıyor ki! Hele babasının ölümünden sonra... Yolda, bir başına, kimsesizler gibi gitmişmiş. Neredeyse iki yıldır da görmüyordu onu. İyi ama o da kalkıp Allah'ın unuttuğu bir köyde yaşamaya gitmeseydi! Kalacak yeri bile yokmuş, bazen muhtarın evinde, bazen de kilisede yatıp kalkıyormuş. Cenazesine de yetişememişti. Dua-

sına da... Meryem ve kocası hep yaptıkları gibi, her şeyi halletmişler ve yine her zamanki gibi tek bir sitem dahi etmemişlerdi. Şimdi ise, İstanbul'da hiç değilse bir gün kalıp onlara zaman ayırmadığı için de seslerini çıkarmıyorlar. O da suçluluk duygusunun altında bir kez daha eziliyor tabii... Meryem'le de görüşmeyeli kim bilir kaç ay oldu. Belki bir yıl. Oysa aileden geriye bir o kaldı. Zaman geçmek bilmiyor. Daha önce hiç Mardin'e uçakla gitmiş miydi? Yok, canım ne uçağı! Zaten yıllar ve yıllar önce göç edeli beri, o yöreye hiç geri dönmedi ki... Hep kaçındı. Hep kaçtı. Oysa daha güneye, Irak'a, Suriye'ye ve daha doğuya İran'a giderken, çok çok yakınına, sınırına geldi, hem de defalarca... Ne tuhaf! Havaalanından da taksiye binecek. Cumartesi de otelin sağladığı bir arabayla köye gidecek... Uçak. Taksi. Kiralık araba. Değil taksiye, dolmuşa ya da otobüse bile binilmezdi çocukluğunda... Kırk yılda bir, köyden kasabaya ya da Mardin'e gitmek için, yoldan geçen bir kamyonu durdurur, içine atlarlardı babası ve abisi Gabriel'le... Hatta bu tür yolculuklarla ilgili, dillere pelesenk olmuş bir tekerleme de vardı yerel ağızla söylenen, neydi o? "*Hayde yaboo merdinee, ustu acigg makine*" gibi bir şeydi galiba... Kamyonun kasasını bazen hayvanlarla paylaştıkları bile olurdu.

Yok hayır! Çare yok! Ne ilaçlar ne şimdi içine çöken hüzün ne yorgunluk, hiçbiri işe yaramıyor. Şu an boşlukta, kim bilir kaç bin metre yüksekteyken kaybolmaya yüz tutan hatıraları salakça, gereksiz yere kurcalayıp duruyor. Sanki onlara baktıkça, görüntüleri daha da bulanıklaşıyor, gözleri yanıyor, kalbi sıkışıyor...

O da babası gibi buralarda, doğmuş olduğu yörede geberip gidecek galiba.

Yan koltuktaki kadın ikidir ondan ışığını söndürmesini istiyor. Güpegündüz yanlışlıkla hangi düğmeye bastıysa! *Kusura bakmayın bayan ama bu mümkün değil. Yarım asır ol-*

du neredeyse buralara gelmeyeli! Bilmem anlatabiliyor muyum? Eskileri iyi görebilmek için, çok kuvvetli bir ışığa ihtiyacım olacak...

Işığı söndürmüyor. Gözlerini kapayamıyor. Zihni dağınık bir şekilde de olsa, sürekli ve son hızla çalışıyor... Aniden üşüşen anılara dur diyebilse!

"Beyefendi her şey yolunda mı?"

Hostesin biri elini hafifçe omzuna değdiriyor.

"Bir sorun mu var yoksa?"

Eyvah! Acaba hostesin dikkatini çekecek ne yapmış olabilir ki farkına varmaksızın? Bir şeyler yiyip içme teklifini cevapsız bırakma, çok derin birkaç iç çekme ya da en beteri, kendi kendine mırıldanma, konuşma... Bu daha önce de başına gelmişti. Ona, "Teşekkürler, her şey yolunda, hiçbir sorunum yok" diyebilmek isterdi, ama kendini öylesine mahcup hissediyor ki bunu bile yapamıyor. Başıyla hafif bir işaret vermekle yetiniyor. "Merak etmeyin, düzeni bozacak, mesele çıkaracak o yolculardan değilim" der gibi.

"... taştan ağzıyla öpmüştür seni / kan revan içinde alnaçlar"

Sabahın dokuzu, Mardin Havaalanı çıkışı...

Yağmur yağıyordu ve havada kar kokusu vardı... Efrem sıra halinde bekleyen taksilerin ilkine yöneldi.

"Valiz yok mu hocam?" diye sordu şoför, ona kapıyı açtıktan sonra, eliyle arabanın bagajını işaret ederek.

"Olmaz olur mu? Var tabii" diye cevapladı Efrem.

"Hani nerede?"

Efrem binmekten vazgeçip bavulunu orada görmeyi umarcasına önce sağ eline baktı, sonra telaşla etrafına. Sol omzuna çapraz asılı dizüstü bilgisayar çantasından başka bir bagaj yoktu görünürde.

"Eyvah! Şey... Unutmuş olmalıyım. Hâlâ banttadır herhalde."

"Siz gidin alın hele, ben sizi beklerim."

Epey uzun süren bir psikoterapi sürecinin zihninde bıraktığı izler, her dalgınlığın, her unutkanlığın, her şaşırmanın, kısaca her lapsusun altında yatan nedeni incelemeye itiyordu onu.

Koca bavulu unutmuşum... İnanılır gibi değil! Böyle devam ederse, kendimi de bir yerlerde unutacağım. Yoksa hâlâ buraya dönmek istemiyor muyum? Aman, ne bileyim! Kaybolmasa bari şu bavul!

Bavul bantta değildi. Bir süre dönüp durduktan sonra, kayıp bagajlar bölümüne alınmış olmalıydı. Nefes nefese o bö-

lüme koştu. Oradaydı. Bavulu alıp görevliye hararetle teşekkür ettikten sonra, aynı hızla taksi durağına döndü.

Arabada zihnini çok eskilerden gelme bir soru kurcaladı: *Şoför acaba Türk mü, Kürt mü, Arap mı? Belki de Süryani...* Onun şimdiye kadar sarf etmiş olduğu iki üç cümle, yol ve heyecan yorgunu beyninde hiçbir çağrışım uyandırmamıştı. Her halükârda onunla Türkçe konuşuyordu, başka bir dil, mesela Süryanice konuşacak değildi ya! Zaten kendisi de yıllardır Süryanice konuşmuyordu. "Süryanice bütün dillerin anasıdır" derdi aile büyükleri, "Tanrı'nın cennette Âdem'le konuştuğu dildir, Hazreti İsa'nın dilidir." Bir zamanlar konuşulması, devlet emriyle on kuruş cezaya mal olan dildi.

"Erdoba Evleri'ne lütfen!" deyip ardından bir açıklama getirme gereğini duydu. " 'Erdoba Evleri' adında bir otel varmış, oraya gideceğiz."

"Bilirim orayı hocam, 1. Cadde'dedir, Artuklu Kervansarayı'yla Mardin'in en iyi oteli sayılır. Saray gibidir. Uzun mu kalacağınız?"

"Pek sayılmaz."

"Kalsaydınız keşke! Mardin şahane bir şehirdir hocam. Uzun uzun gezmeye değer. Buraya ilk gelişiniz mi?"

Şoför sohbet etmeye, sorular sormaya hevesliydi, aslında bunda şaşılacak bir şey yoktu... Bu yörenin insanının ne kadar meraklı olduğunu, yeni gelen yabancıyı iyi niyetle de olsa nasıl sorulara boğduğunu birden hatırlayıverdi Efrem.

"Ya öyle, gerçekten şahane bir şehir!" diye tekrarlayıp soruyu cevapsız bırakmayı tercih etti.

"Demek yolculuk İstanbul'dan ha?"

Yolculuk çok daha uzaklardan, geçmişten, çocukluktan...

"Yani İstanbul aktarmalı... Evet, İstanbul'dan sayılır."

"İstanbul mu? Orası devlet içinde devlettir!" dedi şoför, çok önemli bir bilgiyi ifşa edercesine. Ne demekti şimdi bu? Ona daha dikkatli baktı. Yirmi-yirmi beş yaşlarında görünen, cılız

denecek kadar zayıf, kısa boylu, kara kuru biriydi.

"Kaldım ben İstanbul'da, akrabalarda. Bilirim biraz... İnsan orada kayboluyor" diye devam etti çocuk. Sonra aniden, "Ama İstanbullu değilsiniz galiba hocam. Şey, diliniz biraz şey ediyor da... Alamancı falan mısınız yoksa?" diye sordu.

Sana ne benim dilimden! Hem sen kendininkine baksana... diye geçirdi içinden Efrem, hafifçe öfkeli. Çocuk haklıydı oysa, dili sahiden de biraz "şey" ediyordu... Yani, Türkçe, Arapça, Süryanice, Fransızca, İngilizce, hangi lisanı konuşsa, genelde hafif, ama yorulduğunda epey belirginleşen yabancı bir şiveden kurtulamıyordu. Ne şivesi olduğu da tam belli değildi.

Yabancı işte, sadece yabancı!

Yeni sorulara geçit vermemek için alnını cama dayadı. Gökyüzüne üşüşen kalın bulutlar havayı iyice koyulaştırmıştı... Radyoda tam olarak ne türden olduğunu kestiremediği bir müzik çalıyordu hafiften. Çinko damları donmuş görünen gecekonduların önünden geçtiler, üç dört katlı, insanın içini karartan sıvasız apartmanların... Kale önce uzaklarda bir yerde göründü, sonra bir ara kayboldu... Ancak birkaç dönemeçten sonra, Mardin nihayet tüm ihtişamıyla gözler önüne serildi. Gün ışığında sarı boz bir renge kuşanmış dikey şehir, Mezopotamya ovasının üzerine uzanan devasa teras şehir, "sessizliğin ve meyvelerin şehri", tepedeki kalesinden eteklerine kat kat sıralanmış zengin işlemeli taş evleri, kayalıkların arasına sokulmuş daracık sokak ve merdivenleriyle, yani yıllar önce bıraktığı haliyle Efrem'in karşısına çıktı.

Şehre Cumhuriyet Meydanı'ndan girip 1. Cadde'den devam ederken, şoför sohbeti yeniden başlatmayı denedi.

"Buraya vazife için mi geldiniz hocam?" Bu her türlü işi kapsayabilecek "vazife" kelimesi eskiden de çok kullanılırdı. Hay Allah, ne için geldiğini anlatması öyle uzundu ki!

"... gibi bir şey..." diye mırıldandı.

Çocuk yılmayıp biraz daha konuşmaya devam etti. Hem

matematik öğretmenliği bölümünde okuduğunu hem de ailesine destek olmak için çalıştığını anlattı. Belki ileride öğretmenlikten vazgeçip turist rehberi olabileceğini söyledi. Önlerinden geçerken, Mardin Müzesi'ni, Meryem Ana Kilisesi'ni, Ulucami'yi gösterip kilise için, "Burası Süryanilerindir" diye belirtti.

Efrem bir yandan dalgınca dinlerken, öte yandan camdan bakmayı sürdürüyordu. Gülüşüp şakalaşarak yoldan geçen kızlı erkekli kalabalık bir öğrenci grubu gördü. Kızlar oldukça modern giyimliydi...

Onlara takdirle bakıp, "Bayağı çok sayıda üniversiteli kız varmış" diye mırıldandı.

"Bunlar yabancıdır hocam. Bunlar buraya dışarıdan okumaya gelmişlerdir. Buradaki kızlar erkeklerle gezmez, evlerinde otururlar" diye bir yorum getirdi genç şoför, biraz sinirli bir ses tonuyla. Söylediklerine Efrem'den herhangi bir tepki gelmeyince de susup radyonun sesini sanki bilinçli olarak iyice yükseltti.

Araba kalacağı otelin giriş kapısının önünde sert bir frenle durduğunda, Efrem camdan merakla binaya baktı. "Kapıları, pencere çevreleri, sütunları, kemerleri, taş işçiliğinin oya gibi ince örnekleriyle bezeli eski bir konak" diye yazıyor olmalıydı tanıtım broşüründe... Kendisine göre ise, ilk nefes aldığı evin az çok benzeri bir hanın otele dönüştürülmüş haliydi. Bundan dolayı hoşuna gitti.

Çocuk, asık bir suratla arabadan inip bavulu bagajdan alıp neredeyse önüne attı: "İşte beyim, vardık. Erdoba burası... Bagajla 60 lira ediyor."

Gücendirmişim çocuğu. Kızların okumasıyla ilgili söylediklerime alınmıştır ya da suskunluğuma, sorularına cevap vermeyişime... Her neyse! Kırk yıl sonra karşılaştığı ilk Mardinliyi, daha ilk saatten gücendirmeyi başarmıştı. Kusurunu affettirmek istercesine, zoraki gülümseyip istenen mebla-

ğa yüklü bir bahşiş ekledi. Bavulunu elinden alan gencecik bir kominin peşinden, kemerli, işlenmiş siyah demir kapıdan içeri girdi.

Rüya değil, gerçek bu! Bunca yıl sonra Mardin'deyim, yarın da çocukluğumun geçtiği köye gideceğim.

Evet, her şey gerçekti. Bir merdiveni inip bir başka merdivenden çıktı, "Resepsiyon" yazılı bir odaya girdi, masada duran balıketinde esmer kız pasaportunu inceledi, nerede doğmuş olduğunu görünce geniş bir gülümsemeyle, "Hoş geldiniz" deyip bir anahtar uzattı. Sonra bavulunu taşıyan kominin peşinden tekrar dik merdivenleri indi. Aşağıda bir taş avluyla bir bahçe vardı, oraya açılan kapıların birinden içeri girdi.

"Buyurun hocam, işte Osmanlı Konağı'nın süiti."

"Başka konaklar da mı var?"

"Var hocam. Selçuklu, Asur ve bir de Babil Konağı var bundan başka. Girişleri sokağın az ilerisinde. Ama şu anda tadilattalar."

"Anlıyorum."

Anladığı başka bir şey daha vardı: Besbelli yöredeki çatışmalı ortam, bu son yıllarda turistin ayağını buralardan epey kesmişti. Sanki bugün otelin tek müşterisi kendisiydi... Tamam, turizm mevsimi değildi ama yine de biraz daha hareket olmalıydı bu kadar şatafatlı bir konaklama yerinde.

Kapı açıldı, içine yoğun bir küf ve is kokusu sinmiş bir odaya girdi; kubbeli taş tavanı, kemerli taş duvarı olan odada göz alıcı bir kilim, az sayıda oymalı tahta mobilya ve baldaken yatak vardı.

Demek tipik bir Mardin evinin odası diye tanıtıyorlardı bu odayı! *Allah bilir, mini barı şu eski çeyiz sandığının içine koymuşlardır, fön makinesi de varaklı aynanın arkasına gizlenmiştir,* diye düşündü.

"Beyefendi, erkondişön ve ısıtma ayarı şuradan yapılıyor,

şuradaki düğme odanın bütününü aydınlatıyor, bu düğmeler de başucu lamba..."

Kominin odanın teknik donanımı hakkında bilgi verişini, "Tamamdır oğlum, ben bakarım icabına!" diyerek sabırsız bir şekilde yarıda kesiverdi.

Çocuk odadan çıktıktan sonra gerçekten de her şeyin "icabına baktı." Çok sık seyahat edenlere has bir kararlılık ve el çabukluğuyla, ışık ve ısıtma sistemini buldu, çalıştırıp istediği ayara getirdi, bavulunu açtı, eşyalarını çıkarıp dolaba ve komodin niyetine sunulan işlemeli sandukanın bölmelerine özenle yerleştirdi; bunları yaparken zaman zaman duvardaki aynaya kaçamak bakışlar atıyordu. Hem uzamış hem de tepede epey seyrekleşmiş kül grisi saçlar. Altı torba olmuş, uykusuzluktan kızarmış gözler. Yanaklarını kopkoyu gölgeleyen bir günlük sakal...

Acilen tıraş olmam gerek. Bu saç ne böyle! Ya bu sakallar!

Sonunda asmaya hazırlandığı gömleği koltuğa bırakıp aynaya iyice yaklaştı ve yansıyan görüntüsüne daha dikkatli baktı.

Gözkapakları da iyice sarkmıştı... Çok yorgun, hüzünlü ve şaşkın bir hali vardı.

Evet, şaşkın bir hali vardı... Buralara ne için döndüğünü tam olarak bilmiyordu. Yani evet, az çok biliyordu, köydeki ev ve etrafındaki arsa içindi... Babasının vefatıyla bunların tek mirasçısı olmuştu. Meryem cenazenin hemen ardından yolladığı bir mektupta, bunun nedenini ayrıntılı şekilde izah etmişti.

Babam köyüne dönmeden önce İstanbul'daki evi üzerime yapmıştı, onu yıllarca yanımızda barındırdım diye... Ne kadar adildi bilirsin. "İstanbul'daki daire seninse, köyde, babamdan ve abimden kalan arsanın bize ait olan kısmı ve bizim oturduğumuz ev, Efrem'in olmalı" diyordu. "Yılın birkaç ayı için yurtdı-

şından dönen insanlarımız sayesinde buraları ileride belki tekrar canlanır... O da bu malı isterse onlardan birine kiralar ya da belki kim bilir, benim gibi yaşlılığında gelip buralara yerleşir.”

Bağlar içindeki taş yapıdan ve etrafındaki bahçeden söz ediyordu. Bir zamanlar, amcaları, yengeleri ve kuzenlerine komşu, annesi, babası ve kardeşleriyle oturdukları o kavruk taşlarla örülü evden ve bahçeden... Demek babası, oğlunun yaşlılığında oraya yerleşebileceğini düşünmüştü... Böyle bir şey mümkünmüş gibi! Bir an bile düşünmeden payına düşen bu binayla arsayı satmaya karar vermişti. Tabii alıcı bulunursa! Ancak Meryem’e telefon edip ya ilan yoluyla ya da emlakçiye vererek, arsayla evi satışa çıkarmasını rica ettiğinde, ablasından öfkeli, kırgın bir cevap almıştı.

“Satmak mı? Şaşırdın mı sen? Bizim köyün bir evini, bir arsasını satmak hiç olur mu? Hem de kaç bin yıllık bir köyün? Eşin dostun yüzüne nasıl bakarsın, nasıl bakarız sonra? Hem oralarda kim mal mülk satın alır ki? Olsa olsa civardan tanıdık birilerine kiraya verirsin, sana küçük bir gelir olur, malımız da yabancıya gitmez. Ya da yarıcılık usuluyle birilerini oturtursun orada. Bak, amcamların oğulları da öyle yapıyor, bizimkine bitişik evi yine bizden bir aileye vermişler.”

Omuz silkmişti Efrem. *Mal yabancıya gitmesinmiş!* Evi kiraya vermek ya da yarıcılık usulüne baş vurmak hiç cazip gelmiyordu. Elden tamamıyla çıkarılmayan bir ev, ileride sayısız soruna neden olabilirdi. Efrem de herhangi yeni bir sorunla uğraşmak istemiyordu. Ablasından, en ikna edici ses tonunu kullanarak, yine de gazeteye ilan vermesini tekrar tekrar rica etmişti.

“Sana söz, ilanı görüp de ilgilenen müstakbel alıcıları birlikte elekten geçiririz. Tabii alıcı çıkarsa ki buna hiç ihtimal vermiyorum” diye eklemişti onu rahatlatmak amacıyla ve konuyu tamamen unutmuştu.

Ta ki ablasından bir telefon gelene kadar...

"Arsaya da, içindeki eve de bir alıcı çıktı" demişti Meryem, hâlâ küskün, sitemkâr bir sesle. "Hayırlısı diyelim ki hayırlısı olsun! Etrafa sordum soruşturdum, gelmene gerek yokmuş, bir avukat buluruz, ona ve bana vekâletname verirsin... Ama tabii gelmek istiyorsan çok daha iyi olur. Önce İstanbul'dan geçersin, bir iki gün hasret gideririz seninle, enişten ile yeğenini de görürsün, sonra da malı satın almak isteyen İstanbullu hanımla birlikte oralara gider, hem bunca yıldan sonra doğduğun yeri yeniden görmüş olursun, hem de kadının nasıl biri olduğuna bizzat karar verirsin. Ne dersin, iyi fikir değil mi? Yaz bakalım adını ve telefon numarasını..."

Efrem önce Paris'ten, yine Meryem aracılığıyla İstanbul'da bir avukat tutmuştu. Avukat da teklifi değerlendirdikten sonra onu aramış, bilgi vermişti: Arsa ve ev, tam hatırlamıyordu, bir tür "sanat merkezi" mi demişti, "sanat dersleri verilen bir merkez" mi, yoksa şimdiki moda tabirle "butik otel" mi, artık neyse, o hale getirilerek kullanılacakmış. Alıcı da Zuhal bilmem kim adında bir kadınmış... Mozaik sanatçısı mıydı, mozaik sanatı hocası mıydı, bu da Efrem'in aklından uçup gitmişti. Meryem'in, alanında oldukça ünlü olduğunu söylediğini hatırlamıştı sadece. Onu bir kez bir televizyon kanalında görmüş, bir de gazeteye verdiği röportajı okumuştu ablası.

"Uzun boylu, çok hoş bir kadın... Ancak epey uçuk da olmalı! Hiç bizim köyde bir sanat merkezi ya da bir butik otel hayal edebiliyor musun?" diye eklemişti Meryem gülerek.

Hayır, Efrem de öyle bir şeyi asla hayal edemiyordu ve evet, vekâletname verip bu işle hiç ilgilenmeyebilirdi. Ama öyle yapmamıştı. Avukatından, hem Zuhal'le, hem de köyün muhtarıyla temasa geçmesini, evi söylediği tarihte gezebilmeleri için gerekeni yapmasını istemişti. Özünde, bunca yıl ertelemiş olduğu bu dönüşü, şimdi, bu olası satışı fırsat bilip gerçekleştirmek istemişti. Hem de kendisiyle baş başa.

Çocuksuz. Nathalie'siz. Hepsinden önemlisi de nedenini tam olarak bilemeden.

Şu anki şaşkınlığı ondan olmalıydı.

Televizyonu açtı.

Ulusal TV spikeri konuşuyordu: CHP eski başkanı Deniz Baykal, Dersim tartışmaları için "Türkiye'ye kurulan bir tuzak" diyordu... Efrem omuz silkti. Ardından Dışişleri Bakanı Davutoğlu, Suriye'ye uygulanacak yaptırımları açıkladı. Efrem dikkat kesildi. Türkiye-Suriye ilişkileri, iki ülke arasında giderek tırmanan gerginliğin ileride yol açabileceği sorunlar açısından müthiş ilgilendiriyordu onu. Olaylar başladığından bu yana gençliğinde çok oynadığı satrançta olduğu gibi, sonrakilere yol açacak olan hamleleri mümkün olduğunca önceden kestirmeye çalışıyordu. Davutoğlu'ndan sonra, Hatay'da durumdan şikâyet eden esnaf belirdi ekranda. Suriyeli komşu, artık buralara eskisi gibi, alışveriş için uğramaz olmuştu. Günübirliğine dahi gelen yoktu. Boş dükkânlarda in cin top oynuyordu. Van yine sallanmıştı. Zavallılar! Sağlam ne kaldıysa yıkılacaktı bu vesileyle.

Kısa zaman önce Mardin ve civarında meydana gelen silahlı çatışmaları hatırladı Efrem. Yarın köyüne gidecekti. Daha doğrusu gideceklerdi, havaalanından aramış olduğu o Zuhal Hanım'la birlikte; önce burada, otelde buluşacaklardı... Bu tür bir nedenden dolayı ertelenmeseydi bari yolculukları! Korktuğundan değildi, hiç değildi. Yıllarca "sıcak" bölgelerde muhabirlik yapmıştı. Başına kötü bir şey gelebileceğine asla ihtimal vermez, kendini hep tuhaf bir şekilde bir tür dokunulmazlık zırhına bürünmüş hissederdi. Ancak şimdi bazı yollar kapanır da gitmek istedikleri yere gidemezlerse, bu yolculuğu nedense bir daha yapamayacağı hissine kapılıyordu. Kumanda aletini alıp kanaldan kanala tekrar gezindi. BBC'den, Washington'un Ortadoğu'daki bankalara, Suriye yönetimine ait servetten vazgeçmeleri için baskı

yaptığını öğrendi; buna karşılık, bazı müfettişlere bakılırsa, Esad ailesi servetinin çoğunu, epey önceden AB ve ABD'nin erişemeyeceği bir yerde, Rusya'da güvence altına almışmış...

Biraz daha dinleyip birkaç kanal değiştirdi, yanından ayırmadığı not defterine birkaç not düştü. Dizüstü bilgisayarını açıp internete bağlandı, güvendiği birkaç sitenin son dakika haberlerini taradı. Otuz küsur yıldan beri, bir yazıyı yazmadan önce kendine sorduğu soruyu bir kez daha yineledi. Topladığı bilgiler yeterli miydi? Evet, ilerleyen saatlerde araya çok önemli yeni bir gelişme girmezse, yeterliydi... Zaten bu satış işini hallettikten hemen sonra Hatay'a gidecek, orada da birkaç gün, belki de daha fazla kalacaktı; dönüşte vakit bulursa bir günlüğüne İstanbul'a uğrayacak, ablasını kısa da olsa görebilecekti. Kendisi bilgisayarda gezinirken televizyon ekranı aniden karlanmıştı. Kumandanın düğmelerine basıp kanal değiştirmeyi denediyse de hiçbirinde net bir görüntü yakalayamadı. Sonunda pes edip uçakta aldığı ve bir türlü göz atmaya vakit bulamadığı Türk gazetesine baktı:

> (...) Reuters haber ajansıyla mülakat yapan Barzani, "terör örgütünün saldırılarının Kürt halkının geleceğiyle oynadığını" ifade ederek, şu an saldırı zamanı olmadığını, barışçıl ve demokratik yollarla mücadelenin amaçlanması gerektiğini, çözümün bu olduğunu söyledi.

Bildik Barzani söylemleri! Hele hele şu son yıllarda!

Gözlerini yumup yatağına sırtüstü uzandı. Öylece birkaç dakika kıpırtısız kaldı. Çok yorgundu. Hem hiç kuşkusuz hareketli geçecek olan ertesi gün hem de Suriye sınırında bulunacağı süre gözünde iyice büyüyordu. Ama oraya gitmeden de olmazdı. Olay yerine koşabilecek güçte olacağı kaç yıl vardı önünde? Bugün kendini öyle bitkin hissediyordu ki, sorsalar, "Ancak bir iki yıl" derdi... Belki o kadar bile değil! Hangi

büyüğünden duymuştu bir zamanlar, "Altmış yaş, bir gazetecinin muhabirlik yapması için bayağı ilerlemiş bir yaş sayılır" sözünü? Üç ay sonra altmış yaşını dolduracaktı.

İşe daha dün başlamış gibi hissederken kendimi, yakında bana, "Haydi kardeşim buraya kadardı, otur artık oturduğun yerde" denecek.

Evet, mesleğini hâlâ çok seviyordu. Tarihin yazılışına bunca yakından tanık olmak, önemli olayları daha yaşarken, anlamaya, çözmeye çalışmak, kendisine hep büyük bir ayrıcalık gibi görünmüştü.

Yeniyetmeliğinde evde, radyo başında saatler geçirirdi. Spiker dünya ya da memleket çapında önemli bir olay aktardığında ve kendisi yüksek sesle, "Of yaa! Şimdi orada olmak vardı!" diye hayıflandığında, Nisane Hala endişeli bir sesle, "Dur oğlum dur, içine düşeceğin cihazın! Hem orda olup ne yapacağın! Gazetecilik mi? Karın doyurmaz bilesin!" derdi.

Sanki babasının papaz oluşuyla karınları çok doyuyordu da! Ama tabii bunu dile getirmek asla söz konusu olamazdı.

Tam da bunu düşünürken biraz geriden babasının sakin sesi duyulurdu: "Üniversiteyi bitirdikten sonra ne istersen onu yaparsın oğlum. Ama önce üniversite!"

Üniversite. En önemli hedef! Ailenin ilk yüksek tahsil yapanı olacaktı. Az buz şey değildi.

Genelde ta lise yıllarından itibaren söz yüksek eğitimden açıldığında babasından bir öğüt daha gelirdi, besbelli ilki kadar önemsediği:

"Aman diyeyim oğlum, siyasete ne kadar meraklı olsan da, sağ sol kavgalarına asla bulaşma. Burslu okuyorsun, bursundan olursun! Hem, bilmelisin ki bizler daima devleti savunuruz. Çünkü Kutsal Kitap, 'Hiçbir hükümdara karşı çıkma' der."

Bu söylenenleri göz ardı etmeyecek kadar aklı başındaymışım, diye düşündü yine anılara dalmış olan Efrem. Evet, aklı başında bir genç sayılırdı ve en büyük isteği, fikirlerini ile-

ride kalemiyle aktarmak olmuştu hep. Dolayısıyla gençken seçmiş olduğu safı ya da safları mümkün olduğunca kendine saklamış, babasının deyişiyle, Türkiye'de "sağ sol kavgalarına" hiç bulaşmamıştı.

Babası şimdi kendisini burada, bu otelde görebilseydi.

Görebilmesine ramak kalmıştı oysa...

Her neyse, buralarda geçireceği iki gün boyunca zaten hatıralarla yeterince boğuşacaktı. Artık şimdiki zamana dönüp Nathalie'yi arayacak, sonra da duş alacaktı.

Aman hayır, önce duş! Nathalie'yi aramak zaten yeterince stresli bir iş olacaktı. Duşla biraz olsun sakinleşir, sonra arardı... Dün ona hiçbir numaradan ulaşamamıştı. Ne evden ne de cep telefonundan.

Su aşırı sıcaktı. Gözleri sıkıca kapalı, ağzı yarı açık vaziyette, dışarıdaki soğuk havadan, içindeki özlemden, sıkıntıdan, uçak yolculuğunun stresinden kurtulmayı, tüm bunların suyla birlikte pul pul bedeninden dökülmesini bekledi. Sonra kurulanıp banyoda asılı beyaz bornoza sarındı ve cep telefonunu eline aldı. Paris'te saat 11.30'a geliyordu... *Belki de öğle tatilini biraz öne almış, dışarı yemeğe çıkmıştır, kim bilir kiminle, kimlerle...* Cep telefonlarının kullanıcılarına bazen nasıl cehennem azabı yaşatabildiklerini düşündü. Telefonunun şarjı bitmişti. Hemen şimdi kullanabilmesine imkân yoktu. Öfkeyle yere fırlatıp, paramparça etmemek için kendini zor tuttu. Şarj aletini prize takıp telefonu ona bağladı.

İşte artık tamamdı. Bir otel odasına yerleşmenin bütün temel kurallarına uymuş, gereken her şeyi yerine getirmişti. Şimdi kendini dışarı atıp azıcık dolaşmak, zihnini kurcalayan soruları birkaç saatliğine askıya alıp sadece Mardin'le kırk yıl sonraki buluşmasını düşünmek istiyordu. Resepsiyonu arayıp bugün arabaya ihtiyacı olmadığını söyledi. Ancak her ihtimale karşı şoförün cep numarasını aldı.

"Uzun boylu uçuk kadın" diye adlandırdığı kişiyle yarınki randevusu geldi yeniden aklına. Köye gidiş herhalde fazla uzun sürmezdi. Çocukluğunda, hayal meyal hatırladığı kadarıyla bir buçuk saati bulduğuna göre, şimdilerde bu süre yarıya inmiş olmalıydı.

Kapıdan dışarı çıkmadan önce varaklı aynaya bir daha göz attı ve bu kez yakaladığı görüntüden oldukça hoşnut kaldı. Tıraş olduktan sonra yüzü gençleşmiş, adeta aydınlanmıştı. Sırtında koyu hardal rengi, içi kürklü deri montu, başında, alnının ortasına kadar çektiği, kızı Sara'nın hediyesi siyah yün bere, boynunda kalın yünden uzun atkısı, omzuna çapraz asılı küçük deri çantasıyla bu sabah yaşını hiç de göstermiyordu. Önce daktilo, sonra bilgisayar başında saatlerce oturmaktan kamburlaşmaya başlamış sırtını dikleştirdi, aynaya doğru hafifçe gülümsedi. Nathalie, gülümsediğinde dudaklarında beliren muzip kıvrımı çok sevdiğini söyler, "Çapkın sayılmazsın, ama şu gülümseyişin çok çapkınca" diye eklerdi, beraberliklerinin ilk yıllarında. Ellerini ceplerine soktu. Neredeyse ıslık çalacaktı.

Çıktığında bulutlar dağılmış, solgun bir kış güneşi açmıştı. Resepsiyondan aldığı şehir planına göz attı. Bir turist gibi gezmek istiyordu. Zaten Mardin'de turist sayılırdı. Çocukluğunda bu yörede yaşarken, buraya sadece birkaç kez, babasının işi olduğunda gelmişti. Bu da, babasının, köylerindeki kiliseden daha büyük, daha görkemli bir kiliseye gidip kendisinden daha yaşlı, üstü sayılan bir rahibi, kim bilir, neyi, neleri konuşmak için ziyaret etmesi demekti. Şehirle ilgili hatıralarında hep onu elinden tutan babası vardı. Sonra bir kilise... Babasının talimatı üzerine elini saygıyla öptüğü, yanağını, saçını okşayan, üstünde siyah rahip cüppesi, başında işlemeli başlığıyla uzun sakallı, yaşlı bir adam... Onlar aralarında konuşurlarken, sayfaları çevrilmekten yıpranmış bir *Tommiks* okuyarak, bir köşede sessizce oturması istenirdi ondan.

Şimdi ise tek başına, kimseleri ziyaret etmeden, babasının o zaman olduğundan çok daha yaşlı biri olarak, yeniden buluşacaktı Mardin'le.

Erdoba Evleri'nin, kentin adeta atardamarı olan 1. Cadde üzerinde olması işini kolaylaştırıyordu. Cumhuriyet Meydanı'na kadar uzanan dümdüz bir yol... Sağına soluna bakınarak meydana doğru yürümeye başladı. Sabah taksiyle geçerken kapıldığı hissin aynısını daha da yoğun yaşadı; çocukluğunda binalarının görkemi, dükkânlarının çokluğu ve çeşitliliğiyle gözlerini kamaştıran kocaman, efsanevi Mardin, bu bakımsız taşra kenti miydi? Çoğu kefiyeli, poşulu erkeklerden, çok daha az sayıda başı bağlı kadınlardan oluşan bir kalabalığın yavaşça aktığı, sağında solunda küçük esnaf dükkânlarının yer aldığı bu dar sokak mıydı Mardin'in ünlü 1. Caddesi?

Caddede kuyumcu dükkânlarının yoğun olduğu bölüme gelince adımlarını yavaşlattı. Kızı kendisinden, "mutlaka telkâri bilezik" istemişti. Nathalie de "Bir dergide, çok zarif işlemeli takıları olduğunu okumuştum, onlardan bir tane alırsan sevinirim" demişti, kendine has ölçülü biçimde. Dakikalarca vitrinlere baktı: Sara'ya telkâri işlemeli bir eldiven almayı düşündü, yakışırdı kızına, tam tarzıydı, biraz çılgınca ve iddialı... Sonra nedense vazgeçti; Nathalie, sade ama zarif bu yusufçuklu kolyeyi beğenir miydi acaba? Kararsızca ilerledi. Bir başka kuyumcunun önünde durduğunda vitrindeki bilezik dikkatini çekti. Gümüşten zarif bir Şahmeran figürü... Şahmeran. Yörenin ebedi imgesi... Vücudunun alt tarafı yılan kuyruğu şeklinde, başı taçlı, gerdanlıklar takınmış kadın, yılanların tanrıçası... Her yerde, tablolarda, kavanozlarda, kupalarda, sinilerde temsil edilen... Etrafındaki kadınlardan hangisine uyardı bu bilezik? Uzun bir ele, ince parmaklara yakışırdı. Artık kimin kısmetine olursa, almaya karar verdi birden. Dükkâna girdi...

Elinde ufacık bir paketle dışarı çıkarak Cumhuriyet Mey-

danı'na doğru yürümeyi sürdürdü. Meydana vardığında da karşısındaki merdivenleri hızla inip –hâlâ hızla merdiven inip çıkmakla övünüyordu– Cumhuriyet Çarşısı'na indi. Burnuna çarpan baharat kokularını daha iyi duyumsayabilmek için bir an gözlerini kapamak geldi içinden. Çocukluğunda en sevdiği kokulardı. Çarşıyı babasıyla gezmek ise çocukluğunun en büyük mutluluklarından biriydi. Uzunca bir süre baharatlar, sabunlar, kumaşlar, Suriye usulü poşular, şekerlemeler, etler arasında dolaştı. Etlerin eskiden olduğu gibi açıkta asılı durduğunu görünce hafifçe irkildi, birazdan yemeyi planladığı etli ekmekten vazgeçmenin daha doğru olacağını düşündü. Sonra omuz silkti. Yıllardan beri nerelerde neler yemişti! Aşılı sayılırdı. Ardından meyve sebze sergileyen tezgâhların, keçecilerin ve demircilerin önünden geçip bakırcıların önünde durdu. Bakır ustalarının çalışması, madeni sabırla işlemeleri, hafızasında unutulmuş sandığı imgeleri yeniden canlandırıyordu. Babasının yakın bir dostu bakır işçisiydi. Küçükken bir iki kez önünde durup şimdi yaptığı gibi bakır kabartma kaleminin motif çizmek için levha üzerinde gidip gelmesini dikkatle izlediğinde adam, "Hele biraz büyü, seni yanıma çırak alayım" demişti birkaç kez ona. Bu fikir nedense Efrem'in hiç de hoşuna gitmemişti. Neyse ki çırak olacak yaşa geldiğinde İstanbul'a göç etmişlerdi. Bavuluna sığdırabilirse bir bakır tas almayı aklından geçirdi...

Birden hafif ama ısrarlı bir baş ağrısı uyardı onu. Bileğindeki saate göz attığında, saatin iki buçuğa geldiğini gördü. Yemek yemeyi düpedüz unutmuştu demek. İştahı da pek yoktu. Almakta olduğu ilaçlardandı şüphesiz. Bir an önce kurtulmalıydı onlardan. Ama henüz değil, henüz değil... Eliyle cebini yokladı. Cebindeki küçük şişenin varlığı ona güven veriyordu. Bir yerlerde bir iki lokma atıştırmasının şart olduğunu düşündü.

En iyisi, şu çarşı turlarına son verip yeniden aynı merdi-

venlerden Cumhuriyet Meydanı'na çıkıp bir kahveye oturmak, biraz soluklanmak, etrafına bakınmak, bir fincan kahve ya da bir bardak çay içmek, yanında da belki bir tost, bir sandviç ısmarlamak... Varsa tabii. Yoksa çarşıdaki açıkta asılı etlere rağmen, bir kebapçıdan bir etli ekmek, bir porsiyon içliköfte... Karşısına ilk çıkan kahvenin kapısında durup baktı. Eski usul okey, pişti kareleri de vardı etrafta bir iki tane, hayret, oldukça kalabalık kızlı erkekli sohbet masası da... Sabahki genç şoförün büyük bir ciddiyetle, erkeklerle "gezen" kızlar için, "bunların" buralı olmadıklarını, "dışarıdan okumaya geldiklerini" söylediğini anımsayarak gülümsedi. İçeri girdiğinde gözüne ilk çarpan, duvarda asılı ayna, naif desenli seccade ve ünlü oyuncu ya da türkücünün kaçınılmaz posteri oldu... Buradaki, etli dudakları arasında parıldayan bembeyaz dişleriyle kocaman gülümseyen, kara saçlı, kara gözlü bir yakışıklıydı. Tanımadığı yeni bir şöhret olmalıydı! Turist yoktu. Ne mevsimi ne de herhalde yeriydi. Girişe yakın bir masaya oturup bir çay ısmarladı, çayını yudumlarken etrafında konuşulanlara kulak kabarttı. Sohbetler Mardin Arapçasıylaydı genellikle. Ama hep olduğu gibi, Kürtçe ve Türkçe de duyuluyordu ara sıra... Her zamanki minyatür Babil kulesi. Caddelerde, sokaklarda da aynı cümbüş vardı; "dil" buralarda da renkten renge geçiyordu. Ama sanki artık sürtüşmesiz... Kavgasız. Kaygısız. Korkusuz. Çocukluğunda durumun nasıl olduğunu hatırlamaya çalıştı.

Dille sadece iletişim kurulmaz, aynı zamanda da düşünülür. "Düşüncenin sınırlarını dil belirler" demişti Wittgenstein. Aynı anda bunca dil konuşulan bu yörede, düşüncelerin sınırları da o oranda değişken ve muğlak olmalıydı. Bunu hep hissetmişti, ama ancak şimdi ifade edebiliyordu.

Yudumladığı mırra, yaşadığı şu an gibi hem keyif verici hem de oldukça acıydı.

"Bu havada sıcak sıcak *helhel* de iyi gider akşama!"

Yan masada birileri Süryanice konuşuyordu... Dönüp bakmasına fırsat kalmadan garson yaklaştı.

"Bir çay daha ister misin abi? Ya da kahve?"

"İstemem sağ ol. Kalkacağım birazdan!"

Gerçekten de fazla oturmadı. Oturamadı. Garip bir huzursuzluğun pençesinde, araçlı trafiğe izin vermeyen, merdivenli ve abbaralı Mardin sokaklarına tekrar attı kendini. Abbaralar! Kimi zaman sevdalıların buluşma yeri, kimi zaman delikanlıların, "Erkeksen abbaranın altına gel!" diye birbirlerine meydan okudukları mekân olarak bilirdi bunları çocukluğunda. Abbaraların cinleri barındırdığı da söylenirdi. Üstü ve iki yanı kapalı, iki sokağa bakan kemerleriyle kışların gaddarlığını, yazların boğuculuğunu biraz daha katlanılır kılarlardı.

Yıllar ve yıllar öncesinde olduğu gibi, yolda çöp taşıyan, kocaman sürmeli gözleriyle "kadrolu belediye işçisi" eşeklere de rastladı.

Kulaklarında yan masadaki adamın sözleri hâlâ yankılanıyordu:

"Bu havada sıcak sıcak *helhel* de iyi gider akşama!"

İstanbul'a yerleştikten birkaç ay sonra, bir akşamüstü, zar zor alıştığı yeni okulundan döndüğünde, babasını alışılagelmişten daha erken saatte evde bulmuştu. Gözleri nezle olmuşçasına kıpkırmızıydı, sakin ama biraz titrek bir ses tonuyla konuşuyordu.

"Anneniz bu sabah gitti. Sizi üzmemek, kendi de üzülmemek için sizlere veda etmek istemedi... Ama hiç merak etmeyin, Allah'ın izniyle ileride göreceksiniz onu, mutlaka görüşeceksiniz. Ancak şu anda çok yorgun... Bir süre hastanede dinlenmesi lazım."

Ne demekti şimdi bu? Tamam, biliyordu, bir süredir hastaydı annesi, köyden göç, yeni bir eve taşınma, İstanbul'un

hareketliliği ona hiç yaramamış olmalıydı ki geldiklerinden beri sürekli yatar olmuştu. Oysa birkaç yıl evvel o da en az kocası kadar büyük bir şehre göç etmeyi istiyor, bu isteğini bazen kocasını ve etrafındakileri bezdirecek kadar sıkça dile getiriyordu. Efrem küçüklüğünden beri annesinin kilisede "okumuş" olduğunu, hatta Fransızca bile öğrendiğini, yani köydeki diğer annelerden epey farklı olduğunu bilir ve bundan belli belirsiz gurur duyardı, bu farkın tam olarak ne olduğunu anlamasa da... El dokuması da yapardı annesi; beyaz patiska bezlerinin üzerine önce çeşitli motifler çizer, kökboyalarından hazırladığı karışımı kalıplara sürüp bezin üzerine basarak desenler oluştururdu. Efrem ile Meryem'de çalışmalarından birer örnek vardı. Kumaş üzerine dinsel naif motifler, İsa'nın, Meryem Ana'nın tasvirleri... Sara, babasındaki örneğe bakıp bakıp "Evlenince çeyizimin en güzel parçası bu olacak" derdi, yarı şaka yarı ciddi. Ancak daha köydeyken hastalanmıştı annesi. Eskiden hareketli, neşeli, çalışkan ve biraz da kavgacıyken, evde gitgide daha az iş yapar olmuştu. Beyaz patiskaları da ihmal ediyordu... Artık sürekli "yorgun" ve "rahatsızdı." Bir keresinde babası onu kasabanınkinden büyük olan Mardin Devlet Hastanesi'ne götürmüştü. Geç saatlerde dönmüşler, annesi yattıktan sonra, babası gece yarılarına kadar amcası, yengesi, halasıyla alçak sesle bir şeyler konuşup durmuştu. O zamandan beri annesi Efrem için, boğazına takılı bir yumru gibi bir kaygı ve korku nedeni olmuştu. Sürekli içinden atmaya, unutmaya çalıştığı bir kaygı, bir korku. Şimdi ise bunca zamandır korkarak beklediği gerçekleşmiş, annesi hastaneye yatacak kadar kötüleşmişti.

Hiç evlenmemiş olan halaları, anneleri hastaneye yatınca, acilen köyden gelmiş, onların evine yerleşmişti. Artık evi o çekip çevirecek, onlara bakacaktı. Babasının buna vakti yoktu. Gündüzleri kilisedeki işlerine bakıyor, sonra eve geliyor,

kitaplarıyla odasına çekiliyor, saatlerce okuyordu. Babasının kitapları... İstanbul'a uğradığında, yani muhtemelen dönüşte, Meryem'den birkaçını isteyecekti. Çoğu kötü saman kâğıdına basılmış olmasına rağmen, babası onları öyle özenle okumuş ve saklamıştı ki gayet iyi durumdaydılar. Sayfa kenarlarına iri, muntazam yazısıyla Süryanice, bazen de askerliği sırasında öğrendiği Türkçe düştüğü notlar bile o bakımlı görüntülerine halel getirmemişti.

Babalarının kendiliğinden konuyu açtığını hiç hatırlamıyordu Efrem, ancak çocuklar annelerinden giderek az da olsa bahsettiklerinde, onları yatıştıracak sözleri tekrarlayıp duruyordu: "Çok yorgun. Zamana zaman bırakın. Gün gelecek, görüşeceksiniz."

Etraflarında dolanıp sürekli onlara hizmet etmeye, onları şımartmaya hazır Nisane Hala, hemencecik atılıyordu: "En iyisi ben size *sırın* pişireyim. Şöyle bol sarmısaklı, yoğurtlu, bol naneli! Tatlı olarak da *helhel*'e ne dersiniz? Efrem hadi oğlum, al sana para, bir koşu git, bana bakkaldan un ve yumurta alıver. Pekmezim zaten vardı. Akşama hazırlayayım da, sıcak sıcak yiyin."

Nasıl olsa cevabın ya "Yorgun, hali yok" ya da "Size *helhel* yapayım" olacağını bildiklerinden, zaman içinde annelerini sormaktan vazgeçmişlerdi üç kardeş. Babanın dediği gibi zamana zaman bırakmak gerekiyordu. Sonunda görüşeceklerdi.

Doğruydu. Ne zamandı tam hatırlamıyordu Efrem, babaları ve halaları, üç çocuğu annelerinin yatmakta olduğu Cerrahpaşa'ya nihayet götürmüşlerdi, sonra, birkaç hafta geçtikten sonra da cenazesine...

Acaba neden babaları, annelerinin çok hasta olduğunu anlayacak yaşa gelmiş çocuklarından bunu özenle saklamıştı? Bu davranışı Efrem için hep bir muamma olarak kalmıştı. Belki kim bilir, o da bunu bir türlü kabul edemediği içindi. Neyse, şimdi bunu düşünmemeliydi. *Helhel* kelimesiyle hü-

cum eden anılar onu yeterince allak bullak etmişti, bir de babasının bu konudaki esrarengiz tutumuna kafa yormasına gerek yoktu.

Silkindi. Saatine baktı. Sonra da etrafına... Dükkânların kepenkleri bir bir inmeye başlıyordu. Batan güneş, taş yapıların rengini bal renginden, ufku da boyayan pembenin farklı tonlarına dönüştürüyor ve Mardin çocukluğundaki o "masal şehri" büyüsüne yeniden kavuşuyordu.

Cemal Süreya da, "Kuşlarını salmıştır çatılar / ve hasatçı bir gökyüzü ki / eğilip üstüne düşecek kadar / taştan ağzıyla öpmüştür seni / kan revan içinde alnaçlar" dizelerini bir günbatımından büyülenip de yazmış olmalıydı.

Karanlık tam olarak bastırana kadar, o abbaralı küçük, daracık sokakların birinden ötekine geçti, sonsuza kadar dolaşabileceği hissiyle... Bir caminin kapısı aralanırken çeşmenin etrafında uçuşan serçeleri seyre daldı. Muhteşem konakların önünden geçerken, bazılarının altı yedi asırlık tarihi olduğunu aklından geçirdi... Hititlerden Osmanlılara kadar uzanan, Romalıları, Abbasileri ve Emevileri kapsayan o muhteşem mirasa, Artuklulardan kalan oya gibi işlenmiş minarelere, yivli, şişkin kubbelere, boz renkli medreselere başka bir gözle, neredeyse bütün dünyayı dolaşmış bir yetişkinin gözüyle bakıp bir kez daha hayran kaldı.

Sonra da evlerin ve sokakların ışıkları yanarken, Cumhuriyet Meydanı'na geri geldi. Artık otele dönme vaktiydi. Görüntü veriyorsa biraz televizyon izleyecek, Mardin'den sonra gideceği Hatay, ardından da Humus şehirlerinin gezilerini planlayacak, sonra da yeniden dışarı çıkıp bir şubesi İstanbul'da bulunan, Meryem'in kendisine hararetle önerdiği Cercis Murat Konağı'na gidecekti. Bir ev şarabı eşliğinde kendine güzel bir ziyafet çekecekti, özlemekten hiç bıkmadığı çocukluğunun tatlarıyla... Acaba çocukluğundaki gibi, eti yu-

muşak olsun diye mısır, semizotu ve yeşil otlarla besiye çekilmiş keçiden kavurma bulunur muydu orada?

Ardından nihayet Nathalie'yi arayacak... Hayır, aramayacaktı. O kaygıya yenik düşmek istemiyordu. O kaygıyı, yüreğini burkan o şüpheyi bugün aklına dahi getirmek istemiyordu.

Hem yarın yepyeni, bugünden daha heyecanlı olacağını tahmin ettiği bir gün bekliyordu kendisini. Bunca yıl sonra, doğmuş olduğu köye gidecek, daha doğrusu dönecekti.

“Dağlarımda ağaç bırakmadılar, çıplak kaldım / Utanırım ele güne karşı...”

“Acaba... Efrem Azar siz misiniz? Ben Zuhal.”

Telefonla konuştuklarında da dikkatini çeken, epey sigara içmiş ya da içmekte olan birine ait biraz buğulu sesi duyunca, Efrem başını, yazı yazmakta olduğu dizüstü bilgisayarından kaldırdı. Kürk yakalı bir gocuk içinde karşısına dikilmiş olan kadın, dudaklarında bir gülümsemeyle bakıyordu ona. Efrem cihazını yanına, oturmakta olduğu otel lobisindeki sedire bırakıp ayağa kalktı, elini uzattı.

“Benim evet. Memnun oldum. Hoş geldiniz!” Sesinden sonra dikkatini çeken, kadının gözleri oldu. Ela, kocaman, uzun siyah kirpiklerle gölgeli... Sonra inceliği ve tahmin ettiğinden daha da uzun olan boyu...

“Umarım fazla bekletmedim” dedi Zuhal.

Saatine ciddiyet dolu bir bakış attı Efrem, evet bekletmişti. Yarım saat gecikmişti.

Kadın o bakışını yakalamış olmalıydı, adeta özür dileyen bir tonla izahat verdi:

“Havaalanından buraya geldiğimde lobide kimseler yoktu, yukarı çıkıp çantamı bırakayım, duş alayım dedim. Kusura bakmayın.”

“Olan olmuş bir kere! Artık hazırsanız gidebiliriz. Epey bir yolumuz var. Oyalanmayalım!”

Allah kahretsin! Ses tonu istediğinden çok daha sert çıkmıştı, neredeyse kabaca... Son aylarda sıkça başına geliyor-

du bu; bir yandan söyleyeceği kelimeleri özenle seçerken, öte yandan sesinin tınısına, yüz ifadesine, bakışlarına sanki hâkim olamıyor, sakin ve nazik görünmek istediğinde bile, bazen nahoş, kaba, sevimsiz biri gibi konuşuveriyordu. Bu sabah sinirleri özellikle gergindi. Saat sekiz sularında dayanamayıp Nathalie'yi yine aramaya çalışmıştı. Ve yine ne ev ne de cep telefonu cevap veriyordu. Ancak bu kez cebi açıktı, ama anlaşılan duymuyordu. İnatla, ısrarla cihaz kulağına yapışık halde bir süre beklemişti. Boşuna. Acaba telefonunu gece bir yerlerde mi unutmuştu? Yok, hayır, bu mümkün değildi. Hiçbir şeyi hiçbir yerde unutmazdı Nathalie. Dikkatli, özenli biriydi. Bir SMS atsa mıydı? Ona da cevap almazsa daha da sinirlenecekti.

"Haklısınız, daha fazla oyalanmayalım" dedi Zuhal.

Efrem cevap vermeden kapıya yürüdü. Araba ve şoför onları bekliyor olmalıydı. Hoş, arabayı kendisi de kullanabilirdi. Buna bayılırdı, yol bulmakta da ustaydı, ama bu son zamanlarda durumunun ne olacağını, nasıl gelişeceğini tam olarak bilemediğinden... Cebindeki haplarla dolu küçük şişeyi parmaklarının ucuyla yokladı. Hafifçe içini çekerek, kadına yol verdi, otelden dışarı çıktılar.

Arabaları, beklemekte olan şu cip olmalıydı. Şoförleri de yanı başında duran siyah kıvırcık saçlı, siyah bıyıklı, siyah montlu, siyah kot pantolonlu adam.

"Ben Mahmut! Şoförünüz..."

Yanılmamıştı.

"Merhaba Mahmut!" dedi Efrem. "Bizi Gümüşdere'ye götürüp getirmen ne kadar sürer? Bir iki saat kadar işimiz olacak. Bir de yemek molasını saysak..."

"Valla abi, toplam kırk-kırk beş dakikayı geçmez yolculuk. Yemeği de kasabada yersiniz. Hani köyün bağlı olduğu kasaba... Çok yakınında. Aralarında bir organik bağ vardır adeta!" diye karşılık verdi Mahmut, böyle şık bir kelime kullan-

manın gururuyla ve g'yi iyice hafifletip neredeyse h gibi telaffuz ederek.

"Biliyorum bütün bunları! Oralıyım. Çocukluğum o köyde geçti" diye onun sözünü kesti Efrem, kendisini de şaşırtan bir tür kızgınlıkla.

Adam da şaşırmış göründü.

"Af buyur abi, bilmiyordum oralı olduğunu. Süryani'sin demek. Sen de gitmişsin demek, diğerleri gibi bu köyden... Eh, tahminimce, güneş batmadan dönmüş oluruz."

"Çok iyi olur! Gördüğüm kadarıyla yollar hâlâ pek az ışıklandırılıyor buralarda."

Arabaya sessizce binip yerleştiler. Araba yol alırken Efrem; yanına oturan Zuhal'e göz ucuyla baktı. Kaç yaşındaydı? Fransız şarkıcı Serge Reggiani'nin çok eski bir şarkısı düştü birden aklına: "Yatağımda uyuyan kadın / çoktandır yirmi yaşında değil." Zuhal'in de çoktan beri yirmi yaşında olmadığı aşikârdı. Göz kenarlarında ufak, ama belirgin kırışıklıklar, boynunda hafif çizikler, bütün yüze incecik bir tül perde gibi yayılmış bir tür solgunluk... Zuhal, Efrem'in bakışını üstünde hissetmişçesine başını ona doğru çevirdi, gülümsedi. Oteldeki sert cevabına belli ki alınmamıştı.

"Köyü görmek için sabırsızlanıyorum."

"Ben de. Orayı neredeyse yarım asırdır görmüyorum. Yeniden keşfetmiş olacağım..." dedi Efrem. Hislerini daha ayrıntılı şekilde ifade etmekte zorlanacağını anlayınca, çareyi Zuhal'e soru yöneltmekte buldu:

"Sizin buralara ilk gelişiniz mi?"

"Hayır, değil. Bir sene boyunca, Mor Gabriel Manastırı'nda yürütülen Bizans mozaiği restorasyon projesine katılmak üzere birkaç kez geldim. Düzenli çalışan bir Fransız-Türk ekibi vardı, bir de gidip gelen danışmanlar, geçici katılımcılar... Ben de onlardandım. Ne yazık ki manastıra devlet tarafından açılan dava, bitişikteki köylerin arsa üzerinde hak ta-

lep etmeleri gibi sorunlar yüzünden proje durduruldu. Ama bütün bunları biliyor olmalısınız."

"Böyle bir projeden haberdar değildim. Ama Mor Gabriel'i ve şu anda karşılaştığı sorunları biliyorum elbette."

Mor Gabriel. Tıpkı Kırklar Kilisesi'nde olduğu gibi, kocaman bir mekânda babasının elinden tuttuğu küçük bir çocuk, babası gibi giyinmiş, ama babasından daha yaşlı, daha heybetli görünen bir adamın elini öpüyor... Babasıyla o adam konuşurlarken, çocuk bulunduğu o mekânın beyaz, siyah, kırmızı ve mavi renklerden oluşan zeminine, sonra da başını geriye atarak, tavandaki olağanüstü güzel bulduğu yaldızlı şekillere büyülenmiş gibi bakıyor... Görmeyeli çok mu yıpranmıştı o güzelim şekiller? Onları yenilemek hiç mümkün olmayacak mıydı?

Bu arada Zuhal düşünceli bir şekilde konuşmaya devam ediyordu:

" 'Mozaik' buraya yakışan bir kavram" dedi.

Yoksa şimdi tutup "mozaik" edebiyatına mı girişecek? Farklı dinler ve dillerin hoşgörü şehrinden mi söz edecek? Bu kadar da basmakalıp olunmaz ki! diye geçirdi aklından Efrem, yine kabarmaya hazır bir öfkeyle...

Hayır, Zuhal bunların hiçbirini söylemiyor, karşısındakinde bıraktığı etkiyi fazla düşünür gözükmeksizin konuşmayı sürdürüyordu. Bazen sıradan, bazen de çok farklı, beklenmedik laflar ederek, ama rahat, içten olduğu izlenimini vererek... Epey seyahat etmişti. Özellikle Hindistan'a uzun bir yolculuk yapmış, Ürdün, Fransa, Portekiz ve İtalya'da kısa sürelerle, ama sık sık bulunmuştu, ancak mozaik sanatının burada olduğu kadar hiçbir yöreyle bütünleşmediği kanısına varmıştı.

"Tamam da, İstanbul'a çok uzak! Her şeyiyle çok farklı... Bildiğim kadarıyla, yurtdışından dönen, pek de varlıklı olmayan bir avuç Süryani buraya yeniden yerleşiyorlarsa da,

hiç İstanbullu yok. Yerleşmeyi aklından dahi geçiren yok desek, yeridir. Dağlık bölgedir, iklimi Mardin'inkine benzese de çok daha serttir. Yazları cehennem sıcağıdır... Kışları da gördüğünüz gibi çok soğuk. Ayrıca bildiğiniz üzere, maalesef pek tekin değil."

Efrem'in şeytanın avukatlığına soyunmasından pek etkilenmiş gibi görünmüyordu karşısındaki. Sakince cevap verdi... Evet, tüm bu söylediklerini önceden de biliyordu. Ama kararından caymaya niyetli değildi. Böyle bir işe girişmesinin bir değil, birçok nedeni vardı aslında... İleride Efrem'e bunları tek tek, daha ayrıntılı açıklardı belki.

"Birkaçını sayın bari" dedi Efrem gülümseyerek.

"Hangisinden başlasam... Bu yörenin, yani Turabdin'in az önce anlatmaya çalıştığım gibi, ışığıyla, taşıyla, kumuyla, yansımasıyla mozaik sanatının beşiği oluşu, onunla bütünleşmesi ve mozaik sanatının benim hayatımın önemli bir parçasını teşkil etmesi... Burada bir süre kalırsam çok daha sahici eserler verebileceğime inanmış olmam... Zaten mart ayı için 'Mezopotamya Denizi' başlıklı bir sergi hazırlığı içindeyim. Henüz buralara yerleşmeden böyle bir ilham aldıysam, yerleştikten sonrasını düşünün. Ayrıca ve belki en önemlisi, anneannemin şimdi gittiğimiz köyün bağlı olduğu kasabada doğmuş olması ve beni bu proje konusunda yüreklendirmesi. Daha başka, daha karmaşık kişisel neden..."

"Anneanneniz buralıysa, siz de birazcık öyle sayılırsınız." dedi Efrem onun sözünü keserek. Bu dediğiyle hem Zuhal'i memnun etmeyi hedefliyordu hem de kendi içini rahatlatmayı. Zira ablasının, evini ve arsasını satacağını öğrendiğindeki sitemlerini, doğduğu yörenin havasını soludukça daha çok ciddiye almaya başlamıştı.

"Öyle! Gerçi anneannem de oradan genç yaşta ayrılmış. Annesini babasını küçükken kaybetmiş. Ona sahip çıkan amcasıyla yengesi, galiba daha on sekizindeyken anneannemi

Ankara'ya gelin yollamışlar. Dedemle evlendikten sonra bir daha dönmemiş buralara. Ama çocukluğumda bana yöreyle ilgili hikâyeler, efsaneler anlattığı olurdu. Özellikle bir efsaneyi..."

"Bu efsane Şahmeran efsanesi olmalı. Şahmeran ve Lokman Hekim... Yanılıyor muyum?" diye sordu Efrem gülümseyerek.

"Doğru. Ben uyumadan, yatağımın başucuna oturur, Şahmeran'ı anlatırdı."

"Hangi versiyonunu? Hatırladığım kadarıyla, bir nispeten iyi biteni, bir de acıklı, hatta çok acıklı şekilde biteni var..."

"Cansap'ın Şahmeran'ın bilgisini alıp Lokman Hekim'e dönüşmesiyle biterdi hikâye; bayılırdım buna... Şifanın dünyaya kadın eli, kadın bilgisi, bilgeliği sayesinde ulaşmasına sevinir, huzur bulur, uykuya dalardım."

"O halde fırsat bulursak ablam Meryem'le tanıştıralım sizi. Kendisi eczacılık okudu. Bir süre eczane de işletti, ama gönlü hep alternatif tıptan yana oldu. Şimdilerde tüm aile fertlerini ve onların dışında kimi eline geçirirse, şifalı otlarla tedavi ediyor. Açıkçası, şimdiye kadar kötü bir sonuç elde etmedi. Umarım hep öyle devam eder..."

"Ben de" dedi Zuhal ve ardından neşeyle ekledi: "Biliyorum çok yapıldı, ama ben de Şahmeran efsanesini görüntüleyen ve birçok panodan oluşan çağdaş bir mozaik çalışması yapmak isterdim..."

"Zülfü Livaneli bu hikâyenin teması üzerine bir film yönetmemiş miydi, başrolde Türkan Şoray'ın oynadığı?"

Zuhal bir an durup biraz muzip bir gülümsemeyle, "Demek Livaneli ile Şoray'ın kim olduklarını biliyorsunuz" dedi.

"O kadar da kopmadım Türkiye'den. Hem Türkan Şoray'a hepimiz âşıktık gençlik yıllarımızda. Livaneli'ye gelince, müzikte ilk adımlarını ben İstanbul'dayken atmıştı. Zevkle dinliyordum, tabii vakit bulabildiğimde, zira hayatım pek kolay

değildi o dönemde... Daha sonra yaptıklarını uzaktan uzağa hep izledim."

Paris'e gitmeden önce, "Eşkıya Dünyaya Hükümdar Olmaz" şarkısını dilinden düşürmüyordu. 80'li yıllarda Paris'e gelen bir akrabası Livaneli'nin bir uzunçalarını getirmişti ona. Ayda'ya dinletmişti. Çok beğenmişti karısı.

Kısa ama sanki sıkıntılı bir sessizlik yerleşti aralarına. Muhtemelen ses tonundan, yüz ifadesinden kaynaklanıyordu. Aklı ne zaman Ayda'ya kaysa... Çaba sarf edip konuyu değiştirdi:

"Şahmeran'dan başka hikâyeler de var. Belki duymuşsunuzdur anneannenizden..."

"Pek hatırlamıyorum. Aslında burada geçen çocukluğundan ve ilk gençliğinden neredeyse hiç söz etmezdi. 'Senin yaşadığın dünyadan çok farklı bir dünyaydı' demekle yetinirdi. Ha, bir de biraz büyüdüğümde çok hazin bir aşk masalı anlatacağını söylerdi... Çok eski zamanlara ait... Ama bir türlü fırsat olmadı ya da beni hiçbir zaman o masalı dinleyecek kadar büyümüş görmedi."

"Çocukluğunuzda Pir Abok ve Hut'tan bahsetti mi hiç size?"

"Bilmem ki, bu isimler bende hiçbir çağrışım uyandırmıyor. Kim onlar?"

"Pir Abok'un erkek ya da domuz şekline girdiği söylenir. Onu gören delirirmiş. Çocukluğumda bana Pir Abok'un mezbahada yapmış olduğu öyle korkunç bir düğün hikâyesi anlatılırdı ki gören değil, bunu işiten korkudan kafayı yiyebilirdi. Hut ise çok tüylü ve çok yemek yiyen bir yaratıkmış. Dev şeklinde. Bu devin kadın ya da erkek olabileceği, insan gibi duygulara sahip olduğu söylenir ve erkeklerinin kadınları, kadınlarının da erkekleri kaçırıp evlendiğine inanılırdı."

"Aman Tanrım! Bilseydi de anlatmazdı herhalde. Zaten yeterince korkak, sürekli kâbus gören bir çocuktum."

"Hayret! İlk bakışta korkak olduğunuzu tahmin edemiyor

insan. İyi bari, ileride buraya kısmen yerleşmeyi düşünüyorsanız, aman dikkat! Pir Abok'a bakıp delirmeyin ve sakın ola Hut'a yakalanmayın."

Güldüler. Ardından Zuhal ciddileşip tehlikenin Pir Abok ya da Hut'ta değil de projenin kendisinde olduğunu söyledi. Riskli bir proje olduğunun farkındaydı. Bunca yoksulluk, çözüm bekleyen bunca siyasi sorun varken... Yine de böylesi bir atölyenin, merkezin... Nasıl tanımlanırsa tanımlansın, çok ilgi çekebileceğine, mozaik kurslarının kadınlara maddi bir kâr sağlayabileceğine inanmak istiyordu.

"Buranın insanının, özellikle bu sanata gözü alışık, genelde de zanaata eli yatkındır. Yeteneği olan kadınlar, iki üç ay içinde kendileri de bir şeyler üretme durumuna gelebilir, ufak tefek işlerini satabilirler... Çerçeve, askılık, peçetelik gibi... Bunun yanı sıra çok daha hızlı şekilde yapılıp satılabilecek el sanatlarına da yönelebilirler, seramik, baskı ve tabii dikiş nakış türünden... Anneannem bildim bileli, hep bu insanların kollarına altın bilezikler takılmasını istedi. Köylerde iş atölyeleri kurulmasını... Köy Enstitüleri'nin bir tür devamının hayalini kurdu galiba. Ben de belki biraz farklı bir görüş açısıyla onun yolundan gitmeye çalışacağım"

Bir an durup, "Siz ne dersiniz?" diye sordu birden Efrem'e, biraz da onaylanmak isteyen bir çocuk edasıyla.

Cevap vermeden önce, bir süre pencereden sessizce baktı Efrem. Sağlı sollu alabildiğine uzanıyordu yer yer gri kar birikintili çorak topraklar. Kurşun rengi gökyüzü yeni kar bulutlarıyla yüklüydü. Bulutlara bakarken kendini, bir süreliğine buraya yerleşmeye gelen bir İstanbullunun yerine koymaya çalıştı. Sonra tekrar Zuhal'e döndü.

"Olabilir, derim. İsterse her şeyi yapabilir insan. Benim de merak ettiğim bir şey var; bu konuda epey cahil sayılırım. Birazcık anlatır mısınız? Mozaik sanatı hayatımın bir parçası dediniz az önce, sizin için tam olarak nedir? Genelde neler

öğretiyorsunuz İstanbullu öğrencilerinize?"

"İnandığımı... Sonuçta mozaiğin doğadaki tüm formlarda karşımıza çıktığını... Bu arada rastlantısal olmayan bir uyumu da barındırıyor özünde. Dekoratif açıdan bakarsak, insanoğlu çağlardır bu estetiği kendi uyumuyla birleştirmeyi hedeflemiş..."

Efrem onu biraz kafası karışmış halde dinliyordu... Açtığı ilk atölyenin nerede bulunduğunu sordu.

"Kuzguncuk'ta. Bilmem bilir misiniz o semti? Eski dokusunu korumuş olan Boğaz'ın güzel bir semti..."

"Size belki tuhaf gelecek ama, İstanbul'u buralardan ve şimdi yaşadığım Paris'ten daha iyi bilirim. Ailemle oraya göç ettiğimizde on yaşındaydım, Saint Benoît frerler mektebinde okudum... İlk gençliğim orada geçti."

Evet, İstanbul'u biliyordu bilmesine Efrem, ancak Zuhal'in konuştuğu Türkçeyi anlamakta zorlanıyordu zaman zaman. Ne demişti şimdi? Eski dokusunu korumuş... Kelimelerin anlamını tek tek biliyordu elbette, ama bir araya getirilmeleriyle ortaya çıkan cümleyi ilk defa duyuyordu. Ya az önce mozaik sanatını anlattığında... Rastlantısal... Uyum...

Güldü yeniden. Uzun zamandır böyle içten gülmemişti.

"Zuhal Hanım, mazur görün, ben Türkçemi Fransa'ya gittiğimde dondurucuya kaldırdım, ara sıra Türkiye'ye geldiğimde çıkarıyor ve kullanıyorum ama her defasında daha bayat görünüyor bana, etrafımdakilerin konuşmaları da daha farklı, daha yabancı..."

"Dert etmeyin. Ben sizi çok iyi anlıyorum" dedi Zuhal gülümseyerek.

"Aslında tuhaf kelimelerinize rağmen, ben de sizi!"

Kısa bir sessizlik oldu yeniden ve Efrem içinin neredeyse unutmuş olduğu bir neşeyle dolup taştığını hissetti.

Şoför Mahmut, bu sessizlik anını fırsat bilerek söze daldı:

"Abi, kusura bakma, nerede yaşarsın sen?"

"Paris'te yaşıyorum."

"Ne yaparsın orada?"

"Gazetecilik."

"Gittiğinden beri ilk dönüşün değildir herhalde?"

"Türkiye'ye değil ama Mardin'e, Midyat'a, yani Turabdin'e ilk... Yaklaşık elli yıldan beri!"

"Eeeeh hiç acelen yokmuş dönmeye, anlaşılan! Peki, bunca yıl ayrılıktan sonra nasıl buldun buraları?"

"Karşılaştırmam mümkün değil. Gittiğimde küçük bir çocuktum. Ama genelde Türkiye epey değişmiş gibi geliyor bana."

"Hiç aldanma abi, değişen fazla bir şey yok."

"Nasıl yani, hangi konuda?"

"Birçoğunda abi! Birçoğunda... Hele Anadolu'da! Hele hele bizim yörede! Bilmem nasıl anlatayım! İmkânım olsaydı da yabancı ülkelere göç edebilseydim senin gibi. Ama nerdeee... Başımda öyle bir dert var ki sorma daha iyi."

"..."

Efrem'in sessizliği karşısında, herhalde duymadığını varsayarak ısrarla tekrar etti şoför Mahmut:

"Valla abi, başımda öyle bir dert var ki, hiç sorma. Bazı günler af buyur, mecnun gibi oluyorum."

"Neymiş derdin?" diye sordu isteksizce Efrem.

"Derdim büyük abi, hem de çok büyük. Adam vurdum! Bir kız hikâyesi yüzünden... Malum, kızı vermediler, ben de abisini bacağından vurdum, hapis yattım, yeni çıktım..."

Efrem, yanındakinin irkildiğini hissetti. Kendisi ise için için sinirlendi. Çocukluğunda duymuş olduğu hep bildik hikâyeler. Kızı vermediler, babayı, abiyi, amcayı vurdu, kızı verdiler, kız kız çıkmadı, kızı vurdu, kızı kaçırdı, kızın ailesi her ikisini vurdu vesaire. Evet, şimdiki bakış açısıyla korkunç, ama maalesef bildik. Sonra "içeri" girmeler, çıkmalar, ömür boyu kanayan bu yara, taşınan bu damga... "Şeytanın işi bütün bunlar! Şeytanın insanoğlunu tahrikiyle olu-

yor" derdi babası. "Şeytana uymayan, Allah yolundan hiç ayrılmayan, böyle facialara asla bulaşmaz."

"Hapis yattıysan cezanı çekmişsin demek. Henüz gençsin, şikâyet edip duracağına artık ileriye doğru bak, bir yuva kur, daha iyi bir kazancın yollarını ara..." diye önerdi, ilgili görünmeye çalışarak.

Mahmut'tan ses çıkmayınca, bu kez Zuhal sordu:

"E ne oldu sonra? Hapisten çıktığında sevdiğin kıza kavuştun mu? Alabildin mi onu? Değdi mi bari hapis yattığına?"

"Ablacığım hiç sorma, değmedi bile, kız nankör çıktı. Allahından bulur inşallah. Cezaevine bir kere bile gelmedi ziyaretime, çıktığımda da evlenmişti. Kadın milleti işte, asla güvenmeyeceksin! Kusuruma bakma abla, sözüm meclisten dışarı, ama kadınlar hep böyle oluyorlar..."

"Hemen suçlayıp genelleştirme. Kız, ailesinin baskısına boyun eğmiştir. Belki de elini kana bulamakla onu korkuttun. Sen bunu aşkının bir kanıtı gibi yaptın, ama o kim bilir bu hareketi nasıl algılamıştır?"

Efrem, Mahmut'la kadın psikolojisi üzerine şık İstanbullu kelimeleriyle tartışmaya girip öğütler vermeye çalışan Zuhal'e sinirlendi bu kez. Kendini ne zannediyordu bu kadın? Az önce anlattığına bakılırsa, Hindistan'a "kendini bulmaya" gitmiş, Fransa'da, İtalya'da "muhtelif çalışmalarda, atölye ve '*work shop*'larda bulunmuştu"; şimdi de buralarda atölye açacak, mozaik dersleri verecek, bunu yaparken de buradaki halkın, dahası Anadolu'nun ruhunun derinliklerine inecek, onu çözecekti... Daha neler!

Alçak sesle ama yine istediğinden sert bir şekilde uyardı:

"Bu konularda fazla konuşmamakta, fazla yorum yapmamakta fayda vardır, haberiniz olsun!"

"Neden? O bunu bizimle paylaştığına göre ben neden ilgi göstermeyeyim, neden soru sormayayım, düşüncelerimi söylemeyeyim?"

Zuhal ona daha da alçak sesle, neredeyse fısıldayarak cevap vermişti. Müdahalesine alınmış değil de, şaşırmış görünüyordu.

Efrem, Zuhal'e verecek cevap bulamayıp Mahmut'un anlattıklarıyla ilgileniyormuş gibi görünebilmek için son bir çaba sarf etti.

"Kız başkasıyla evlendi demek. Hay Allah! Ne yapacaksın, hayat işte... Bakarsın karşına daha iyisi çıkar."

"İnşallah abim, dediğin gibi olur. Ama şu anda, emin ol çıldıracak gibiyim..."

"Çıldırma sakın. Değmez. Emin ol hiçbir kadın buna değmez" dedi Efrem. Gereksiz yere sert konuştuğunun farkındaydı. Yanında Zuhal olmasaydı, dudaklarının arasından, "kadın" yerine, daha aşağılayıcı bir kelimenin çıkabileceğinin de... Artık bu konuyla ilgili tek kelime etmemeye karar verdi.

Diğerleri de tedirginlik duymuş olmalıydılar ki, yola bir süre sessizlik içinde devam edildi.

Birden Zuhal'in sesi duyuldu:

"Ben sürekli kendimden, anneannemden ve işimden bahsettim ama sizin hakkınızda hiçbir şey sormadım... Gazeteciyim dediniz az önce. Hangi gazetede çalışıyorsunuz?"

"Yaklaşık 35 yıldır Paris'te gazetecilik yapıyorum, *L'Univers* gazetesinde..."

"Demek *L'Univers*'de gazetecisiniz. Çok güzel!"

Tuhaf bir şekilde sevindi Efrem. Buna hiç ihtiyacı olmamasına rağmen, Zuhal'in, çalıştığı gazetenin ne kadar köklü ve... evet, ne kadar prestijli olduğunu biliyor olmasından mutluluk duydu. Hoş, kendisinin *L'Univers*'in ünlü kalemlerinden olduğunu duymuş olsaydı, daha da çok sevinecekti ama herhalde bunu bilmiyordu, bilemezdi.

"Şimdi orada, daha doğrusu *L'Univers*'e bağlı aylık bir siyaset dergisinde yazıyorum. Ondan önce, yıllarca Ortadoğu

bölgesinin muhabirliğini yapmıştım. Hâlâ da yapıyorum zaman zaman..."

"Türkiye'nin de herhalde!"

"Türkiye'nin de... Özellikle dünya siyasi arenasında ön planda olduğu şu yakın dönemde... Bundan böyle çok daha sık geleceğimi düşünüyorum."

"Yabancı gibi konuşuyorsunuz."

"Galiba zaman içinde öyle oldum sayılır."

"Karmaşık bir kimlik sorunsallığı anlaşılan..."

"Aslında kimliğimin hep farkındaydım. Şimdi de öyleyim. Ancak bu kimliği meydana getiren bütün... bütün..." Durdu bir an, kelimeyi aradı. Zuhal "Unsur olabilir mi?" diye bir öneri getirdi.

"Aynen öyle. Ancak mesele, bu kimliği, meydana getiren Türkiyelilik, Süryanilik, Fransız vatandaşlığı, ne bileyim, Doğululuk ile Batılılık gibi unsurların çatışmamaları, bir arada olabilmeleri. Her neyse, bunlar herkesin bildiği, benden önce, benim gibi çok kültürlü ortamlarda yetişmiş düşünürlerin ifade etmiş olduğu gerçekler, onları sürekli tekrarlamanın anlamı yok" diye bağladı biraz aceleyle.

Bir ev satacaksın sonuçta bu kadına. İç dünyanı açmasan da olur.

"En azından kesin olan, bu yolculuğun her ikimiz için de çok önemli olduğu. Köye varmayı sabırsızlıkla bekliyorum" dedi Zuhal.

Efrem aynı sabırsızlığı fazla hissetmiyordu. Usta bir şoförün kullandığı bu arabada, bu kadınla sohbet ederek, çocukluğunun geçtiği topraklara doğru ilelebet gidebileceğini düşünüyordu. Bir yere varması şart değildi. Olmayabilirdi.

Varmak isteyip istememesi fark etmezdi, Yeşilli'yi geçmişlerdi bile... Yeşilli... Mevsiminde, güneşin altında kızaran kirazlarla süslü bahçeler hatırladı, belli belirsiz. Her yıl kutlanan bir kiraz festivalini...

"Terör yüzünden bütün ağaçları kestiler" dedi Mahmut.

Zaman zaman rehberliğe soyunup açıklama yapmayı görev biliyordu.

"Dağlarımda ağaç bırakmadılar, çıplak kaldım / Utanırım ele güne karşı / Utanırım... aya güneşe karşı" diye mırıldandı Zuhal. Ardından Efrem'in sorgulayan bakışına cevaben, "Çünkü ben Mezopotamya'yım / Asya'nın özgür ve nazlı kızı" diye devam etti. "Mardin doğumlu şair Necat İltaş'tan dizeler..."

"Şiiri severim hem de çok, ama bu adı ilk kez duyuyorum" dedi Efrem; bu İstanbullu ziyaretçiden, yöresi hakkında yeni bir bilgi almış olmaktan kendisi de biraz utanmıştı. Tekrar pencereden baktı. Buraları aynı zamanda, bitmek bilmez tiz çığlıklarını hâlâ duyar gibi olduğu kargaların da barınağıydı. Acaba neden bugün biri bile gözükmüyordu? Birden esmeye başlayan rüzgârın bulutların hareketini hızlandırdığını fark etti. Döne döne çıkan bir yola girmişlerdi. Tepede kasabanın adını taşıyan sapak çıktı karşılarına; ardından inişe geçip dolana dolana vadiye yöneldiler. Vadi bitmeden, küçük bir köprüden geçtikten sonra, birkaç kez daha dolanıp kendilerini kasabanın içinde buldular.

Mahmut biraz sertçe frene bastı.

"Burada mı mola vereceğiz abi, yoksa köyde mi?"

"Bence köyde. Evi ve etrafındaki arsayı görelim hele! Yani Zuhal Hanım görsün. Anahtarı kiliseden alacakmışız..."

Efrem konuştukça ağzının kuruduğunu, boğazında bir şeylerin düğümlendiğini, kalbinin hızla çarpmaya başladığını hissetti. Aynı zamanda Zuhal'in fikrini sormadan karar verdiğinin bilincine vardı. Hiç de kibarca değildi bu. Kendisine yakışmazdı. Düzeltmeye çalıştı:

"Ne dersiniz? Yoksa kasabada durup bir şeyler yiyip içtikten sonra mı..."

Bir yandan da Zuhal'in öyle bir istekte bulunmamasını

tüm kalbiyle diliyordu. Zira kendisi tek bir lokma dahi yiyebilecek durumda değildi.

"Hayır hayır. Hiç durmadan köye gidelim. Yolculuğun tek amacı bu değil mi?" dedi Zuhal.

"Tamam o zaman, yola devam et Mahmut!"

"Emrin olur abi."

Her ne kadar saygıda kusur etmese de Mahmut'un ses tonunda çok hafif bir soğukluk, belirgin bir mesafe seziliyordu artık... İçtenlikle, güvenle paylaşmak isteyip çare aradığı dertlerine ilgi gösterilmemesine alınmış olmalıydı. Efrem üzüldü. Bindiği iki takside de, sıcak ve samimi bir sohbeti, dertleşmeyi beceremiyor, yerel âdetleri hiçe sayıyor, karşısındakini kırıyordu. Ama elinde değildi, sabırsızlığına hâkim olması zaman zaman imkânsızlaşıyordu.

Kasabanın, küçükken hep esrarengiz bulduğu siyah kalesine arkalarını dönerek, kasaba merkezini köye bağlayan, derenin kıyısından geçen yola girdiler. Yol boyu eski su değirmenlerine baktı Efrem. Etraftaki ağaçların bir kısmının dut ağacı olduğunu, yaz başında kara dutlarla yüklü dallarının nasıl sallandığını anımsadı bu kez... Ardından yine upuzun kavaklardan oluşan beyaz, şeffaf bir paravanın ta köyün girişine kadar uzandığını gördü.

Bütün halkı uykuda olan bir köy...

Karşılarına çıkan köyün, bazıları kepenksiz, bazılarıysa sımsıkı kapalı kepenkleriyle bal rengi taş evleri vardı ve bir masal köyünü andırıyordu. Bütün halkı uykuda olan, kendisini uyandıracak, kendisine hayat verecek prensi bekleyen... Ya da prensesi... Veya iyilik perisini... Efrem doğduğu yeri hiç böyle hatırlamıyordu. Hiç dışarıdan, başka diyardan gelen biri gibi bakmamıştı ona. Hep içinde, içini yaşamıştı. Yaşadıklarını da belki hatırlamak istememişti bunca yıl boyunca. Bütün sınıfların tek odaya sığıştığı ilkokulda zar zor Türkçe öğrenmeye çalışan, bazen çıplak ayakla, bazen plastik terlikle ıssız çamurlu yollarda koşan o çocuğu... Babasıyla “şehre” yani kasabaya ya da daha da büyük bir “macera” olarak Midyat’a veya Mardin’e gitmek için saatlerce soğukta, sıcakta, karda, yağmurda bir yük kamyonunun, Cemal Süreya’nın, o “telgraf çiçekleri astımlı kamyonlar”ından birinin geçip onları almasını bekleyen, kafası sıfır numara tıraşlı çocuğu... Yaz geceleri evin damındaki tahtta, kardeşleriyle yatıp yıldızları adeta kucaklayarak hayallere dalan o küçücük çocuğu...

İnsan iyiyi de kötüyü de hatırlamakla, er geç yaralar kendini.

Mahmut arabayı meydanda durdurdu. Arkada put gibi hareketsiz ve sessiz duran Efrem ile Zuhal’e seslendi:

“İşte vardık. Ne yapacağınız? Dolaşacağınız mı? Ha bura-

da kimseler yoktur. Gitmişlerdir hepsi Amerikalara, Avrupalara, İsveçlere, tıpkı Efrem Abim gibi...” Cevap almayınca sustu.

Hep birlikte arabadan indiler.

Efrem cebinden bir kâğıt çıkarıp cep telefonunu tuşladı, karşı taraf cevap verince, biraz tereddütlü konuştu:

“Alo, Aziz Karataş’la mı görüşüyorum? Satılık evin anahtarı için gelmiştik...” Aziz Karataş’ın Türkçesi o kadar zor anlaşılıyordu ki Efrem Arapça devam etti:

“O evin anahtarı sizdeymiş. Biz köyün hemen girişindeyiz, dut ağacının altında... Sizin eviniz neredeydi?”

“Benim evim de hemen girişte, önünde araba duruyor” dedi yaşlı, yorgun, sigaradan iyice kalınlaşmış ses. “Ama ben şu anda kilisedeyim. Oğlumla biraz temizlik yapıyoruz. Buyurun, oraya gelin. Başım gözüm üstüne!”

“Tamam, iki dakikada orada oluruz.”

“Başım gözüm üstüne!” Bu lafı duymayalı da kaç yıl olmuştu? Karlı çamura bata çıka az ötedeki kiliseye doğru yürüdüler. Galiba vaftiz edildiği kiliseydi bu.

“Ne dedi? Nereye gidiyoruz? Orada mı bekliyormuş bizi?” diye soruyordu Zuhal. Efrem cevap vermeyince, sorusunu yineledi:

“Bizi orada mı bekliyormuş?” Ardından da biraz kaygıyla, “İyi misiniz?” diye sordu.

“İyiyim, teşekkür ederim” diyebilmek isterdi Efrem, ama diyemedi. Boğazı daha da düğümlenmiş, gözlerinin önüne gözyaşlarından uçucu, flu bir perde inmişti. Altdudağını ısırıp gözlerini hızla kırpıştırdı.

Aman ne olur konuşmasın, bana hiçbir şey sormasın, rahat bıraksın, bir an önce uzaklaşsın!

Zuhal konuşmayı, soru sormayı bırakıp onun önüne geçti, adımlarını hızlandırıp uzaklaştı.

Allah razı olsun bu kadından! Zamanında susmayı, kar-

şısındakinin heyecanına saygı göstermeyi biliyormuş demek.

Biraz toparlanmış halde kilise kapısının önüne geldiğinde, Zuhal'in orada durup kendisini beklediğini gördü.

"En iyisi, kapıyı siz çalın. Açacak olan kişiye hangi dilde ne diyeceğimi pek bilmiyorum..."

Efrem zile basınca epey yaşlı bir adam kapıyı açıp eşikte durdu...

"Buyurun, hoş geldiniz!" dedi o zor anlaşılan Türkçesiyle. Sonra sadece Efrem'e, "Ehlen ve sehlen..." diye hitap etti. "Azarların evine, papazın evine bakacaktınız, öyle mi? İstanbullu bir avukat aramıştı onunla ilgili. Hemen vereyim size anahtarı. Zaten hep üstümde duruyor."

Bir yandan konuşuyor, bir yandan da pantolonunun cebinden kalın, eski bir cüzdan çıkarıp karıştırıyordu. İçinden iki anahtar çıkarıp uzattı.

"*Abune*[2] Tuma yakın bir zamana kadar buradaydı, ama o evde kalmadı. Oturulacak durumda değildi. Önce bizim evde barındı. Ama ev küçüktü, sığışamıyorduk, manastırın misafirhanesini açtık, karım oraya ona yemek taşıdı, öylece idare ettik. Kafası biraz bulanıktı zavallının... Sonra bir gün, nedendir bilinmez, kasabaya gitmeye kalkıştı, arkasından da bize ölüm haberi geldi. Ama lütfen öyle kapıda, ayakta durmayın bu havada. Buyurun içeri. Bir şeyler ikram edeyim."

"Sağ olun, hiçbir şey almayalım, biraz acelemiz var da..."

Güldü adam.

"Ne acelesi. Ev kaçacak değil ya! Kaç zamandır duruyor öyle..." Sonra yarım yamalak Türkçesiyle, "Hem hanımınız üşümüş görünüyor. Bari ona sıcak bir çay verelim ya da bir fincan mırra..." diye ilave etti Zuhal'e bakarak.

"Evi alacak olan ben değilim, o da hanımım değil Aziz Bey, evin alıcısı..." dedi Efrem. Ardından Zuhal'in sesi duyuldu:

"Teşekkürler! Zevkle içerim..."

2. Abune: Süryani rahiplerine ve papazlarına hitap ederken adlarının önüne konan unvan.

"Bakın işte, kabul ediyor bacı hanım. Dedim ya, üşümüş olmalı. Hanımların sözünü dinlemek lazım... Hem... Dur bakayım! Sen... Evi almıyorsan, satıyor musun yoksa? Papazın bir yakını olmayasın? Tamam, şimdi anladım. Kesin onun oğlu olmalısın!"

"O kadar mı belli?" diye sordu Efrem, kendini gülümsemekten alamayarak.

"Olmaz olur mu? Duruşunuz, gülüşünüz, sesiniz aynı... Hem sadece onu değil, buralardan göç etmeden önce bütün aileni tanıdım ben, ananı, amcanı, yengeni... Bir zamanlar sizin evin yakınındaki evde oturuyorduk, bağlarımız da yan yanaydı... Ben askerlik çağında delikanlıyken sen küçük bir çocuktun. Sonra İstanbul'a gittiniz. İlk gidenlerdendiniz. Arkası çorap söküğü gibi geldi. Burası da hayalet köye döndü..." Sonra Efrem'e dik dik bakarak, Meryem'in daha önce kullandığı o aynı sitemkâr ses tonuyla, "Buralısın, üstelik de papazın oğlusun ve buna rağmen evini satıyorsun!" diye ekledi.

Efrem bakışlarını ondan kaçırmamak için kendini zor tuttu. Ama şimdi, bu yaşta, yaptıklarının ya da sözlerinin arkasında durmamazlık edecek değildi herhalde!

"Yanımdaki hanım burada sanat merkezi ve iş atölyesi gibi bir şey açmayı planlıyor. Yani yazın buraya ve civar köylere gelecek olanlara ve kasaba ahalisine, hatta belki de Mardin ve Midyat'takilere bir tür hizmet götürmek istiyor. Anneannesi de buralıymış, kasabalıymış yani... Diyeceğim, aile yabancı değil. Ben Fransa'da yaşıyorum, buraya da hiç uğradığım yok. Ev olduğu yerde çürüyeceğine, birilerinin işine yarasın dedim."

"Öyle mi? O zaman işin rengi biraz değişir tabii" dedi Aziz. Pek ikna olmuşa benzemese de artık üstelemeyeceği belliydi. "Hadi içeri gelin, kapıda durmayın" diye tekrarladı.

Yüksek tavanlarıyla yücelik hissi yaratan girişte buldular kendilerini. Efrem tam ortada haça gerilmiş, yüzyılların ve

tüm insanlığın acısı yüzüne yansımış İsa kabartısına baktı. Sonra da gözü, her Süryani kilisesinde görülen, koltuk biçimdeki mezarlara kaydı. Babasının kilisesi... Evet, aynen öyle! Küçükken o kiliseyi babasına ait zannederdi. Biraz büyüdükten sonra ona, "Sen ölünce seni de böyle bir koltuğa oturtup üstüne bir mezar taşı mı yontacaklar?" diye sormuştu bir kez.

Babası gülmüştü.

"Hayır, oğlum. Bu tür mezarlar, kilisenin aziz mertebesine ulaşmış rahipleri için yapılır. Efendimiz İsa'nın dirilişinde onu karşılamaya hazır olsunlar diye... Ben yüce Rabbimize kavuşma vaktim gelince, bahçedeki mezarlığa gömüleceğim."

"Ne içersiniz?" diye soruyordu yeniden Aziz. "Burada kahvemiz, çayımız, güğümde içme suyumuz, bir de ocağımız var."

"Memnuniyetle bir çay içerim..." dedi Zuhal

Aziz, o ana kadar suskun ve biraz küskün bir edayla kiliseyi süpürmeyi devam eden oğluna seslendi.

"Murat, çabuk tarafından, bir çay, bir de kahve yapıver oğlum... Efrem babası gibi kahve meraklısı olmalı. Acele et. Misafirlerimizin daha yapacak çok işleri varmış."

Sonra yeniden Efrem'e döndü:

"Mademki Papaz Tuma'nın en küçük oğlusun, sana bir şey göstermeliyim..."

"Ne diyor?" diye sordu merakla Zuhal.

Zira Efrem konuşmayı Türkçe sürdürmeye çalışsa da, yaşlı adam Arapçada ısrar ediyor, Efrem de zorunlu olarak söylediklerini Zuhal'e tercüme ediyordu.

Bu arada Aziz bir köşeden oldukça kalın bir kitap almıştı. Yaprakları sararmış, cildi parçalanmış bir İncil'di galiba...

"Değeri paha biçilmez bunun. Aslında burada tutmakla hata ediyorum. Çalınabilir. Zira yurtdışında bunun meraklıları çoktur. Ama bir yandan da tutmam iyi olmuş, sen de babanın duaları okuduğu İncil'i bir daha görmüş oldun. Dur hele, bir de şu var..."

En az İncil kadar kalın, yaprakları da onunkiler gibi sararmış olan bir deftere uzandı eli. Süryanice yazılı, ama kenarlarına başka dillerde de notlar düşülmüş olan sayfalarını dikkatle çevirdi, bir sayfada durup, sigaradan sararmış parmağını satırlarda dolaştırdı. Bir yandan da kendi kendine mırıldanıyordu:

"1952 yılında bu köyün kilisesine tayin oldum. Aynı yıl, Allah bana üçüncü evladımı bahşetti..."

Ardından kitabı Efrem'e uzattı. "Kimin olduğunu tahmin etmişsindir! Al oku devamını."

Efrem'in kalbi öylesine hızlı çarpmaya başladı ki, bir an göğüs kafesinden fırlayacağını sandı... Gözlerini yeniden örten buğunun ardından okuyabileceğinden hiç emin değildi. Yine de defteri eline aldı, gözlüğünü taktı, hafif küf kokulu sayfanın üzerine eğildi, bakışlarının önünde adeta dans eden bulanık harfleri önce okur gibi yaptı, sonunda okudu.

"Adını Efrem koydum. Bu kilisede nisan ayında vaftiz oldu."

Kısa bir sessizlik oldu. Ardından bir süredir zihnini kurcalayan soruyu nihayet sorabildi Efrem:

"Nasıldı?"

Usulca, adeta korkarak konuşmuştu.

"Anlamadım..."

"Yani son aylarında nasıldı babam?"

Aziz şimdi biraz tereddütlü konuşuyordu:

"Kafası bulanık demiştim de... Aslında her işini kendi görüyor, her sabah kalkıyor, tıraşını oluyor, yemeğini muntazam yiyordu. Sık sık tavla ve dama oynuyorduk onunla. İyi bir oyuncuydu. Gençlik hatıralarını anlatırdı bazen, o zamanlardaki köy hayatını, kasabayı, bir süre bulunduğu Midyat'ı... Çok yaman bir kadın, adeta bir azize gibi gördüğü annesinden bahsederdi, ama şey asla... Şeyden hiç..." Son kelimelerde kekeleyip aniden durdu, boğazını gürültülü şekilde birkaç kez temizledi ve ardından hızla devam etti:

"Karısından da söz ederdi. Hep 'Zavallı' derdi adı geçtiğinde. 'Zavallı talihsiz kadın.' Daha buradayken hastaydı, az çok hatırlarım yengeyi... Senin hakkında da pek çok şey anlatırdı, büyük bir gurur duyarak, 'Çocukluğundan beri okumayı yazmayı severdi' derdi. 'Verdiğim adın da etkisi olmuştur' diye eklerdi bazen... 'Adını taşıdığı Mor Efrem gibi oldu.' Sonra Meryem'den, kocasından ve kızından da bahsederdi, ama sanki başka türlü. Daha az gurur ama daha çok... Ne bileyim, yakınlıkla. Ölen büyük oğlunu da anardı bazen. Bir kere, o kadar çok sigara içmemesini söylediğimde, 'Büyük oğlum içmedi de ne oldu! Kanserden öldü genç yaşta...' demiş, hemen arkasından bir sigara yakmıştı. Yola çıktığı o uğursuz gün orası daha serin diye kilisede kalıyordu. Bizim evin önünden geçti, pencere kenarında oturuyor, mırra içiyordum, başımı uzattım, 'Nereye *Abune* Tuma?' diye sordum. İki dirhem bir çekirdek giyinmişti, telaşlı görünüyordu, bana düğün müğün gibi anlaşılmaz bir şeyler söyledi, anlayamadım, üstelemedim de, sonra çekti gitti işte..."

Adam sanki şimdi kendini savunur gibiydi.

"Sezmeliydim halinde bir tuhaflık olduğunu... Ama her gün çıkar, köyü boydan boya turlar, kiliseye ibadete gider, sonra benimle saatlerce tavla ve dama oynardı. Ne yaman oyuncuydu ama! Bilirsin sen de! Bir iki kere de kendi başına otobüse binip civara gezmeye gitmişti. Yine hiçbir yaramazlık olmamıştı. Sizlerden de bir uyarı gelmeyince, aman göz kulak olun diye... Ben nereden bileyim, o gün, düğüne gideceğim diye, o kızgın güneşin altında kendini yollara atacağını?"

Hangi düğüne gidiyordu ya da gittiğini sanıyordu babası? Kafasından neler geçmişti, kim bilir?

"Kimin düğünü olduğunu söylemedi mi?"

"Ya oğlum, sormadım, sormayı akıl etmedim. Şimdi düşünüyorum da yoksa..."

"Yoksa ne?"

Bir şeyler söyleyecek gibi oldu Aziz, ama söylemedi, bir kez daha boğazını temizleyip biraz zoraki gülümsedi ve suskun kaldı.

"Üzülme ya *ammo*! Senin hiçbir suçun yok. Gerçekten de nereden bilebilirdin?" dedi Efrem. Gayriihtiyari yerel konuşma tarzına geçmişti.

"Hadi gelin artık, evi gezelim!" diye lafı değiştirdi Aziz. Ancak Efrem'in söyledikleri suçluluk duygusunu tümüyle yok etmemiş olmalıydı ki, "Ben nereden bilebilirdim, kimse beni tembihlemedi ki..." diye tekrarlayıp durdu birkaç kez daha.

Tekrar çamurlara bata çıka, köyün en gerisinde, köyün en büyük evine vardılar, daha doğrusu ev kümesine...

"Hangisi sizinki? Yani babanıza ait olanı?" diye sordu Zuhal.

"Baştaki."

Bütün köye hâkim o bal rengi taştan yapılma evin panjurları işlemeli demirdendi. Sağda solda yer alan ve muhtemelen her yaz gelinen birkaçının aksine, hiçbir "modern" eklemesi yoktu... İçeri girdi. Girdiler.

Kocaman avlu, avludan yukarı çıkılan teraslar, odalar, eyvan...

Sağda solda dağınık duran kırık saksıların, nereden geldikleri asla anlaşılmayan paslı araba jantlarının, öylesine atılmış yayları kopuk somyaların, delinmiş, emaye bir küvetin ötesinde çok başka şeyler canlandırıyordu belleğinde Efrem...

O, üstlerine renkli kilimler atılmış sedirler, dört kapılı ceviz gardıroplar, etamin işli örtünün kapladığı büyük bir masa, dar pencerelerden sızan güneş ışığının aydınlattığı oymalı ahşap kanepeler, duvarlarda asılı fotoğraflar ve ikonalar görüyordu şimdi... Tandırcı kadının yemek saatinde getirdiği, asma dalı, odun ve ağaç yapraklarının ateşinde pişmiş, tandırdan artakalan hamurla yapılıp çocukların her birine dağıtılan *kahkuno* denen o küçük ekmekçiklerin kokusunu solu-

yor, kışın mangalın yaydığı ısıyı hissediyor gibiydi... Yazın avluda güneşe karşı kurutulan ceviz ve incir sucuklarının, çapan üzerine sarılı pestillerin leziz tadını alıyordu... Evi çevreleyen bahçenin renkleri gözünün önündeydi... Boş, sulak arsada bir zamanlar evin bütün kadınları fasulye, kabak gibi sebzeler ekerlerdi. Evin erkekleri ve tuttukları yardımcılar, dağa, büyük oruçta yenecek olan otları toplamaya giderlerdi. Babaannesi tekerlekli sandalyesinden bütün ev ahalisini idare eder, amcası, yengesi, kuzenleri öbür evden sık sık uğrarlar, hep birlikte yemekler yenir, şarkılar söylenirdi...

Kayıp bir cennet miydi bu hatırladıkları? Bilmiyordu... Her halükârda ebediyen kayıp bir dünyaydı!

Gençliğinde tutkuyla okumuş olduğu Pessoa'nın satırları geldi aklına:

> Ruhumda bir uçurum açılıyor, Tanrı'nın zamanının soğuk nefesi solgun yanağımı okşuyor. Zaman! Geçmiş! Ansızın herhangi bir şey – bir şarkı, tesadüfen burnuma gelen bir koku ruhumda anıların tıpasını çekiveriyor / Bir vakitler olduğum, bir daha asla olamayacağım her şey!

"Buraları ne güzeldi bir zamanlar! Galiba bir ben varım buraların nasıl olduğunu hatırlayabilen..." dedi Aziz heyecanını paylaşmak istercesine.

"Niye kaldın?" diye sordu birden Efrem.

Omuz silkti yaşlı adam:

"Ne bileyim işte, buraya bir bekçi lazımdı, o bekçi de ben oldum! Bekçisi de, muhtarı da, papazı da, hatta imamı da benim bu köyün. Hem İsveç'te ne yapardım, ne ederdim; dilini bilmem, âdetlerini bilmem, iklimi bana uymaz... Hanım ise, tabii ki ben neredeysem o orada... Bizimle bir de bu kaldı" diye ekledi, onlara eşlik eden genç adamı çenesiyle işaret ederek.

Küskün görünen oğul ilk defa ağzını açıp gayet düzgün bir Türkçeyle konuştu:

"Bu, babamınki gibi bir tercih değil. Oradakiler bana iş ayarlayamadılar. 'Gideyim de nasıl olsa yapacak bir şeyler bulurum' diyecek kadar da kendime güvenemedim... Kaldık işte çaresiz!"

Aziz Karataş yeniden söz aldı: "Neyse ki yazın bazı aileler gurbetten birkaç aylığına kalmaya geliyor, evler açılıyor, tamir ediliyor... Hem buradan kasabaya, şehre, sık değilse de otobüs, taksi, dolmuş işliyor; haliyle, ihtiyaç olursa oralara kolay gidiliyor. Oğlum gibi, özel arabası olanlar da var tabii. Seneye de kısmetse Mardin Belediyesi'ne bağlanıp mahalle olacak köyümüz. İşte o zaman kalan eksikleri tamamlanır."

Köyünün şimdiki halini beğendirme çabasını oldukça dokunaklı buldu Efrem. Anlayışlı bir tavırla başını salladı.

Üç erkek konuşurken, Zuhal çantasından çıkarmış olduğu not defterine küçük krokiler eşliğinde notlar düşüyordu... Ardından izin isteyip elinde cep telefonuyla evden çıktı. Efrem onun, kaygılı bir sesle birinin sağlık durumu hakkında bilgi aldığını duydu, belli belirsiz.

Aziz ve oğluyla birlikte dışarı çıktığında yüzüne çarpan soğuk hava, bir süredir içine daldığı hatıralar yumağından onu çıkararak olağan haline döndürdü... Zuhal'e yaklaştı, sesinin daha güçlü çıktığını, sözlerinin daha anlaşılır olduğunu hissederek, "Bence artık size önemli bir soru sormanın zamanı geldi" dedi. "Son kararınız nedir? Buraların ne kadar ıssız, ne kadar terk edilmiş olduğunu gördünüz. Ne kadar altyapı yoksunu olduğunu da... Hâlâ almaya kararlı mısınız?"

"Evet. Şu anda terk edilmiş bir hali olabilir, ama Aziz Bey'in az önce söylediklerini duydunuz. Yazın birçok aile geliyormuş. Kasabaya da otobüs falan varmış, Midyat'a da, Mardin'e de... Seneye de mahalle statüsüne geçecekmiş..." Zuhal'in gözleri ışıldadı bir an. "Hem şu anki haliyle bile ben

burayı çok ama çok sevdim. Çakıl taşlarıyla döşeli sokaklarını, farklı farklı mezheplere ait kiliselerini, manastır kalıntılarını, tepe yamaçlarına yaslanmış evlerin o yalın cephelerini... Köyden çok, birçok uygarlığa beşik olmuş minyatür bir Anadolu kentini andırıyor..."

"Tam mozaik sanatının icraatına uygun bir alan desenize!" diye araya girdi Efrem hafifçe alaycı bir tavırla. "Peki o zaman, siz bilirsiniz. Avukatın yazdığına göre, nüfusumu, tapuyu ve..." Gözlüğünü takıp montunun cebinden çıkarmış olduğu not defterine baktı. "... Deprem sigortası poliçesinin fotokopisini de ibraz edip İstanbul'daki Tapu Sicil Müdürlüğü'ne başvurmam gerekecekmiş, sizin de kimlik bilgilerinizle tabii. Ondan sonra da randevu vermelerini bekleyecekmişiz..."

"Mardin Tapu Müdürlüğü'ne gideceğimizi sanmıştım."

"Ben de öyle sanıyordum birkaç gün önceye kadar, fakat şimdilerde TAKBİS denen bir sistemle, işlemleri İstanbul'un herhangi bir Tapu Sicil Müdürlüğü'nde yapmamız mümkünmüş."

Az önce yaşamış olduğu duygu fırtınasına ve Zuhal'in şimdiki hayalperest yaklaşımına karşın, bu bürokratik terimleri özellikle kullanıyor, adeta onların ardına sığınıyordu.

Hep birlikte Aziz Karataş'ın evinin önüne kadar geldiler. Daha doğrusu, eskisini çekip çevirmeye imkânı olmadığı için, karısı ve oğluyla yerleştiği yeni ve mütevazı eve. Efrem saatine baktı.

"Şimdi kasabaya dönmeden önce... Yeniden kiliseye gideceğim."

"Yeniden kiliseye mi? Niye?"

"Daha doğrusu hemen bitişiğindeki mezarlığa... Babam orada yatıyor da!"

Zuhal hafifçe Efrem'in koluna dokundu:

"Karışmak istemem ama bir gün içinde çok fazla heyecan olmaz mı size?"

"Karışmak istemem deyip karışıyorsunuz. Ne olursa olsun gitmek istiyorum." Efrem cevabının sertliğini hafif bir gülümsemeyle yumuşatmıştı. "Siz beni Aziz Bey'in evinde bekleyin en iyisi. Böylece buranın yerlisiyle tanışma, onu yakından tanıma, onunla sohbet etme konusunda ilk adımı atmış olursunuz... İleride burada uzun zaman geçireceğinize göre, bu oldukça önemli."

Bir gecede hiçbir şey halledilemez

Telefon çalıp duruyordu. Kasabanın en görkemli konağında, duvar boyunca yerleştirilmiş divanlar ile oymalı mobilyaların arasında, rengârenk kilimlerin üzerinde Zuhal'le işlemeli bakırdan geniş bir siniye doğru ilerlerken, Efrem'in telefonu şimdiye kadar hiç olmadığı kadar yüksek bir sesle çalmaya başlamıştı. Çalmıyor, tiz tiz zırlıyor dense yeriydi. Çok sinir bozucu bir sesti. Ekranda Nathalie'nin adı gözüküyordu. Ne tuhaf ki sabahtan beri neredeyse unutmuştu onu. Şimdi nihayet arama fırsatı bulabilmişti demek. *Bekle bekle, tam da en uygunsuz zamanda ara!* Bir an için açmamayı, hatta telefonu tamamıyla kapamayı ya da hiç değilse sessize almayı düşündü. Tereddüt içinde durdu; sonunda açmaya karar verdi. Zuhal'e, "Siz ilerleyin! Kusura bakmayın, kısa bir görüşme yapmalıyım" dedi.

"A tabii" dedi Zuhal. "Rahat konuşun. Ben oturur beklerim. Sakın acele etmeyin."

Sesi öylesine tasasız, mühim bir işi yarı yarıya halletmiş olmanın rahatlığıyla öylesine keyifliydi ki, Efrem de anında rahatlayıverdi. Hem niye gerilmişti ki? Birlikte yaşadığı kadınla konuşacaktı işte, ne vardı yani bundan utanacak?

Telefonda Nathalie'nin Paris aksanlı sesi çınlıyordu:

"Sabah beni aramışsın. Arabada bir sorun çıktı, işe metroyla gittim. Telefonum da çantamın dibindeydi, o gürültüde duymamışım."

Ne çok izahat veriyordu, bozulan araba, metro, metrodaki gürültü yüzünden çantanın dibindeki telefonu duyamama... *Peki, öyle olsun!*

Nathalie hep yaptığı gibi hızlı hızlı konuşmaya devam ediyordu:

"Nasılsın? Umarım iyisindir. Sana e-postayla harcamaların listesini yollayacağım."

Neden bahsediyordu şimdi, ne harcaması? Ha evet, oturdukları evin bazı bölümlerine ufak tefek tadilatlar yapılacak, arkasından da galiba duvarlar boyanacaktı...

"Ortak hesaptan çekmeden önce sen de gör istiyorum. Ustalar da daha fazla beklemek istemiyorlar. Şey... Tahminimizden daha yüksek çıktı, hatta çok çok daha yüksek..."

İrkildi Efrem.

"Benim görmem ne fark edecek ki! Bu işin geriye dönüşü yok, ödeyeceğiz çaresiz, ancak..."

"Lütfen başlama yine! Bu aralar, senin kriz ve gerektirdiği tutumluluk üzerine bitmek bilmez nutuklarını çekecek ne halim ne de sabrım var."

Efrem irkildi. Bu bir itiraf değildi de neydi? Beş altı yıl önce böyle konuşmazdı Nathalie, bir anlaşma zemini bulmaya çalışırdı, onu ikna etmeye çabalardı; şimdi ise sadece oldubittiye getirmekle kalmıyor, lafı da ağzına tıkıyordu, aslında "Seni çekecek sabrım yok!" diyerek. Neden mi öyle yapıyordu? Nedeni belliydi Efrem'e göre.

"Tamam, olan oldu artık, bu konuşmayı daha fazla uzatmayalım. Şimdi yemek yiyeceğim, kapatmak zorundayım."

"Yemek mi? Orada saat üç falan olmalı. İspanyollar gibi, bunlar da mı geç yiyorlar öğle yemeğini?"

Bunlar! Nathalie'nin Doğulu olan her şeye, herkese karşı, kibar ama her daim hissedilen, en azından kendisinin öyle ya da böyle hep hissettiği o küçümseyiciliği...

Oysa ben de bunlardanım.

Cevap alamayınca, hattın öbür ucundaki ses, sorularını peş peşe sıraladı: "Daha çok mu kalacaksın oralarda? Arsayı, evi sattın mı? Bir sürü işlemi vardır şimdi bu işin... Onları ne zaman tamamlarsınız?"

"Evet, sattım sayılır, ama dediğin gibi daha bir sürü muamelesi var. Ayrıca benim başka işlerim de var. Suriye sınırına gideceğim. Ne zaman döneceğimi hiç bilmiyorum. Hoşça kal."

Telefonu kapatırken asabiyetten elinin titrediğini hissetti... Ne berbat bir durumdu! Bu kör olası hastalık, en hafif haliyle bile sadece konuşmasına değil, zaman zaman vücudunun bazı uzuvlarına söz geçirmesine de engeldi. "Bacağının, kolunun uyuşması, karıncalanması, zaman zaman elinin titremesi, hep ondan" demişti doktor onu bir sürü tahlilden geçirdikten sonra, bir kaybolup bir nükseden şu berbat depresyondan... Kendi başına gelene kadar, boş boş oturup kendini dinleyen zengin kadınların hastalığı sandığı o depresyon... Neyse, şimdi, bir an önce toparlanması gerekiyordu. Ne bu kadına ne de başka birine, kişisel sorunlarının yükünü taşıtmaya hakkı yoktu. Derin bir nefes alarak, bakır sininin önünde bağdaş kurmuş, su içen Zuhal'e yaklaştı. Kendisi de bağdaş kurup oturdu. Yıllarca Ortadoğu ülkelerine ziyaretlerini sürdürdüğünden ve oldukça fit kalmayı da başardığından çocukluğunun bu oturma tarzına dönmekte hiç zorluk çekmiyordu.

"Sonuçta burada kalmakla iyi ettik. Umarım kadıncağıza fazla rahatsızlık vermeyiz" dedi Zuhal.

"Emin olun, davetini reddedip doğrudan Mardin'e dönseydik, onu gerçekten üzerdik. Buranın insanının ne kadar misafirperver olduğunu tahmin edemezsiniz..." dedi Efrem.

Bir saat kadar önce Muhtar Aziz Bey, oğlu ve karısıyla vedalaşıp, onlara teşekkür ettikten ve anahtarları şimdilik yeniden onlara bıraktıktan sonra köyden çıkmışlar ve Mardin'e doğru yol almışlardı. Ancak kasabaya yaklaşırken, o ana ka-

dar mümkün olduğunca az konuşmuş olan Zuhal, elini birden Efrem'in koluna koymuş ve itiraz kabul etmez bir sesle çok acıktığını söylemişti. Bunun üzerine Efrem, Mahmut'a kasabada durmasını söylemiş ve Meryem'in tavsiyesine uyarak oranın en eski ve en görkemli konağı diye bilinen konağın kapısını çalmayı teklif etmişti.

"(...) Hatırlar mısın bilmem, ben hayal meyal hatırlıyorum. Bizim köyden sepet sepet meyve sebze giderdi bu konağa ve diğerlerine. Ama et veya süt asla! Gâvur eti veya sütü diye alınmazdı bizim köyün koyunlarının, keçilerinin eti ve sütü, biz insan değilmişiz gibi. Neyse şimdi bunu restore etmişler. Küçük bir müzeye çevirmişler. Bir de butik otel var ya bu son yıllarda bizde pek bir moda olan... İşte butik otel olarak da kullanılıyormuş bu konak. Yemek de veriliyormuş. Arkadaşlardan aldığım isim ve telefon numarasını kaydediver, Mardin dışında bir gece geçirmek ya da köyde işin bitince güzel bir yemek yemek istiyorsan... Burası bence çok uygun görünüyor" diye yazmıştı ablası bir mektubunda. Zira babasının vasiyetini açıkladığı mektup bir istisna değildi. Sık sık mektup yazardı ona ablası. Hâlâ bir kâğıda düşüncelerini, hislerini döker, bazen cemaatten masum dedikodular, aileden, İstanbul'dan ve "memleketten" kendi sağduyulu yorumlarıyla süslü her türden haberler aktarır, altına imzasını atar, sonra bu kâğıdı bir zarfa kor, zarfın üstüne pullar yapıştırır, onu kapatır, postaneye gider, postalardı... Bütün bu işlemleri yapardı Meryem, çünkü çarpıcı derecede pratik zekâsına rağmen, bilgisayara küstü.

Mahmut konağı biliyordu. Bina dıştan gerçekten de çok görkemliydi. Ancak kapıyı açan ufak tefek, yaşı belirsiz, güler yüzlü kadın onları içeri buyur ettikten sonra yarı Türkçe yarı Arapça konuşmaların sonucunda, şu anda sahiplerinin konakta olmadığını, kasabada işlerinin başında olduklarını söylemişti. Ha, yemeğe mi gelmişlerdi? Orada biraz duraksamış ve tedirginleşmişti: Yani pek müsait, pek hazırlık-

lı değillerdi de... Bu arada Efrem etrafına bakıyordu. Anlaşılan oydu ki Meryem'in arkadaşlarını, herhalde bir iki yıl, belki de üç dört yıl önce, lokanta ve "butik otel" olarak karşılamış olan konağa, bir terk edilmişlik havası sinmişti. Bulundukları giriş ısıtılmamıştı. Hafifçe ürperdi. Anlaşılan olaylar çok göçe sebep olmuştu.

"Allah ne verdiyse, dolapta ne varsa elimden geldiği kadar pişirip önünüze koyarım, karnınızı doyurursunuz böylece. Tanrı misafiri hayatta bırakılmaz!" diye ısrar etmişti kadın. Efrem ile Zuhal çaresiz kabul etmişlerdi.

Bu arada kadın, Mahmut'un da yardımıyla, oturdukları yemek odasının sobasını yakmıştı. Odaya kısa zamanda tatlı bir ısı yayılmıştı...

Şimdi de elinde bir tepsi, tepsinin üzerinde dolu tabaklarla geliyordu... Arkasından Mahmut göründü.

"Gel otur!" diye seslendi Zuhal, ona elini sallayarak.

"Sağ olasın ablam. Ben mutfakta teyzeyle karnımı doyururum. Sizlere afiyet olsun!" dedi adam, biraz çekingen bir tavırla ve sağ elini kalbinin üstüne koyarak. Direksiyon başında sergilediği bütün özgüven, arabadan inince uçup gitmiş gibiydi.

Efrem, Mahmut'un kendilerine katılmayacağını duyunca rahatladı. Bu yemeği Zuhal'le baş başa yemek istiyordu.

"Kavurmam ve bulgurum vardı. Bir de yaprak sarması. Arkasından da meyve verebilirim ya da vaktiniz varsa, zerde hazırlayabilirim..."

"Sağ olun, size zahmetler verdik diye zaten mahcubuz" dedi Zuhal. Ama gözlerinden bu yemekten çok keyif aldığı da belli oluyordu. "Bu getirdikleriniz bize yeter de artar!"

"İyi o zaman" dedi kadın biraz rahatlamış gözükerek. "Zerde istemezseniz, size birer kahve pişiririm. Şimdi müsaadenizle mutfağa döneyim."

"Fırsat olursa" dedi Zuhal baş başa kaldıklarında, "gerçek Süryani yemekleri de yemek isterim."

"Bunun için ya bir eve davet edilmeniz ya da Mardin'de Cercis Murat Konağı'na gitmeniz gerekecek... Bu arada, bundan sonra ne yapacağınızı sormamın bir mahzuru yok değil mi? Bir süre Mardin'de mi kalmayı düşünüyorsunuz?"

"Maalesef sadece bugün ve yarın. Zira oğlumu daha fazla bırakamam!"

Oğlu! Demek evliydi. Eh, ne beklenirdi ki kırk yaşlarında güzel bir kadından? Tabii ki evli ve çocuk sahibi olacaktı. Ancak... Projelerinden söz ederken, "biz" değil, ha bire "ben" dediğine göre, bundan bir başına hareket etmeye niyetli olduğu çıkarılabilirdi. Boşanmış olmalıydı o halde. Evet, kesin boşanmıştı. Her hali bunu düşündürüyordu. Hem neyse ne! Onu ilgilendirmezdi.

"Eğer Cercis Murat'a giderseniz sorun bakalım, onlarda yapraklı *tumo*, *kurskat* ve *davke dudibis* var mı?"

"Nee? Bunlar da ne? Gerçekten yenilen içilen şeyler mi?"

Efrem gülerek izahat verdi.

"Öyle korkacak bir şey yok, hepsi son derece lezzetli... Yapraklı *tumo*, adı üstünde yaprak sarma, bol sarmısaklı, yumurtalı, sadeyağlı... *Kurskat* ise kişnişli bulgur böreği, sonuncusu ise pekmezli krep, gerçekten lezizdir."

Efrem bunları anlatırken, Zuhal'in yüzünde Nathalie'ninkine benzer bir tür tiksinti ifadesi yakalayacağını, onun gibi, "Aa, bu ne biçim yeme tarzı, insan böyle beslenirse iki yüz kilo olur, kolesterolü fırlar" diyeceğini zannediyordu. Ancak karşısındaki ilgiyle ve gözlerinde neşe parıltısıyla dinliyordu.

"Restorasyon çalışmaları için gidip gelirken emin olun yöresel yemeklerin tadına bakmaya hiç vaktim olmadı, hep ayaküstü alelade kebaplarla, etli ekmeklerle beslendim. Bu akşam ya da yarın akşam oraya bir başıma gidip..." Duraksadı birden, sonra ekledi: "Güzel bir ziyafet çekeceğim diyecek-

tim, ama sizin ne yapacağınızı, nerede olacağınızı sormadım. Belki siz de gelmek istersiniz!"

"Bu akşam otelde çalışıp notlarımı toparlamayı planlamıştım, yarın da Hatay'a geçeceğim."

"Anlıyorum. İyi o zaman, tek başıma giderim..."

"Öyle. Döndüğünüzde de tüm bunları anneannenize anlatırsınız artık. Kim bilir ne kadar hoşuna gider!"

Zuhal bir an durdu, gözleri buğulandı. "Bilmem... Uzun zamandır rahatsızdı, yaşı dolayısıyla hastalığı hızlı ilerlemez, kontrol altında tutulabilir diye umuyorduk, ama şu son ay aniden yayıldı. Hastaneye yatmak zorunda kaldı. Ben gitmeden önce yoğun bakıma kaldırmışlardı, durumu şu an çok kritik değilse de orada her an müdahale edilebilir, daha çok güvende olur diye."

"Az önce arıyordunuz galiba. Nasıl olmuş durumu?"

"İyiceymiş, bilinci yerindeymiş. Ama döndüğümde ne durumda olacağı pek belli değil. Yine de ona isteğini yerine getirdiğimi anlatmaya çalışacağım. Umarım anlayacaktır... Ona sözüm vardı, bir gün birlikte geliriz diye, ama olmadı. Yaşlılarla hiçbir şeyi ertelememek lazım."

Zuhal'in gözlerinde biriken yaşlar, kocaman damlalar halinde yanaklarından süzülüyordu şimdi.

"Kusura bakmayın, sizin de neşenizi kaçırdım! Zaten heyecan dolu saatler yaşadınız. Sizin şimdiki telefon görüşmeniz de pek keyifli geçmedi gibi geldi bana..." Sonra gözyaşlarını silip burnunu çocuksu bir şekilde çekerek, "Yanılıyor muyum?" diye sordu.

Efrem sessiz kaldı.

Yemekler soğuyordu... Efrem, az önce sevinçten adeta ışıldayan Zuhal'in de şimdi kendisi gibi aklının başka yerde olduğunun, bir lokma dahi almadığının farkına vardı.

Ağzına bir yaprak sarması atıp onu neşelendirmek için, "Bizim buralarda bir tabir vardı. Birden hatırıma geliverdi.

Sarma ağzınıza, şey... işemeli denir. Yani sulu olmalı!" dedi.

Zuhal'in gözlerindeki muzip, neşeli parıltı yeniden beliriverdi.

"Çok hoş... Bir deneyeyim bakalım, benim de ağzıma işiyor mu bu sarma?"

Efrem gülümsedi. Bu soğukta buraya sığınabilmiş olmaları gerçekten büyük şanstı. Bunu da ablası Meryem'e borçluydu. Her ne kadar methettiğinin altında çıktıysa bile, yine az önceki heyecan yüklü anlardan sonra burada, bu güler yüzlü kadının hazırladıklarını tatmak ve Zuhal'le sohbet etmek güzeldi. Ancak daha fazla oyalanmamaları gerekiyordu. Saatine baktı.

"Artık kalksak! Mardin'e vakitlice dönmekte fayda var. Bu yollarda karanlığa kalmayalım."

"Tam da işeyen yaprak sarmalarınızdan keyifle yemeye başlamıştım."

"Bundan böyle sık sık yersiniz artık. Evin durumuna bakılırsa yapacak çok işiniz var ve sürekli gidip gelmek zorunda olacaksınız."

"Evet, kolay da olmayacak..."

"Sonuçta her şey, bütün yaptıklarınız anneanneniz için. Öyle değil mi?"

Zuhal hafifçe içini çekti.

"Yolda da konuşmuştuk bunları... Onun için, kendim için, buradakiler için, belki de şimdi hayatta olmayan birine verilmiş bir sözü yerine getirmek için... Tam olarak ayıramıyorum. Nedenler hep iç içedir bilirsiniz. Ancak anneannemin benim için çok büyük bir önem taşıdığı kesin. Şimdi de... Biliyorum, bu kadar yaşlı biri için bunu söylemek garip olabilir ama, onu kaybedebileceğime inanamıyorum. Hem onu kaybedeceğim korkusunu hep içimde taşıyor hem de galiba ölümsüz zannediyordum..."

"Sizi anlayabiliyorum. Ben de babamın ölüm haberi geldiğinde benzer bir duyguyu yaşamıştım. O da benim için çok

önemliydi" dedi Efrem. Yutkunduktan sonra, "Cenazesine de yetişemememiştim. Bundan dolayı olacak az önce mezarını ziyaret edip adını taşa kazınmış olarak gördüğüm vakit öldüğünü tam olarak idrak edebildim" diye ekledi.

"Anneniz hayatta mı?"

"Hayır, o... Onu kaybedeli çok çok uzun zaman oldu! Çocuktum henüz."

Dönüp odanın küçük penceresinden baktı, karla karışık yağmur, karşı tepedeki kalenin ve tepeden aşağı inen evlerin teraslarının üzerine ince ince yağmaya başlamıştı...

"Burada kar bile sanki başka yağıyor. Bana çocukluğumu hatırlatıyor... Pek oyuncağımız yoktu. Uçurtma uçurmak ile futbol oynamaktan başka, soğuk kış günleri en büyük eğlencemiz kardan adam yapmak ya da kartopu kavgasına tutuşmaktı."

"Bütün çocuklar bayılır buna..."

"Ama bizimkiler zaman zaman basbayağı ciddi kavgalardı. Aynı mahallenin Müslüman ve Hıristiyan çocukları kavgaya tutuşurduk bazen. Ya da bir mahallenin tüm çocukları diğer mahalleninkine karşı savaşırdı."

"Yani bazen mahalleli olarak birleşirdiniz, bazen de dindaş olarak... Öyle mi?"

"Aynen öyle! 'Yeğenler'e gelince onlar bazen bizden, bazen bize karşı olurlardı."

"Yeğenler mi?"

"Uzun hikâye! Biraz da acıklı... Babaları Müslüman, anneleri Hıristiyan olanlar diyelim özetle."

"Özetlemeden?"

"Fırsat bulursak başka zaman anlatırım. Ya da belki hiç anlatmam. Dedim ya hikâyesi uzun ve acıklı!" Söylediğini yalanlamak istercesine hafifçe güldü Efrem. "Bu tür kavgalarda maksat bir 'öteki'ni bulup 'biz ondan üstünüz, biz iyiyiz, o kötü' diyebilmek değil mi? Neyse, bunların dışında kitap

okumaktan da çok keyif alırdım... Hatta en büyük keyfimdi. Okul kütüphanesinde okunmamış kitap bırakmamıştım. Büyüyünce daha da büyük bir kütüphaneye sahip olmayı hayal ederdim. Oldum sayılır. Babamdan geçti bana bu merak..."

Konuştukça yeniden geçmişe daldığını hissetti Efrem.

"Okumaya, yazmaya, eğitime, eğitim verenlere sonsuz saygısı vardı babamın... Dolayısıyla köyün 'entelijansiya'sını, elit tabakasını oluşturan ilkokulumuzun müdürü ve öğretmenleriyle ilişkileri çok iyiydi. Evimize gelirler, babamla dama ya da tavla oynar, sigara ve çay eşliğinde koyu sohbetler ederlerdi. Ben de bu misafirlerden dolayı çok gurur duyardım."

Zuhal gülümsedi.

"Anneannem burada olsaydı, babanız için, 'Rahmet istedi' derdi. Bu terimi hiç duydunuz mu?"

"Duymuştum, evet..."

"Her aile bir tarihtir, hatta okumasını bilen için bir destandır" dedi Zuhal düşünceli bir şekilde, ardından da, "Çocuklarınız... vardır herhalde" diye ekledi.

"Var, iki tane... Bir kız, bir erkek." Efrem bu biraz ani soruya şaşırmadı. Zuhal'in aklına eseni anında söylediğinin ya da sorduğunun farkına varmıştı yol boyunca.

"Peki ya onlar? Onlardan biraz bahseder misiniz? Mesela kendilerini nereli hissederler? Türkiye'ye bakış açıları nedir?"

Efrem'in gözünün önünden kızı Sara'nın, oğlu Tuma'nın görüntüleri geçti. Güldü.

"Valla oğlum sanırım bir ya da iki kez gelmiş olmalı Türkiye'ye... Turist gibi gezmek için. Kızım burayı, buradaki aileyi daha sık ziyaret eder. Hatta 99'da buradayken, Marmara depremine yakalandı ve bir hafta boyunca kurtarma çalışmalarına gönüllü olarak katıldı."

Sara'dan daima daha uzun bahsetmeye meyilli olduğunun farkındaydı. Kısa kesti.

"Türkçe bilmiyorlar... Sara anlar belki biraz. Süryaniceyi

ise her ikisi de biraz anlıyor, ama konuşmuyorlar. Halklarının tarihçesiyle ne kadar ilgili olduklarını ben de tam olarak bilmiyorum."

"Eşiniz?"

"Daha... kompleks bir durum..." Ayda'dan bahsederken tuhaf bir şekilde konuşmasına yabancı kelimeler kattığının farkına vardı. Hislerinin karmaşıklığını, bizzat Ayda'nın karmaşıklığını daha iyi anlatabilmek için olmalıydı. "Çok genç yaştayken Lübnan'dan Fransa'ya göç etmişti. Benimkine çok yakın bir kültürden geliyordu yani. Fransızcanın yanı sıra aramızda Arapça da konuştuğumuz olurdu. Tabii ilkinden yani ilk eşimden bahsediyorum. İkinci eşime, yani hayat arkadaşıma gelince, o zaten özbeöz Fransız."

Bu günlerde Nathalie'den de her bahsedişinde tedirginleşiyordu. Bu kez de öyle olmuştu. Zuhal bunu fark etmiş miydi acaba? Hiç yorum yapmıyor, sadece gülümsüyordu.

"Ablam kusuruma bakma ama naylon çorabın var mı bana verebileceğin?"

Her ikisi de kapıda beliren Mahmut'a döndüler. Zuhal'in gözleri şaşkınlıktan fal taşı gibi açılmıştı.

"Giydiklerimden başka yok, onlar da bu soğukta bana lazım. Ne yapacaksın Allah aşkına, naylon çorabı?"

"Kayış yerine kullanacağım ablam... Motorun kayışı koptu da... Tamir için ne kadar uğraştıysam olmadı, olmuyor. Buralarda doğru düzgün bir tamirhane de yok. Hava da cidden bozacağa benziyor. Hani abi dediydi ya 'Birazdan mutlaka Mardin'e döneceğiz' diye... Bari çorap bağlayayım, öylece Allah'a emanet gidelim."

"Hayatta olmaz!" diye kesti sözünü Ef'rem. "Çıldırdın mı oğlum sen? Bu havada, bunca ıssız yolu, motora bağlayacağın bir çorapla mı gideceğiz?"

Mahmut yeniden alınmışa benziyordu.

"Sizler bilirsiniz tabii. Ben işiniz görülsün diye teklif et-

miştim. Yoksa bana göre hava hoş!" dedi soğuk bir tavırla.

"Tabii, tabii. İyi niyetini takdir ediyoruz da... Çoraptan başka çaren yok mu?" diye sordu Efrem, bu kez sesini yumuşatarak.

"Var, buradan Mardin'e otobüs kalkıyor, otobüse atlar, Mardin'den kayış alır döner, motora bağlarım. Sonra üçümüz yola çıkarız. Ancak bu epey zaman alır."

"Bence Mahmut gidip kayış alsın ve geri dönsün, bu gece hepimiz burada kalalım, sabah çok erkenden de Mahmut'un tamir etmiş olduğu sağlam bir motorla yola çıkarız" dedi Zuhal birden. "Aslında çok da büyük bir macera sayılmaz! Ne dersiniz? Bir eczaneden diş fırçaları alır, bir gecelik idare ederiz. Dizüstü bilgisayarınız yanınızda olduğuna göre de bu akşam rahatça çalışabilirsiniz..."

"Aslında bir başka çare de üçümüzün otobüsle, dolmuşla ya da taksiyle, artık ne bulursak, Mardin'e dönmemiz olabilir" dedi Efrem gülümseyerek, "Mahmut sonra tek başına buraya geri gelir, arabasını tamir eder ve tekrar yola çıkar. Ancak... Vaktimiz olduğuna göre, haklısınız neden kalmayalım?" Hemen ardından da o gün içinde gülümsediği kadar, aylardır gülümsemediğini düşündü. Evet, diş fırçaları alırlardı, yatıştırıcı hapları cebindeydi, dizüstü bilgisayarı da yanında... Zuhal de buradaydı. Babasını... Evet, babasını da ziyaret etmişti. Canı yanmıştı elbette, hâlâ yanıyordu; hatta oradayken, mezarının başındayken, yıllardan bu yana ilk kez ağlamıştı. Ama sıralı bir ölümdü; babası doğrularından asla ödün vermeden yaşamış, anladığı kadarıyla da fazla acı çekmeden öbür dünyaya göçmüştü.

Bir an için, ürkek bir kelebek gibi avucunda nazikçe tutup kaçmasını engellemek istediği çok değerli bir an için, her şeyin yolunda olduğunu hissetti.

Paris'e döndüğünde karşılaşacaklarıyla yüzleşecek kadar güç kazandığını da düşündü.

"Konak boş. Odalardan oda beğeniriz artık!" dedi Zuhal.

Yemeğin kalanında, Efrem, Zuhal'e köyde hayatın genellikle nasıl geçtiğini hatırladığı kadarıyla anlatmaya, bazen aşırı saf bulduğu sorularını cevaplamaya çalıştı.

Kâhya kadının yemeğin üstüne pişirdiği koyu kahvelerden sonra da çıkıp kasabayı gezmeyi teklif etti...

Yağmur yerini güneşe bırakmıştı. Mahmut'u meydanda otobüsü beklemeye bırakıp kısa bir tur atmaya çıktılar. İki tepe eteğinin birleştiği yerde yer alan kasabanın tek çarşısına, bu kez arabayla değil de yayan vardıklarında, Efrem tıpkı Mardin'de olduğu gibi, çocukluğundan bu yana, her şeyin "küçüldüğünü", "yoksullaştığını" düşündü; bir de, hayal meyal hatırladığı kadarıyla, çocukluğunda bu çarşıda, altı dükkân üstü konut olan geleneksel evler bulunuyordu sadece. Oysa şimdi... Eski özgün görüntü, yer yer Mardin yapılarının aynısı, çirkin betonarme yapılarla bozulmuştu. Çarşının tek eczanesine uğrayıp diş fırçaları aldılar. Ardından çarşının sonlandığı meydancığa çıktılar. Orada ve orayı çeşitli mahallelere bağlayan daracık sokaklarda yoğun bir hafta sonu kalabalığı akıyordu. Boş boş dolanan erkekler, hafta sonu için alışveriş yapan, dükkânlara girip çıkan, çoğu çarşaflı kadınlar, iki yanı yüklü eşekler ortalığı sarmıştı... Kaset satılan tezgâhlardan birçok dilde türküler, şarkılar yükseliyor, konuşmaların uğultusunu yer yer bastırıyordu...

"Anneannenizin yaşamış olduğu mahallenin, sokağın adını biliyor musunuz?" diye sordu birden Efrem.

"Söylemiş olabilir, ama hatırlamıyorum."

Biraz daha dolanıp günbatımında döndüklerinde, salonda bir ateşlik yakılmıştı, hem ısınma hem de tavandan sarkan avizeye ek olarak aydınlatma için kullanılan...

Odada karıkoca konağın sahipleri duruyordu; ilk geldiklerinde onları karşılayamadıkları için özür dilediler.

"Size de uygunsa bu gece burada kalacağız. Motorda arıza

var. Karanlık çöktü. Kar bastırabilir" dedi Efrem. Ardından, onların da yanılgıya düşüp Zuhal'i "hanımı" sanmalarını önlemek için aceleyle, "Bize üç oda lazım olacak" diye ekledi.

"Sorun değil, hazırlatırız" diye karşılık verdi konak sahipleri.

Akşam yemeği öğlenkinden sadeydi: çorba, tandır ekmeği ve kebap. Bu kez geniş sininin etrafında beş kişiydiler. Evin sahibi, eşi, Mardin'den yedek parçayla dönmüş olan Mahmut, Efrem ve Zuhal...

En çok konuşan, hatta neredeyse tek konuşan kişi ev sahibiydi. Anlattığı ise, salonun başköşesindeki ince uzun vitrinin içindeki atalarına ait gümüş tuğralar, tütün tablaları, zincirler, binlik tespih gibi değerli nesnelerle ilgili hikâyelerdi. Yörenin geleneksel samimi, ama aşırı meraklı yaklaşımına pek uymak niyetinde değil gibiydi. Sadece konuklarının köyden bir ev satın almak için uğradıkları, Efrem'in Süryani kökenli Parisli bir gazeteci, Zuhal'in de İstanbullu bir mozaik sanatçısı olduğu bilgileriyle yetinmiş, daha fazlasını sormamıştı.

İşte bu yöre! diye geçirdi aklından Efrem. *Çanak anten şu an Arapça yayın yapıyor, ayarı zor olan Kürtçe kanallar da var, CNN ve TRT 1 de... Sininin etrafında ise, Fransa'ya göç edince anadilini ya da dillerini zamanla yitirmiş olan bir Süryani, yani ben, benden başka da TC vatandaşı olup kökenleri farklı dört insan...*

Her biri, içindeki sitemleri, özlemleri, önyargıları, kızgınlıkları ortaya dökse ne olurdu acaba? Kim, kimin hakkında ne derdi? En basitinden, en basmakalıbından, "Efendim Kürtler serttir, kolayca kan döker... Araplar daha insan sever ve şehirlidir ama genelde daha ikiyüzlü davranırlar, hangi hükümet olursa olsun hep ona yakın dururlar... Ya Süryaniler, zanaat eskiden beri hep onların elindeydi, ancak mesleği Müslümanlara öğretmek konusunda hep bencil davran-

dılar, ustalar kalfalara hiçbir zaman bir işi tam ve doğru göstermediler, zaten gerçekten ne düşündükleri pek belli değildir" gibisinden laflar duyulmaz mıydı?

Ya Mahmut'a, Zuhal'e ve konak sahibine, Kürtler için anadilde eğitim hakkında ne düşündükleri sorulsaydı şimdi? Kendisine de 1915 olaylarını nasıl yorumladığı? Bir zamanlar babasının anlattığı gibi, Hıristiyan cenazelerinde, tabutların neden omuzlarda taşınmadığı, adeta gizlice ara sokaklardan götürüldüğü? Acaba cevaplar ne olurdu?

Dersim, Aynverd gibi birtakım yer isimleri zikredilse mesela, her biri tarihte kanlı harflerle yer alan...

Ne türden tepkiler uyanırdı sininin etrafındakilerde?

Büyük siyasi söylemlere, ideolojik tartışmalara dahi girmeden, tüm bunlar, sadece bunlar söylense, herkes birbirine karşıt düşüncelerini karşılıklı savunsa, aynı keyifli sohbetten eser kalır mı?

Ama belki şimdiki ortamdan çok daha sahici bir ortamda bulurlardı kendilerini.

Her neyse bir gece için değmez, bir gecede nasıl olsa hiçbir şey halledilemez.

Bir dahaki sefere, haber vermeden çıkıp gelmezsin evine

Paris.

Taksi, önce oturduğu sokakta akşamüstleri kurulan o koku ve renk şöleni pazarın, sonra Parisli Türklerin buluşma yerlerinden olan bir kafenin önünden geçti; sokağın, antikacı dükkânlarının ve sanat galerilerinin yer aldığı bölümüne varıp 15 numaralı binanın önünde durdu. Efrem parayı uzatıp indi, elinde bavuluyla kapıya yöneldi. Saat akşamın sekiziydi. Ön cephedeki yatak odası pencerelerinin kapalı panjurlarından hiç ışık sızmıyordu. Çalsa mıydı? Yok, en iyisi anahtarla açmaktı. *Mademki habersiz geliyorsun, hadi devam, zili çalmadan kapıyı aç ki, evdeyse Nathalie'ye tam bir sürpriz olsun!* Bir yandan bunu düşünüyor, bir yandan da kendini gülünç bir komedinin kahramanı gibi hissediyordu. Sahi, niye habersiz geliyordu ki! Nathalie'nin tuhaf davranışlarının nedenini nihayet tam olarak öğrenmek için mi? Ayrıca bunu istiyor muydu gerçekten, emin değildi.

Evin boş olduğunu hemen girişte anladı. Bunu tahmin etmeliydi. Ayrıca etrafta yoğun bir boya kokusu vardı. Salondan geliyor olmalıydı bu koku. Yatak odasına yönelip ışığı yaktı. Bavulunu açıp boşalttı. "Bazen eve sadece bavulunu boşaltıp kirlilerini yıkattırmak için uğradığını düşünmemek mümkün değil!" Kim demişti bunu, alaycı bir ses tonuyla? Nathalie mi? Yok, hayır, yıllar önce Ayda. Evet, mesleği gereği çok seyahat etmek zorunda kaldığı doğruydu; ayrı-

ca, sürekli hareket halinde olmaya bayıldığını da hiçbir zaman gizlememişti... Nirengi noktaları ve şifreleri kendininkilerden farklı bir yöreye ayak basıp, her defasında evrensel bir mantığa sahip olmadığının bilincine varmak... Keşfetmek, araştırmak, öğrenmek... Hele gençliğinde buna hiç doymak bilmezdi. Zaman içinde, çocuklar biraz büyüyünce, Ayda da onu evde beklememeye, fotoğrafçı olarak ya onunla birlikte ya da ondan ayrı, sıkça seyahat etmeye başlamıştı. Bir arkadaşıyla birlikte, daha sonra dünya çapında ünlenecek bir fotoğrafçılık ajansı bile kurmuştu. Çocuklar da çok genç yaşta başlarının çaresine bakmaya alışmışlardı. Bu durum kıza bayağı yaramıştı, ama oğlana... Neyse bunları düşünmenin yararı yoktu şimdi. Bir şeyler yese miydi? Aç değildi. Mutfağa geçip ışığı dahi yakmadan buzdolabına yöneldi, kapısını açtı, içinde birkaç şarap şişesinden, birkaç *light* meyveli yoğurttan ve Nathalie'nin cilt bakım kremlerinden başka hiçbir şey yoktu. Yarılanmış bir kırmızı şarap şişesinden biraz şarap içti. İyi bir şaraptı. Elinde şişeyle boya kokan salona geçti, kanepeye oturup televizyonun kumandasını tuşladı. Açılan kanalda *Otello* operası vardı. *Otello* ha! Ne kadar da yerinde bir seçimdi. Bir süre sesli olarak izledi, sonra sesi kıstı, sadece komik şekilde açılıp kapanan ağızları, *Otello*'nun türlü mimiklerle şekilden şekile giren siyah boyalı suratını dalgınca izlemekle yetindi. Komikti gerçekten. Hayır, o bile değildi. Sıkıcıydı. Kitap... Uçakta bir kitabı vardı, kendisinden yaşça epey büyük bir meslektaşının Ortadoğu'yla ilgili anılarını anlattığı, okumayı deneyip de bir türlü okuyamadığı. Oysa tam da kendisini ilgilendirecek türden bir kitaptı... Gazeteye yeni girdiğinde, yazarını da tanımıştı, deneyiminden, bilgilerinden çok faydalanmış, ona hayranlık beslemişti. Ama uçakta kitabını okuyamamıştı işte. Bu da nasıl bir durumda olduğunun en iyi göstergesiydi. Bavulun dış cebinde kalmış olmalıydı. Gidip aldı. Bıraktığı yerden, yani neredeyse en ba-

şından devam etmeye çalıştı, bu da olmadı. Kenara bıraktı. Boya kokusundan mıydı, yoksa aç karnına içtiği şaraptan mı, hafifçe ama belirgin şekilde başı ağrıyordu şimdi, üstüne bir ağırlık çökmüştü. Sonunda dalıp gideceğini hissetti ve buna karşı koymadı. En azından vakit geçerdi.

Bir süre sonra, adeta gömülmüş olduğu kanepede sıçrayarak doğrulup saatine baktı. Gece yarısı olmuştu. Bir umut, Nathalie, Külkedisi masalını hatırlayıp kaldırımda ayakkabısını kaybetmek istemeyebilir, evine dönebilirdi.

Ama yok hayır, bu akşam kimse kimseye peri masalı anlatmayacaktı anlaşılan. Bu akşam kendisi, bir kez daha, çoktandır kaçmaya çalıştığı gerçeklerle yüzleşmek zorunda kalacaktı.

Belki sabahın ikisine doğru... Dostlarla birlikte uzun, çok uzun süren keyifli bir yemek yemiş, taksi de beklemişse... Hani arabasında arıza vardı ya... Zaten akşamları arkadaşlarıyla yemeğe çıktığında, rahatça içki içmek için arabasını asla almazdı Nathalie.

Boşuna umutlanmıştı. Saat iki, iki buçuk, üç oldu, yine gelen olmadı. Yanındaki şişe de boşalmıştı.

Buzdolabına yeniden gidip başka bir şişenin artakalanını bir dikişte, ayakta, karanlıkta, kendinden gizlenircesine içti. Ne çok yarılanmış şişe bırakmıştı Nathalie dolapta! Her zamanki düzenine, mükemmel ev kadınlığına hiç yakışmıyordu doğrusu. Eh, aklı başka yerde olmalıydı. Çok daha başka yerde...

Yatak odasına dönüp ışığı yaktı. Çıkardığı eşyaları düzenlemeye koyuldu. Bunu yaparken de gözü nedense başucu komodininin ilk çekmecesine takıldı. Çok eskilerden kalma fotoğrafların çekmecesiydi. Pek açmazdı. Hatta bu kez Mardin'e gitmeden önce dahi, vakitsizlik ya da kim bilir hangi nedenden dolayı açıp bakmamıştı. Ama şimdi! Bu gece, tam da yaralarını deşmek, hatta kanatana dek deşmek iste-

ği dürtüyordu galiba onu. Neden olmasın! Çekmeceyi açıp irili ufaklı fotoğraflarla dolu bir zarfı yatağın üzerine boşalttı. Çoğu siyah beyazdı.

Dağınık fotoğraflar. Hem de siyah beyaz! Ve yatağının üzerinde karmakarışık! *Hayır, etkilenme!*

Yine de tek tek bakmaya başladı.

Köyde geçen yıllardan bir resim, galiba en eskisi... Gabriel'le kendisi. Kısa pantolonlu, siyah önlüklü, saçları bir karpuz ya da kavun karşılığında köyün berberi tarafından sıfır numara tıraş edilmiş iki cılız çocuk. Okulun ilk günü çektirilmiş bir hatıra fotoğrafı olmalıydı. O dönemin bir başka fotoğrafında da yine Gabo'yla ikisi, bedenlerinin üst kısmı çıplak, kısa şortları, plastik terlikleri ve ellerinde uçurtmalarıyla gururlu bir şekilde poz veriyorlardı. Mevsim ilkbahar olmalıydı. Gökyüzünde, paçalı güvercinlerle yarışan uzun kuyruklu uçurtmaların zamanı... Daha da eski bir fotoğraf çıktı karşısına, gençken nedense ilgisini pek çekmemiş olan... Yan yana dizilip poz veren, babası, üç amcası ve babaannesi. Hala yoktu nedense. Belki de o zamanlar genç kızların fotoğrafını çekmek yakışık almıyordu. Henüz tekerlekli sandalyeye bağlı olmayan, saçını bir başörtüsüyle örtmüş babaanne, ifadesiz bakışını objektife dikmiş, belli belirsiz gülümsüyordu. Dört oğlu ise asker gibi ciddi, neredeyse hazır ol vaziyetindeydiler. Güçlü, biraz kaba, asla yıkılmaz izlenimini veren insanlar... Sıradan, sert hatlı simaları, eskimiş koyu renk köylü kıyafetleri birden güzel göründü Efrem'e. İstanbul yıllarında çekilenler ise oldukça çoktu. Kendisinin Saint Benoît formalı bir yeniyetmelik fotoğrafı... Ailenin eksiksiz bütün fertlerini kapsayan ve annesinin de yer aldığı galiba tek ve son fotoğraf. Yüzünü çevreleyen sakalı, ciddi ve iyilik dolu bakışıyla babası, yanı başında, son zamanlarda bakışları hep biraz hüzünlü olan, ellerini Gabriel'in omuzlarına, ondan destek alırcasına dayamış olan annesi, fırfırlı beyaz elbisesiyle güler yüzlü, tombalak Mer-

yem, her zamanki gibi muzipçe gülümseyen ve nedense köşeye biraz sıkışmış gibi duran kendisi... Bir başka fotoğrafta siyah elbisesi ve biraz asık suratıyla Nisane Hala. Üç kardeş de halanın dudağının üstündeki o ince gölgeyle alay ederlerdi, yanından geçerken olur olmaz, "Job'la tıraş, zevkle tıraş" diye mırıldanarak. Paris'e göç etmeden önce vedalaştıklarında kadıncağız, Efrem'e dedesine ait eski bir amber tespih hediye etmiş, bir daha göremeyeceğini hissediyormuş gibi uzun uzun gözyaşı dökmüştü. Nitekim gidişinden bir iki yıl sonra, peş peşe hastalığının ve ölümünün haberi gelmişti Efrem'e... Bir fotoğraf daha, İstanbul Üniversitesi'nin kapısının önünde uzun favorili, geniş kravatlı, İspanyol paça pantolonlu birkaç arkadaşla kendisi... Meryem'in düğününde sağdıç olarak, Ağrı'da yedek subayken, yine gururla poz veren Efrem...

İstanbul yıllarından sonra Paris yıllarına geçti.

Adını taşıdığı Mor Efrem Kilisesi'nde, Ayda ile Paris'teki sade düğünleri... Beyaz elbisesi içinde, dantel duvağı topuzuna tutturulmuş masum görünüşlü bir Ayda, ödünç aldığı siyah takım elbisesi içinde kendisi. Başlarında taçlar. Ailesinden hiç kimse gelememişti o düğüne. Evlenme kararını bildirdikten sonra, babasının yazdığı mektubu hâlâ saklıyordu.

(...) Epey aceleye getirmişsin ya oğlum. Bu konuda benim, hadi müsaademi istemenden vazgeçtim, hiç olmazsa fikrimi almadan hareket etmen hiç de yakışık almamış. Sadece beni değil, sana bunca emeği geçen halanı da hiçe saymışsın. Gelin de bizden değilmiş, Lübnanlıymış. Yani Lübnanlı için daha iyi ya da daha kötü demem, hâşâ! Sadece bizden değil! Neyse ki şükürler olsun, Hıristiyan. Yine de oğlum, aman diyeyim, dikkatli ol... Zeytinyağı suyla nasıl karışamazsa farklı kültürler de karışamayabilir ve evlilik o zaman bir ıstırap halini alır. Hem unutma ki hiçbir zaman iki genç evlenmiyor, aileleri de evleniyor. Birini seçtiğin zaman, "Ben bunu alıp gidiyorum" demek

olmaz. Onun da ailesi var, senin de var. Onlar uyuşmayabilir. Şimdi düğününe beni ve halanı davet ediyorsun. Sağ olasın oğlum, ama maddi durumumuz buna asla müsaade etmez. Üstelik halan ağır hastadır... Siz düğününüzü güle güle yapın, bizim dualarımız size uzaktan refakat edecektir. Zira mademki kararını vermişsin, bir baba, bir din adamı olarak sana ve şükürler olsun Hıristiyan olan gelin kızıma hayırduamı yollamak istiyorum. Halan da bana katılıyor ve sizi candan kutsuyor. "Evlenmeden önce doğru dürüst bir iş sahibi olmayı bekle" gibi bir tavsiyede bulunma mesuliyetini de asla almam. Zira bu kızımız belki de yüce Allah'ın sana saadetin için yolladığı biridir. Allah sizi mesut etsin. Allah size mutlu bir yuva ve hayırlı evlatlar nasip eylesin. Allah'tan dileğim şu ki en yakın zamanda bizi buralara ziyarete gelirsiniz, onunla tanışır, bağrıma basarım, zamanı gelince yavrularınızı da görür, severim.

İşte babası... Ölçülü sitem, kendine göre verdiği hayat dersleri ve hiç tükenmeyen, sonsuz bir sevgi...

Daha sonraları, Ayda'yla ya da tek başına İstanbul'a gelip onu ziyaret ettiği zaman, babasının fikirleri değişmiş, çekinceleri yok olmuş muydu acaba? Bunu asla belli etmemiş, hiç ayrım yapmadan, "çocuklarım" diyerek, hep bağrına basmıştı ikisini de. Büyük oğlu Gabo'nun onlardan uzakta, genç yaştaki ölümünden sonra, sanki daha da büyük bir şevkle karşılıyordu onları. Çok az gördüğü torunlarıyla pek iletişim kuramamış olmakla birlikte, cepleri çikolata ve şekerlemelerle dolu, bazı duaları tatlılıkla öğretmeye çalışan, öğrenmediklerinde asla kızmayan, güler yüzlü "papaz dede" olarak taht kurmuştu onların kalplerinde. Ancak büyüdükçe, dedelerinin güler yüzü ve şekerlemeleri artık iletişim kurmak için yetersiz kalmış, Türkiye'ye geldiklerinde çok kısa, Sara'nın deyişiyle, nokta harekât misali, nokta ziyaretlerle yetinmişlerdi neredeyse. Ayda'nın ölümünden sonra, Efrem'in önce yalnız,

sonra Nathalie'yle birlikte yaptığı ziyaretler sırasında babası hiç yorum yapmamıştı. Ama tavrı değişmiş, oğlunun Allah tarafından kutsanmamış bu birliktelik içinde bir günahkâr gibi yaşamasını asla onaylamadığını da belli etmişti, yüz ifadesindeki aşırı ciddiyet, onlara karşı koruduğu hiç azalmayan mesafeyle... Efrem, babası köylerine yerleşmeden önce, İstanbul'a onu görmeye Nathalie'siz gelmişti, sevgilisinin sitemlerine rağmen.

Şimdi artık babası ölmüştü ve Nathalie kendisini terk etmek üzereydi. Ya da birbirlerini terk edeceklerdi. Mesele kendiliğinden halloluyordu yani.

"Yüce Allah'ın ona saadeti için yolladığı" Ayda'nın ileriki yıllarda çekilmiş başka fotoğraflarına baktı. Çoğunu o çekmişti. Kollarında ilk çocuğu, sonra ikinci çocuğu, dudaklarında coşkulu bir gülümseme. Ne kadar da coşkulu, delidoluydu gençlik yıllarında. Fotoğraf çekmeye başladığı yıllarda, boynuna asılı fotoğraf makinesi, ağzında sigara, objektife baktığı bir resim. O bakışta ne vardı? Kaygı, meydan okuma, hepsi birden... Ya o sigara içmesi! Zaman içinde ürkütücü bir hal almıştı. Peş peşe, oburca, adeta kendine eziyet edercesine... Kahve, sigara, sigara, kahve... Son günlerinde hemen hemen hiçbir şey yemiyor, sadece onlarla ayakta duruyor ya da artık duramıyordu. Ölüm nedenini tahmin etmek zor değildi. İzmaritle dolup taşan o sayısız küllükler. Kahve fincanları. Bazen de kadehler...

Ürperdi birden Efrem.

Bu ne ya! Yetti be! Sabahın üçü olmuş, sen de yatıp uyacağına yeniden geçmişe dalıp gitmişsin... Esas şimdiyi düşün. Şimdiki fiyaskoyu. Şu anda Nathalie herhalde başkasının kollarında... Boynuzlanıyorsun düpedüz. Ne kadar mutsuz olduğunu bas bas bağır, haykır...

Peki ya mutlu olmak ne demekti? İnsan nasıl mutlu olurdu? Neyle? Var mıydı öyle bir şey?

Gözkapaklarının yeniden ağırlaştığını hissetti.
Işığı söndürüp yatağa uzandı.

Uyandığında perdelerin ardından sızan kasvetli bir aralık sabahının kül rengi ışığı, odayı az da olsa aydınlatıyordu. Saatine baktı. Sekizdi ve galiba Nathalie hâlâ dönmemişti.

Oh olsun sana işte! Bir dahaki sefere haber vermeden çıkıp gelmezsin evine.

Tam toparlanmaya, kalkıp yüzünü yıkamaya, sert bir kahve içmeye ve çalışma odasına geçip yazısını yazmaya karar vermişti ki... Evet ya, tabii yazı yazmak zorundaydı, hayat devam ediyordu ve boynuzlansa da hayatını yazı yazarak kazanmalıydı. Başka yolu yoktu. Elinden başka hiçbir iş gelmiyordu.

Yazının başlığını bile tasarlamıştı; "Ortadoğu'daki jeopolitik deprem" diye belki çok çarpıcı olmayan, ama her şeyi de mükemmelce izah eden bir başlıktı bu. Galiba sağda solda yazılan makalelerde benzer terimler kullanılmıştı. Olsun. En azından şimdilerde çok moda olduğu gibi, kelime oyununa başvurulmayan, film ya da şarkı başlıklarına gönderme yapılmayan, dümdüz, anlamlı bir başlıktı.

> Söz konusu olan sadece demokratikleşme süreci değildir; asıl incelenmesi gereken, yıllardır savaşlarla parçalanmış bir yörenin, dünya jeopolitik arenasındaki yeni konumudur...

Böyle başlayacaktı yazısına. Evet, tam kalkmaya hazırlanıyordu ki ayak sesleri duydu. Demek gelmişti, nihayet. Kıpırtısız bekledi. Bir süre sonra yatak odasının kapısı hafif bir gıcırtıyla açıldı ve eşikte Nathalie belirdi. Omzuna çapraz asılı büyük bir çanta, üstünde yakası kürklü bir deri mont ve diz kısmı hafif yırtık bir kot pantolon, ayağında kısa botlar. Az önce sokağın köşesinde kruvasan ve gazete almaya gitmiş

ve çabucak geri dönmüş kadar doğal bir hali vardı. Efrem'i görünce hafifçe kaşlarını çattı.

"Merhaba!"

Ardından çizmelerini çıkarıp mutfağa doğru yürüdü, kapıları açık bıraktığından, Efrem, kahve makinesinin tiz düdük sesinden kendine bir kahve hazırladığını anladı. Ayağa kalkmış, buruş buruş olan giysilerine bir tür tiksintiyle bakıyordu ki, Nathalie elindeki kahve fincanına üfleyerek odaya geri döndü.

"Demek buradasın. Ne diyeyim. Hoş geldin!"

"Bence hiçbir şey söylemesen daha iyi edersin!"

"Sandığın gibi..."

"Sana hiçbir şey söyleme dedim ya!"

"Dur, dinle bari... Sandığın gibi değil, hiç değil, emin ol."

"Ne sanıp ne sanmadığımı bir yana bırakalım da şu soruma cevap ver mümkünse... Biz niye hâlâ birlikteyiz? Ne var sanki bunda bu kadar inat edecek?"

"Ne bileyim ben, herkes gibi bir şeylere tutunmaya çalışıyoruzdur herhalde. Ama bak tekrar ediyorum, sandığın gibi değil..."

Ne sandığını bile artık tam olarak bilmiyordu Efrem, ancak Nathalie'yi iyi tanıyordu. Nathalie'nin yalan söylemeye ihtiyacı yoktu, korktuğu bir şey de yoktu. "Sandığın gibi değil" dediyse mutlaka öyleydi. Peki, o zaman, çoktandır birlikte olduğundan şüphelendiği, *L'Univers*'in kültür ekinden sorumlu olan o adamla ilişkisi neydi, ne türdendi? Hakkında türlü dedikodular dolaşıyor, gizli bir eşcinsel olduğu söyleniyordu. Efrem onu gazete ortamında tanımıştı. İlk tanıştıklarında gerçek bir Rönesans adamına has genel kültüründen, resim, müzik ve edebiyat alanındaki seçkin zevklerinden epey etkilenmiş, hatta ondan pek çok şey öğrenmişti. Fakat zaman içinde herkese, her şeye karşı yöneltiği o iğneli alaycılığından, o kara mizahından bıkmış, ondan uzaklaşmıştı. Fakat Natha-

lie onunla görüşmeyi sürdürmüştü; zaman içinde bu görüşmelerin sıklaşmasına, Nathalie'nin adamdan sürekli sitayişle bahsedişine önce sesini çıkarmamıştı Efrem. "Doğulu" bir erkek gibi davrandığını söylettirmemek içindi bu zoraki anlayışlı tutum. Ama artık yeterdi! O adam tam olarak ne ifade ediyordu Nathalie için? Sadece çok yakın bir dost, kardeş gibi biri mi? O halde, bir zamanlar Efrem'le birlikte olabilmek için düzenini bozup üç oğlunu ve kocasını terk etmiş, büyük bir serveti hiç tereddütsüz tepmiş olan bu kadın, neden bir süredir ondan bu kadar bariz bir şekilde uzaklaşmıştı? Neden şimdi telaşlanacağına, heyecanlanacağına, elinde kahve fincanıyla kayıtsızca duruyordu karşısında?

Kafası giderek karışıyordu Efrem'in.

"Sabaha kadar sohbet ettik! Erkek arkadaşıyla bir yol ayrımına gelmiş. Acı çekiyor. Bana açılmak istiyordu. Hepsi bu!"

"Dün de öyleydi, diğer günler de, değil mi? Ben yokken hep evinde kaldın."

"Öyle oldu birkaç kez! Malum, tadilat, boya, işçiler..."

"Tabii tabii, Paris'te işçiler hep geceleri çalışır, bunu bilmeyen yoktur."

"Alayı bırak Efrem... Zamanı değil!"

"Tamam, ciddi konuşacağım o zaman. Kendi evin barkın varken, saçma sapan bahaneler ileri sürerek başkasının evinde kalmak da ne oluyor? Üstelik seni arayacağım saatlerde telefonunu kapalı tutuyorsun. Sevgili olsun, çok yakın arkadaş olsun, hatta erkek ya da kadın olsun, benim için aynı kapıya çıkıyor... Kendini kaptırıp koyuvermişsin. Onunla buluşabilmek için yolunun üstünde kim varsa ezip geçmeye hazır bir halin var. Bir insana bu kadar bağlanmanın, onun için beni bu kadar ihmal etmenin beni ne kadar yaraladığını anlayamıyor musun?"

Efrem sesinin mızmız, neredeyse ağlamaklı bir ton aldığı-

nı birdenbire fark edip anında sustu. Odadan kapıyı çarparak çıktı. Bir duş alacak, yazı yazacak, sonra gazeteye uğrayacak, yok hayır, önce gazeteye uğrayacak, oranın havasını soluyacak, öğleden sonra, saat iki sularında dönecek, çalışma odasına kapanıp yazacaktı. Genel bir değerlendirme yazısından başka, Reyhanlı mülteci kampında kaldığı iki günün izlenimlerini de kaleme alacaktı...

Sağlıklı ya da hasta, neşeli ya da hüzünlü olsun, en kötü anlarında dahi yazmıştı, yazabilmişti... Bu onun gücü, kimsenin elinden alamayacağı zenginliği, üstünlüğüydü.

Çok kısa bir an için saçma bulduğu bir soru belirdi zihninde. Acaba o kadın... Zuhal. Acı çektiğinde de kendisinin yazı yazabildiği gibi, mozaik çalışabiliyor muydu?

Sonra elini sinek kovarcasına salladı. Zuhal, İstanbul, köy, ev, arsa, her şey ona şu anda son derece sıkıcı, zorluklarla dolu görünüyordu. Dahası, kendisi de dahil olmak üzere, herkesten, her şeyden nefret etme noktasına gelmişti bir kez daha. Şu anda gücünü, enerjisini ancak yazı yazmaya kullanabileceğini hissetti. Galiba İstanbul'u arayıp hiçbir açıklama getirmeden her şeyi iptal edecekti, böylece hem kendi canını hem de bu kadar heveslenmiş olan Zuhal'inkini yakacaktı.

Bir köyde, aileden kalan mal yabancıya satılmaz

Uzun koridorlara sinmiş lizol kokusu. Temizlik malzemeleriyle yüklü küçük tekerlekli arabaları iterek yerleri paspaslayan hademeler, hızlı adımlarla odalara girip çıkan ve hastaları viziteye hazırlayan hemşireler... Bir hastanenin alışılmış sabah telaşı. Gazete satıcısı ile kahvaltı arabasını iten görevli birazdan koridorun ucunda belireceklerdi... Ne var ki gazeteyle kahvaltı tepsisi artık Zuhal'in anneannesi için gereksizdi. Zira anneannesi Suzan Hanım yoğun bakım ünitesinde, çoğu zaman gözleri kapalı yatıyor, sadece gastrik sonda ve serumla besleniyordu.

Zuhal anneannesini her gün görebilmek için, sabah evden şafak sökerken çıkıp hastaneye çok erken varıyordu. Neyse ki evinin ve atölyesinin bulunduğu bina, hastaneye çok uzak sayılmazdı. Ünitenin kapısının önünde durup zile bastı. Kapı, daha doğrusu kapılar, bir tıslamayla açıldı ve iki hemşire aralarında konuşarak hızla çıktılar. Biri Zuhal'i görünce durup selam verdi.

"Bugün nasıl?" diye sordu ona heyecanla Zuhal.

"Açıkçası... Durumu düne oranla maalesef biraz ağırlaştı. Yani inişli çıkışlı diyelim. Bir an iyice gibi, hemen ardından da..."

Zuhal dudaklarının hafifçe, gayriihtiyari titrediğini hissetti. Hemşire de bunu görmüş olmalıydı ki dostça kolunu tuttu.

"Hazırlıklı olmanız için söylüyorum bunu. Kafası da çok

karışık... Söyledikleri pek anlaşılmıyor, galiba geçmişten söz ediyor. Belki de fazla bir anlamı yok söylediklerinin."

Zuhal, çocukluğunun bir döneminde geceleri korkularla cebelleşirdi. Büyüklerin aralarında konuştukları hırsızlardan, cahil bir dadının ballandıra ballandıra anlattığı cinlerden ve daha nice şeyden ödü kopardı. Hırsız, duvara uzun bir merdiven dayayıp oturdukları üçüncü kata kadar tırmanır, pencereden girmeye hazırlanırdı, perdenin hafifçe titreşmesi ondandı. Cin dolabın içinde gizliydi, Zuhal'i anahtar deliğinden gözetler, saldırıya geçmeyi beklerdi. Gece yarısı oldu mu vampirlerin mezardan çıkıp kanını emmeye geleceklerini sanırdı. Başucu lambası yandığında duvara yansıttığı gölgeler, söndürüldüğünde ise oluşan zifiri karanlık onu tedirgin ederdi. Yatağında yatarken sırasıyla bir pencereyi, bir kapıyı gözetlemeden uyuyamaz, uyusa da gecenin bir saatinde kâbus görüp çığlık çığlığa uyanırdı.

Genç yaşta dul kaldıktan sonra kızının ailesiyle yaşamaya başlayan anneannesi, yattığı yan odadan çığlıklarını duyup hemen Zuhal'i sakinleştirmeye gelirdi.

"Bak, bunlar sadece rüya bir tanem. Hayal yani. Gerçekle rüya arasındaki farkı öğrenmelisin artık."

Başucuna oturur, alçak yatıştırıcı bir sesle, "Sana Şahmeran'ın masalını anlatayım mı?" diye sorardı. "Şahmeran'ın dünyadaki bütün insanlara nasıl iyilikler yaptığını, nasıl şifa getirdiğini dinlemek ister misin?"

"Evet. Lütfen anneanne, Şahmeran'ı anlat! Ama masalda kavga olmasın, kimse ölmesin."

"Tamam, kavga olmayacak, kimse ölmeyecek. Herkes sonsuza kadar yaşayacak. Söz."

Korkularını varlığıyla, sesiyle, bir anda silip süpüren o kadının, şimdi sadece monitör uğultusunun duyulduğu bu yoğun bakım ünitesinde kıpırtısız yatan bu zavallı yaratığa dönüştüğüne nasıl inanabilirdi?

Zuhal gerçekle yüzleşmeye hazır olduğunu sanmıştı önceleri. Babasını, genç yaştaki bir iki dostunu ve hele hele sevdiğini kaybetmişti. Ölümün bazen yavaşça yaklaşan ayak seslerini tanımayı öğrenmişti. İnsanın karşısına nasıl aniden çıkıp onu nasıl gafil avlayabileceğini de biliyordu. Ama bu kez sanki farklıydı. Bu kez söz konusu anneannesiydi. Galiba "ölümsüz" sandığı anneannesi!

O an tek bir isteği vardı: Oradan kaçıp gitmek.

Ancak kaçmadı. Üstüne bir yeşil gömlek, başına bir bone, ayaklarına şosonlar geçirerek, ağzını da steril maskeyle örttükten sonra, önce durup kısacık bir süre kapıdan baktı. Her sabah öyleydi. Bu manzaraya alışmak için zamana ihtiyacı oluyordu. Sonra küçük, dikkatli adımlarla diğerlerinden perdeyle ayrılan bölüme giriyordu. O sabah da öyle yaptı. Yatağa yaklaşıp hafifçe eğildi, yaşlı kadının iğnelerden morarmış, derisi buruş buruş elini ellerinin içine aldı, parşömen kâğıdını andıran yanaklarından öptü ve maskesinin arkasından biraz boğuk çıkan bir sesle, "Nasılsın bugün anneanneciğim?" diye sordu.

Sorar sormaz da pişman oldu, zira anneannesinin bu soruya bir süredir verdiği değişmez cevabı ezberlemişti ve bu cevap canını fena halde yakıyordu... Kupkuru içe kaçmış dudaklardan fısıltı halinde dökülen tek bir kelimeden ibaret bir cevaptı bu:

"Yolcuyum."

O sabah da yine aynı kelimeyi fısıldadı anneanne ve torununa iyice anlatmak istercesine, serbest kalan elini takatsizce sallayarak, çok uzaklara gidişi betimlemeye çabaladı. Şakaya vurmaya çalıştı Zuhal.

"Dur anneanne, gitme sakın bir yere! Sana Mardin'den döndüğümde verdiğim şahane haberleri hatırlamıyor musun yoksa?"

Anneannesinin kendisine boş boş baktığını fark edince panikledi birden.

"Yapma ama! Unuttum deme bana... Ameliyatından hemen önce, doğmuş olduğun kasabaya yakın o köyde, küçük bir arsa ve bir taş evden bahsettiğimi hatırlıyorsun değil mi? Hani gazetede ilanını okumuştum sana. Satılık olan ev ve arsanın bulunduğu köyü iyi bildiğini söylemiştin. 'Bir Süryani köyüdür orası, cennet gibi bir yerdir. Keşke o evi, o arsayı satın alabilsek de oradaki insanlar, özellikle kadınlar için bir şeyler yapabilsek' demiştin ya! Müşterek hesabımızdaki parayı bu işe yatırmak istediğini söylemiştin... Hani 'Ben orada mozaik kursları versem, kadınları çalıştırıp eserlerini satışa çıkarsak' demiştim... Hani..."

Alçak ve sakin bir ses tonuyla konuşmaya başlamış, sonra heyecanlanıp sesini yükseltmişti.

"Hastamızı yoruyorsunuz ama! Öyle bağıra bağıra konuşmak olur mu hiç?"

Yaşlıca bir hemşire perdeyi aralayıp bulunduğu diğer bölmeden başını uzatmış, azarlıyordu Zuhal'i.

"Çok haklısınız, hemşire hanım" dedi Zuhal mahcup bir tavırla ve sesini yeniden alçaltıp tane tane devam etti:

"İşte bak, istediğin olacak. Evi satan kişiyle oraya gittiğimi söylemiştim. Kendisi Süryani kökenli, şimdi Paris'te yaşayan ünlü bir gazeteci ve çok hoş bir insan, evle arsa ona ailesinden kal..." Anneannesini Efrem hakkında gereksiz ayrıntılara boğduğunun farkına vardı birden ve dudağını ısırıp cümlesini yarıda kesti. Sadede gelmek lazımdı: "Prensipte anlaştık. Şimdi ondan haber bekliyorum! Parayı ödeyip tapuyu aldıktan sonra geriye çok iş kalıyor tabii... Yakın zamanda tekrar gitmem gerekecek... Gelişmelerden haberdar edeceğim seni. Nasıl, sevindin mi?"

Anneannesinin yüzü bir an için aydınlandı. Gözlerinde sonsuz bir sevgi ve şefkat belirdi.

"Sen benim bir tanemsin" diye mırıldandı. Zuhal'in elini, takati elverdiğince sıktı. Sonra da "Ama bu, önceydi" diye ekledi.

"Ne öncesi?"

"..."

"Ne demek istiyorsun? Neden önce?"

Zuhal anneannesini çok yorduğunun farkında olsa da, sessizliğin yerleşmesini önlemek için konuşmayı mutlaka sürdürmek istiyordu. Konuşmanın yaşlı kadını dünyaya bağlayacağına, ikisi konuşmalarını sürdürdükleri müddetçe, onun başına hiçbir şey gelmeyeceğine inanıyordu nedense.

"Ben... Hastalanmadan önce" dedi sonunda büyük bir gayretle anneannesi. Sonra başını öte tarafa çevirdi, "Bekle bekle, nereye kadar?" diye mırıldandı.

"Ne dedin? Anlayamadım."

"Hep o örümcek kafalı yüzünden! Her şeyi o mahvetti. Şimdi ben de..."

Ateşi çıkmış gibi anneannesinin yanaklarının kızardığını fark etti Zuhal. İki üniteyi ayıran perdeye doğru seslendi.

"Hemşire hanım, kendinde değil galiba. Ateşi de yükseliyor gibi..."

Perde çekildi, hemşire yanında genç bir yardımcıyla hastanın yanına gelip ona heyecansız bir bakış yöneltti.

"Olabilir, bilinci gidip gelebilir, ateşi de yükselebilir. Bunlar beklenen şeyler... Ama hanımefendi yetti artık, hastayı cidden yoruyorsunuz. Hem şimdi bakımını yapacağız. Lütfen çıkar mısınız?" dedi. Bir yandan da hastanın boşalmış olan serumunu yenisiyle değiştiriyor, yatağın başındaki makinenin kadranını çeviriyor, çarşafları düzeltiyordu.

"Haklısınız hemşire hanım, derhal çıkıyorum! Ama gitmeden doktorla kısaca görüşmek isterdim."

"Şu anda vizitede, onu koridorda yakalayabilirsiniz belki."

Zuhal çıktı. "Olabilir" demişti hemşire. "Beklenen şeyler bunlar..." Yani çok önemli olmayan... Hatta gelip geçici... Bütün kalbiyle o sözleri böyle algılamak, buna inanmak ve

bugün artık anneannesinin ölümünü düşünmemek istiyordu. Artık başka konuya geçmeliydi. Mesela alacağı evde kurmak istediği atölyeye... Evin düzenini anlattığı mimar arkadaşı Nermin hayranlığını gizlememişti. Geniş, ferah planlar, yüksek tavanlar, hemen her pencereden gözler önüne serilen kurak topraklardan oluşmuş, o biraz vahşi, büyüleyici manzara... Tek sorun ışıktı belki. Ev halkını, yaz aylarında baş gösteren kavurucu sıcaklardan ve kışın buz gibi soğuktan korumaya yönelik, küçük, dar pencerelerin geçirdiği ışık yetersiz kalabilirdi. En azından atölye için... Buna mutlaka bir çare düşünülmeliydi. Peki, dersler vaktini doldurmaya yetecek miydi? Büyük bir olasılıkla hayır, yetmeyecekti. Sipariş üzerine eşya ya da eski Mezopotamya efsanelerinden ilham alarak büyük panolar oluşturabilirdi. Efrem, Şahmeran'dan başka efsanelerden ve mesellerden söz etmişti. Onları betimleyebilirdi. Sadece köy sakinlerine değil de, Mardin ve Midyat'takilere de kurs verebilirdi. Her ne yapar ve yaptırırsa, en önemlisi, atölye çalışmalarına katılacak olanları en kısa zamanda üretken hale getirmekti. Anneannenin deyişiyle kollarına altın bilezikler takmak...

Anadolu mozaiklerinin çağdaş malzeme ve yöntemlerle çağdaş bir yorumunu sunacağı serginin hazırlıklarına ve sponsor arayışına yöneldi ardından düşünceleri.

İstanbul'dan sonra o sergiyi oraya taşıyabilirdi. Yapılacak çok şey vardı.

Karşısında doktoru görünce düşüncelerinden sıyrıldı.

"Günaydın Zuhal Hanım..."

Evet, doktordan hastanın durumu hakkında bilgi alacaktı, ama şu anda öylesine geleceğe dönük, öylesine hevesle doluydu ki hiç kimsenin, hiçbir şeyin bu hevesi bozmasını istemiyordu. Bencillikti evet ama, tam da şu anda bencil olmaya ihtiyacı vardı.

"Hastamızın durumu şimdilik 'stabil' diyelim... Şimdilik"

dedi doktor, Zuhal ona herhangi bir soru yöneltmeden.

Anlaşılmıştı. Şimdilik. Bununla yetinebilirdi.

Hastane çıkışı arabasına bindiğinde, uzun mesafe koşacakmış gibi çok derin bir nefes aldı. Atölyede ilk derse ancak yetişebilecekti. Derslerden sonra da kendi çalışmalarına dönecek, böylece saat yediyi bulacaktı. O zaman da üst kata, evine, oğlu Sargın'la birlikte oturdukları eve çıkacaktı. Ona bakan kadını yolcu edip Sargın'ı yedirecek, yatıracak, bir masal anlatıp uyutacaktı. Hâlâ masal istiyordu çocuk. Neredeyse yedi yaşına gelmiş bir çocuğun bunu hâlâ istemesi normal miydi? Acaba çok mu yalnızlık çekiyordu? Babasını çok mu özlüyordu? Sargın yattıktan sonra da oturup masaüstü bilgisayarında müstakbel atölyesinin mali portresini çıkarıp neler yapması gerektiğini planlamalıydı...

Saatine bakarak Kuzguncuk istikametine yöneldi. Trafik sıkışıktı. Nakkaştepe'den aşağıya inerken bir kar tozu havada gümüş grisi bir tülbent oluşturup eski mezarlıkla denizin üzerine incecik ufalanır gibi oldu. Caddeye vardığında, İsmet Baba lokantasının karşısındaki pastanesinin önünde durdurdu arabayı. Koyu şekersiz bir çay eşliğinde fırından yeni çıkmış iki peynirli poğaça yiyecekti derse başlamadan. Ders aralarında öğrencileriyle paylaşmak üzere de sıcak simit ve susamlı grisini aldı... Elinde kesekâğıdıyla alelacele pastanenin hemen yanındaki kasaba uğradı, adamın kendisi için hazırlamış olduğu, gazete kâğıdına sarılı ufak paketi alıp teşekkür etti; dışarı çıktığında paketi açıp içindeki yağ ve kemikleri yere serdiği gazeteyle birlikte, sokakta dolanan, kulağı küpeli üç siyah köpek için kaldırımın bir köşesine bıraktı. Bunu yaparken etrafına kaçamak bakışlar atıyordu. İcadiye Caddesi boyunca dizili irili ufaklı kahvelerin ve bilumum küçük ev lokantalarının müşterileri bu havada kaldırımlara taşamadıklarından, onların kınayıcı bakışlarını ve olası itiraz-

larını çekmeyecekti bugün. Verdiklerinin yetmediğini, ziyafete birkaç gözü pek kedinin de katıldığını görünce, tekrar kasap dükkanına girip biraz daha et artığı istedi. Saatine baktı, derse birkaç dakika gecikmişti bile. Tekrar arabaya bindi. Caddeye dikey sokağa sapıp eski Kuzguncuk'a has, tarzı belirsiz, yeşil ampir süslemelerine bayıldığı üç katlı beyaz binanın önünden geçip epey ötesinde olan garaja yönelirken, öğrencilerinden oluşan küçük bir grubun kendisini şimdiden kapıda beklediğini gördü, biraz utanarak.

Çantasının dibinde çalan cep telefonuna sonra bakmaya karar verdi...

Yol boyunca, anneannesinin yürekler acısı durumunun yanı sıra, geçen hafta Mardin ve yöresinde geçirmiş olduğu iki günün ayrıntılarını yeniden düşünmüştü. Mardin'in renkleri, kokuları, sesleri, Mardin ile anneannesinin doğduğu kasaba arasındaki ıssız yolda yapılan sohbet, şoför Mahmut'un anlattıklarına aranan çareler... Köyün, karşılarına çıkan karlar altında kalmış ilk görüntüsü, kendini oranın "muhtarı, papazı, hatta imamı" ilan eden Aziz Karataş'ın renkli konuşmaları... İsa'nın kızıllar içinde rölyefi, vaftiz havuzu ve "oturulan mezarları"yla kilise ve tabii en önemlisi, sırtını tepeye dönmüş, meşeliğe bakan ve ıssız bir bağın yanı başında yükselen taştan bir şiir gibi, bal rengi o ev... Ardından, kasabada, otel işlevini gören eski, ama yine de görkemli konakta, karşı tepedeki kaleye yağan karla karışık yağmuru pencereden seyrederken yenen yemek... Kasabanın çarşısında atılan tur, akşam konağın oturma odasında sedirlere bağdaş kurarak, sininin etrafında, ev sahibinin anlattıklarını dinlemekle geçen o akşam... Ve belleğinde şimdi rengârenk bir resmigeçit oluşturan bütün bu sahnelerin başkahramanı olarak, Efrem Azar.

Nedense hep o...

* * *

Ertesi sabah, oldukça uykulu halde ve bir gün önce giydiklerini yeniden giymek zorunda kalmanın tedirginliğiyle, çok erkenden yola çıkmışlar, yol boyu fazla konuşmamışlar, Mardin'e vardıklarında el sıkışmışlar, Efrem ona "birlikte geçirmiş oldukları güzel zaman" için o sevimli gülümseyişiyle teşekkür etmişti. Ama hemen ardından akşama kadar çalışacağını, ertesi gün de Hatay'a gideceğini, altını çize çize tekrarlamıştı; birlikte biraz daha vakit geçirmeleri için Zuhal'in olası bir önerisinin yolunu kesmek istercesine! Zuhal de bu tutuma önce biraz bozulmuş, sonra çaresizce omuz silkmiş, oyalanmak için günün geri kalan kısmını, kiliselerde mozaik eserleri inceleyerek ve Sabancı Müzesi'nde Mardin ve Turabdin'in tarihçesinin izini sürerek geçirmişti.

Zor bir insana benziyordu şu Efrem. Ve de içten içe bir şeylere, birilerine öfkeli birine. Bu projede kendisine yardımcı olmak gibi bir istek de sezmiyordu onda. Gayet nazik konuşup davranmış olmasına rağmen, daha çok kendi dertleriyle boğuşuyor gibi bir hali vardı. Hem sadece son gün Mardin'de birlikte olmayı istememekle kalmamış, ileride de tekrar bir araya gelmelerinin gereksiz olduğu yönünde sözler sarf etmişti. Tapu müdürlüğüne, avukatının gideceğini söylemişti...

Mademki öyle olmasını istiyordu, onu düşünmekle zaman kaybetmenin hiçbir anlamı yoktu.

Ancak arabayı park edip atölyeye doğru yönelirken, gözünün önünden tekrar Efrem'in bakışı, gülüşü geçti. Sesini duyar gibi oldu.

Birkaç samimi arkadaşının gözüyle de bakmaya çalıştı ona. Tanışsalardı mutlaka "karizmatik, kafa biri" derlerdi onun için.

Bir yapboz oyununu tamamlamak istercesine, portresini oluşturmaya çalışıyorsun başka işin yokmuş gibi!

Yolda, az önce bakmaya zaman bulamadığı telefonuna bir göz attı. Şaka gibiydi; o, bizzat kendisi, Efrem'di arayan. *He-*

men de kaydetmişim, adını ve numarasını... diye geçiriverdi aklından. Ne için arıyor olabilirdi şimdi? Koca bir dersin geçmesini beklemeye sabrı olmadığını hissederek, geri aradı.

"Merhaba Efrem Bey."

"Adımı kaydetmişsiniz demek!" *Onun da dikkatini çekmiş meğer*. Sesi sanki bir perde alçalmış, bir ton kalınlaşmış gibiydi. Konuşması birlikte geçirdikleri o iki gün içinde hiç olmadığı kadar ciddi ve mesafeliydi.

"Evet, öyle oldu. Nasılsınız?"

"Gayet iyi, teşekkürler. Sizin de iyi olduğunuzu umut ediyorum. Şey... Aramakta geciktim biraz. Reyhanlı'da Suriye sınırındaydım bildiğiniz gibi, dönüşte de notlarımı toparlayıp bir an önce yazımı yazmam gerekti. Neyse, kusura bakmayın, ama bugün aramamın nedenini hemen dolambaçsız söylemek istiyorum. Ben bu evi satmaktan vazgeçtim!"

"Nasıl yani?"

"Vazgeçtim işte. Satmıyorum."

"Ama nasıl olur, bu hafta tapu müdürlüğünden haber bekliyordum, projem için gerekli çalışmalara başlamıştım... Bu arada anneanneme de söylemiştim, o hasta haliyle çok sevinmişti." Bu son cümlesine sinirlendi içinden Zuhal. Ne gereği vardı şimdi duygu sömürüsü yapmanın? Hem anneannesi sevinmiş falan değildi, anneannesinin umurunda bile değildi artık, zira kendi tabiriyle yolcuydu.

"Üzgünüm. Yapabileceğim bir şey yok. Son kararımı verdim, satmıyorum. Hem siz de gözünüzle gördünüz muhtarın tepkisini. Bir köyde aileden kalan mal yabancıya satılmaz. Emin olun, o ev size göre değil."

Zuhal öfkelendi birden. Ne oluyordu buna, deli miydi neydi? Üstelik niye kendisiyle dargınmış gibi konuşuyordu? Birlikte geçirmiş oldukları kısa süreyi bir kez daha tüm ayrıntılarıyla hatırlamaya çalıştı. Son olarak konuştuklarını içinden tekrarladı, yüz ifadesini gözünün önüne getirdi... Evet, Efrem otel-

de ayrıldıklarında çalışacağını belirtmişti, ama sonra da elini sıkmış, gülümseyerek, "Birlikte geçen bu güzel zaman için teşekkürler" demişti. Evet, bundan emindi, gülümsemişti.

"Anlamıyorum. Anlamamak bir yana, davranışınızı çok tuhaf buluyorum" diye konuştu, neredeyse elle tutulur yoğunlukta, gergin bir sessizlik anından sonra. "Tuhaftan da öte, kaba ve densiz..." diye eklememek için kendini zor tutmuştu.

"Üzgünüm" diye tekrarladı Efrem. "Allahaısmarladık" diye ekledi, aynı ruhsuz ses tonuyla ve telefonu kapadı.

Zuhal şaşkınlıktan ve öfkeden neredeyse küçükdilini yutacaktı.

Adeta suratına kapamıştı telefonu.

"Hocam günaydın..."

"Günaydın hocam, nasılsınız?"

"Merhaba Zuhalciğim, anneannen nasıl?"

Ne? Ha evet, ders vardı, etrafını öğrencileri sarmıştı. Hem onu selamlıyor, hem de besbelli kapıyı açmasını bekliyorlardı bir nebze sabırsızlık ve şaşkınlıkla. Zuhal ne düşündüklerini tahmin eder gibi oldu... Hocaları dakiklikten hiç ödün vermemesiyle meşhurdu ve şimdi önünde dikildiği kapıyı açacağına, telefonda birileriyle tartışıyordu. Tekrardan utandı. Bir elinde tuttuğu paketi yere bırakıp büyük çantasını bir süre karıştırdı, sonunda da giriş kapısının anahtarını bulup çıkardı.

"Kusura bakmayın. Telefonla oldukça önemli bir işi halletmeye çalışıyordum, ama anlaşılan o ki hallolmayacak... Buyurunuz içeri arkadaşlar. On dakika geç başlayacağımıza göre bunu ders bitiminde telafi ederiz" dedi. Bir yandan da içinden söyleniyordu:

Kesinlikle delirmiş olmalı... Çift kişilikli falan dedikleri bir delilik türü olabilir onunki... O ses neydi öyle!

Öğrencilerinin peşi sıra içeri girip kocaman, varaklı boy aynası ile kırmızı kadife kaplı kanepesini hep iç açıcı buldu-

ğu girişi ilk kata bağlayan merdivenin basamaklarını hızla çıktı. Vestiyerde asılı beyaz önlüğünü giydiği andan itibaren moralinin giderek yükseldiğini hissetti... Zaman içinde burası en doğal ortamı, adeta ikinci yuvası haline gelmişti. Gözleriyle ortalığı taradı. Perdesiz büyük pencerelerin odaya eksiksiz taşıdığı zayıf kış ışığının altında her şey uyumlu bir dağınıklık içinde yerli yerindeydi. Kutular kâh mineli camlardan, kâh rengârenk boyalı çakıllardan ve kumtaşlarından, kâh fayans, kâh mineli seramik ya da mermer parçacıklarından oluşan mozaik *tesel*'leriyle dolup taşıyordu. Bir sehpanın üzerinde iki ucu sivri çekiçler, uçları tungsten karbürle sağlamlaştırılmış penseler, camdan, nem geçirmez ahşaptan ve en modern çalışmalar için kontrplaktan destekler vardı. Diğer sehpaların her birinde ise yarım kalmış farklı bir çalışma, acemi ustasını bekliyordu. Bu sınıfı oluşturan öğrencilerin hepsi yeni başlıyordu. Bu da Zuhal için büyük bir enerji tüketimi ve çokça sabır anlamına geliyordu.

Başlamadan önce CD çaları çalıştırdı. Bugün programda eski Fransız şansonları vardı. Çoğunluk ev hanımı olan öğrencilerinin yaş ortalamasına ve zevklerine gayet uygun bir seçimdi bu... Ardından yandaki küçük mutfağa doğru seğirtti, ısıtıcıya su koydu, neskafe ve çay poşetlerini bir kâseye, grisini ve simitleri de birer tabağa yerleştirdi. Neskafe fincanlarıyla çay bardaklarını da dizdikten sonra bütün masaları görüş alanına alabilecek şekilde yüksekçe bir tabureye oturup herkesin yerleşmesini bekledi. Ders başlayabilirdi.

Ancak uzun süre yerinde duramadı, birkaç dakika sonra taburesinden inip kursun tek erkek öğrencisi olan genç adama yaklaştı.

"Kolay gelsin. Nasıl gidiyor denizatı?"

Telekom memuru olan adam haftada bir gün, işyerinden izin alıp geliyordu kurslara. Başladığında, karısından yeni boşandığını ve yıllardır istediği şeyi, yani mozaik çalışması

yapmayı hemen bu boşanmanın ardından gerçekleştirmeye karar verdiğini söylemişti Zuhal'e. Zaman içinde, telefon cihazları ve telefon hatlarıyla ilgili sorunlarını büyük bir yardımseverlikle hallettiği tüm hanımların adeta maskotu haline gelmişti.

"Teşekkürler hocam, gördüğünüz gibi yeni başladım daha..."

"Görüyorum. Gayet iyi gideceği belli... Antik mozaik röprodüksiyonu olduğu için, file üzerinde mermer çalışacaksınız. Bu denizatı, dönüşleri öğrenmek açısından çok faydalı bir mozaik çalışması. Size çalışma planınızı hatırlatayım biraz: Önce ana karakterin yapımı bitecek, ardından arka plan döşemesi denizatının çizgileri takip edilerek gerçekleştirilecek. Daha sonra da örgü şeklindeki bordür döşemesi tamamlanacak. Haydi, bakalım, işbaşına! Birazdan tekrar gelirim yanınıza..."

Jacques Brel'in Nuh Nebi'den kalma bir ezgisi çalıyordu çok alçaktan: "Yaşlı Âşıkların Şarkısı." Bir an daldı Zuhal. Hangi yıla aitti acaba bu şarkı? Efrem onu İstanbul'dayken dinlemiş olabilir miydi? Laf arasında söylediğine bakılırsa, İstanbul'daki yılları zorluklarla geçmişti, diskoteklere gidip sabaha karşı romantik şarkılar dinlemeye pek zaman ayıramıyordu. Tuhaflığı ondandı belki de!

"Şuradaki mavinin yerine mor kullansan bence daha uygun olur... Unutma, dıştan içe, koyu tonlardan açıklara gidilecek."

Bu öğrencisinin yanına ne zaman geldiğini hatırlamıyordu. Dalmış gitmişti uyurgezer gibi! Neyse ki çalışmasına bir göz attıktan sonra bir refleks gibi öğrencinin beklediği öneriyi yapabilmişti. Tekrar denizatı figürüyle uğraşan acemi öğrenciye yöneldi. Besbelli yardıma ihtiyacı vardı.

"Açıları ayarlamaya alışmak lazım... Bakın şu uç dışarı çıkarsa açıyı daraltmalısınız. Bu kadar basit... Gayret, çok iyi gidiyorsunuz."

Ortalık sakinleşmiş, herkes çalışmasına yoğunlaşmıştı. Bir öğrencinin her derste yanına aldığı minik süs köpeği kendisine ayrılan sepette tortop olup uykuya dalmıştı. Arka planda "...Tatlı, sevecen, muhteşem aşkım / Aydınlık sabahtan günün bitimine dek / Seni hâlâ seviyorum..." diye inim inim inleyen Brel'in boğuk sesiyle birlikte mozaik çekicinin camı ya da fayansı kırarken çıkardığı trak trak sesleri ve ara sıra kısık sesle söylenen kesik kesik cümleler duyuluyordu sadece:

"Şuraya, gri, buraya önce koyu, sonra açık pembe..."

"Müjdeler olsun, yüz bitiyor!"

"Verevler hep aynı tarafa... Verevin ne kadar açısı olması gerektiği kavisle ilgili..."

"Niyetim şurayı doldurmak, sonra uygun bir derz bulup..."

"Paladyen çalışmayı sen istedin... Şimdi uğraş bakalım!"

Kimi sanatçılar, ders vermeyi, yaratıcılıklarını rafa kaldırıp sadece ticari amaçla yaptıkları sıkıcı bir iş gibi görürken, Zuhal aksine bu uğraşı çok seviyor, her öğrencinin kendisine, sanatına, yaratıcılığına bir şeyler kattığına inanıyor, onunla zenginleştiğini hissediyordu.

Akşamüstü Efrem'in avukatından bir telefon geldi, onun söylediğini doğrulayan.

Adam da renk vermemesine karşın, şaşırmış görünüyordu.

"Müvekkilim vazgeçmiş hanımefendi. Ha sizi de aramış demek. İyi o zaman. Hayır, nedenini bilmiyorum, söylemedi, sadece sizi haberdar etmemi istedi, ama anlaşılan o da bunu yapma ihtiyacını duymuş. İyi günler efendim. Üzgünüm."

O an Paris'te, Efrem'in evinde, onunla yüz yüze görüşüp bu davranışının nedenini gözlerinin içine bakarak sormayı çok isterdi Zuhal.

Ölüler bile döndükten sonra...

L'Univers'e geldiğinde, çalıştığı bölüme geçtikten sonra ilk işi, Zuhal'i aramak, yeni kararını ona bildirmek olmuştu. Kaşlarını çatarak gittikçe kararan küçük ekrana baktı. *Gitti Zuhal, out, partie...* O hızla telefonunu tümden kapadı. Her türlü bağlantı yok olsun diye. Böylesi çok daha iyiydi. *Hayatıma hiçbir kadını dahil etmek istemiyorum artık. Arkadaş sıfatıyla bile!* Tuhaf bir şekilde fazla ısrarcı davranmamıştı Zuhal. Sadece üzülmüş görünüyordu. *Eh, ne yapalım, hayat böyle bir şey işte, küçükhanım. İstediğin her şey olacak diye bir kural yok.*

Sabah boyunca gazetede ne Nathalie'yi ne de Zuhal'i düşünecek vakti oldu. Bir toplantıdan çıkıp bir başkasına girdi. Çoktan görüşmediği meslektaşlarla hasret giderdi. Yanında çalışan gençlerin şikâyetlerini dinledi. İnternete bağlanıp dönüşünden bu yana Suriye'yle ve dünyayla ilgili son gelişmeleri izledi. Konuşulup tartışılanların ve son olarak okuduklarının sonucunda, küçük not defterini alarak şaşırtıcı bir hızla boş kalmış sayfalarına yeni bir şeyler karaladı. Not defterinin ve karalamalarının bütün gazetede ünlü olduğunu biliyordu. Çalışma masasının başköşesinde duran, ünlü karikatür ustası ve dostu Plantu'nun, kocaman bir kalemle kocaman bir not defterine bir şeyler çiziktiren ufacık bir Efrem Azar'ın çerçevelenmiş karikatürü de bunun bir göstergesiydi. Bir süre bu çizimle hafiften gurur duymuş,

onu şöhretinin ufak bir simgesi olarak görmüş, sonra alışmıştı... Tıpkı yine çalışma masasının üstünde çocuklarının ve Nathalie'nin resimleriyle birlikte karışık halde duran, Elia Kazan, Costa Gavras, Yaser Arafat ve Talabani'yle çekilmiş fotoğraflara alıştığı gibi. Hatta o sabah, tüm bu fotoğrafları, çok yer kapladıkları için masasından kaldırmayı düşündü birden. Aralarında Ayda'nın hiç fotoğrafının olmadığını da aklından geçirdi.

Ayda, dün gece yaralarını deşmek için karıştırdığı gizli çekmecesinde duruyordu. Burada uluorta değil...

Her neyse, artık çalışmalıydı. Daha fazla dikkati dağılmasın diye, telefonlara cevap vermeyeceğini bildirdi etrafa. Sonra yazısının bir taslağını hazırladı, ekrana odaklanıp bazı hatalarını görüp düzeltti, yenilerini yaptı, onları da düzeltti, ardından bilgisayarında kaydetmiş olduğu ve kaynakça olarak kullanmak istediği bir dosyayı aramaya koyuldu; ancak dosyadan eser yoktu. Onu bulmak için bildiği bütün yöntemlere başvurduysa da bir işe yaramadı. Buharlaşmıştı adeta... Birden bütün yorgunluğu, öfkesi, kaygısı patlak verdi. "Nereye gider bu kahrolası dosya? Yoksa birileri mi oynadı bu bilgisayarla?" diye bağırarak masasını bir iki kere yumrukladı, bilgisayara da vurmasına ramak kaldı... Kendisine yardım teklif eden genç stajyeri tersledi, geleneksel viskili akşamüstü toplantısına çağıran dostunu yanıtsız bıraktı ve sonunda etrafındakilerin şaşkın bakışlarını görmezden gelerek, gazeteden hızla çıktı. Arabasını aynı hızla, sağa sola küfürler savurarak sürüp evine vardığında, girişte alt kattaki komşusuna yakalandı. Adam, "Oturduğunuz katın banyosunda bir tesisat sorunu yüzünden su kaça..." diye anlatmaya başladığında, Efrem hışımla onun sözünü kesti:

"Bana ne! Tesisatçı mıyım ben?"

Ardından da davranışının densizliğinin farkına varıp al-

çak sesle, anlaşılmaz bir özür mırıldanarak, dairesine çıkmak üzere asansöre bindi.

Nihayet evindeydi, daha rahat çalışabilecekti.

Çalışma odasına girer girmez kış ikindisinin gri ve yağmurlu havasından soyutlanmak için perdeleri çekti, tavandaki lambanın yanı sıra köşedeki ayaklı lambayı ve masa lambasını yaktı. Kitaplığının ne denli mükemmel düzenlenmiş olduğunu bir kez daha gururla düşünüp çalışma masasının önüne oturdu ve bilgisayarını açtı; önce gazetede göz atmaya vakit bulamadığı e-postalarına baktı. Yüz kadar... İçini çekti ve onları ayıklamaya başladı.

"Hi Efrem. Azar, did you ask yourself if you need some Viagra?"

Yanlışlıkla tıkladığı *spam*'a acı acı güldü. Böyle bir e-postanın kendisine özellikle bugün ulaştırılması ilginçti. Soğuk bir şaka gibiydi.

E-postaları ayıklama ve önemlilerini cevaplama işi bitince, aniden kaybettiğini sandığı dosyayı başka bir ad altında kaydettiğini hatırlayıp buldu ve yazısının son halini yazmaya koyuldu. Suriye ile Türkiye ilişkileri bölümüne gelince iyice özen gösterdi:

(...) Suriye'yle yaklaşık 850 kilometrelik bir sınırı bulunan Türkiye, önceleri Beşar Esad'ı reform hareketlerine teşvik etmeyi denemişti. Ancak Esad'ın, önerileri inatla reddetmesi, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Şam hükümetine karşıt tarafa geçmesine neden oldu...

Ancak Türkiye, NATO üyesi olarak, İsrail politikasını şiddetle kınama, Ortadoğu'da İran'ınkini de gölgeleyen popülerliğini giderek artırma isteği ve Suriye'nin 1990'da PKK'yı destekleyerek yapmış olduğu gibi, bu kez de Kürt kozunu oynayarak karşılık vermesinden duyduğu tedirginlik arasında nazik bir konumda bulunuyor (...)

Geçirmiş olduğu uykusuz geceyi, onu izleyen tartışmayı, gazetedeki saçma sapan öfke patlamasını çoktan unutmuş, başını kaldırmadan yazıyordu. Sakinleşmişti. Memnundu hatta. Yazı açık seçikti ve onu kısa tutacaktı... Renk katmak için birkaç çarpıcı benzetme ve tasvir gerekebilirdi.

"Kısa yazarsanız okunursunuz. Açık seçik yazarsanız anlaşılırsınız. Renkli yazarsanız hafızalarda kalırsınız" demişti Joseph Pulitzer; on dokuzuncu yüzyılda Macaristan'ın küçük bir köyünden Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmiş ve orada bir medya imparatorluğu kurmayı başarmış adam... Onun maddi başarısı Efrem'i hiçbir zaman fazla ilgilendirmemişti, ama gazetecilik anlayışına hep hayranlık duymuştu.

"Efrem..."

Nathalie'nin sesi... Saatine baktı. 18.00 bile olmamıştı

Sabahki tartışmalarından sonra, açıklamalarda bulunmak için biraz daha çaba sarf etmişti Nathalie, ancak Efrem'in inatla bunları dinlemek istemediğini görünce, üstünü değiştirmiş, işe gitmişti. Şimdi işten doğruca eve gelmesi, bir barış çağrısı gibi görülebilir miydi?

Belki de sadece bu akşam, arkadaşının farklı bir programı olduğundan buluşmayacaklardı.

"Sana İstanbul'dan telefon var."

Bir an için Zuhal'in pes etmeyip kendisini tekrar arayıp görüşmek, konuşmak için aradığını düşündü. Ama yok artık, bu çok saçmaydı. Zuhal ev numarasını nereden bilebilirdi? O defter henüz açılmadan kapanmıştı.

"Meryem arıyor" diyordu karısının sesi.

Tabii ya ablası... Başka kim olabilirdi ki?

Telefonda Meryem'in sesi her zamanki gibi biraz kaygılıydı.

"Alo, alo Efrem! Aloo, beni duyuyor musun?"

Uluslararası görüşmelerde bağırarak konuşulduğu döneme takılı kalmış hâlâ, diye düşündü Efrem hem şefkatli hem

de alaycı... Efrem'in adını artık sadece o, geçmişteki gibi, çocukluğunda duymaya alıştığı gibi söylüyordu, Süryani ağzıyla, "e" harfini, "a" gibi açarak...

"Seni gayet iyi duyuyorum, öyle avazın çıktığı kadar bağırmana gerek yok."

"Cep telefonun cevap vermiyordu, aksi halde evini aramazdım, bilirsin, rahatsızlık vermeyi sevmem..."

"Bilirim, bilmez miyim hiç?" dedi Efrem sabırsızlığını gizlemeye çalışarak.

"Az önce avukatın aradı. Satmaktan vazgeçmişsin. Kendi adıma bu karardan çok memnunum açıkçası. Bence en doğrusunu yapmışsın. Memnumun ama... Sen öyle kolay kolay kararından cayan biri değilsin. Ne oldu böyle?"

"Hiç, hiçbir şey olmadı. Sadece vazgeçtim. Belki kim bilir, yaşlılığımda gider oraya yerleşirim. Ne o, olamaz mı yani?"

"Kim, sen mi? Aslında..."

Meryem'in heyecanlı soluklarını duyuyordu Efrem. "Aslında... Belki de senenin bir kısmında gelip, oralarda yaşaman hiç de fena bir fikir değil. Biliyorsun daha önce de konuşmuştuk bunu, rahmetli babamız daha vefat etmeden başlamıştı bu hareket: Bizimkiler göç etmiş oldukları ülkelerden geri dönüyorlar, topraklarına kavuşuyorlar, evlerini restore ettiriyor ya da yeni evler yaptırıyorlar. Bazı köyler yeni baştan bile inşa ediliyor. Mesela Kafro köyü gibi... Bilmem duydun mu?"

Efrem ahizeyi kulağından uzaklaştırmamak için kendini zor tutuyordu. Ne çok konuşuyordu böyle ablası... Ses tonu da yine fazlasıyla yüksekti.

"Duydum tabii."

"Ölüler bile döndükten sonra..."

"Ne ölüsü ya! Neler saçmalıyorsun öyle?"

Ablasıyla her daim koruduğu nezaketin uçup gitmesine bile aldırmaz olmuştu artık.

"Saçmaladığım falan yok. Geçenlerde gazetede okudum.

Bizimkilerden biri, yirmi beş yıl önce terör olayları yüzünden kendini tehdit altında hissettiği için vatanını terk etmiş, Belçika'ya akrabalarının yanına gitmiş. Ne yazık ki ömrü bugünleri görmeye vefa etmemiş. On iki yıl kadar önce bir hastalık nedeniyle ölmüş. Fakat vasiyeti bu topraklara gömülmek olmuş. İki gün önce, cenazesi oğlu tarafından Belçika'dan bizim oralara getirildi. Bir Süryani töreniyle vatanına gömüldü."

"Çok özür dilerim. Böyle bir olaydan haberim yoktu."

Bu kısa hikâyeyi dinlerken yüreği burkulmuştu aniden, içi acımıştı.

"Senin gibi birinin geri dönmesi..." diye devam ediyordu ablası, az önceki kabalığını fark etmemiş gözükerek.

"Benim gibi biri derken, ne kastediyorsun?"

"Yani senin gibi başarılı... Ünlü biri! Örnek olursun, diye düşünüyorum."

"Ben mi? Bırak da güleyim..."

"Ne oluyor sana kuzum? Bir sıkıntın mı var? Hiçbir anlam veremiyorum böyle konuşmana."

Kendi de bir anlam verebiliyor muydu sanki? Dünkü bitmek bilmez geceden sonra sinir sisteminin giderek çöktüğünü hissediyordu. Nathalie'nin belki de aslında oldukça masum davranışı, kendisinde başka çağrışımlara mı yol açıyordu, ne oluyordu? Zuhal'den, önce ışıl ışıl bulduğu o kadından da uzak durmak, onu hayatından çıkarmak, hatta onu kırmak istediğine göre...

Meryem'e bu durumunu hissettirmemeliydi. Derin bir nefes aldı, sesinin olabildiğince sakin çıkmasına gayret ederek cevap verdi:

"Sana, hiçbir şey olmadı, hiçbir şeyim de yok dedim ya! Niye olmadık konulara kafanı takıp bana inanmak istemiyorsun? Bu satıştan sadece şimdilik vazgeçtim. Sadece şimdilik. Laf aramızda şu Zuhal Hanım'ı da pek ciddi bulmuyo-

rum. Projeleri bana biraz, hatta fazlasıyla uçuk göründü. Ancak hayaletlerin ve belki de zaman zaman örgütün uğradığı bir köyde, yarı harabe halindeki bir evde, mozaik kursu, yoga kursu, bilmem ne kursu hikâyeleri anlattı durdu bana... Var sen karar ver ayaklarının ne kadar sağlam yere bastığına. Az önce ileride yerleşirim derken, ben de pek ciddi değildim. Bakarsın bizimkilerden biriyle anlaşmaya varabilirim. Böylece sen de eşe dosta karşı mahcup olmazsın..."

Konuşurken bir yandan da belleğinde Zuhal'i, ela gözlerini, gülüşünü, heyecanla anlattıklarını canlandırıyor, hafif bir vicdan azabı çekiyordu. Projeleri belki gayriciddi görünebilirdi kimilerine, ama genç kadın bunları anlatırken, öylesine ciddi, öylesine içtendi ki, bu şekilde alaya alınmayı asla hak etmiyordu.

Ablasına gerginliğini, her an patlamaya hazır öfkesini göstermeme gayreti, Efrem'e de yaramış, konuştukça rahatlamış, gerçekten de sakinleşmişti. Alıcıyı yerine bıraktığında, olaylara daha olumlu bir gözle baktığının farkına vardı.

Zuhal üstüne düşerse, belki yine fikir değiştirirdi...

Ayrıca ne demişti Meryem? Yıllar önce göç etmiş Süryanilerden bazıları bu son zamanlarda memlekete dönüyordu. Şimdiye kadar uzaktan uzağa izlemekle birlikte, pek ilgi duymamıştı bu harekete. Yine oraya, o yoksulluğa, imkânsızlıklara, yine arada kalacakları çatışmalarla dolu ortama geçici bir süre için de olsa dönme isteği, Efrem'e biraz gülünç, biraz uçuk bir moda akımı ya da gidilen ülkede başarısızlığın bir sonucu gibi görünmüştü. Hâlâ da öyle görünüyordu doğrusu... Ama başka türlü düşünen insanlara, doğdukları toprakları özleyenlere, topraklarını değerlendirmek için çaba gösterenlere, yıkıcı ya da ilgisiz olmaktansa yapıcı davranmak isteyenlere, hemen pes edeceklerine bir dava için uğraşanlara, hele hele Zuhal gibi yaptıklarına canla başla inananlara şans tanımak gerekirdi...

Yan odada olan Nathalie'nin sesi kulaklarına çok uzaklar-

dan, neredeyse başka bir diyardan geliyormuş gibi yansıdı.

"Konuşman bitti mi? Meryem'e benden selam söyleseydin bari. Malum, dil sorunu yüzünden pek iletişim kuramıyoruz. Evi her aradığında senin adını adeta imdat istermiş gibi haykırarak telaffuz ediyor, ben de tek kelime söyleyemeden alıcıyı sana veriyorum. Aman küçümsediğimi falan sanmasın!"

"Niye öyle bir şey sansın ki? Küçümsemen için bir neden mi var yoksa benim bilmediğim?"

Sesinin sert ama kontrollü çıktığını hissetti. Aylardan beri ilk defa Nathalie'nin karşısında öfke ve telaş duymuyordu.

Yeniden bilgisayar başına geçtiğinde yazı yazacağına, uzunca bir süre dalıp gitti. İstanbul'u, Zuhal'in yaşadığını ve ders verdiğini söylediği Kuzguncuk'u, sonra Mardin'i ve Turabdin'i düşündü durdu.

Sonra cep telefonunu açtı.

Bir süre daha çalışırken masanın üstünde bulundurduğu ve ara sıra göz atamadan edemediği telefonun ekranında, yolda çektiği çorak tepelerin resmi vardı. Ama telefon ısrarla sessiz kalıyordu ve ekranına hiçbir mesaj düşmüyordu. Nihayet Nathalie'yle suskunluk içinde paylaştığı kısa bir yemek molasından sonra, bilgisayarın başına yeniden geçtiğinde, Zuhal'den bir e-posta geldiğini gördü ve daha okumadan içi sevince benzer bir hisle dolup taştı:

> Baskı yapmak değil niyetim. Kesin vazgeçtinizse, kararınıza sonsuz saygı duyarım. Ancak bunca içtenlikle paylaşılan –en azından ben bunu böyle hissetmiştim– bir projeyi bir kalemde silmeden önce, sizden ufacık bir ricam olacak: Lütfen bir kere, bir kerecik daha düşünün. Ondan sonra kararınız yine olumsuz ise, en ufak bir tepki göstermeyeceğime, en ufak bir ısrarda bulunmayacağıma dair şeref sözümü veriyorum. En içten selamlarımla, Zuhal Tekin.

Efrem bir tek satırla hiç tereddüt etmeksizin cevap verdi:

Beni ikna ettiniz. Avukatımı tekrar arayıp kendisine gerekli talimatları vereceğim, saygılar, Efrem Azar.

Amma da büyütmüştü bu işi. Duyan da hayati bir karar alacağını sanırdı. *Sat gitsin ya! O evden de mozaik atölyesi mi, yoksa yoga ya da biyoenerji merkezi mi, artık ne halt yapmak istiyorsa onu yapsın. Her halükârda olumlu işler bunlar. İnanıyor ayrıca yaptığına, yapacaklarına. Bu da az bulunur bir erdem.*

E-postayı yolladıktan sonra bilgisayarının önünden kalkmadı. Paris ile İstanbul arası uçuş günlerine ve saatlerine bakmaya koyuldu. Nedenini kendine sorduğunda pek çok neden buldu. Fransa'da yaklaşan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, Sarkozy'nin de desteklediği Ermeni soykırımı inkârına ceza öngören yasa tasarısı mecliste görüşülecekti. Tasarı kabul edilirse senatoya gönderilecek, senatonun da kabul etmesi durumunda, tasarı onay için cumhurbaşkanının önüne getirilecekti. Bu elbette Türkiye'de gerek halk arasında, gerekse aydın çevrelerde büyük bir infial yaratacaktı. Yerinde incelemekte fayda vardı. İstanbul'da birkaç gün geçirip bu yasa tasarısının yol açacağı tepkilerle ilgili bir yazı yazmak... Sonra yine sınıra gitmek ve Türkiye'yle Suriye ilişkileri hakkında bir makale daha yazmak... Zira durum her geçen gün daha vahim bir hal alıyor, parametreler değişiyordu. Gidişini yılbaşından biraz öncesine, Doğuş yani Noel bayramına denk düşürebilirdi. Meryem'i de görür, sevindirirdi böylece ablasını. Az önceki kabalığından dolayı hâlâ vicdan azabı çekiyordu.

Kararını verdikten sonra hemen yerinden kalktı, salonda oturmuş, televizyon seyreden Nathalie'nin yanına gitti, ona muhtemelen aralık ayının ortalarında Türkiye'ye gideceğini ve yeni yıla orada gireceğini söyledi. Kadının üçgen şeklinde-

ki, ince, hatta sivri hatlı yüzünde, aylardan bu yana ilk defa söylediklerine karşı bir tür ilgi belirdiğini gördü.

"Yine mi? Anlıyorum, Türkiye şu anda dünya siyaset platformunda müthiş bir önem kazandı. Eh, aslında sen de oralı sayılırsın, her ne kadar bunca yıl uzak kaldıysan da..."

"Aslında oralıyım desek yeridir!" diye onun sözünü kesti Efrem, kendisini de şaşırtan bir kararlılıkla.

Nathalie bu son söylediğini kale almazcasına devam etti:

"Peki, ev ne olacak. Sonunda satıyor musun? Onu elden çıkarmadan önce doğup büyüdüğün mekânı, toprağı görmek ilgimi çekerdi. Hem biliyor musun, Paris'teki yılbaşı gecelerinden, alışılagelmiş eğlencelerden iyice gına geldi bana. Yine patlatılan pahalı şampanyalar, yapmacık neşe çığlıkları, havai fişekler... Her şey zorlama... Ben de seninle gelsem mi diye düşünüyorum. Birkaç gün İstanbul'da kalırız. Ablanda ailece sakin bir yılbaşı geçiririz. Ardından istersen birlikte Mardin'e gideriz, oradan da doğmuş olduğun o köye... Neydi adı?"

"Ya evet haklısın! Ne güzel olur gerçekten, buradaki yapmacık, zorlama eğlencelerden kaçıp 'gerçek' değerlere dönmek! Yılbaşını Meryem ve ailesiyle geçirmek... Ne yazık ki oturduğu daire kaloriferle ısıtılıyor, elektrikle aydınlatılıyor ve vakit geçirmek için televizyon seyrediyorlar. Hatta onu son gördüğümde, eniştem, bilgisayar oyunlarına iyice merak sarmıştı. Oysa evinde gaz lambasıyla odun sobası olsaydı ve salonun orta yerinde eğlence niyetine cengi oynatılsaydı, her şey daha da 'gerçek' olurdu tabii."

"Saçmalamaktan vazgeçsen iyi olur!"

Efrem duymamış gibi devam etti: "Benimle birlikte köyüme gelmen de senin için, çok çok derin, buram buram 'gerçeklik' kokan bir deneyim olur, ileride arkadaş toplantılarında anlatacağın ve..."

"Her dediğimi alaya alacaksan konuşmaya burada son ve-

relim!" diye tekrardan sözünü kesti Nathalie. Yüzü öfkeden bembeyaz olmuş, hatları sanki daha da sivrileşip keskinleşmişti. Bu son kelimeleri adeta tıslayarak söylemişti.

Efrem omuz silkti. Nasıl olsa kavga etmeden konuşmaları imkânsız hale gelmişti. Bu durumda, en iyisi kendini kontrol etmek için çabalayıp yorulacağına, istediği gibi, içinden geldiği gibi konuşmaktı:

"İyi o zaman sana ciddi bir cevap vereyim. Ben oralarda sürekli meşgul olacağım. 'Bir türlü iletişim kuramadığın' ablam Meryem'le ya da yalnız başına sıkılırsın muhtemelen, ben de bundan dolayı huzursuzluk duyarım."

"Yani şimdi bana kibarca gelme diyorsun, öyle mi?"

"Eh, biraz öyle sayılır, evet, gelmezsen daha iyi olur."

"Sen bilirsin. Israr edecek değilim. Ama ondan sonra bana, 'Biz niye hâlâ birlikte kalmakta ısrar ediyoruz?' türünden sorular sorup yakınma."

Efrem cevap vermedi. Aklı tuhaf bir şekilde şimdiden Türkiye'deydi. Bunca yıldır mümkün olduğunca az uğradığı Türkiye'de.

Hem aniden müthiş uykusu gelmişti.

Neredeyse yirmi dört saattir hiç uyumadığını düşündü ve gidip yattı.

Niçin geliyor bu yılbaşı?

Zuhal yağmur altında İstiklal Caddesi'ni arşınlamayalı ne kadar zaman olmuştu? Belki bir yıl, belki daha uzun bir süre. Yaşam ve iş alanına fazla uzaktı. Ancak bu pazartesi öğleden sonra, yılbaşı hediyelerini seçmek için orayı en uygun mekân olarak görmüş, bütün randevularını iptal edip, yılbaşının yaklaşmasıyla ışıl ışıl bir görünüm alan Beyoğlu'na atmıştı kendini.

Dükkânların, parıldayan vitrinlerinde sergiledikleri siyah, kırmızı, altın ve gümüş simli giysi şöleni, cırtlak yeşil plastikten boy boy Noel ağaçları, selofan kâğıtlarına sarılı hediyelik gıda sepetleri, sokakta bağıra bağıra satılan kırmızı kokina demetleri ve piyango biletleri, sağından solundan hızla geçen insanların çoğunda hissedilen telaş ve heyecan, Zuhal'de nedenini tam çözemediği bir tedirginlik yaratıyordu, her zaman olduğu gibi...

Çok küçükken, yılbaşı geliyor, yaklaşıyor dendiğinde, bu cümleyi kim bilir neden, bir tehdit gibi gördüğünü ve büyükleri sorulara boğduğunu hatırlıyordu. Nerden geliyor bu yılbaşı, niçin geliyor, ne kadar yaklaştı, nereye gelecek? Gelince ne yapacak? Ne olacak? Hiç gelmese olmaz mı?

Boşuna. Ne yapıp edip geliyordu yine de.

Bu sene de gelecek ve beraberinde bir acı getirecekti muhtemelen... Anneannesini kaybedecekti. Keşke, şu son günlerde, onu hiç yalnız bırakmayıp gece gündüz yanında kala-

bilseydi. Aslında bunu anneannesi hastaneye yatar yatmaz yapmak istemişti, ama bilinci o zaman hâlâ pırıl pırıl olan Suzan Hanım, torununun isteğine çok kesin bir şekilde karşı çıkmış, "Hademelerden tut, kat hemşirelerine ve nöbetçi doktorlara kadar herkes çok nazik, herkes bana son derece iyi davranıyor, hatta beni şımartıyor; yanımda kalmana gerek yok. Sargın'ın düzenini bozma sakın. Seni zaten az görüyor" demişti.

Ha, demek o da... Bu son cümleyi hatırladığında canı daha da sıkıldı bir an, sonra omuz silkti.

Yağmur artmış, durmaksızın yağıyordu, ancak havanın pusu ve gökyüzünün griliği, yılbaşı süslemelerinin İstiklal Caddesi'ne kattığı ışıltıyı bastıramıyordu. Hayret, sanki her yıl biraz daha abartıya kaçılıyordu. Hep daha çok... Hep daha çok... Daha çok süsleme, daha ışıltılı vitrinler, giderek kalınlaşan hediye katalogları... Doymama hastalığına yakalanmış bir tüketim toplumunun giderek artan taleplerini karşılamak gerekiyordu. Gençliği, savaş yıllarında Mardin yakınlarındaki o kasabada geçmiş olan anneannesinin nadiren anlattıklarını anımsadı. Yılbaşı gecesi çocuklara çok değerli bir armağan olarak, birer portakal verilirmiş. Aylar önceden bu portakalı hayal ederler, sabırsızlıkla beklerlermiş. Şimdi ise lüks manav tezgâhlarında ananaslar, mangolar, papayalar, çikita muzlar, avokadolar sergileniyordu sıradan ürünlermiş gibi.

Hediye seçeceği mağazalara doğru ilerlerken kalabalık üstüne üstüne geliyor gibiydi Zuhal'in. Yorgundu. Uykusuzdu. Günleri, ders vererek ve özel siparişleri yetiştirerek yoğun bir çalışma içinde geçiyordu. Köydeki atölye projesi üzerine ancak gece geç saatlerde, Sargın'ı yatırdıktan sonra peş peşe içtiği koyu kahvelerin desteğiyle, ama yine de hevesle çalışıyordu. Resmini gördüğünde eve hayran kalmış olan

mimar arkadaşıyla hem dış mekân için şart olan tadilatın, hem de iç mekân düzenlenmesinin planlamasını yapmışlardı. Güneydoğu'da turlar düzenleyen sanat tarihi uzmanı, çocukluk arkadaşı Mete'ye de telefon etmiş, ona köyden, köydeki evden ve onunla ilgili tasarılarından söz etmişti. O da bundan böyle orayı Mardin, Turabdin turlarına mutlaka dahil edeceğini, hatta şimdiden tarihçesi ve kiliseleri hakkında daha çok bilgi edinmeye çalışacağını söylemişti.

"Aslında eskiden biliyorum ben o köyü! Turabdin'in incisidir. Süryanilerin üç ayrı mezhebini temsilen, Ortodoks, Protestan ve Katolik olmak üzere üç kilisesi, bilmem kaçıncı yüzyıldan kalma muhteşem bir manastırı, bir de camisi var... Evlerinin her biri birer sanat eseri... Avrupa'da bunun onda biri güzellikteki bir mekânı nasıl da pazarlamayı başarırlar! O dağlık araziden ne golf sahaları, o güzelim evlerden ne butik oteller, ne pansiyonlar ya da üç yıldızlı lokantalar çıkarırlar! Neyse, belki de bu türden gelişmelere sen önayak olursun, kim bilir!"

"Uçma! Yöredeki siyasi çalkantıları unutuyorsun galiba..." demişti Zuhal, ama arkadaşının coşkulu sözleri karşı konulmaz bir mutluluk dalgasına yol açmıştı.

Belki... Neden olmasın! "Olmaz dediğin ne varsa, hepsi olur" dememiş miydi Mevlânâ.

Tadilat çalışmalarına hemen ocakta başlanacaktı.

Ancak birkaç bürokratik engelden dolayı –ki bir tanesi galiba Efrem'in Türk vatandaşlığından çıkmış olmasıydı– tapuyu henüz alamamıştı. Yani ev hâlâ onun değildi. Şu Efrem yeniden caymasaydı bari! Yok artık! Çocuk oyuncağı mıydı bu!

Uzun beyaz sakallı, iriyarı bir Noel Baba'ya hızla çarpınca, mutlu, mutsuz, umutlu, umutsuz, hepsi karmakarışık beynine üşüşmekte olan tüm anı ve düşüncelerinden aniden sıyrılıp çığlık atmamak için kendini zor tuttu. Çarpışmanın etkisiyle neredeyse yere kapaklanacaktı. "Önüne baksana be ab-

la!" diye söylendi adam. Bir yandan da yana kaymış beyaz köpükten sakalını düzeltiyordu. Polis olmalıydı bu. Sabah televizyon haberlerinde dinlemişti. Yılbaşına kadar, emniyet görevlileri her sene olduğu gibi, sokaktaki vatandaşı tacizci ve kapkaççılardan korumak için yollara dökülecekmiş, simitçi, kestaneci, boyacı ve muhtemelen bu çarpışmış olduğu adam gibi, Noel baba kılığına girmiş halde...

Polis! Bu kelime tuhaf bir şekilde içinde daha da yoğun bir huzursuzluk, bir sıkıntı yarattı. Ne vardı ki polisle ilgili, şu an hayatında canını sıkan? Ha evet...

Birkaç gün önce Sargın'ın öğretmeni Zuhal'i aramış, en kısa zamanda görüşmek istediğini söylemişti. O da hemen öğle vakti, boşta olduğu bir saat diliminden faydalanıp arabasına atlayarak okula gitmiş, öğretmeni neredeyse yemek masasından kaldırmıştı, "Ne olur mazur görün, başka zamanım yok!" diyerek. Kadın da Zuhal'i o ara boş olan öğretmen odasına almış, durumu kısaca açıklamıştı: Sargın arkadaşlarına evde altı kardeş olduklarını, babasının da polis olup pek çok insan öldürdüğünü anlatıyormuş bir süredir. Annesi ise bütün gün evde oturup pasta pişirip akşam geldiklerinde onlara kapıyı açıyormuş. Öğretmen bu anlattıklarından bir veli tarafından haberdar edilmişti. Sargın'ın, oğluna övünerek polis babasının çok sayıda insan öldürdüğünü söylemesini yadırgayan veli, işin aslını öğrenmek için öğretmene başvurmuştu. Öğretmen ise çareyi Sargın'ın annesini çağırmakta bulmuştu.

"İşin aslı şu ki" demişti Zuhal, "babası vefat etti. Polis falan da değildi. Üniversitede öğretim üyesiydi. Bildiğim kadarıyla da hiç kimseyi öldürmüş değildi. Karıncayı incitmezdi, ayrıca."

Bu sözleri üzerine, öğretmen "Vah vah bilmiyordum, üzüldüm" diye mırıldanmış, ardından, "Çocuğun bu sözlerinin

çok derin bir huzursuzluğun göstergesi olduğunu düşünüyoruz Zuhal Hanım" diye sürdürmüştü sözlerini. "Bakın, insanları öldüren polis bir baba uydurmakla yetinmiyor, evde altı kardeş olduklarını, sizin de gün boyu evde oturup onlara pasta pişirip kapıyı açtığınızı söylüyor. Ayrıca dikkatini yaşına göre biraz dağınık buluyorum. Arkadaşlarına karşı da biraz... Nasıl desem, biraz saldırganca davrandığı oluyor zaman zaman. Babanın kaybı büyük bir travma, telafi edilemez, tamam, ama belki sizinle el ele verip ona yardımcı olabiliriz. Anladığım kadarıyla çok yoğun bir şekilde çalışıyorsunuz öyle değil mi? Okuldan eve geldiğinde sizi evde bulmuyor, herhalde kendisini bir bakıcı, bir yardımcı karşılıyor."

Tamam, başladık işte! diye geçirmişti aklından Zuhal sıkıntıyla. *Çok yoğun çalışıyorsunuz değil mi? Eve geldiğinde yoksunuz değil mi? İnsanı, özellikle de anneyi suçlu hissettirmekte uzman bunlar! Sadece bunlar değil... Anneannem bile, hasta yatağından...*

"Evet, çalışıyorum, herkes gibi hayatımı kazanmak zorundayım ve yaptığım iş ki benim için son derece önemlidir, eve akşam yedi sularında dönmemi gerektiriyor. Biliyorum pek erken sayılmaz. Ancak işyerim evimden sadece bir kat aşağıda, aynı binada... Sargın'ın bununla yetinmesi lazım. Yetinemiyorsa da başka çarem olmadığını anlayabilmesi lazım... Evet, babasının kaybı çok acı bir olay. Çok ani oldu. Üç buçuk yaşındaydı, ona hemen söylemiştim, çok moda olan terimle profesyonel destek almayı beklemeden. O an olup bitenleri ne kadar anladığı, hatta olaya ne kadar üzüldüğü meçhul. Zira pek tepki vermemişti. Sonra..."

"Sonra?"

"Hayata devam ettik işte. Babasız. Ama yanımızda ya da az uzağımızda bir nine, bir anneanne, bir dayı, dünyalar iyisi bir bakıcı, bir Labrador köpek ve onlarca dostla... O da az değil. Yaşayacağı bu hayatın isteğine göre eğip bükebilece-

ği plastikten bir oyuncak olmadığını ne kadar çabuk anlarsa, onun için o kadar iyi olacağını düşünüyorum" demişti bir solukta. "Hem Sargın'ı sadece yardımcı değil, yaşlı labradorumuz Cevdet de karşılıyor, okuldan döndüğünde" diye ekleyecekken vazgeçip susmuştu. Öğretmen bu durumu anlayıp takdir edecek tipte birine benzemiyordu, çocuğunu karşılayan bir köpekten söz etse, muhtemelen kredisi gözünde tam anlamıyla sıfırlanabilirdi.

Nitekim öğretmen oldukça ifadesiz bir yüzle dinlemişti fevri çıkışını:

"Anlıyorum Zuhal Hanım. Ancak yine de size tavsiyem, Sargın'ı isterseniz okuldan, isterseniz okul dışından bir psikologla görüştürmeniz. Bence huzursuzluğunu bu türden bir destek sayesinde kelimelere dökebilmesi onu epeyce rahatlatacaktır." Bu tür konuşmalara oldukça alışık olmalıydı, zira sözcükler ağzından ezberlenmiş gibi çıkıyordu.

Beyoğlu'nda Noel Baba kılığına girmiş bir polis olduğunu tahmin ettiği adamla çarpışması Zuhal'e öğretmenle geçen günkü konuşmasını hatırlatmakla kalmadı, onu Sargın'ın sorununa hemen o an çözümler aramaya itti... Sonunda, evet, sonunda profesyonel destek ala... Türkçesi psikoloğa götürecekti belki minik oğlunu. O zamana kadar da Sargın'la birazcık daha fazla birlikte olacak, gece daha uzun masallar anlatacak, bitmek bilmez soruları karşısında sabırsızlanıp "Kes artık!" ya da "Şimdi olmaz, işim var" demeyecek, velhasıl onu daha çok şımartacaktı. İsabet, tam da D&R'ın önündeydi bunu düşündüğünde. Oğluna hediye seçmek üzere içeri girdi. Oyuncak reyonuna indi. Önce gözü kamaşmış vaziyette bütün bölümlerini turladı. Ne çok oyuncak vardı burada ve bu oyuncakların bazıları ne kadar muhteşemdi. Son zamanlarda ne zaman bir oyuncakçı dükkânına uğrasa, Disneyland'ın küçük bir şubesinde ya da Spielberg'in *Jurassic Park* filmle-

rinin muhtelif karelerinde dolaştığı hissine kapılıyordu. Gördükleri gerçekdışı, abartılı, yorucu ve büyüleyiciydi. Dahası, alıcının cüzdanına yönelik sinsi ya da açık bir saldırı içeriyordu, kendisinin de şu an seve seve düşmeye hazır olduğu bir tuzak... Gözü alışıp bunca nesne arasında zor da olsa, seçim yapabilecek duruma geldikten sonra, Legolardan inşa edilecek kocaman bir uçak, gemi, tren, vinç ya da otomobil almayı düşündü, bitirince motor da takılabilir ve hareket ettirilebilir türden... Acaba Sargın hangi modeli tercih ederdi? Spiderman'in de hayranıydı. Eh o zaman bir Spiderman macera seti ya da bir Spiderman kıyafeti de hoşuna gidebilirdi. Ya da uzaktan kumandalı kırmızı araba... "Şimşek Mac Quinn" yazıyordu kutunun üstünde... Aman hayır, uzaktan kumandalı araba ona üç yıl önceki o günü anımsa... Oğlunun, ideal baba modeli olarak polisi, hem de insanları öldüren bir polisi benimsemiş olduğunu hatırlayıp içini çekti. Acaba yıllardır, ısrarla ona şiddet ve ölüm çağrıştıran oyuncaklar almayışının, masum bir su tabancasının karşısında bile belirgin şekilde irkilmesinin bunda payı var mıydı? Şiddetten bu kadar kaçınmak, ondan bu kadar açıkça nefret etmek, çocukta şiddete karşı, yasak meyve misali bir tür sempati ve ilgi uyandırmış olabilir miydi? Hem şiddet her yerde vardı. Yılın bir kısmında yaşamayı planladığı bölgede özellikle vardı. Daha bu sabah Hakkâri'de mayın patlamış, yaralananlar, ölenler olmuştu. Acaba oğlunu şiddete karşı, alacağı oyuncaklarla ufak dozlarda bir nevi "aşılamak" daha doğru olmaz mıydı? Bu soruların cevabını sonraya bırakarak, Lego'dan inşa edilecek bir vinç almaya karar verdi. Hoş üstünde "8-14 yaş arası" yazıyordu ama olsun, Sargın kendisinden inanılmaz bir el becerisi miras almıştı. "Oğlunun zevklerini benden iyi bilirsin. Benim adıma sen seç ve al, ben sonra parasını veririm" diyen annesi adına da bir futbol bilgisayar oyunu... Futbola bayılırdı Sargın. Babası gibi. Zuhal, annesi için de belki

yeni çıkmış bir kozmetik ürünü alabilirdi. Çok mutlu olurdu bundan ve mutlaka kısa bir süre sonra kızına telefon açarak, coşkuyla, "Tam bir mucize. Görsen tanıyamazsın beni, arkadaşlarım on yıl gençleştiğimi söylüyorlar" derdi.

Anneannesine de... evet, ona da mutlaka bir hediye almalıydı. Hayat onun için de devam edecekmiş gibi. O hediyeyi de D&R çıkışı, Beyoğlu'nun Beyoğlu olduğu yıllardan kalma dükkânların birinden alacaktı. Birkaç arkadaşı için kitap seçti... Bazılarına ise elleriyle mozaik kâse, sigara tablası ya da şu anda bir serisi üzerine çalıştığı mozaik çerçeveli ayna hazırlamıştı. Paketlerini kasaya bırakıp kitap rafları arasında dolaşmaya devam etti bir süre. Tam gezintisine son verecekken, birden Mardin ve ilçeleri üzerine büyük, resimli bir kitap dikkatini çekti. Ağırlığına rağmen ellerinin arasına alıp özenle sayfalarını çevirdi... Baskısı mükemmel, fotoğraf ve metinler olağanüstü güzellikteydi. Bunu da kendine alacaktı, evet masraflarının bunca artmakta olduğu bu günlerde tamamıyla gereksiz bir masraf, bir çılgınlıktı ama olsun! Gidip yerleşene kadar bu topraklarla daha içlidışlı olmak, oraları daha iyi tanımak istiyordu.

Bu arada Efrem'le neyse ki olumlu sonuçlanan karşılıklı yazışmalarının üstünden bir hafta geçmesine rağmen, ondan henüz hiç ses çıkmamış olduğunu hatırladı. Avukattan da öyle. Acaba yeniden cayar mı kaygısına bir kez daha kapıldı bir an için... Ancak o kaygı çabucak dağıldı. *Bürokrasi her zaman her ülkede yavaş işler, bizimkinde de tabii...* Ayrıca adamın işi şu aralar başından aşkın olmalıydı. En başta uzmanlaştığı yöre olmak üzere, bütün dünyada ve de Fransa'da gündem çok yoğundu.

Eli kolu dolu mağazadan çıkarken telefon çaldığında, onu düşündüğü bu anın doğal sonucu olarak, Efrem'in aradığını sandı. Kim bilir belki "hayırlı olsun" demek için arayabilirdi. Ancak çantasından nasılsa hemen bulup çıkardığı cep telefo-

nunun ekranına bakınca kaygıyla irkildi. Arayan anneannesinin, numarasını almış olduğu hemşirelerinden biriydi. Titreyen ellerle açmaya çalışırken, yanlışlıkla kapadı. Telefon tekrar çalınca, bu kez bir kerede açmayı başardı ve gergin bir sesle, "Alo, ne var, ne oldu?" diyebildi.

"Zuhal Hanım, benim hemşire Nurçin. Aman merak etmeyin sakın! Anneannenizde herhangi bir kötüleşme yok. Sadece bu sabah gidişinizden beri tutturdu, sizinle bir konuda görüşmek istiyormuş... Ev dedi, evet galiba eviyle ilgili. Acaba bu akşam bir daha uğramanız mümkün mü?"

"Maalesef imkânsız. Saat altıya geliyor. Yardımcı yedide kendi evine dönmek zorunda ve oğlumu evde yalnız bırakamam. Ona yarın sabah erkenden geleceğimi hatırlatın lütfen. Bunu nedense hep unutuyor. Beni gördüğünde, 'Neden daha sık gelmiyorsun?' diye sitem ettiği oluyor."

"Bundan sonra maalesef hep böyle olacak, aklı daha da çok gidip gelecek. Kendinizi buna alıştırmanız lazım! Neyse ben yine de söylerim. Umarım anlar ve geceyi çok huzursuz geçirmez."

Hemşirenin sesi birden biraz soğuk ve sitemkâr mı çıkmıştı, yoksa ona mı öyle geliyordu? Biraz önceki neşesinden eser kalmamıştı Zuhal'in. Gözleri doldu. Gözleri dolduğu için önce kendine öfke duydu, ardından da buna sebep olanlara...

Önce anneannem, evet o bile, sonra öğretmen, şimdi hemşire! Suçlayan suçlayana! Şamar oğlanına döndürüyorlar şu aralar.

Kollarında paketleriyle yağmurun altında, önce anneannenin çok sevdiği Beyoğlu'nun eski mağazalarından birine uğrayıp sonra arabasını park etmiş olduğu Taksim Meydanı'na kadar yürüyeceğini düşündü ve kendini birden hiç hissetmediği kadar yorgun ve bıkkın hissetti.

Kaçıp gitmek! Yine o istek!

Kaçışlara hiçbir zaman inanmamıştı. "İnsan nereye gider-

se gitsin, kendini beraberinde götürür" derdi bilgece, her şeyi bırakıp başka bir ülkeye, şehre, yöreye gitmek isteyen, orada, her şeyin daha iyi olacağına inanan arkadaşlarına.

Oysa şimdi, kendisi de...

İşte köyünüze yerleşmek isteyişimin bir nedeni daha Efrem Bey, o da, saçma sapan bir kaçma isteği.

Kimlik bellekten oluşur; bellek kaybına uğradınızsa, aynı insan olmaya devam edebilir misiniz?

"Hoş geldin kardeşim. Doğuş Bayramın kutlu olsun."

Kapı neredeyse, Efrem zili çalar çalmaz açılmıştı. Meryem, gözü kol saatinde, onu sabahtan beri bekliyor olmalıydı. Ablasını görünce içini bir mutluluk dalgası kapladı. Neşeli kahkahası, sevgi dolu bakışları, candan sarılışı... Bir kez daha hayatında ne kadar önemli, hatta vazgeçilmez bir rolü olduğunu geçirdi aklından. Bir kez daha, az görüştüklerine hayıflandı. Dayanağı, sığınağıydı Meryem. Bundan böyle sırf onun için Türkiye'ye, İstanbul'a daha sık gelmeliydi.

"Yılbaşını bizimle geçireceksin değil mi?"

Görmeyeli unutmuştu Meryem'in o, bir türlü önüne geçemediği, kendisini sürekli kemiren kaygısını. Bu kaygının bir sonucu da kardeşine, daha gelir gelmez ne zaman gideceğini dolaylı bir şekilde sormadan edemeyişiydi.

"Senin de Doğuş Bayramın kutlu olsun. Meraklanma öyle, evet, yılbaşında sizinle olacağım."

Doğuş Bayramı.

Meryem'in kapıyı açar açmaz söylediği kutlama sözleriyle, çok eskilerden kopup gelen görüntüler belirivermişti Efrem'in gözlerinin önüne. Çıraların, kilisenin orta yerine, kocaman bir tepsi içine konması, büyüklerin ellerinde mumlarla bu çıraları tutuşturması, herkesin ilahiler söyleyerek ateşin etrafında dönmesi... Çocukken adeta büyülenir, şu anda adını hatırlamaya çalıştığı ilahiyi söyleye söyleye sonsuza kadar dön-

mek isterdi, yükselen bu mavi turuncu ateşin etrafında.

"Harika! Desene o zaman birlikte bayağı zaman geçireceğiz..." dedi Meryem.

"Öyle tabii. Neydi adı?"

"Neyin adı? Anlayamadım."

"Hani kilisede ateşin etrafında dönerken söylediğimiz bir ilahi vardı, onun adı."

"*Ethnabi*'yi mi diyorsun?"

"Evet, onu."

Islak pardösüsünü girişe asıp biraz fazlaca ısıtılmış, küçük ve eşyalarla tıka basa dolu salona girdi Efrem. Gençlik yıllarından bu yana bildiği dekora tek tük ilaveler ve ufak değişiklikler getirilmiş olsa da salon hep aynı, estetik açıdan artık pek beğenmediği, ama her daim içini huzurla dolduran bir mekândı. Varaklı ve kabartma kadife kaplamalı koltuklar, üstlerine dantel örtüler, örtülerin üstüne de bilumum gümüş küllükler, çerezlikler, kesme kristalden vazolar konmuş alçak sehpalar, duvarlarda yan yana asılı dinsel içerikli naif resimler ve aile fotoğrafları...

"Sana Tina'nın eski odasını hazırladım."

"Hiç zahmet etmeseydin, önce havaalanına yakın diye sana uğramak istedim, ardından da Nathalie'yle geldiğimizde hep kaldığımız otele gitmeyi düşün..."

"Ne oteli? Ne düşünmesi? Delirdin mi sen? Yalnız olduğuna göre tabii ki bizde kalacaksın. Kalmazsan İlyas Enişten de, ben de çok alınırız. Ver bakayım hemen şu elindeki bavulu, eşyanı boşaltıp yerleştireyim. Hiç itiraz istemem!"

Meryem'in sarf ettiği ikinci cümleden itibaren, itiraz etmekten zaten vazgeçmişti Efrem.

Ablası konuşmaya devam ediyordu:

"Yılbaşı için hindi aldım. Yumurtaları da şimdiden haşlayıp boyayacağız..."

"Ziyaretler de olacak mı? Aman ha onlardan beni muaf tut."

Efrem çocukluğunun garip bayram ziyaretlerini hatırladı birden. Bir tür köşe kapmaca oyunu gibiydi. Kilise çıkışı kadınlar alelacele eve gelir, hazırlıklara başlarlardı, erkekler ise evden eve hatta bazen yakınsa köyden köye bayram ziyaretlerine giderlerdi. Sonuçta akranlarıyla çoğu zaman bir araya gelemezler, sadece evin kadınlarıyla bayramlaşırlardı. Biraz büyüdükten sonra babası, amcaları ve abisiyle birlikte o da dolaşırdı bütün haneleri... Özetle bayram, dolaşan erkekler, evde oturan kadınlar, birbirleriyle bir türlü karşılaşamayan arkadaşlardı o zamanki çocuğun gözünde... Şimdilerde bu gelenek hâlâ sürüyor muydu acaba?

"Ne demek! Elbette muaf tutarım. Ne istersen onu yaparsın. Çalışman da gerekecek herhalde!"

"Öyle! Türkiye'nin şimdi hem Ortadoğu'da hem de Avrupa'da ne kadar önemli bir konumda olduğunu tahmin edemezsin. Suriye'yle ilişkiler her geçen gün biraz daha gerginleşiyor, bu da yörede bütün dengeleri altüst edeceğe benziyor. Ülkenin Fransa'yla ilişkileri ise, Ermeni yasasının oylanmasıyla had safhada kritik bir noktaya gelmiş durumda. Bu konuda da bir yazı yazmak için burada görüşmeler yapacağım. Özellikle görüşlerini çok merak ettiğim bir akademisyen var. Kendisi üniversitede öğretim üye..."

Durdu. Karşısında kim olursa olsun, ilgilensin ya da ilgilenmesin, mesleğiyle ilgili bilgileri paylaşmayı çok sevdiğinin, bu konuda kendini frenlenmeyi de pek bilmediğinin farkındaydı.

"Başını ağrıtıyorum, kusura bakma" diye ekledi biraz mahcup.

"Sandığın kadar cahil değilim" dedi Meryem alınmış gözükerek. "Belki unuttun ama, bu ülkede de gazete çıktığı oluyor, televizyonda haberler veriliyor. Biz de okuyoruz, izliyoruz az buçuk. Üstelik kızımın mesleği de seninkinin aynı, ne hikmetse! Bu Ermenilerle ilgiyi yasayla ilgili hemen şu-

nu söyleyebilirim: Hiç de doğru bulmuyorum, insanlara neleri söyleyip, neleri söyleyemeyeceklerinin dayatılmasını..."

Güldü Efrem.

"Az çok seninle hemfikirim. Ne de olsa aynı tornadan çıktık."

"Babamızın öğrettiklerini kastediyorsun herhalde."

Efrem yeğeninin eski odasına yerleşirken, bir yandan da düşünüyordu... Genç yaşta buradan göç etmeseydi, İstanbul'da kalsaydı, nasıl biri olurdu? Herhalde yine gazetecilik yapardı. Bu kadar çok yükselir miydi? Belki... Bilemiyordu.

Zira durup geriye baktığında, Fransa'da gazetecilikte başarısını tetikleyen başlıca unsurun Arapça ve Kürtçeyi rahatça okuyup yazması ve konuşabilmesi olduğuna kanaat getiriyordu. Ortadoğu kazanının iyice kaynadığı bir dönemde, bu dillere vâkıf oluşundan sonuna kadar yararlanabildiği için *L'Univers* gazetesine girebildiğine inanmıştı hep. Öyle miydi gerçekten?

Liseyi bitirdiğinde, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne, Türkiye'de siyasi durumun en karışık olduğu, üniversiteye devam etmenin büyük cesaret istediği dönemde yazılmıştı...

"Ciddi bir meslek edin. Sonrasına bakarız" demişti babası. Gazetecilik gözünde ciddi bir meslek değildi. Hatta meslekten bile saymıyordu galiba Papaz Tuma Azar, bunu yüzüne söylemese de. Efrem'e, ondan daha büyük beklentileri olduğunu belirtmişti hep. Lise öğretmeni, hatta üniversite hocası olabilirdi. Üniversiteler hep böyle öğrenci hareketleriyle kaynayıp durmayacaktı ya! Belki de avukat ya da doktor çıkabilirdi. O kadar kolay öğreniyor, kendini zora sokmadan yüksek notlarla sınıflarını geçiyordu ki!

Ancak bir süre sonra, sağ-sol çatışmaları daha da yoğunlaşınca ve Efrem'in odasının duvarlarına yapıştırılmış koca-

man Che Guevara posterleri görüp, küçük oğlunun bir de katıksız Ecevit hayranı olduğunu anlayınca, Tuma Azar iki oğlunu bir akşam karşısına almıştı, onlara Türkiye'den gitmelerini tavsiye etmişti.

"Bakın, çok çatışmalı bir dönem yaşıyoruz ve çok çatışmalı dönemlerde biz Süryaniler hep günah keçisi olmuşuzdur. Ablanız evlendi, kendine bir yuva kurdu. Ben buraları terk edemem, çok yaşlıyım, yeni bir ülkenin dilini, âdetlerini öğrenemem, buranın hasretiyle uzak diyarlarda yaşayamam. Ama sizin de kökleriniz her ne kadar buradaysa, buranın has insanıysanız, belki başka ülkelerde kendinize daha iyi, daha farklı bir gelecek kurabilirsiniz... Avrupa ülkelerine göç etmiş, gayet iyi geçinip giden akrabalarınız var. Fazla beklemeden gidin evlatlarım."

Gabriel hemen gitmişti, kuyumculuk yapan bir akrabanın yanına, Zürich'e. Efrem ise ne olursa olsun, yükseköğrenimini tamamlamak istiyordu. Sonra da askerliğini yapmak... Ardından büyük bir kumar oynadığı hissiyle babasının kuzeninin bir fotoğrafçı dükkânı işlettiği Paris'e göç etmişti! Varır varmaz o akrabanın yanında çalışmaya başlamış, ancak hedefinden bir an dahi vazgeçmemişti. Gazeteci olacaktı. Saint Benoît yıllarında, birkaç arkadaşıyla okul gazetesini çıkardığı günden beri bunu istiyordu.

Bavulunu açıp eşyasını yerleştiririrken, bir yandan da o günlerdeki genç ve hırslı Efrem Azar'a gülümsüyordu. Nadir boş zamanlarında, elleri eski pardösüsünün ceplerinde, Boule-Miche'i arşınlayan, Seine Nehri'nin iki yanındaki ünlü *bouquiniste*'lerin sergilediği kitap ve gravür kalabalığında istediği eseri bulunca, dünyalar onun olmuş gibi sevinen genç adama...

Dükkânda her gün ilanları tarayışını, hangi gazetede, hangi iş için adam aranıyorsa özgeçmişini yazıp yollayışını hatırladı. Çoğu zaman cevap bile gelmiyordu. Şaşırmıyordu da pek

bu duruma. Özgeçmişi herhangi bir gazeteyi neden ilgilendirsindi ki! Hiçbir deneyimi yoktu. Sadece okulda öğrenmiş olduğu vasat sayılabilecek Fransızca ve İngilizcesinin yanı sıra, Arapça, Türkçe, Kürtçe ve Süryanice bilmesi, Ortadoğu odaklı dış haberler için eleman arayan bir gazetenin ilgisini çekebilirdi. Ancak anlaşılan o ki çekmiyordu. Zira Fransa'daki Kuzey Afrikalı göçmen yoğunluğu göz önünde bulundurulursa, Arapça okuma, yazma ve konuşma bilen genç ve atılgan elemandan kolay ne bulunabilirdi? Üstelik kendisinin bildiği Mardin Arapçasıydı, yani "standart" Arapçadan epey farklı bir lehçe... Efrem yine de yılmıyor, özgeçmişini yollamaya devam ediyordu. Ancak bu şekilde hiçbir sonuç elde edemeyeceğini anlamakta gecikmedi. Artık daha büyük bir hamle yapmanın zamanı gelmişti. Agence France Presse'e başvurmak gibi... Ardından çorap söküğü gibi gelen yenilikler... Radyo dinleme servisine kabul edildiğinde dünyalar onun olmuştu. Çok önemli bir adımdı. Hemen yakınındaki, gazetecilerle dolup taşan, peş peşe içilen Gitanes sigaralarıyla duman altı olmuş küçük lokantanın keşfi, orada *L'Univers*'in, Paris'e geldiğinden bu yana hayallerini besleyen gazetenin iç ve dış haberler çalışanlarıyla kurulan dostluklar, *saucisson*, baget ekmeği ve bir sürahi dolusu kırmızı şarap eşliğinde yapılan uzun tartışmalar... AFP'deki haberlerin bazılarını yorumlayıp *L'Univers*'e yollamaya başlamıştı. Zaman baş döndürücü bir hızla, dolu dolu geçiyor, 80'li yılların başında büyük değişiklikler yaşanıyordu. Mitterrand seçimleri kazanmış, Fransa'nın solcu bir hükümeti olmuştu, idam cezası kaldırılmıştı, radyo ve televizyon özgürleşmiş, üniversitelere giriş herkes için mümkün olmuştu... Gazetecilikte tekekslerden sonra faksların, ardından da kişisel bilgisayarların dönemi başlamış, haberleşme inanılmaz çapta hız kazanmıştı. Ve ne haberler!

Tahran'daki Amerikalı rehineler kurtuluyor, Lübnan'da Suriye ordusu ile Beşir Cemayel'in Falanjları arasında çatış-

malar yeniden başlıyordu, Kahire'de Kıptilerle İslamcılar çatışıyor, Enver Sedat öldürülüyordu. Ve Efrem giderek büyüyen bir şevkle, okuldayken şampiyonluğu kimselere kaptırmayan satranç oyuncusu gibi, stratejik ve taktik öngörülerde bulunuyordu.

Uzun zamandır pek az uğradığı fotoğrafçı dükkânına resmen veda etmenin zamanı gelmişti. Bundan böyle mesleği gazetecilikti.

Artık, her sabah saat altıya çeyrek kala evinden koşar adımlarla çıkıyor, sokağının bitimindeki metro durağının ağır kokulu, karanlık girişine akan yoğun insan seline karışıyordu. Geçen gecenin geç saatlerinde, gün henüz doğmadan, yatağındayken kulağına yapıştırdığı küçük radyodan yakaladığı dış haberleri, kafasında evirip çevirip özetlemek için, çoğu zaman ayakta, tutunma koluna asılı halde geçirdiği altı duraklık bir zamanı vardı, yani yaklaşık on dakikası... Çıkışta caddeyi hızla geçip gazete binasına varmadan önce hep aynı bistroya uğruyor, hep aynı güler yüzlü kırmızı yelekli bir garsonun hazırladığı günün ilk kopkoyu kahvesini, bazen bir katı yumurta bazen bir kruvasan eşliğinde içiyor, günün ilk Gitane'ını yakıyordu. O bistro yoktu artık, kim bilir kaç yıldan beri...

Soluk soluğa ama tam vaktinde, toplantı salonunda yarım daire oluşturan kadronun tüm takım elbiseli ve kravatlı elemanları gibi ayakta, neredeyse hazır ol vaziyetinde, kutsal sayılan sabah toplantısına katılıyordu. Ardından minicik çalışma bölmesine koşuyor, dış haberlerini artık iyice ünlü olmuş analizleri eşliğinde, büyük bir özenle derleyip yazıyor, editöre yolluyordu.

Yazı hemen hemen her zaman beğeniliyor, içeriğine, ana fikrine dokunulmuyordu. Kaçınılmaz imla ve dilbilgisi hatalarına gelince, onlarla ilgili, "İki s harfi bu kelimeye fazla olmuş", "Özne çoğulsa genelde fiil de öyle olur, diye öğrenmiştik okulda" gibi, bazı kinayeli sözleri, bazı alaycı ya da kü-

çümseyici cümleleri duymazdan geliyor, ancak doğru olanı beyninin bir köşesine kaydediyordu... Keza ifadesine yönelik eleştirileri de... "Anlatıda asla ve asla, birinci tekil ya da birinci çoğul şahıs kullanılmaz. Anı yazmanızı isteyen yok, okur sadece konu hakkında bilgi almalı, sizin hakkınızda değil." "Adların önüne mutlaka, bay ya da bayan konacak. Hitler'den ya da Pol Pot'tan söz etseniz bile."

L'Univers'in en kısa zamanda benimsemesi gereken ve adeta markası olan o değişmez kuralları!

Benimsiyordu.

Hep daha fazla, hep daha iyi çalışıyordu...

Gazete kapandığında beşinci kattaki dış haberlerde viski saatiydi. Black and White ya da Johnny Walker şişeleri boşaltılırken, giriş katında rotatifler duvarları titretiyor, gazeteler yükleniyordu. Yarın onu belki yurtdışına yollayacaklardı. Her halükârda, yarın başarı vaatleriyle dolu yeni bir gün doğacaktı.

Yayın yönetmeni, "Bu gidişle *L'Univers*'de düzenli köşe sahibi, ilk ve tek Türk sen olacaksın" diyordu şaka yollu.

Olayım hele de görün!

Olmuştu.

"Yaşamının en mutlu anının, gazetede ilk imzalı köşe yazının çıktığı an olduğuna inanmışımdır hep" diye hatırlatırdı ara sıra Ayda kendisine, ardından da sitem ile alayın karıştığı bir ses tonuyla, "Eminim, ne düğünümüzde ne de çocuklarının doğumunda böyle mutlu olabildin" diye eklemeyi de ihmal etmezdi.

Doğruydu belki. Hayır, tam olarak değildi. Kim bilir? Hem elmalarla armutları toplamaya ne gerek vardı? Kadınların, özellikle de Ayda'nın pek ustası olduğu bir işti bu. Ama hayır, Ayda'yı şimdi düşünmeyecekti. Ne de Nathalie'yi... Şimdi, yani İstanbul'da kalacağı sürece, şehri yaşayacak, yazı malzemesi toplayacak, Meryem tarafından şımartılmanın ta-

dını çıkaracaktı. Sonra mademki buradaydı, Zuhal ile birlikte tapu müdürlüğüne gidebilirdi. Tamam, biliyordu buna gerek yoktu, ama işte mademki... Evin satışını da bir yemekle kutlayabilirlerdi. Silkindi. Buraya ablasını görmeye ve iş yapmaya gelmişti. O uzun boylu kadınla işi bitmiş sayılırdı. Hem çok gençti, kendisine göre... Hem...

En iyisi kaçmaktı... Çalışmaktı. Çalışarak kaçmak!

Yine de araması gerekiyordu. En azından geçen haftaki kabalığını affettirmek, hal hatır sormak için. Cep telefonunu çıkarıp kayıtlı numaraya bastı.

"Merhaba Zuhal... Hanım, nasılsınız? İstanbul'a yeni geldim. Şu anda ablamdayım. Yılbaşına kadar İstanbul'da kalacağım, sonra da güneye gitmeyi planlıyorum. Sizinle bir ara görüşmek isterdim, tabii bir mahzuru yoksa."

Zuhal adını söyledikten sonraki duraklamayı fark etmiş miydi karşısındaki? Ona "hanım" diye hitap etmek yapmacıklı görünmüştü birden. Artık Zuhal'di. O kadar. Keşke "sen" diyebilseydi.

Karşı taraftaki ses biraz boğuk ve hüzünlü gibiydi.

"Hoş geldiniz. Görüşürüz tabii... Neden bir mahzuru olsun ki!"

"Şey... Rahatsız etmiyorumdur umarım. İyi misiniz?"

"İyi olmaya gayret ediyorum, ama bu günlerde her şey sanki üstüme üstüme geliyor."

Efrem şaşkınlık içinde Zuhal'in hattın öbür ucunda neredeyse ağlayacağı hissine kapıldı.

"Sizin için yapabileceğim herhangi bir şey var mı? Yoksa anneanneniz..."

"Anneannem hâlâ hayata tutunuyor, ancak bu aralar olaylarla... Hem dünyadaki hem ülkemdeki hem de hayatımdaki olaylarla sanki pek baş edemiyorum. Ama eninde sonunda toparlanacağım herhalde. Buna mecburum. Size ve tabii bütün ailenize şimdiden mutlu ve sağlıklı yıllar dilerim."

"Teşekkürler. Ben de, güzel dileklerinizi ailenize ve size iade ediyorum. Eminim bu yıl, projelerinizin tümünün gerçekleşeceği bir yıl olacak. Gönlünüzü ferah tutun. Ben sizi önümüzdeki günlerde ararım."

Kapattığında, ablasının, kollarında temiz çarşaflar ve havlularla arkasında durduğunu, öfkeyle karışık mahcubiyet duygusuyla fark etti.

"Hayırdır, ne o öyle sessiz sedasız arkamda durmalar? Seni görmeyeli, başkalarının telefon konuşmalarını dinleme âdeti mi edindin yoksa? Malum, bu iş buralarda çok moda olmuş!"

Meryem'in yüzü anında allak bullak oldu.

"Ne dinlemesi! Elim kolum dolu olduğu için kapıyı vurmadan girdim içeri, ayrıca kapıyı aralık bıraktığına göre, bunun bir mahzuru olmadığını düşündüm. Sensin asıl yeni âdetler edinen. Tamam, her zaman alaycıydın da eskiden böyle tahammülsüz, böyle kuşkucu değildin!"

Ablasının aşırı alıngan olduğunu unutmaması gerekiyordu. Bu alınganlığın zamanla daha da artmış olması doğaldı. *İkimiz de yaşlanıyoruz. İkimiz de bundan böyle birbirimizi incitmemek için daha dikkatli, daha özenli olmalıyız*, diye geçirdi aklından. Ablasına, karşı koyamayacağını gayet iyi bildiği, en sevimli gülümseyişini yöneltti.

"Tamam tamam! Sadece takılıyordum. Eh, söyle bakalım, akşama neler hazırladın?"

Meryem'in öfkeli ifadesi anında yok oldu, yüzü aydınlandı.

"Asıl üç günlük oruçtan sonra neler hazırlamadığımı sor bana."

"Hâlâ tutuyor musun? Hatırladıkça, mideme kasılmalar geliyor, dilim susuzluktan damağıma yapışıyor. Tam bir işkenceydi!"

Meryem kendine has bir el işaretiyle kardeşini susturdu.

"Anamızı babamızı, tüm büyüklerimizi tutarken gördük,

çocukluğumuzda tuttuk, şimdi yetişkin halimizle mi tutmayacağız? Hem Efendimiz İsa'nın çektiklerinin yanında bunun ne önemi var?"

Yetiştiği ortamda ve özellikle ailede dine verilen o önem...

"Enişten aradı. Beş on dakika sonra geliyormuş. Tina, kocası ve oğlu da salondalar. Az sonra sofraya oturacağız. Tina seni pek özlemiş, haberin olsun. Yakanı bırakmaz şimdi. Dayı yeğen, iki gazeteci bol bol konuşursunuz artık gündemi."

Bir an durdu, sonra bakışlarında ve sesinde engel olamadığı bir merakla, "Kusuruma bakma, dinlemiyordum tabii de, istemeden kulak misafiri oldum. Bu kadını... Yani bu Zuhal Hanım'ı uçuk ve gayriciddi bulmaktan vazgeçtin galiba. Bayağı da samimiymişsiniz anladığım kadarıyla. Anneannesinin sağlık durumunu bile merak ettiğine göre..."

Efrem bir an için, yeniden öfkelenmekle gülmek arasında kararsız kaldı. Sonunda gülmekte karar kıldı.

"Sordum, çünkü anneanne çok önemli. Anneanne bütün hikâyenin temelinde yer alıyor. Sonra anlatırım."

"İyi... Hadi artık salona gidelim. Türkân sabırsızlanıyordur."

"Türkân?"

"Unuttun mu, doğduğunda nüfusuna kaydettiğimiz ad Türkân'dı. Şimdi daha kolay akılda kalır, sırıtmaz diye gazetede bu adı kullanıyor. Ama aile içinde tabii ki ona yine Tina diyoruz."

"Doğru ya unutmuşum. Ad değiştirerek malum gizlenmeler, etrafını yanıltmacalar..." diye mırıldandı Efrem. Okulda bazen sınıf arkadaşlarının onun adıyla nasıl dalga geçtiklerini hatırladı bir an için: "Efrem, Afrem, afra tafra."

Sonra ablasının peşinden salona girip pencere kenarında ayakta duran, esmer, ince yapılı genç kadına kollarını açtı.

"Kız, burada işin ne senin? Başka yerde olman gerekmiyor mu?"

“Sence nerede olmalıyım dayıcığım?” diye sordu Tina, annesinden miras aldığı o candan gülümsemesiyle.

“Arap Baharı’nın filizlendiği ülkelerden birinde tabii ki!”

“Aynı soruyu sana sorsam? Emekliye ayrıldığını söyleme sakın. İnanmam.”

Tina’nın hazırcevaplığını unutmuştu. En az kendi kızınınki kadar... Ancak yeğeni çok daha yumuşak huylu, çok daha esnekti Sara’dan.

Sımsıkı sarılıp öpüştüler. Ardından Efrem biraz da savunmaya geçtiğini hissederek, “Emekli olmasam da artık masa başında dahi faydalı çalışmalar yapacağım bir yaşa geldim” dedi. “Ancak senin yaşındayken dünyada hiçbir kuvvet beni olay yerinden ayrı tutamazdı.”

“Sus Efrem, Allah aşkına! Kimse onu bir yere yollamıyorsa gidip kendi belasını mı bulsun? Oralarda kan gövdeyi götürüyor” diye araya girdi Meryem.

“Dayım haklı anne, haklı da, sıranın bana zor geldiğini bilmiyor. Benden çok daha kıdemliler gidiyor ve genellikle de erkekler. Yine de bir sene önce, ufaklık daha yedi sekiz aylıkken onu anneme bırakıp Tunus’a ve Mısır’a gitmiştim. Yılbaşının hemen ertesinde ise, Suriye’deki iç savaşı yakından izlemek için Şam’a gideceğim. Ya sen? Sen neler yapıyorsun dayıcığım? Anlat bakalım!”

Ufaklık dediği esmer kıvırcık saçlı oğlan, o an tutunduğu kanepenin kolçağını bırakıp kendini bir kamikaze kararlılığı ve korkusuzluğuyla yere atıverdi. Efrem cevap vermeyi erteleyip küçük yeğenine doğru hızlı bir hamle yaptı, onu kucaklayıp havaya kaldırdı, Meryem’in “Aman aman dikkat!” demesine aldırış etmeden, birkaç kez hafifçe zıplattı... Çocuğun kahkahası içini neşeyle doldurdu.

“Aybaşında Mardin’den sonra Hatay yakınlarındaki Reyhanlı kampına gittim. Çok yakında yine gitmeyi düşünüyorum. Oradan da belki Suriye’ye geçmeyi, eski tanıdıklarla

konuşmayı... Sen de farkındasındır, Suriye çok önemli! Suriye adeta Arap dünyasının aynası... Ortadoğu'ya demokrasi gelecekse bir gün, önce oraya gelmeli" diyebildi nihayet soluk soluğa.

"O halde epey beklemek gerekecek!"

"Maalesef. Beklerken de şunu unutmamak lazım, Türkiye Esad rejiminin olası misillemelerine karşı ön safta. Bu dediğimi unutma... Zaman içinde Suriye iç savaşı Türkiye'nin başını çok ağrıtacak. O kadar ki Kürtlerin, Suriye'nin kuzeydoğusunu kontrol altına almalarına dahi ses çıkarmayacak."

"Bu arada bizden Suriye'ye giden Süryanilerin de Mardin, Midyat ve civarına dönmeleri an meselesi" dedi birden Tina, düşünceli bir şekilde.

"Nasıl oluyor? Çoğunlukla Baasçı değil miydi bunlar, şey yani bizimkiler?"

"Ne Baasçısı dayı Allaha aşkına, ne Baasçısı!" diye itiraz etti Tina. Yeğeninin bu denli sinirlenmesine ilk kez tanık oluyordu Efrem.

"Rejim, yaptığı manevralarla, göz boyamalarla, Süryaniler arasında kendine bağlı çevreler oluşturdu. Bu kesimler küçük bir nüfusu temsil etseler bile, sesleri çok çıktığı için kısa zamanda söz sahibi oldular. Dışarıdan bakınca da 'Süryaniler Baas rejimiyle birlikte hareket ediyor' görünümü çıktı ortaya. Ama bu bir kandırmaca... Zira etnik ve ulusal anlamda hep inkâr edildiler. Ama bunları sen de biliyorsundur. Hem de benden daha iyi."

Efrem'in, Suriye'deki Süryanilerin kaderindense, Avrupa'yı, hatta dünyayı çok daha fazla ilgilendirdiği için, Suriye'deki Kürtlerin kaderiyle ilgilendiğini söylemeye yüzü tutmadı. Ama yok hayır, kendini de gereksiz yere suçlamamalıydı. Belki de soydaşlarının çektiği sıkıntıların dünyayı ilgilendirmemesi, yankı uyandırmaması onu öyle üzüyordu ki, bu üzüntüden kaçmak istemişti. Her ne idiyse, Tina'yı haklı bu-

luyordu. Söylediklerine ekleyeceği tek bir söz yoktu. Başıyla onayladı.

"Oysa Beşar Esad babası gibi değil, diye biliniyordu. İyi huylu bir çocukcağıza benziyordu. Ben hâlâ dediğiniz kadar kötü olmadığını düşünüyorum. Siyasetten pek anlamam, ama baba-oğul Esad zamanında, Hıristiyanların hep rahat yaşadıklarını adım gibi biliyorum" diye araya girdi Meryem... Sonra kocasının da gelişini bahane edip "Hadi herkes sofraya! Bu kadar siyaset yetti" diyerek noktayı koydu. Minik kamikaze torunu, söylediklerini onaylamak ister gibi, bu kez son hızla tam alnının hizasına gelen yemek masasının sivri köşesine doğru seğirtti. Anneannesi çarpmasına ramak kalmışken onu yakaladı.

Efrem için için güldü. Tina'nın, ekonomi yazarı olan kocasıyla birlikte, üç gazeteci bir araya gelince konuşmalar kaçınılmaz olarak birazdan yeniden siyasete kayacaktı.

Nitekim tahmin ettiği gibi oldu. Kısa bir "siyasi Ortadoğu ve Avrupa turu" yapıldıktan sonra, dönüp dolaşıp yurtdışında yaşamakta olan Süryanilerin topraklarına dönüşüne ve kimilerinin mallarına kavuşmak için çektikleri sıkıntıya gelindi. Ardından bu gelenlerin yöresel siyasi güçlerle yakınlaşmalarına, bu tutumun da cemaate olumsuz bir şekilde yansıma tehlikesine...

"Süryanilerin en büyük sorunu hep maşa gibi görülmüş olmalarıdır. Korkarım şimdiki olaylarda da bu inanış hortlayabilir!" dedi İlyas.

"Korkma baba, sen hiçbir şeyden korkma, zaten başımıza ne geldiyse hep bir şeylerden korkmamızdan geldi..." diye atıldı Tina biraz sabırsızca.

"Kızım senin için konuşmak kolay, sen o günleri yaşamadın. Şimdiki gibi bir hoşgörü ortamı her zaman olmadı."

"Kusuruma bakmayın ama ben bu sözlere de hiç anlam veremiyorum. Maşa falan değiliz, bu bir. Daha fazla öteki ol-

mak ve hoş görülmek istemiyoruz, bu da iki. Niçin hoş görülelim? Bir hata, bir suç mu işledik?”

Allah, Allah! Bu yumuşak huylu diye hatırladığım kıza neler oluyor böyle? Görmeyeli, kaplan kesilmiş.

Tam da bu sırada Efrem’e döndü Tina.

“Sana bunu yazmayı düşünüyordum dayı, hazır karşımda bulmuşken anlatayım. Biz, bir grup Süryani genç, bir gazete çıkarmayı düşünüyoruz. Herkes gönüllü çalışacak bu gazetede... Sesimizi duyurup kendimizi tanıtacağız. Geçmişte bize yapıldığına inandığımız bir haksızlık varsa, hiç çekinmeden belirteceğiz. Tarih dersi kitaplarını ayıklayıp...”

O ana kadar baba kızın tartışmasını sessizce dinlemiş olan Efrem, alaycı bir tavırla yeğeninin sözünü kesti:

“Bir avuç insan kalmış burada. Tamam, geçmişte ötekileştirilmiş olabilirler, ama şimdi o bir avuç insanın ‘Sesimizi duyuracağız’ diye bu kadar debelenmesi, kusuruma bakma ama iyice gereksiz görünüyor bana... Hem bir kültürü yaşatacağım derken o kültürün içinde boğulman da muhtemel. Bence enerjini buna harcayacağına uluslararası çapta bir gazeteci olmaya çalış. Bir dünya vatandaşı. Etrafına daha da çok bak, olup bitenleri daha da çok dinle, yorumla. Her şeye, her sese, her renge ilgi duy, kimlik dediğin unsura sımsıkı sarılıp kalma. Aksi halde belli grupları ötekileştirdikleri için eleştirdiğin insanlardan hiçbir farkın kalmaz.”

“Söylediklerinin çoğuna katılamayacağım dayı” dedi Tina. Sonra fevriliğinden bir anda sıyrılıp şaşırtıcı bir olgunluk ve soğukkanlılıkla devam etti:

“Ayrıca bu konuda seninle tartışmak bence boşuna! Aynı dili konuşmuyor, kelimelere aynı anlamları yüklemiyoruz. Benim kimlik bilinci dediğime sen takıntı diyorsun, ama hayatının her evresinde yapmış olduğun seçimleri görünce buna şaşmıyorum. Fransız kültürüne o kadar hayran olan sana, Voltaire’in bir sözünü aktarabilirim...‘Kimlik bellekten

oluşur; bellek kaybına uğradınızsa aynı insan olmaya devam edebilir misiniz?' Ama aslında sizin kuşak..."

Bozulmuştu besbelli Tina. Alınmıştı.

Efrem onu artık dinlemekte güçlük çekiyordu. Eli ceketinin cebine gitti, hap şişesini yokladı usulca. Bu hapları düzenli almaya devam etmesini söylemişti doktor. Ağzını kurutsalar, baş ağrısına ve cinsel isteksizliğe yol açsalar bile... İlgili görünmeye çalıştı.

"Haklı olduğun noktalar vardır mutlaka. Mesela şu Mor Gabriel Manastırı meselesi... Takip edebildiğim kadarıyla burada sizlere, şey... yani bizlere, Süryanilere büyük haksızlık ediliyor. Manastırın idaresine işgalci muamelesi yapılıyormuş, zira civar köylerin muhtarları manastırın toprakları üzerine hak talep ediyorlarmış. Bu tür konularda, mutlaka ses çıkarmak elzem!"

Tina güldü:

"Senin de haksız sayılamayacağın konular yok değil dayı. Kimlik kavramı mühim olmasına mühim ama, buna sıkı sıkıya bağlı kalmanın insanın ufkunu daraltabileceği de doğru."

"Anlaştık o halde. Bana şu çıkaracağınız gazetenin bir ya da birkaç sayısını yollamayı sakın ihmal etme" dedi Efrem, gazete ve gazetecilikle ilgili olan her şeye duyduğu gerçek, yapmacıksız merakla. Ancak kendini birden çok yorgun hissetti. Aklı, ara sıra yine Nathalie'ye gidiyordu. Dün akşam bavulunu hazırlarken, onun yan odada telefonla o adamla konuştuğunu duymuştu. Birlikte yaşamış oldukları komik bir olayı hatırlatıp gülüyordu kahkahalarla. Sonra birdenbire ses tonu değişmiş, alçalmıştı. Fısıldamaya başlamıştı neredeyse. Ne diyor olabilirdi?

"Efrem yarın ülkesine, sevgili ablasını görmeye gidiyor. Sonra da köyüne, sınıra, işte o yörelere... Bir hafta kadar rahatça görüşürüz" gibi bir şeyler mi acaba? Yok, canım o ka-

dar da değildi! Nathalie ile ilişkileri bu kadar acınası bir hale gelmiş olamazdı!

"Efrem nerelerdesin? Dalıp gittin. Tabağın da önünde dopdolu duruyor. Yoksa eti fazla mı yağlı buldun? Senin şu Nathalie kupkuru ızgaralara, haşlanmış tatsız tuzsuz sebzelere alıştırmıştır şimdi seni, sağlıklı diye... İşine de geliyordur tabii, Avrupalı kadınlar yemek pişirmekle, ev işiyle falan uğraşmayı sevmezler" diyordu Meryem kınayan bir ses tonuyla.

Farklı nedenlerle Ayda'yı da, Nathalie'yi de sevmemişti ablası. Çatalının ucuyla bir lokma et alıp ağzına götürdü Efrem. Gerçekten de iştahı pek yoktu, ama bunu belli ederse ablasını çok üzerdi.

"Hiç olur mu? Et harika. Pilav da öyle... Ellerine sağlık."

İlyas yaklaşık kırk yıllık bir diş hekimi olarak, şu son yıllarda baş gösteren sağlıklı beslenmenin insanların diş sağlığını ne derece etkilediğini uzun uzun anlatmaya koyuldu. Çürükler tarihe karışıyormuş. Ancak Meryem'in gözü hâlâ Efrem'in üzerindeydi.

"O halde Mor Gabriel için endişeleniyorsundur."

"Hiçbir şey için endişelendiğim yok ablacığım. Merak etme sen. Hepinizi çok özlemişim ayrıca. Yorgunum sadece."

İçindekileri zar zor bitirebildiği boş tabağına, çatalını ve bıçağını koydu.

"Tatlı almasam, odama gidip biraz uzansam, kızmazsınız değil mi bana?"

"Dur hele! Sana önemli bir haberimiz daha var: İstanbul Belediyesi'yle nihayet bir anlaşma zemini bulundu."

"Yaa! Hangi konuda bir anlaşmaymış bu?"

"Yeşilköy'de, yani cemaatin en yoğun olduğu yerde yeni bir kilisenin inşaatı konusunda... Yeni bir ibadet yeri için inşaat izni alınması, Türkiye Cumhuriyeti'nde sadece Süryaniler için değil, bütün azınlıklar için bir ilk olacak."

"İyi güzel de yeterince kilise varken, yenisine ne gerek var?"

"Bilmiyorsun sanki bizleri bir arada tutan en önemli unsurun kilise olduğunu?"

"Dinimizden, kilisemizden başka besleneceğimiz bir kaynağımız yok bizim" derdi babası. "Aman evlatlarım, nerede olursanız olun, kilisemizden asla kopmayasınız!"

Efrem bu sözleri unutmamıştı; ama şimdi nedense Meryem'i dinlerken yapmacık bir ilgi göstermek zorunda kalıyordu. Zira konu kendisini fazla ilgilendirmiyordu artık. Babasının sözlerine rağmen ta gençlik yıllarından beri kopmuştu dininden. Paris'teki Süryani kilisesine ancak evliliğinde ve çocuklarının vaftiz töreninde uğramıştı; bir de... Ayda'nın cenazesinde. Ve galiba ondan sonra o kiliseye bir daha adım atmamaya ant içmişti.

Not defterine "Zuhal aranacak" yazması gerektiğini aklından geçirip yeniden izin istedi ve odasına yöneldi.

Yurtdışından gelen misafir

Keşke dün akşam ne yapıp edip gelseydim. Ya şimdi konuşamayacak haldeyse!

Zuhal sabahın yedisinde yola çıkmış, arabasını tehlikeli bir hızla sürüp hastaneye varmış, asansörü bekleyecek sabrı olmadığından koşa koşa merdivenleri çıkıyordu; yoğun bakım ünitesine ulaşana kadar bir yandan geç kalmış olma korkusuyla kıvranıyor, öte yandan da kendi kendini sakinleştirmeye çalışıyordu. *Yok canım sen de! Boşu boşuna evham yapıyorsun...*

Ancak giyinip yoğun bakım ünitesine girdiğinde korktuğunun gerçekleştiğini gördü. Dün ile bu sabah arasında vahim bir değişiklik olmuş, anneannesi, ağzından ciğerlerine giden bir tüple solunum cihazına bağlanmıştı.

Bu manzara karşısında, elinde olmadan sesi yükseldi:

"Bu... Bu ne böyle? Neler oluyor burada? Ne yaptınız ona?"

"Telaşlanmayın Zuhal Hanım, dün gece kan gazları aniden yükseldiğinden buna mecbur kaldık. Geçici de olabilir. Maşallah müdahaleyi iyi kaldırmış hastamız, sorun da çıkarmamış, her hasta öyle değil" diye izahat verdi arkasından gelen hemşire.

İyi kaldırmışmış, sorun çıkarmamışmış... Zuhal gecenin karanlığında o odada tek başına nefesinin tıkandığını hisseden anneannesinin paniğini, ardından ciğerlerine zorla tüp sokulurken kapıldığı dehşeti bir an yaşar gibi oldu. Biraz

yaklaştığında, anneannesinin kar beyazı saçların çevrelediği yüzünde ve gözlerinde, geceleyin duyulan o paniğin, o dehşetin yansımasını yakaladı, bir de derin bir çaresizliği...

Ancak yaşlı kadın torununu gördüğünde tanır gibi oldu, bakışlarında sanki bir ışıltı belirdi.

"Anneanne, duydun değil mi hemşire hanımın söylediğini? Geçici bir durummuş. Yakında kurtulacakmışsın bu tüpten."

Anneanne, inanıyor muydu bu yalana? Belki... Kendisinin de inanmak istediği gibi.

"Bak sana ne getirdim."

Daha yakınına gelip çantasından onun için almış olduğu hediyeyi poşetinden çıkardı. Hastadan bir cevap gelecekmiş gibi kısa bir süre sustuktan sonra, kendisinin de yapmacık bulduğu bir neşeyle devam etti:

"Gümüş saplı bir saç fırçası. Küçükken elimden tutup beni götürdüğün mağazadan aldım. Saçını tarayayım mı?"

Usulca, adeta korkarak, fırçayı, iyice seyrelmiş, incecik beyaz saçların üzerinde gezdirdi. Sonra sandalyenin üstüne bırakarak, her sabah yaptığı gibi hastanın elini ellerinin arasına aldı. Yanında duran hemşire bu kez azarlamıyor, başıyla onaylıyordu. Ancak hasta elini çekti, sonra belli belirsiz bir işaretle yazmak istediğini belirtti. Zuhal hemşireye danışma gereği duymadan çantasından küçük bir not defteriyle bir tükenmezkalem çıkardı. Not defterini önüne tutup tükenmezkalemi parmaklarının arasına özenle koydu. Sonra da anneannesinin titrek bir elle kâğıda çizdiği kargacık burgacık işaretleri çözmeye çalıştı:

"Bakayım ne yazdın canım. Eeev... Anladım, 'Evden.' Sonra da 'git, al' yazmışsın. Bir daha okuyayım: Evden git al. Öyle mi? Doğru mu anlamışım?"

Hasta başını evet anlamında, çok yavaşça hareket ettirdi.

"Neyi almamı istiyorsun?"

Bir dizi harf daha çizmeye çalıştı Suzan Hanım, iç içe gir-

miş, giderek büyüyüp kâğıdın tepesine doğru havalanan... Sonra takatsizce elini yatağın kenarına bırakıverdi.

"Ee..ş..a..r... Sonrasını pek okuyamıyorum. Ç..e..k..me..s..e.. nin... 'Eşarplar çekmecesi senin' mi demek istiyorsun?"

Yine hafif, çok hafif, bezgin bir baş işaretiyle karşılık verdi Suzan Hanım. Ama hâlâ tedirgin görünüyor, sanki daha başka şeyler anlatmak istiyordu.

"Hastamız epey yoruluyor galiba. Acaba bu yazı yazma işlerine artık son mu versek?" diye sordu hemşire. Geçen günlerdeki kesin ses tonunun yerini tereddütlü bir ifade almıştı.

Yorulursa yorulsun! Daha ne kadar zamanı kaldı ki! Yorgun ölmesinde de bir sakınca yoktu ayrıca. Basmakalıp davranışlardan ve sözlerden vazgeçmek çok mu zordu?

"Hemen bitiriyorum. Doğru mu anlamışım anneanne? Eşarplar çekmecesini açmamı mı istiyorsun? İçindekileri almamı mı? Tamam, mutlaka yapacağım. Sen hiç endişe etme" dedi Zuhal üzüntüsüne rağmen gülümseyerek.

Çocukken aralarında geçen konuşmayı hatırlamıştı demek anneannesi.

"Başka gidip almamı istediğin bir şey var mı?" diye sordu. Sadece merak ettiğinden değildi sorduğu bu sorular. Sürekli konuşarak, mucizevi bir şekilde anneannesinin ilgisini çekmek ve böylece onu hayata döndürmek ya da hiç değilse birazcık daha burada, bu odada tutmak gibi hep aynı çocukça çabaydı onunki.

Ama anneanne artık gözlerini yummuş, kalemi de elinden düşürmüştü. Zuhal o eli tekrar ellerinin arasına alıp öptü. "Yine geleceğim" deyip odadan çıktı. Hemşire peşinden seğirtti:

"Zuhal Hanım, hastanın sizden başka yakını var mı?"

"Var, kızı, yani annem ve erkek kardeşimle yengem."

"Belki görmek isterler, diye düşünmüştüm!"

"Sizce... Çok mu ağır? Vakti... Çok mu azaldı?"

“Hastanın sağlığıyla ilgili hiçbir şey söylemeye yetkim yok. Ancak bütün yakınlarına haber vermekte fayda olduğunu söyleyebilirim size.”

“Tamam anladım. Teşekkür ederim.”

Oradan geçmekte olan doktor da çağrılmadan yanlarına yaklaştı. Zuhal sadece nezaket icabı, cevabını duymak dahi istemediği mutat soruyu yöneltti:

“Nasıl sizce?”

“Acı çekmiyor... Sakin...” gibi sözler söylüyordu şimdi doktor, Zuhal’in kulaklarına bir tür uğultu şeklinde ulaşan.

“Ölüyor yani!”

“Maalesef yolun sonuna gelindi gibi” dedi doktor.

Zuhal üstelemedi. Sağına soluna bakmadan arabanın park yerine hızla yürüdü. Derse yine geç kalıyordu. Ayrıca kendisini Libadiye kavşağında, yol üstünde bekleyen arkadaşı Feyza’yı da almalıydı.

Arabayı çalıştırırken aklına birden Efrem’in dün akşamki telefonu geldi. Görüşmek istiyordu demek. Ama bunu somut bir davet şeklinde ifade etmemişti. “Denk düşerse bir ara görüşürüz” der gibi bir hali vardı. Ardından kurduğu cümle de pek havada gibiydi, “Önümüzdeki günlerde ararım” demişti, yani ne gün arayacağı belli değildi, üstelik geniş zaman kullanmıştı. Arayacağım değil, ararım. Yani... Demek istemiş olabilirdi ki...

Kızdı birden kendine. Bu adamın her söylediği kelimenin ne kadar da üstünde duruyordu öyle. Ayrıca Efrem de itiraf ediyordu bunu, pek az konuşma fırsatı bulduğundan, Türkçeyi epey unutmuştu; söylemiş olduğuyla aslında söylemek istediği birbirini tutmayabilirdi. En iyisi, ona fazla kafayı takmamak, sadece ondan satın alacağı eve odaklanmaktı. Bürokratik engeller ortadan nihayet kalkmış, tapu müdürlüğü randevuyu yılbaşından bir hafta sonrasına vermişti. O burada olmayacağına göre avukatla hallederdi işi. Belki anne-

annesi o zamana kadar dayanır, hâlâ müjdeye sevinebilecek durumda olurdu. Hemen ardından, oğlundan sonra bu dünyada en çok sevdiği insanı çok yakında kaybedeceğini bilmesine rağmen, Efrem'in sözlerine takıldığının farkına vardı ve buna şaştı. Annesini ve kardeşini bir an önce araması gerektiğini de düşündü.

Radyoyu açtı, Bingöl'de PKK'ya yönelik operasyon, Balyoz Davası'nın duruşması... Libadiye kavşağına yaklaşırken iyice yavaşlayıp, kaldırımda beklemekte olan ve yün beresiyle kalın yün eşarbının altında hatları zor seçilen arkadaşına yanaştı, kapıyı açtı.

"Atla."

Feyza bir balerin zarafeti ve atikliğiyle atlayıp yanına yerleşti.

"Hava çok soğuk, ama güneşli... Şeytan diyor ki bu muhteşem havada, bir salona tıkılıp bir sürü hımbıla el ve bacak hareketleri öğreteceğine..."

"Şşşt!"

"Ne var, ne oldu? Öğrencilerime hımbıl dememe mi kızıyorsun, yoksa Balyoz Davası mı seni bu kadar heyecanlandırıyor?"

"Heyecanlandırır tabii. Bu davanın Türkiye için öneminin farkında değil misin? Artık darbeler ülkesi olmaktan çıkıyoruz... Çıkacağız. Bu davanın mahkûmiyetle sonuçlanması, bundan sonraki davalara örnek oluşturacak, bak gör. Artık, 'durumdan rahatsızlık duyan' askerin kararıyla milyonlarca insan mağdur edilmeyecek. Darbelere Karşı 70 Milyon Adım Koalisyonu mitinglerinde attığımız her adımın gücüdür Balyoz Davası'nın sonucu. İyi ki yürümüşüz!"

Feyza omuz silkti. "Ne diyeyim. Ordunun lağvedilmesi, bütün üst rütbeli subayların içeri tıkılmasına sevineyim mi yani şimdi? Şehit kızı olduğumu unutuyorsun galiba."

Pilot olan babası, Feyza daha doğmadan bir deneme uçu-

şunda hayatını kaybetmişti. Feyza genelde, bu olaya fazla acıklı bir anlam yüklemezdi, ama bugün ciddiydi.

"Buna değil tabii, ama Türk ordusunun bu süreçten sonra demokratik bir ülkenin normal ordusu haline gelmesine, yani umarım geleceğine, babanın anısına ihanet etmeden de sevinebilirsin."

"Sen zaten çocukluğundan beri hep aykırıydın."

"Aykırılıkla hiçbir ilgisi yok bu söylediğimin, mantıkla var" dedi Zuhal sakin bir ses tonuyla.

"Peki dava sürecindeki dehşet verici, isyan ettirtici usulsüzlükleri gerçekten mi görmüyorsun, yoksa görmek mi istemiyorsun?" diye sordu arkadaşı, Zuhal'in çok iyi tanıdığı, kızgınlıktan hafifçe titreyen sesiyle.

"Görüyorum elbette, ama bu bocalamalı, sancılı süreçten geçmeden demokrasiye asla kavuşamayacağımızdan da eminim" dedi Zuhal, bu konuşmaya son noktayı koyma umuduyla.

Bu son yıllarda çocukluk arkadaşıyla defalarca bu tür tartışmalara girmişler, hiçbir zaman tam bir görüş birliğine varamamışlar, birkaç kere de ciddi bir dargınlığın eşiğine kadar gelmişlerdi. En eski arkadaşını ve iş ortağını kaybetmemek için, artık onunla pek çok "hassas" konu üzerinde tartışmaktan kaçınıyordu. Feyza da genelde onun kadar dikkatli davranıyordu. Ama bugün arkadaşının kim bilir neden, temkini az da olsa elden bıraktığını hissediyordu Zuhal.

"Dink davasının yirmi üçüncü duruşması da dünmüş, bu yıl hayret, 'Hepimiz Ermeni'yiz, adalet istiyoruz' yazılı pankartlarla yürüyüşe katılmadın!" dedi Feyza konuyu aniden değiştirerek.

Sesinde hafif alaycı bir ton mu vardı, yoksa Zuhal'e mi öyle gelmişti?

İstemeden Zuhal de ses tonunu sertleştirdi:

"Görmüyor musun halimi? Oradan oraya nasıl koşturup

durduğumu? Vaktim olsaydı tabii ki yürürdüm! Hep yürümedim mi? Keşke sen gitseydin."

"Suçluları kollamayı bırakırsak adaletin yolu açılır" dedi Feyza, bu kez ciddiyetle ve dediğine inanır gibi. "Benim de zamanım olsaydı ben de yürürdüm. İnsanlarla, adaletle, her şeyle dalga geçiliyor gibi bir his var içimde. Gerçekten isyan ettiren bir durum bu."

Gerçekten mi öyle düşünüyordu Feyza, yoksa ortamı yumuşatmak için, bir anlaşma zeminine varmak için mi böyle demişti? Zuhal tam olarak karar veremedi, ama fazla da üstünde durmadı.

Radyoda şimdi 9 Kasım'daki Van depreminin yol açtığı yeni ve ağır hasarlardan söz ediliyordu.

Zuhal derin bir iç çekti.

"Bazen beni her şeye, ama her şeye hissiz kılabilecek bir ilaç almak isterdim" dedi.

Feyza güldü.

"Bu tür ilaçlardan çok var. Ama seni sadece hissizleştirmiyor. Aptallaştırıyor. Hayattan tat almaz hale getiriyor. Hisli ve acı çeken mi, yoksa hissiz ve huzurlu mu, hangisi olmayı tercih edersin? Düşün bakalım."

Sultantepe'den yokuş aşağıya inerken ikisi de sustu. Zuhal aniden yola fırlayan boynu bükük köpeklere, kuyruğu dik kedilere çarpmamak için hafifçe frene bastı. Soldaki çamlar, sağdaki tütün deposu ve karşı yakadaki binalarla ağaçların oluşturduğu koyu kitle arasında sıkışmış üçgen şeklindeki açık turkuvaz deniz parçası güneşin ışınlarını yansıtıyordu. Bu şehirden, bu ülkeden uzun süre uzak yaşayamayacağını geçirdi içinden. Kesinlikle. Yurtdışında gördüğü, hayran kaldığı, büyülendiği bütün güzelliklere rağmen...

Atölye, ta girişten gözlerini kamaştıran rengârenk dağınıklığı, burnuna dolan çimento ve bilumum harçların kokusuy-

la, her zaman olduğu gibi Zuhal'e bir vaha gibi göründü; parmaklarının ucuna enerjinin hücum etmesiyle o çok iyi bildiği mutluluk hissine kapıldı. Çoğunluğu yine acemilerden oluşan öğrenciler masalarının, "tezgâhlarının" başına geçerlerken, kahve, çay, simit merasimi için gereken hazırlığı yaptı, günün fon müziğini seçip CD çaları çalıştırdı, hep yaptığı gibi onlara neredeyse kuşbakışı bakabildiği taburesine oturdu.

"Herkese selam. Bugünkü atölye çalışmasının amacı, hem size bir sonraki seviyeye geçme imkânı tanıyan bilgileri vermek, hem de ileri düzeyde bir mozaik anlayışı sunmak olacak. Olmaya çalışacak en azından... Bugün ağırlıklı olarak, doku, ölçek, mozaik parçalarının sıralanması ve yerleştirilmesi üzerinde çalışacağız. Aynı zamanda da kesme, döşeme stilleri ve karışık malzemeler kullanarak, çeşitli etkiler yaratma üzerinde yoğunlaşacağız."

Bir an durup soluklandı; bir kâğıt üzerindeki çizimi alıp yükseğe tutarak gösterdi.

"Tabii sözüm yeni gelen arkadaşlara. Bugün onlarla nispeten kolay, ama bir o kadar da güzel bulduğum bir mozaik çalışması yapacağız az önce sıraladığım bütün bu imkânları sunan. Göreceğiniz gibi bu kuşların yapımının, ölçülerin küçüklüğü nedeniyle bizi biraz zorlayacağı aşikâr. Her kuş birer ders sürebilir... Projeyi mozaik camıyla file üzerinde gerçekleştireceğiz. Bitiminin ardından fileyi ahşap plaka üzerinde yapıştırıp derzleme işlemini yapacağız. Ondan sonra da dalları arka plana döşeyeceğiz... Bakın, arka planın tamamı farklı tonlardaki ağaç siluetlerinden oluşacak. Tonlamasının iyi yapılması çok önemli, gölgelerin ustaca verilebilmesi daha da önemli..."

Bir an soluklanmak için durduktan sonra sözlerine devam etti:

"Fakat işe koyulmadan önce antik mozaik sanatı ve bu sanatta kuşların yerinden kısaca söz etmek isterim size. Antik

dönemde yapılmış ilk mozaik örneklerine Mezopotamya'da, Uruk kazılarında rastlanır. Sanat en ileri çağını Roma döneminde yaşamıştır. Bizans çağında da mozaiğin kullanımı devam etmiştir. Mozaiğin yapımında ilk kullanılan malzeme, değişik renklerde çakıl taşlarıydı..."

Öğrencilerin arasından telefon idaresinde çalışan memurun, yani sınıfın tek erkek öğrencisinin sesi yükseldi.

"Dünyanın en büyük mozaik müzelerinin ikisinin de Türkiye'de olduğunu söyleyebiliriz, değil mi hocam?"

Zuhal omuz silkmemek için kendini zor tuttu. Sahiplenmeyi, özellikle de sanat gibi bir alanda sahiplenmeyi hiç anlamıyordu.

"Dünyanın 'en' büyük müzelerinden mi değil mi bilmiyorum, bence bu pek önemli de değil. Ancak Gaziantep Müzesi ile Hatay Arkeoloji Müzesi'nin ikisi de gezilmeye değer. Özellikle Hatay Arkeoloji Müzesi'nde yer alan mozaiklerden bir kısmının konusu doğayla ilgilidir; orada kuşlar, deniz canlıları, yaban hayvanları görebilirsiniz. Müzeyi dikkatli bir şekilde dolaştığınızda ve ilginiz de özellikle kuş tasvirlerine yönelmişse, Roma dönemine ait mozaik panonun içerisinde görebileceğiniz bin bir çeşit kuş vardır: tavus kuşu, papağan, sülün, keklik, kırlangıç, kumru, güvercin ve farklı türde ötücü kuşlar..."

Az önce Türkiye'nin dünya çapında müzelere sahip olduğunu gururla söyleyen erkek öğrenci, yeniden söz almak istediğini belirtti; biraz küskün gibiydi.

"Eğer anlatacaklarınız bittiyse hocam, ben de izninizle bir şeyler söylemek istiyorum: Öncelikle neden çok önemli, hatta dünya çapında önemli iki müzeye ülkece sahip oluşumuz gözünüzde bir değer taşımasın? Bunun mantığını anlamakta zorlanıyorum. Her neyse! Size ve arkadaşlara bu yaz gezdiğim Bergama kentindeki bir mozaikten bahsetmek isterim. Hani yeşil papağanı betimleyen meşhur pano... Oldukça ger-

çekçi yapılmış bir pano, üstelik bize geçmiş dönemde de Anadolu halkının papağanları tanıdığını gösteriyor. Ancak bu kuşların evcil mi, yoksa o dönemde Anadolu doğasında yabanıl mı yaşadıklarını söyleyebilmek, eldeki verilerle mümkün değilmiş... Yanıtsız kalmaya mahkûm bir soru yani ve...”

Zuhal genç adamın didaktik konuşma tarzından sıkılmaya başlamıştı. Olabildiğince yumuşak bir şekilde onun sözünü kesti:

“Haklısınız, yanıtsız bir soru. Evet, kuşları işleyecek olan arkadaşlar için mozaik sanatında onlar hakkında anlatacaklarımız bu kadar. Belki daha bir şevkle çalışırlar şimdi. Diğer arkadaşlar ise kendi kişisel çalışmalarını sürdürecekler... Herkese kolay gelsin.”

Bazı sihirli sabahlar olurdu, zamanın herkesten habersiz uçup geçtiği... Öğrencilerin her biri kendini yaptığı işe o kadar kaptırırdı ki, alçak sesle dahi konuşan olmazdı. Herkes yapabildiğinin en iyisini yapardı. Ancak bu sabah ne yazık ki o sihirli sabahlardan değildi. Zuhal’in kapıdan içeri girerken hep hissettiği coşku, bu kez çabucak uçup gitmişti. Aklı yeniden anneannesinin yürekler acısı haline kaydı. Bitmişti. Aralarındaki iletişim kapısı ebediyen kapanmıştı. Gözyaşı dökmemek için düşüncelerini başka bir konuya yönlendirmeye çalıştı; bu kez de ders öncesi kısa konuşmasının gereksiz olup dikkatleri dağıttığını düşünüp kendine kızdı. Bir ara yerinden kalkıp müziğin sesini kıstı. Sonra yavaş adımlarla öğrencilerin masalarının arasında gezindi. Ancak kendini her zamanki gibi, yönlendirmek, önermek, paylaşmak ve bunları yaparken de öğretmek için fazlasıyla tedirgin hissediyordu. Kafası hâlâ dopdoluydu. Anneanne, radyo haberleri, Efrem’le kısa telefon konuşması, Feyza’yla atışmalarına ramak kalması... Hatta beceriksizce olduğuna inandığı, dersin başlangıç konuşması... Hepsi sanki hiç durmaksızın büyük bir gürültüyle beyninde dönüp duruyordu.

Saat bire doğru herkes iyice gevşemişti. Kalkıp kendilerine çay ya da neskafe hazırlayanlar, sesli bir şekilde grisini ya da simit yiyenler vardı. Masalardan yükselen kesik kesik konuşmaların bile genellikle olumsuz olduklarını fark etti Zuhal.

"Ne kadar yavaş ilerliyor bu iş yahu!"

"Şu seçtiğim derzin rengi taşlara hiç uymamış, daha koyu olacaktı ki taşlar iyice ortaya çıksın..."

Çoğunluğu oluşturan ev hanımları aralarında ufak dedikodular yapıyor, geçmiş seyahatlerini birbirlerine anlatıp gelecek için yeni seyahatler planlıyorlardı; genellikle sanat ağırlıklı gezilerdi bunlar.

"Çok hesaplı turlar var... İzmir, Bergama..."

"Hatay, Antep..."

"Urfa, Mardin, Midyat... Mutlaka gezilmesi lazım deniyor!"

"Aslında bütün Güneydoğu..."

"Oraları bu aralar çok karışık, haberleri izlemiyor musunuz? Daha bu sabah gazetede..."

"Dün akşamki televizyon haberleri iç karartıcıydı."

"Karmakarışık olmayan yöre mi var şu anda dünyada?"

"Yok da bizde son zamanlarda bir başka..."

Sadece telefon memuru konuşmuyor, başını yapmakta olduğu işten bir an olsun kaldırmıyordu. Kendinden memnun, düşündüklerinin ve inandıklarının doğruluğundan emin bir hali vardı. Zuhal bir an onun gibi olmanın rahatlık ve huzur sağlayabileceğini düşündü. Feyza da onun gibi değil miydi? Ama yok hayır, Feyza böylesine dar görüşlü olamayacak kadar sanatçı ruhluydu. O sadece Feyza'ydı işte.

Aniden çınlayan zil sesiyle herkes hafifçe irkildi. Genelde ders sırasında kimseler gelmezdi.

Anlaşılan bugün doğru dürüst ders yapamayacağız!

Zuhal videofona kadar yürüdü, düğmeye bastı ve... Ekranda, yakın planda Efrem'in yüzü belirdi. Ellerini ovuşturup

avuçlarına üflerken bir yandan da videofonun gözüne biraz kaygıyla bakıyordu. Zuhal şaşırdığı kadar sevindiğini de hissetti. Ardından da hafifçe sinirlendi. Ne demek oluyordu öyle habersiz iş saatlerinde, işyerine dalmak? "Ararım" diyeceğine, ne zaman arayacağını bildirmek çok mu zahmet verirdi ona?

Bu karmaşık ruh hali içinde düğmeye bastı. Ardından fikir değiştirip Efrem'i yukarıya çağıracağına, kendisinin aşağıya inmesinin daha uygun olacağına karar verdi. Cihaza doğru "Bekleyin, iniyorum" diye bağırıp öğrencilerine döndü:

"Kusura bakmayın. Yurtdışından gelen bir misafir... Kendisiyle aşağıda görüşüp birazdan geri dönerim."

* * *

"Bekleyin, iniyorum!" demişti oldukça kuru bir ses tonuyla.

Aşağıya indiğinde de yüzündeki ifade pek sevimli sayılmazdı Zuhal'in. Gülümsemeden, "Merhaba" diye mırıldanarak Efrem'e elini uzattı. "Buranın adresini nereden biliyorsunuz?" diye sordu ardından.

"Kuzguncuk demiştiniz ya! Benim bu sabah Beylerbeyi'nde görüşmem vardı. Erken bitince sizi arayıp müsaitseniz buraya uğramayı düşündüm, ama telefonunuz kapalıydı, ben de taksiye atlayıp geldim; köşedeki ufak marketten, diğer köşedeki pastaneden tutun, çiçekçiye kadar herkes sizi de, atölyenizi de tanıyormuş... Zuhal ile Feyza'nın atölyesi diye tarif ettiler. Ancak sizi rahatsız ediyorum galiba!"

"Açıkçası, evet, biraz öyle sayılır. Bilmem hatırladınız mı, size arabayla köye giderken söylemiştim, marttaki sergim için yoğun bir hazırlık içindeyim."

"Elbette hatırlıyorum. Temasını bile söylemiştiniz, benim de çok ilgimi çekmişti."

"Mozaik başka sanat dallarına benzemez. Uzun, çok uzun

soluklu çalışma gerektirir. Bu serginin hazırlığına zaman ayırmak ve gün ışığından faydalanmak için derslerimi sabah çok erken bir saate aldım. Öğrencilerime ayırdığım zamanı da mümkün olduğunca iyi değerlendirmek istiyorum."

"Anlıyorum. Yani çalışmanız, benim gelişimle bölünmüş oldu" dedi Efrem, kendini gitgide daha tedirgin hissederek.

Aslında sabah erkenden Meryem'in evinden çıktığında, kendine çok farklı bir program tasarlamıştı.

Önce Beylerbeyi'nde oturan ve mutlaka görüşmek istediği, köşe yazarlığı da yapan öğretim görevlisini ziyaret edecekti; ardından da geçen ay Mardin'de bir gün boyunca yapmış olduğu gibi, İstanbul'da başıboş dolaşmayı planlamıştı. Belki Boğaz'ın muhtelif semtlerinin iskelelerinden neredeyse dakika başı kalkan o "motor"lardan birine, "karşıya geçmek" üzere binmek, pardösüsünü sıkıca kapatıp güvertede durarak, denizin kokusunu solumak... Belki Karaköy'de çok eskiden yaptığı gibi balık ekmek yemek, sonra da eski okulu Saint Benoît'yı ziyaret etmek... Orada "frer" kalmış mıydı acaba? Ya da Efrem'in okul döneminden, yabancı ya da Türk olsun, herhangi bir hoca? Birileri, galiba Meryem ya da Tina, artık kızlarla erkeklerin bu okulda birlikte okuduklarını söylemişti. O manastır görünümündeki okulda kız kahkahalarının çınladığını, koridorlarda saçları uçuşan, etekleri havalanan kız öğrencilerin koşturduğunu düşünmek, hem tuhafına hem de hoşuna gidiyordu Efrem'in.

Saint Benoît ziyaretinden sonra Tarlabaşı'na kadar uzanıp, oradaki kiliseye uğramayı düşünmüştü bir ara. Turabdin'deki kiliseler kadar anılarla yüklüydü orası da. Ardından Beyoğlu'nda sahafları gezebilirdi, cebinde nihayet istediği kitabı alacak kadar para olduğunu bilmenin keyfiyle. Giysi, araba vesaire değil de, beğenip satın alamadığı kitapların karşısında az iç geçirmemişti gençlik yıllarında! "Kitap-

lar senin sofran olsunlar, onlardan bol ve hoş yiyecekler yiyip karnını doyurursun. Yine onlar senin yatağın olsunlar, rahat uyursun" gibi, Mor Efrem'in şiirlerinden alıntılar okurdu bazen babası. Ama işte o kitapları edinmek de bazen başlı başına sorundu. Yine gençlik yıllarını yâd etmek için, neydi adı... o meşhur kafeteryada, tabii hâlâ yerinde duruyorsa, mayonezli sosisli sandviç yiyebilirdi bir bira eşliğinde.

En son olarak da köyde babasınınkini ziyaret etmiş olduğu gibi, burada Süryani Kadim Mezarlığı'nda, annesinin mezarını ziyaret etmek istiyordu.

Ama sonunda Beylerbeyi'ndeki hocanın söyledikleri müthiş ilgisini çekmiş, Ermeni yasasının yanı sıra, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme olasılığı, entegrasyon, süreç, prosedür, Türk-Fransız dostluğu, Sarkozy, iç dinamikler ve oradan nasıl geçildiyse, Arap Baharı, Suriye'de gitgide alevlenen iç savaş ve Türkiye'nin Ortadoğu'da, Avrupa'da ve hatta dünyada yeni yeri derken, görüşme iyice uzamıştı. Haliyle tüm bu yapmak istediklerini öğleden sonraya, belki de ertesi güne bırakmış, aniden Zuhal'i işyerinde ziyaret etmeye karar vermiş, telefon etmişti.

Ne yazık ki telefonu kapalıydı.

Telefonla ulaşamayınca, doğrudan Zuhal'in işyerine gitmeye karar vermişti. Tamam, oraya habersiz gitmek densizlik olabilirdi, bunun farkındaydı, ama bu kadar yakınına gelmişken...

İlk tanıştıkları gün Zuhal hem yaşadığı hem de sanatını icra ettiği Kuzguncuk'u nasıl tasvir etmişti?

"Boğaz'ın, eski dokusunu korumuş, güzel bir semti."

Şimdilerde ne kadar güzelmiş gerçekten bu semt, nasıl korumuşmuş o eski dokusunu, bunları da gidip görmekte fayda vardı ayrıca. Kararını verip Beylerbeyi taksi durağına yürümüş, bir taksiye binip "Kuzguncuk!" demişti.

Şimdi de Zuhal'in karşısında, kapısında, suç işlemiş bir ço-

cuk gibi ayakta duruyor, açıklama yapıyor, verdiği rahatsızlıktan dolayı neredeyse özür diliyordu.

"Düşünmüştüm ki, öğle molasında, belki, birlikte şuralarda bir yemek yiyebiliriz. Ben size kendi memleketimi nasıl biraz tanıttıysam, siz de bana yaşadığınız ve çalıştığınız semt olan Kuzguncuk'u tanıtabilirsiz. Ama bu mümkün olamayacaksa, ben gideyim..."

Konuşurken bir yandan da Zuhal'e bakıyordu. Genç kadının yüz ifadesinde hafif de olsa bir yumuşama gördü. Kendisi de gevşedi, birkaç adım atarak içeri girdi, bakındı, kapının solunda, duvarda yer alan serigrafiyi başıyla işaret etti.

"Mao hayranısınız anlaşılan!"

"Daha çok Andy Warhol. Ortağımla birlikte beğenip almıştık. Binayı paylaşıyoruz da, giriş ikimize ait."

"Anlıyorum. Şey... Ben sizi daha fazla tutmayayım."

"Yok, durun, gitmeyin hemen" dedi Zuhal. Sonra saatine baktı. "Zaman ne çabuk geçmiş! Aslında dersin sonuna gelmişiz de farkında değilmişim. Birazdan bitirecektik çalışmamızı... Ama yine de önceden haber verseydiniz, çok daha iyi olurdu."

"Tamam, tamam, yüzde yüz haklısınız! Ancak kusura bakmayın ama..."

"Ama ne?"

"Bazen cidden huysuz oluyormuşsunuz!"

Zuhal nihayet güldü.

"Bilmem! Öyle miymişim?"

"Aslında hatırlamam gerekirdi, yazı yazdığımda ben de benzer hisler yaşıyorum. Herkesten, her şeyden tecrit olma durumu, çalışmamı böleni, o an için en azılı düşmanım gibi görme eğilimi..."

"Canım o kadar da değil! Kimseyi düşman gibi görmem ben! Göremem. Her neyse, öyle kapıda dikilip durmayın. Güneş de olsa hava bayağı soğuk... Size bir önerim var. Cadde-

nin öte tarafına geçip kocaman çınarın altındaki kahveye gidip oturun. Beni orada, bir çay içerek beş on dakika kadar beklerseniz, herkesi yolcu eder, atölyeyi biraz toparlar, yanınıza gelirim."

"Ben daha çok kahvenin yanındaki balık lokantasını düşünmüştüm. Hani şu meşhur İsmet Baba'yı... Az önce görüştüğüm kişi tavsiye etti."

"Üzgünüm, ama olmaz. Dedim ya gün ışığından faydalanacağım sürece sergime çalışmak istiyorum. Hem kahvede leziz çift kaşarlı tostlar var, sahanda yumurta ve dilli-kaşarlı sandviçler... Yanına da çay, kahve ya da bol tarçınlı salep alabiliriz. Aç kalmayız yani. İsmet Baba bir başka zamana artık!"

İşi söz konusu olunca, o yumuşak ve hoşgörülü hali kayboluyor, yüz hatları ödün vermez bir ifade kazanıyor. Sandığım kadar melek değilmiş diye geçirdi aklından Efrem ve bu tespiti onu nedense neşelendirdi. Sonra da Zuhal'in tarif ettiği kahvenin yolunu tuttu. Sokağın köşesini dönerek, iki yanı ağaçlıklı İcadiye Caddesi'nden denize doğru yavaş yavaş yürüdü... Odun fırınlarının ve "ev yemekleri" lokantalarının yaydığı iştah açıcı kokuları soluyup caddenin sağındaki sanat galerisinin ve mobilya mağazasının camekânlarına dalgın bakışlar atarak, Beylerbeyi ile Üsküdar'ı bağlayan Boğaz yoluna vardı, karşı tarafa geçerek, çınarlı alandaki kahvenin kapısını itti. İçerisi ıslak giysi, salep, çay ve erimiş peynir kokuyordu, uğultulu ve kalabalıktı... Kitap ya da gazete okuyan, çaylarını yudumlayıp tost yiyen, iPod'larını dinleyip dizüstü bilgisayarlarında bir şeyler yazan ya da koyu bir sohbete dalmış olan, kadınlı erkekli her yaştan insanın oluşturduğu bir kalabalıktı bu...

Efrem en arkalarda, çay ocağına yakın, boşalmakta olan daracık bir masa görür görmez, zor bela ona doğru ilerleyip oturdu.

Zuhal de söylediği gibi beş on dakika sonra kapıdan içeri

girip, bu kez yüzünde geniş bir gülümsemeyle yanına geldi.

Birer çayla birer çift kaşarlı tost ısmarladılar.

"Mümkünse çiftten de fazla kaşarı olsun lütfen!" dedi Zuhal. Bir yandan da bulundukları dar alanda kimseye çarpmadan, üstündeki siyah kürklü montu çıkarmaya çalışıyordu. Efrem elini uzatıp montu yavaşça bir kolundan çekerek ona yardımcı oldu.

Tostlar gelince iştahla yemeğe başladı genç kadın.

"Meğer açlıktan ölüyormuşum. Ya siz?"

Efrem de aylardan bu yana, ilk kez kendini kurtlar gibi aç hissediyordu.

Çayını boğazını yakma pahasına hızla yudumlayıp, peyniri parmaklarına akan tostunu son kırıntısına kadar yedi.

Ancak Zuhal'in bakışının saatine kaydığını görünce, yeniden tedirginleşti.

"Durun hele, daha yeni oturduk! Vaktiniz o kadar mı az?"

"Yok hayır. Sadece, sergime çalıştıktan sonra anneannemin Beylerbeyi'ndeki evine uğramaya zamanım kalır mı diye baktım, ama hayır, mümkün değilmiş. Kendi evime dönüp oğlumla ilgilenmem gerekecek."

"Anlaşılan babası eve sizden daha geç geliyor."

Ne gereği vardı şimdi böylesi aptalca bir saptama yapmanın! Hem Türkiye'de babaların yüzde doksanı eve anneden geç gelmez miydi? Neyse, ağzından çıkmıştı bir kere.

"Onu tek başıma büyütüyorum."

İşte, Zuhal'i ilk tanıdığı günden beri tahmin etmiş olduğu şeyin teyidiydi bu.

"Anlıyorum. Peki, seyahat ettiğinizde ona kim bakıyor?"

"Şimdiye kadar anneannem bakıyordu, bu son Mardin seyahatimde annem Ankara'dan gelmişti, ama tabii şimdi başka bir düzen kurmam gerekecek."

Babası hiç mi bu çocuğu yanına alıp ilgilenmiyordu?..

"Anneannenizin hastalığı..."

"Maalesef kötüye gidiyor! Artık solunum cihazına bağladılar. İletişim kurmak çok zor olacak bundan böyle. Bu sabah beni görünce, el hareketleriyle bir kâğıt istedi, kâğıda kargacık burgacık yazılar çiziktirdi; evindeki bazı eşyalara bakmamı, onları almamı mı ne istedi, tam olarak anlayamadım. Zaman bulup bir ara oraya gidebilsem, anlarım belki de."

"Üzgünüm" dedi Efrem. "Evi aldığınızı söyleyebildiniz mi bari?"

"Söylemesine söyledim ama anlamış olduğundan emin değilim" dedi Zuhal. "Bu sabah, odasındaki o eşyalara kilitlenmiş gibiydi sadece."

"Aslında insanlar ölme... yani..." Zuhal'in anneannesinin ölümünün yakın olduğunu yüzüne söylemenin, densizlik olacağının aniden farkına varıp sustu. Ancak karşısındaki sakindi.

"Ölmeden önce, diyebilirsiniz. Hazırlıklı sayılırım."

"Son anlarını yaşarlarken neye, niçin odaklandıkları meçhul... Bilmem hatırlar mısınız, Aziz Karataş'ın anlattıklarına bakılırsa, babam vefatından yarım saat ya da belki daha da az bir süre önce, bir düğüne gittiğini, hatta o düğüne mutlaka yetişmesi gerektiğini söylemiş. Onu hastaneye getiren kişi de hastane kayıtları için verdiği ifadede aynı şeyi belirtmişti."

"Belki de ölümünü hissetmişti, onu bir tür düğün, vuslat gibi görüyordu..."

"Bunu asla bilemeyeceğiz."

Kahve daha da kalabalıklaşmıştı. Birbirlerini duyabilmek için seslerini iyice yükseltmeleri gerekiyordu. Zuhal birden ayağa kalktı.

"Burası artık boğucu oldu. İsterseniz dışarı çıkıp birkaç adım atalım. Hava da almış oluruz."

Efrem hesabı öderken, Zuhal tabağın kenarında duran tost artığını bir kâğıt mendilin içine sarıp çantasına attı. Bunu gören bir garson, tüm telaşına rağmen durup ona seslendi:

"Abla bekle bir dakika, kuru ekmeğim de var, ıslattım biraz."

"Sağ ol!"

Birlikte dışarı çıktıklarında soğuk hava yüzlerine çarptı. Zuhal tost artığıyla birlikte garsonun vermiş olduğu gazete kâğıdına sarılı ekmeği ufalamaya koyuldu.

"Civardaki bütün kahve ve lokantaları bu konuda eğittim. En ufak bir ekmek kırıntısı dahi ziyan olmaz. Hepsini topluyor, kuşları, kedileri, köpekleri besliyoruz..." dedi. "Ancak sizin oralarda bunu yapmak zor olacak. Fark ettiğim kadarıyla hayvanlar pek sevilmiyor."

"İnsanların çoğu kendilerine hâlâ zor bakabiliyorlar. Baksalar da, o yörede oturmaktan kaynaklanan bin bir dertleri var; takdir edersiniz ki sıra kediye, köpeğe, kuşa zor gelir."

Efrem, kuru ekmekle Nisane Hala'nın hazırladığı, bütün aileyi doyuracak olan leziz tiritleri hatırlamış, elinde olmadan kınayıcı bir ses tonuyla konuşmuştu.

Zuhal dudağını ısırdı.

"Haklısınız, düşünemedim. Bazen, hatta sıkça, çok düşüncesizce konuştuğum olur."

Hayır, sadece varlıklı biri gibi konuşuyorsun, diye düşündü Efrem, fakat uzatmamak için konuyu değiştirdi.

"Düşünmek derken... Yılın bir kısmını köyde geçireceğinizi söylemiştiniz. Peki, kurduğunuz düzen ne olacak? İşiniz? Oğlunuz? Oğlunuzun okulu? Bunları mutlaka düşünmüşsünüzdür, değil mi?"

"Düşündüm elbette. İşim. İşimi oraya da taşıyacağım. Orası da hem işyerim hem de evim olacak. Oğlumun okuluna gelince, sadece okullar tatil olduğunda gideceğim oraya. Belki unuttunuz ama burada tatiller uzun. Üç ay kadar. Sargın da uyum sağlayacak. Zaten onun için önemli olan birlikte olmamız."

"Mutlaka öyledir ama... Ya ayak uyduramazsa! Bu işin geriye dönüşü zor, hatta imkânsız olur! Bakın..."

Efrem kendi söyleyeceklerine kendi de şaşırarak, konuşmaya devam etti:

"Bakın, size yeni bir teklifim olacak. Evi henüz satın almadınız. İsabet oldu. Bence almayın..."

"Ne yani, yeniden mi fikir değiştirdiniz?"

"Hayır... Yani evet... Ama bu kez sizi üzecek şekilde değil. İzin verin de cümlemi bitireyim. Satın almayın. Kiralayın. Fikrimce bu, herkesin işine gelecek mükemmel bir çözüm. Hem oranın köylüsü, köyün mülkü yabancıya gitmiyor diye sevinir ve sizi daha iyi kabullenir, hem de ailem geleneğe ihanet etmediğimi görünce daha rahat nefes alır. Bana gelince, doğmuş olduğum evi elden çıkarmadığım için kendimi daha huzurlu hissederim; siz de daha özgür olup, işler istediğiniz gibi yürümezse projenizden büyük bir kayba uğramadan vazgeçebilirsiniz. Nasıl? Mükemmel değil mi?"

"Vazgeçmek mi? Ne vazgeçmesi! Vazgeçmek üzere yola çıkmadım ki! Asla öyle bir şey yapmam."

"Elbette. Ama merak etmeyin, biz insanlar vazgeçmeyiz, sadece bir şeyi bir diğeriyle değiş tokuş ederiz. Bildiğiniz gibi, bunu söyleyen ben değil, Sigmund Amcamızdır. Ben de size ilk projenizle değiş tokuş edeceğiniz bir ikincisini sunuyorum. Ne dersiniz?"

"Ne diyeceğimi şaşırdım. Kendimi zihnen bu evin sahibi olmaya alıştırmıştım."

"Kendinizi yine öyle görmeye devam edin. Ev sizin. İstediğiniz gibi kullanın. Hatta bu sizi rahatlatacaksa, ileride şartları yeniden değiştirebiliriz. Ama bir başlangıç için, bence teklifim son derece... Son derece, sağ... duy... du..."

Efrem, Zuhal'in muzipçe gülümsediğini görünce sinirlendi hafifçe.

"Aklı başında gibi bir şey demeye çalışıyorum."

"Anlamıştım. Sağduyulu olmasın?"

"Aynen o."

Genç kadın birkaç adım daha atıp montunun yakasını kaldırdı. Denizden havalanan kuşlara baktı...

"Freud'a rağmen bu yeni durumu hâlâ bir vazgeçiş gibi görmeye meyyalim, ama aslında öyle olmadığının da farkındayım. Anlayışınız için de... Ne diyeyim! Çok teşekkürler."

"İyi o zaman avukatımı arayıp kira kontratı hazırlamasını ve tapu dairesindeki randevuyu iptal etmesini söyleyeyim."

Zuhal onu duymamış gibi biraz tereddütlü şekilde konuştu:

"Aslında Sargın'ın da bu aralar keyfinin pek yerinde olmadığını düşününce, içime bayağı su serpiliyor."

"Nesi var Sargın'ın?"

"Ne bileyim. Öğretmen beni çağırdı, konuşmak istiyordu, ufak tefek yaramazlıkları oluyormuş."

"Anlatırsanız belki de yardımcı olabilirim. Ben de çocuk büyüttüm, hem bir değil, iki tane" dedi Efrem gülerek.

Ama Zuhal galiba bu konuda daha fazla konuşmak istemiyordu.

"Sıradan bir çocuğun, sıradan afacanlıkları işte!" diye kısa kesti, ardından da "Peki siz neden bu kadar ilgi duyuyorsunuz tüm bunlara? Yani anlattıklarıma? Anneannemin hastalığına, oğlumun yaramazlıklarına, mozaik çalışmalarıma, geçmişime, geleceğime? Hatta köyünüzde karşılaşacağım olası zorluklara?" diye sordu.

Böyle bir soru, pat diye de sorulur muydu? Üstelik cilveli değil de, gayet ciddi bir tavırla.

Ne cevap verebilirdi ki?

Galiba size mümkün olduğunca uzun süre bakabilmek, sesinizi dinleyebilmek için. Çünkü bir zamanlar çok sevmiş olduğum birinin aydınlık yüzü gibisiniz. Belki o da, farklı şartlarda, farklı bir ortamda yetişseydi, sizin gibi olabilirdi.

"Gazeteciyim de ondan" dedi.

"Ne ilgisi var?"

"Gazeteci dediğiniz kişi, başkalarının işlerine mutlaka burnunu sokar."

Yalan değildi ayrıca. Zaman içinde herkese, her şeyi sorma huyu edinmişti Nathalie'ye göre. Belli olmaz, belki işe yarar, diye.

Sustular bir an. Zuhal'in sanki şimdilik anlatacak bir şeyi kalmamıştı. Usulca elini uzatıp Efrem'in sol kolunu kendine doğru çekti.

"Saatinize bakayım, benimki durmuş. Evet, geç oldu. Artık atölyeye dönmem lazım."

"Bunu saymıyorum" dedi Efrem kendisini de şaşırtan bir kararlılıkla. "Yılbaşından sonra belki bir kere daha buluşabiliriz, mümkünse daha uzun bir öğle ya da akşam yemeği için."

"Siz... gidiyordunuz ama!"

"Evet, yılbaşından hemen sonra, iş için güneye, daha uzun bir süreliğine... Ardından da Paris'e döneceğim. Sonra, belki kısa bir Mısır seyahati olacak. Yine bir iş gezisi! Fakat bundan böyle Türkiye'ye çok sık geleceğim kesin. Bu yemeğe varsanız, bana e-postayla ya da telefonla bildirin. Hatta birkaç tarih de verebilirsiniz, gidiş ya da dönüş tarihlerimi ona göre ayarlayabilirim" diye karşılık verdi Efrem. "Eh, *L'Univers*'de bunca yıldan sonra, artık seyahat konusunda biraz da keyfimin efendisiyim" diye de ekledi oldukça gururlu.

"Benim de önümüzdeki günlerde çok işim olacak ama şubat sonu ya da mart başı dönerseniz buluşabiliriz" dedi Zuhal.

"Anlaştık. Size tekrardan iyi yıllar dilerim. Çok eğlenmeye bakın. Bu kadar çalışmakla bunu fazlasıyla hak ettiniz."

Biraz hüzünlü gülümsedi Zuhal.

"Yılbaşını sevmem ben, çok küçükken, yılbaşı günü tuhaf bir sıkıntıya kapıldığımı ve evin kapısını kilitleyip 'Gelme yeni yıl! Sakın gelme. Seni istemiyorum!' diye bağırdığımı ha-

tırlıyorum, bu biir... Yılbaşı akşamı çok eğlenmem söz konusu değil, bu da iki. Annem, erkek kardeşim ve yengem, yarın Ankara'dan gelecekler. Hep birlikte anneannemi görmeye gideceğiz. Sonra da evde basit bir yemek yiyip televizyon karşısında muhtemelen uyuklayacağız. Bakın yine kendimle, çocukluğumla ilgili bir şeyler anlatmış oldum size. Peki ya siz, siz ne yapacaksınız?"

"Sizinkinden pek farklı bir gece olmayacak. Ablamdayım demiştim ya... Biz de ailecek yemek yiyip televizyon seyredeceğiz herhalde..."

"Eşiniz... şey yani arkadaşınız için değişiklik olur en azından!"

"Burada değil o. Çok meşgul olacağımı bildiğim için, gelmemesinin daha iyi olacağını söylemiştim. O da tavsiyeme uydu."

"İstanbul'u daha önce birlikte gezmişsinizdir, öyle değil mi?"

"..."

"Bu kez onu belki köyünüze de götürebilirdiniz."

"..."

"Hiçbir şey anlatmayacaksınız anlaşılan."

"Anlatacak önemli bir şey yok!"

"Olsun. Benim anlattıklarım da pek olağanüstü şeyler değildi. Ama bugün ben gevezelik ederken, siz pek bir ketumlaştınız..."

"Olabilir. Ama benim de gevezelik etme sıram gelecek, söz! Sonraki buluşmalarımızda..."

Zuhal'i hafifçe kendine çekip iki yanağından öptü, ardından da, "Yeniden ve umarım en kısa zamanda görüşmek üzere" dedi itiraz kabul etmez bir tonla.

"Tamam. Siz çalışırken ben İstanbul'un en keyifli lokantalarının hangileri olduğunu araştıracağım. Bu son zamanlarda pek az çıkıyorum da..."

"Hiç araştırmayın. Size de uyarsa, hemen şuradaki İsmet

Baba'ya gidelim. Az önce önünden geçerken göz attım, çok hoşuma gitti... Kapısında ölmüş olan ünlü müdavimlerinin adları ve fotoğrafları bulunuyor. Konumu da denize sıfır..."

"Aile salonu bile var orada" diye ekledi Zuhal. "Ailelere ayrılan. Sayenizde beni de oraya alırlar."

Efrem, Kuzguncuk taksi durağına doğru yürürken, Zuhal'in söylediği birkaç cümle, içinde neşeyle yankılanıyordu. *Oğlumu tek başına büyütüyorum... Yılbaşında annem, kardeşim ve yengemle basit bir yemek yiyip televizyon karşısında uyuklayacağız... Bu son zamanlarda pek az çıkıyorum...* Ve şaka yollu söylenip zihninde nedense en çok yer eden sonuncusu: *Sayenizde beni de aile salonuna alırlar.*

Yalnızca iki tarih konmalı: doğum günümle ölüm günüm...

Zuhal, Suzan Hanım'ın çekmecelerini boşaltıyordu, çocukluğunda kendisini hep mutlu eden o şurup gibi ağır menekşe kolonyası kokusunu soluyarak... Her şey çocukluğunda göründüğü gibi düzenli ve temizdi. Eşarplar çekmecesi, eldivenler çekmecesi, mendiller çekmecesi... Ve kutular, takı kutuları, küpe kutusu, kolye kutusu, yüzük kutusu... Bunlardan bazıları, sanki en değerlileri, Ankara'ya gelin gelmiş genç Suzan'ın çeyizindendi, bunlara yıllar boyunca bizzat satın alınanlar, hediye edilenler, bazı turistik gezilerden hatıra olarak getirilenler eklenmişti.

"İleride bunların hepsi senin olacak" derdi anneannesi, onlarla saatlerce oynayıp bazen takıp takıştıran ve radyo eşliğinde dans eden torununa. "Hepsi senin!"

"Peki ya Can?" diye sorardı bazen çocuk, ortada belirgin bir haksızlığın döndüğü hissiyle. "Can'a hiçbir şey vermeyecek misin?"

Suzan Hanım "boş ver" der gibi elini sallar ve "O erkek! Erkek bunları ne yapsın?" diye karşılık verirdi.

Can'ın bir gün büyüyüp muhtemelen evleneceğine ve takıların bazılarını karısına armağan etmek isteyebileceğine ihtimal vermeyen Zuhal'i bu sözler rahatlatırdı. Demek herhangi bir haksızlık söz konusu değildi. En çok sevilen olduğunu bilmenin keyfiyle, eşarpları çifter çifter uzun boynuna

dolar, kolyeleri ve yüzükleri üçer dörder takar ve kendisine hayranlıkla bakan anneannesinin gözünün önünde, "eşarplar ve kolyeler" dansı yapardı kendi yaratısı olan...

Zuhal sekiz yaşındayken, anneannesinin dul kalıp onlarla yaşamaya gelmesini büyük bir şans addediyordu. Zira anneannesi onu annesiyle babasından çok daha iyi anlıyordu. Gece vakti bir yavru kedi miyavlaması duyduğunda, üstünde geceliği, elinde bir tas dolusu ılık sütle yalınayak apartmanın otoparkına inmesini yadırgamazdı mesela. "Bu çocuk delirdi, şifayı kapacak" diye söylenen annesiyle babasını sakinleştirir, o da elinde yün bir hırkayla aşağıya iner, hırkayı çocuğun omuzlarına atar, kedi yavrusunu emniyetli bir köşeye taşımasına yardım ederdi. Keza Zuhal'in her can veren yeşil bitki için, "Biz onu yeteri kadar sevmedik, o da üzüldü, kurudu, sonunda da öldü" diye hıçkırıklara boğulmasına diğerleri gibi gülmez; bitkilerin sadece sevgisizlikten değil, bazen apartman dairelerindeki kaloriferin havayı kurutmasından da solabileceklerini anlatırdı torununa.

İlkokul üçüncü sınıftan itibaren yeni bir huy edinmişti Zuhal. Okul dönüşü derslerine çalışacağına, evdeki yardımcı Hasibe Hanım'ın odasına dalıyor, onu esir alıyor, gün içinde bütün öğrendiklerini olduğu gibi ona aktarmaya çalışıyordu. Zira kadıncağızın hiç okula gidemediğini ve okuma yazma bilmediğini yeni öğrenmişti ve bunu içine sindiremiyordu. Kapıcı dairesinde yapmış olduğu soruşturmanın sonucunda, kapıcı Mustafa ve karısının da okuma yazma bilmediklerini öğrenmek, onu iyice kahretmiş, Hasibe'den sonra onlara da ders vermeye kalkışmıştı. Bu kez babası onu, "kendi derslerinden kaytarmaya çalışmakla" suçlarken, annesi "bu aşırı duygusallıkla hayatta hep çok üzüleceği" için endişelenip durmuştu. Bu konuda da yardımına anneanne yetişmişti. Ona kendi derslerini ihmal edeceğine, çok çalışıp bir an önce diplomasını almasının; bir ya da iki kişiye, fikirlerini dahi almadan, yarım

yamalak bir şeyler öğreteceğine, daha ileride, büyüdüğünde köylerde çocukların iyi eğitilmelerine yarayacak çarelere kafa yormasının herkes için çok daha faydalı olacağını anlatmıştı her zamanki sağduyusuyla. Tabii boş zamanlarında, ama ancak boş zamanlarında ve tabii kabul ederlerse, evde çalışanlara okuma yazma dersi vermeyi sürdürebilirdi.

Çok fazla arkadaşı yoktu Zuhal'in. Ancak "arkadaş" diye ilan ettiklerine katıksız bir sevgiyle bağlıydı ve onları mümkün olduğunca sık evine çağırmayı severdi... Bu da ailesiyle sorun yaratabilirdi, arkadaşları geldiğinde mutfağa girip onlara kurabiye pişiren ya da bir cumartesi ya da pazar günü hepsini alıp çocuk tiyatrosuna, çocuk filmlerine götüren anneanne olmasaydı.

Bale yapmasını da öneren Suzan Hanım olmuştu. Zira Zuhal'in bedeninin esnek, doğal olarak kaslı, el becerisinin ise yüksek olduğunu herkesten önce görmüştü. Küçük kız okulda jimnastikte herkesten başarılıydı. Folklorda da.

Sonunda Suzan Hanım'ın teşvikiyle, annesi onu bir bale kursuna yazdırmıştı; ancak ilk gün eve döndüğünde odasına kapanıp ağlamıştı Zuhal. Hoca ve arkadaşları uzun boyuyla hafiften alay etmişlerdi, kimileri "Annene söyle, seni artık sulamasın" türünden espriler yapmıştı. Her şeye rağmen bir süre devam etmek istemişti Zuhal. Hatta çok samimi bir arkadaş da edinmişti orada, şimdi atölyesini paylaştığı Feyza... İleride çok ünlü birer balerin olma hayalleri kuruyorlardı birlikte. Ta ki hoca birkaç dersten sonra, anne kızı odasına çağırıp, "Bu çocuk yetenekli olmasına yetenekli ama bu boyla balerin olamaz. Bunu baştan bilmenizde yarar var" diyene kadar. Bunun üzerine Zuhal anneannesiyle annesine artık baleye gitmeyeceğini, resim yapacağını açıklamıştı. Resim, seramik, heykel... Sadece elleriyle bir şeyler oluşturmak istiyordu bundan böyle, standart ölçülere uymayan bedeniyle değil. Okulun yanı sıra devam edeceği el sanatları kursuna yazdırılmıştı.

Ancak anneannesinin Zuhal'e sürekli kol kanat germesi, onu kollaması, bariz bir şekilde kardeşi Can'a tercih etmesi, aile içinde bazı sürtüşmelere, kopukluklara yol açmıyor değildi. Zira anneyle baba, "haksızlık" diye niteledikleri durumu düzeltmek için Can'la daha fazla ilgilenir olmuşlardı zaman içinde. Zuhal de zaman zaman onlara iyice yabancılaşıyor, kendini o ailenin bir ferdi değil de, sadece Suzan Hanım'ın torunu olarak görüyordu. Bunun doğal sonucu olarak da, ileride evden ayrılmayı, başka bir şehirde, tercihen İstanbul'da yaşama hayalini kuruyordu sıkça.

Lise bitince, Ankara'daki güzel sanatlar fakültelerini es geçmiş, "Bana göre en iyisi o" gerekçesiyle, İstanbul'da Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü'nde cam ve seramikten başka bir dal düşünmemişti bile.

Ailesi, genç bir kızın büyük bir şehirde bir başına yaşamasına önceleri veto koyduğunda, imdadına bir kez daha anneanne yetişmişti. İstanbul'da bir akrabadan kalan, kiraya verdiği üç katlı eski binanın bir katını boşaltmış, Ankara'yı bırakıp torunuyla oraya yerleşmişti.

Sonra... Sonra Zuhal için bambaşka bir yaşam başlamıştı. Üniversite yılları, mozaik sanatının renkli dünyasıyla tanışıp ona gönül vermesi, birkaç kısa süren, çabuk unutulan gençlik aşkı, sırt çantasıyla yapılan birbirinden ilginç, muhtelif yolculuklar... Fas'tan, Petra'dan başlayıp Antep, Urfa, Mardin'den geçerek, Ravenna'ya, Spilimbergo'ya, Lizbon'a uzanan, eski ve çağdaş mozaik sanatının izlerini sürdüğü geziler, seminerler, kurslar, stajlar... Ve eve döndüğünde, işine karışmaksızın, sorgulamaksızın, ona sonsuz bir şefkat ve anlayış sunmayı sürdüren, yaptıklarıyla ilgilenip gurur duyan anneannesi...

Memo'yla tanışma.

"El sanatlarından bula bula mozaiği seçmişsin! Bu kendini hep zora sokan bir mizacın göstergesi değil de ne!" diye takılırdı Memo ona ara sıra.

Nihayet doğru yere varmış olma, doğru insana rastlamış olma hissi.

Anneannenin Beylerbeyi'ne taşınması, fakat torununa ve torununun yeni kurduğu aileye kol kanat germeyi sürdürmesi.

Babasının ölümü.

O babayla hiçbir zaman doğru dürüst iletişim kuramamış olmanın verdiği üzüntü. Pişmanlık.

Oğlanın doğumuyla yaşanan unutulmaz deneyim, mucize... Uzunca bir aradan sonra, anneannenin yardımı sayesinde, işi gereği bir başına yaptığı birkaç yolculuk ve Memo'yla baş başa bir tatil. Bundan böyle, Sargın'la birlikte üçlü yapılacak tatillerin hayalini kurma...

Bu arada orta katta mozaik atölyesinin kurulup kurslara başlanması... Orta katın bir kısmının Feyza'ya kiralanmasıyla da baleyle yeniden iç içe olma.

Sanatın yanı sıra siyasete giderek daha fazla duyulan ilgi... Keşfedilen farklı bakış açıları, farklı ufuklar, yeni dostluklar. "Döneklikle", "yalakalıkla" suçlayan eski dostların bazılarının küsüp uzaklaşmaları. Sabahlara dek süren tartışmalar. Memo'yla birlikte üretilen projeler.

Zaman zaman mutlak mutluluğa yakın bir şeylerin yakalanmış olduğu duygusu.

Sonra... Aniden gelen büyük acı. Suçluluk.

Çaresiz, yaşamaya, sevmeye ve üretmeye devam.

Zuhal'in, eşarpları ve eldivenleri karıştırıp o büyülü menekşe kokulu kolonyayı solurken, bölük pörçük aklından geçenler, belleğine üşüşenler işte bunlardı...

En son çekmeceye baktı. Bu, mektupların olduğu çekmeceydi ve hep kilitliydi. Ancak Zuhal anahtarın nerede olduğunu biliyordu. Eşarpların altında. Anahtarı aldı ve çekmeceyi açtı.

İçinde siyah deri kaplı, üç kalın defter vardı... Ve renkli bir

lastikle tutturulmuş bir tomar mektup... O çekmecenin içindekileri ilk defa görmüyordu. Mektuplar dedesinin genç karısına askerdeyken yolladığı mektuplardı. Hatta Zuhal genç bir kızken, anneannesi ona mektuplardan satırlar okurdu, "Bak deden bana neler yazmış, bayağı da âşıkmış!" diyerek. İkisi de gülerdi. Defterlere gelince onları birkaç kere eline almış, okumaya başlamış, sonra da sıkılmıştı. Kâğıt, savaş döneminin, kalitesiz samankâğıdıydı; kalemin mürekkebi de zamanla silinmiş, akmış, kâğıtta koca lekeler yapmış, bazı kelimeler, hatta satırlar ve birkaç paragraf okunmaz hale gelmiş, yer yer kurşunkalem de kullanılmıştı. Suzan Hanım bunlara "Hatıra defterlerim" dediği halde, sayfalar çoğunlukla hesap sütunlarıyla kaplıydı. Şimdi bakıldığında gülünç rakamlarla tutulan hesaplardı bunlar. "Bu hafta şu kadar liradan, şu kadar kuruş kömüre, şu kadar kuruş una, şu kadar para ekmeğe harcandı..." türünden...

"Babam öldükten sonra" demişti Suzan Hanım, "annemin hesabı kuvvetli olmadığından, evin, ailenin gelir ve giderlerini ben hesaplardım. Henüz on ikisindeydim. Sonra annemi de kaybettim. Leyli okul dönüşü amcamların yanında kaldım bir süre, boş oturmamak, işe yaramak için, onlara, evin hesaplarını tutmayı teklif etmiştim, kabul ettiler. Çok da memnun kaldılar benim muhasebeciliğimden..."

Anneannesinin hafif sağa eğik, şişkin ve yuvarlak harfli muntazam yazısını görünce, gözleri doldu birden... Bir daha yazamayacaktı.

Defterlerin orta bölümünde sayfalar birbirlerine yapışıp kalın bir kitle oluşturmuştu. Onları ayırmaya çalışırken yırtma tehlikesi vardı.

Sıkıcı da görünseler, o defterleri mutlaka evine götürmek istiyordu Zuhal. Anneannesinin en önemli, en değerli yadigârı eşarplar ve yüzükler değil, elbette bu defterlerdi. Zira hiç kimse sadece kendi için günce tutmaz. Bilinçli ya da bilinçsiz

olası bir okurla iletişim kurmaya çalışır. Ona bir şeyler aktarmak ister. O okur da bizzat kendisi, yani anneannesinin dünyada en sevdiği varlık olacaktı. Defterleri alıp naylon bir poşete koydu. Diğer çekmeceleri kapatıp evden aceleyle çıktı.

"Aceleyle, telaşla yapmadığım hareket var mı bu son zamanlarda?" diye sordu yolda kendi kendine.

Kısa bir an için, Efrem'i ve son buluşmalarını düşündü. Yine gelecekti. Sanki Türkiye'ye ve özellikle doğmuş olduğu yöreye ayak basmadığı o uzun yılların acısını çıkarmak istercesine!

Pastanenin mavi beyaz ışıklı tabelası göründüğünde, Kuzguncuk'ta olduğunun farkına varıp arabasını park etti.

Nasıl geldiysem artık buraya kadar! Trans halinde miydim neydim?

İsmet Baba'da buluşmak iyi fikirdi. Ha, bir de unutmadan, yılbaşına yetiştiremeyeceği bir mozaik eserini şimdi hazırlamaya koyulup bir ara yollayacaktı ona. Ne vesileyle? Hiç... öylesine.

Aslında hak etmişti de.

"Bu saatte çalışacağını söyleme bana!"

Yine neredeyse farkına varmadan atölyesinin kapısını açmış, içeri girmişti. Feyza kendisine ait, aynalarla döşeli bölümden sesleniyordu ona.

"Elektrik ışığında çalıştığımı ne zaman gördün ki? Dışarıdan ışık görmüş olmalıyım, ondan girdim. 'Görmüş olmalıyım' diyorum, çünkü aklım öyle dolu ki ne yaptığımın neredeyse farkında değilim."

"Öyleyse bu trafikte seni Allah korumuş olmalı! Nereden böyle, hastaneden mi?"

"Hayır, anneannemin evinden..."

Feyza konuşmayı sürdürürken çalışma odasından çıkmış, Zuhal'in karşısında siyah mayosu ve çıplak ayaklarıyla duruyordu, ince, narin, hareketsizken dahi sanki devinim halinde...

Feyza akşam yemeği, çocuk, çocuğun dersleri, hasta bir anneanne ve geçmişteki koca gibi, düşünmesi gereken konular olmadan, canı istediğinde ve istediği kadar çalışabiliyordu. Mesela bu mekânda gecenin bir bölümünü yeni bale figürleri üzerine çalışarak geçirebilirdi, yapmadığı şey değildi bu, ya da orada birkaç saat daha geçirip buradan çıkabilir, son dakikada arayacağı arkadaşlarla, Beyoğlu'na bir meyhaneye gidebilir, ancak sabaha karşı evine dönebilirdi. Yalnızdı. Bir başına. Annesi ona hamileyken bir deneme uçuşunda şehit düşen hava subayı baba; o yirmilerindeyken ilk açık kalp ameliyatlarının birinde yitirilen anne; hemen ardından şiddetli geçimsizlik nedeniyle bitirilen bir evlilik... Bu arada annenin vefatı ve boşanmanın getirdiği sıkıntılardan dolayı, üç aylık gebeliğin sonlanması ve tek çocuk Feyza'nın hayatta yapayalnız kalakalması... Tabii gelip geçici sevgilileri, sayısız arkadaşı ve bunların arasında en değerli olanı Zuhal sayılmazsa... Zaten Zuhal'den bir süre sonra, Ankara'yı ve kısa ama acılarla dolu bir geçmişi geride bırakıp İstanbul'a yerleşmişti.

"Ailem arkadaşlarımdır" derdi sık sık.

Üç dört yıldır, ikiye bölünen orta katı paylaşıyorlardı, çoğu zaman uyum içinde, bazen biraz sürtüşerek.

"Alışveriş de yapmışsın!" dedi Feyza, çenesiyle Zuhal'in elindeki naylon torbayı işaret ederek.

"Ne alışverişi?"

"Âlemsin! Yoksa bunun da mı farkına varmadın?"

"Elimde ne taşıdığımın farkındayım tabii. Ancak alışveriş filan yapmadım. Bunları anneannemin çekmesinden aldım. Hatıra defterleri. Üç tane... Yatmadan sayfalarını biraz karıştırmak istiyorum."

Ardından, "Şimdi onunla konuşmak, ona sorular sormak için çok geç. Onunla ilgili bazı şeyleri belki bu defterlerden öğrenirim" diyecekken yutkunup sustu. En yakınlarını çok genç yaşta trajik şekilde kaybetmiş Feyza'nın önünde, sek-

sen dört yaşındaki anneannesinin yakın gelecekteki ölümüne bu denli büyük bir üzüntü sergilemeyi düşüncesizlik addediyordu.

Zaten Feyza da açıklamalarını artık pek dinlemiyor gibiydi.

"İyi bari! Şansın varsa okuyacakların uykunu getirir. Havadan mı neden bilmiyorum, kaç gecedir gözüme uyku girmiyor. Arkadaşlarla Asmalımescit'e gideceğim, yeni bir meyhane açılmış. Gelir misin?"

"Sargın bekliyor. Unuttun mu?"

Zuhal en eski arkadaşına sinirlendiğini belli etmemek için kendini zor tuttu. Zaman zaman öylesine empati yoksunu ve benmerkezci davranıyordu ki! Özellikle son günlerde bu huyu sanki tavan yapmıştı.

"Doğru ya. Aklımdan bir an için çıktı. Öpersin tarafımdan. Haydi güzelim, sana iyi geceler. Doğru evine çık. Ben kapatırım her tarafı. Endişelenme."

Zuhal artık üst kata çıkıp oğluna sarılmak için sabırsızlanıyordu. "İyi geceler, iyi eğlenceler" diye mırıldanıp çıktı.

Yardımcıyı yolcu edip oğlunu yedirdikten, ona gece masalını anlatıp iyi geceler öpücüğünü verdikten sonra odasına girdi. İçi tuhaf bir şekilde tam olarak tanımlayamadığı bir heyecanla dolup taşıyordu... Defterleri, odanın bir köşesini süsleyen Çukurcuma mahsulü küçük yazı masasının üstüne koydu. Bunu yaparken, defterlerden birinin içinden iki sararmış fotoğraf düştü. İlki, seyrek saçları başının üstünde minik bir bukle şeklinde toplanmış, dantelli bir kundak bezine sımsıkı sarılmış ve işlemeli bir örtü üzerinde yatan tombul bir bebeğin sepya renginde bulanık görüntüsüydü. Fotoğrafın sol alt kenarına da bir isim ve bir tarih yazılmıştı: "Suzan. 1927." İkincisi ise anneannesinin, daha önce hiç görmediği bir gençlik fotoğrafı... Uzun saçlarını örüp taç gibi başına dolamış, kocaman kopkoyu gözleri hüzünlü bakan, çiçekli pazen elbise

giymiş, on beşinde ya da on altısında görünen incecik bir kız.

İkinci fotoğrafı yeniden defterin içine koyarak, ilkini bir süre seyretti. Neredeyse yeni doğmuş bebeğin o bulanık görüntüsünü...

"Yalnızca iki tarih konmalı: doğum günümle ölüm günüm. Bu ikisi arasındaki bütün günler benimdir" dememiş miydi Pessoa?

Anneannesine ait bütün günlerin dolmuş olduğunu düşündü. İkinci tarihi koymanın zamanı yakındı.

Sabahleyin, hem mutlu hem kasvetli, birbirinden tuhaf rüyalarla dolu huzursuz bir uykudan telefonun sesiyle uyandığında, daha açmadan hastaneden arandığını biliyordu.

Geçmiş zamanla gelecek zaman

"Eğer biliyorsan, şu Şakirin Camii'nin adresini verir misin? Öğlen orada olmalıyım..."

"Üsküdar'da bir yerlerde olmalı. Ne işin var camide? Orada da mı görüşmeler yapacaksın?"

Efrem salonda göz atmakta olduğu ve "Sınırda Vahim Hata", "Asker Ne Yapsın?", "Jetler Sivilleri Vurdu", "Uludere Katliamı" gibi başlıkların atılmış olduğu dünkü ve bugünkü gazete yığınından birini çıkarıp Meryem'e uzattı.

"Zuhal'in uzun süredir hasta olan anneannesi vefat etmiş, cenazesi de öğle namazını müteakip Şakirin Camii'den kalkıyormuş."

Meryem, Efrem'e uzun uzun baktı...

"Tam adresini veremeyeceğim ama her halükârda buradan dünyanın yolu olduğunu sen de biliyorsun. Üstelik yılbaşı öncesi ve cuma günü! Artık trafiğin nasıl olacağını sen düşün..."

Efrem ablasına cevap vermeksizin cep telefonundan aynı saate denk gelen bir randevusunu iptal ederken, Meryem felaket tellallığına devam ediyordu:

"Sağanak yağmur da bekleniyor. Üstelik şu Roboski olaylarından dolayı gösteri de olabilir..."

Efrem'den yine cevap alamayınca dayanamayıp, "Gitmen şart mı yani bunca iş güç arasında?" diye sordu.

Efrem üstündeki spor kıyafeti çıkarıp takım elbise giymeye gittiği yan odadan, nihayet cevap verdi:

"Anneanne bizim yöredendi, Zuhal için çok önemliydi, köyde yapmak istedikleri büyük çapta o anneannenin hatırına demiştim ya daha önce sana!"

"Demiştin de ne alakası var anla..."

Ablasının cümlesini tamamlamasına fırsat vermeden, pardösüsünün ancak bir kolunu giyip aceleyle çıktı Efrem ve asansörü beklemeden merdivenin basamaklarını hızla indi.

Kim bilir neler düşünecektir şimdi. Bana ne, düşünürse düşünsün!

Zuhal'in etrafında oldukça kalabalık bir dost topluluğunun olduğunu görebilmişti. Ailesi olarak da annesi olduğunu tahmin ettiği zayıf, kıpır kıpır, bakımlı ve biraz yapay bulduğu bir kadın; Zuhal'e çok benzeyen, uzun boylu, ince yapılı, oldukça yakışıklı bir erkek kardeş ve onun genç karısı vardı. Efrem kalabalığı yararak yaklaştı. Zuhal'i iki yanağından öperken, geldiği için kendisine alçak sesle teşekkür ettiğini duydu. Daha fazla konuşabilmek isterdi, ama etrafına yakın dostları toplanıyordu, kendini yabancı, eğreti hissetti! Hem İstanbul'dan ayın birinde ayrılacağı için yapılacak işler iyice birikmişti.

Allahaısmarladık dahi diyemeden biraz uzaklaştı.

Bir yandan da sabah medyaya yansıyan olayı düşünüyordu.

Haberlere göre Genelkurmay gelen grubu örgüt mensuplarına benzetmemiş, MİT'e birkaç kez "Bunlar örgütten mi?" diye sormuş, onlar da Kuzey Irak'taki adamlarına sormuşlar, onlar da ısrarla "Evet" demişti. Uçaklar da gidip öldürmüştü. Ancak cevapsız kalmış bazı sorular zihnini kurcalıyordu. Birincisi, bu gençler "kaçakçılık yapan" bir köyün gençleriydi, onların kaçakçılık yaptıklarını herkes biliyordu ve gidip geldikleri yol da belliydi... *Tıpkı bizim Nusaybin yakınlarından gittikleri gibi... Büyükler bunu konuşurken dinler, o yaşımda bile az buçuk anlardım konuşulanları. O yaşımda bile! Peki, Genelkurmay'da bombalama emri veren o kocaman adam-*

ların arasında, kaçakçıların "alışılagelmiş" yolu üstünde, bir grup gördüğünde, "Burası kaçakçıların yolu, bunlar kaçakçı olmalı!" diyecek biri çıkmadı mı? İkincisi...

Neredeyse farkında olmaksızın cebinden defterini çıkarmış, yazıp duruyordu:

> Ne olursa olsun bu olay bir kez daha Kürt sorununu en acıklı haliyle gözler önüne seriyor. Ölenlerin çoğu, çok genç insanlar; hayatlarını kazanmak için pek başka seçeneğin olmadığı bir yörede kaçakçılık yapıyorlarmış... Çoğu aynı ailedenmiş, aynı soyadını taşıyorlarmış. Soruşturmanın sonucu ne olursa olsun, Güneydoğu'da yıllardır süren olayların kurbanları, her iki tarafta da çoğunlukla siviller ve gençler. Bu son olay da bunun acıklı kanıtı işte...

Başını bir an kaldırıp etrafına bakındı. Yaşlı ve ağır hasta bir kadının cenazesi yakınları için bu kadar önemliyken, bu gencecik, sapasağlam insanların boş yere gitmelerine ne demeliydi?

Tekrar başını defterine eğdi.

Ayakta, soğukta, kalabalığın biraz ötesinde hararetle yazmaya devam ederken, omzuna bir elin konduğunu hissetti; konusuna öylesine dalmıştı ki hafifçe sıçrayıp bir tür hışımla arkasını döndü.

"Telaşlanmayın öyle! Uzaktan görür görmez hemen tanıdım. Bunca yıl içinde çok az değişmişsiniz."

Hemen tanımışmış, bunca yıl içinde çok az değişmişmiş.

Kendisi ise, karşısında duran kısa boylu, esmer, güler yüzlü, kendinden emin duruşlu kadını bir türlü çıkaramıyordu.

"Melike'yim ben, Melike... Tanımadınız mı? Hani yıllar önce, 12 Eylül askeri darbesinden sonra Paris'e iltica etmiş Türk gençleriyle konuşmuştunuz gazeteniz için. Onların arasında da en çok benimle... Sonra da birkaçımızı evinize da-

vet etmiş, bize Türk kahvesi ikram etmiş, memleketten müzik dinletmiştiniz."

Evet, tamam şimdi hatırlıyordu. Türkiye'de 12 Eylül mağdurlarıyla ilgili bir yazı hazırlıyordu. Bir grup gencin Paris'e iltica ettiğini öğrenmiş, bulundukları 10. Bölge'de onlarla görüşmeye gitmişti. Küçük bir kafede, sigara ve kahve eşliğinde uzun uzun konuşmuşlardı. Gençler Türkçe bilen biriyle karşılaşmaktan öyle mutlu olmuşlardı ki... Yazı çıktığında, Efrem hiç üşenmemiş, tamamını bizzat yeniden Türkçeye çevirmiş, fotokopi çektirip her birine yollamıştı. Tek cevap veren bu Melike adındaki kız olmuştu. "Teşekkürler, yazınız, ben ve benim gibi gerçek mağdurların neler yaşadığını, neler hissettiğini öyle güzel anlatıyor ki!" diye yazmıştı. O da genç kızı ve diğerlerinden daha çok yakınlık hissettiği, fikirlerini daha çok benimsediği birkaç arkadaşını evine davet etmişti bir akşam. Gençler Ayda'yla hemen kaynaşmışlar, Livaneli'nin şarkılarını dinleyip Türk kahvesi içerek efkârlanmışlardı. Güzel, keyifli bir gece diye yer etmişti belleğinde Efrem'in. Demek Melike de aynı duyguyu paylaşıyordu ki, hemen o davetten, içtikleri kahveden, dinledikleri müzikten söz etmişti. Kız galiba ona birazcık âşık olmuştu ayrıca; zira önce Paris'te oturduğu 10. Bölge'den, sonra göç ettiği Hollanda'dan uzunca bir süre yılbaşı tebrik kartları falan yollamıştı. Ama kendisinin gözü Ayda'dan başkasını görmediğinden, genç kıza karşılık vermeyi hiç düşünmemişti Efrem.

Oysa çok hoş biriydi bu Melike. Gördüğü kadarıyla şimdi de öyleydi.

"Kusura bakmayın. Yazım için not tutmaya dalmıştım. Şimdi tanıdım elbette! Siz de pek fazla değişmemişsiniz zaten."

"Bu cenazede işiniz ne olabilir, diye bir an tereddüt ettim. Suzan Hanım'ı mı tanıyordunuz, yoksa kızının ve damadının mı dostusunuz?"

Efrem, Zuhal'in değil de, anneannesinin ya da annesiyle

babasının arkadaşı sanılmaya biraz içerlediyse de, bunu belli etmemeye çalıştı.

"Bilemediniz. Zuhal'e ailemden kalan bir ev kiraladım bu yakınlarda. O vesileyle tanışmış olduk."

"... Ve anneannesinin cenazesine geldiniz. Allah rahmet eylesin. Çok iyi bir insandı. Zaten o evde en çok onları severdim. Anneanne ile Zuhal'i."

"O evde mi? Hangi evde?"

Melike gülümsedi.

"Karşılaştığımızda sadece siyaset konuşmuştuk tabii. Özel konulara da hiç girmemiştik. Yani bizlerin iltica etmeden önce nasıl yaşadığımız, ne yaptığımız falan... Türkiye'de, ben bir yandan üniversitede okurken, öte yandan da bir süre onlarda, yani Zuhal'in ailesinde..." Bir an durdu, sonra biraz meydan okuyan bir ses tonuyla, "Kibarca 'yardımcı' derler" diye sürdürdü konuşmasını. "Evet, birkaç yaz onlarda, Büyükada'daki sayfiyelerinde ev işlerine yardımcı olarak çalışmıştım. İstanbullu çok yoksul bir ailenin kızıyım ben. Liseyi birincilikle bitirince ailem mutlaka üniversite okumamı istemişti. Ben de hem kendi masraflarımı çıkarmak, hem de aileme biraz destek olmak için yazları çalışmaya karar vermiştim. Bir tanıdık aracılığıyla o işi bulmuştum. İşte rahmetli Suzan Hanım ve Zuhal'le bu şekilde tanıştık. Suzan Hanım çok düşünceli biriydi, Zuhal ise dünyalar tatlısı bir çocuk... Nedense tüm ev halkından en iyi onları hatırlıyorum. Herhalde en çok onlarla yakınlık kurmuş olduğumdan..."

Efrem hiç sözünü kesmeden dinlemişti Melike'yi. Zuhal'in aile yaşamı hakkında bölük pörçük de olsa verdiği bilgiler, onda tuhaf bir şekilde bu konuda daha fazla öğrenme isteği uyandırıyordu.

"O işten ayrıldıktan sonra da görüştünüz mü?" diye sordu, aşırı ilgisini fazla belli etmemeye çalışarak.

"Ne yazık ki hayır! Hayat işte! Hem Zuhal'le yaş farkımız

epey çoktu. Ben İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne yazılırken o ilkokul son sınıftaydı. Liseden sonra İstanbul'a gelip Marmara'ya kaydolduğunu duydum. Güzel sanatlarla uğraşacaktı. Zaten doğuştan sanatçıydı. Arada ben sol ideolojiyle tanıştım. Öte yandan da var gücümle derslerime çalışıyor, ara sıra kısa, geçici işlere giriyor, biraz para kazanıyordum. 12 Eylül'de yirmi yaşındaydım. Sonrasını siz zaten biliyorsunuz işte. Bir ihbar üzerine bir gece kapımızın parçalanacakmış gibi vurulması, gözlerim bağlanarak evden alınmam, gecenin karanlığında götürülmem... Özgürlüğümün bir ay kadar çalınması. İşkence... Fransa'ya sığınma... Hepsini biliyorsunuz."

Sonra, sanki dikkatini çekmek için kendisi hakkında Efrem'in zaten bildiklerini değil de, yaşamının Zuhal'le geçen bölümünü aktarması gerektiğini anlamış gibi, konuyu değiştirdi:

"Zuhal'le bugüne kadar bir daha görüşmedik, ama onunla ve Suzan Hanım'la ilgili anılarım hâlâ capcanlı. Suzan Hanım'ın ayrım gözetmeden, bize daima, 'kızlar' diye seslenişini mesela, hiç unutamam. 'Henüz çocuksun, daha boy atacaksın!' diyerek iyi beslenmem, fazla yorulmamam için beni sürekli ikaz etmesini... Evde kimse yokken, Zuhal'le baş başa yediğimiz yemekleri, gülmelerimizi, benimle her eşyasını paylaşmak istemesini... Zira yaşı benimkinden çok küçük olmasına rağmen o zaman da boyu çok uzundu, neredeyse benimki kadar..."

Efrem Melike'yi dinledikçe, gözünün önünde az ötede etrafında baş sağlığı dileyen insanlarla çevrili kadının çocukluğuyla ilgili imajlar oluşuyordu. Karşısındakini tüm acelesine rağmen daha uzun süre dinleyebilirdi. Ancak saatine bakıp kısa kesen Melike oldu.

"Yarım saate kadar bir danışanım gelecek. Bakın söylemeyi unutmuşum. Sonunda üniversiteyi bitirdim. Sosyolojik aile danışmanlığı yapıyorum. Zuhal'e tekrar baş sağlığı dileyip kliniğe döneceğim. Buradan ayrılmadan önce de belki ona bir çift sözüm olacak. Yanılmıyorsam o 'yetmez ama evet'çi-

lerdendi. Bunu sağda solda ilan etti diye kulağıma çalındı... Keşke mozaik yapmakla yetinse... Şimdi geldiğimiz noktaya bakın. Daha dün Roboski... Bana kalırsa, bir zamanlar askerlerin yaptığını bugün iktidardakiler yapıyor. Yine bazı aydınlar içeride. Sadece onlar gibi düşünenler ve onlardan olanlar konuşabiliyor, yazabiliyor. İşte bu yüzden, ben 'hayır' demiştim bu kez. Belki bundan dolayı, Zuhal'le eski samimiyetimize asla dönemeyeceğiz. Ama bu, onun şahane bir insan olmasına engel değil."

Güldü birden ve Efrem bir an için karşısında, kendisine hayranlıkla bakan genç kızı görür gibi oldu.

"İnsanları dinlemekten konuşmaya hasret kalmış olmalıyım. Siz nasılsınız, karınız Ayda nasıl? Ayda'ydı değil mi adı?"

"Ayda mı? Ayda... öldü."

Tuhaf bir şekilde "Nasıl, niçin, ne zaman?" diye sormadı Melike, "Henüz genç sayılacak yaştaydı" gibi bir laf da etmedi. Bakışı bir an daldı.

"Zavallı Ayda! Sanki bitmez tükenmez bir hüznün esiriydi o. Bir kere görüşmemiz yetmişti bunu anlamam için... Bir de sizi çok ama çok sevdiğini..."

Bu kız bunu o zaman anlamış demek. Ya sen? Sen ne zaman anladın? Hiç anlayabildin mi?

"Paris'tesiniz hâlâ, değil mi?" diye devam ediyordu Melike.

"Evet."

"Bana öyle geliyor ki Paris'le işiniz büyük çapta bitti ya da bitmek üzere."

Kadının uzattığı eli sıktı Efrem, sonra Zuhal'e doğru uzaklaşmasını izledi. Tuhaf bir karşılaşmaydı: Kadın konuşmasıyla geçmiş ile geleceği bir araya getirmiş, Zuhal'in gençliği ile kendi gençliği arasında bir köprü kurmuş gibiydi. Gitmeden önce de sanki Efrem'in geleceğine yönelik bir kehanette bulunmuştu.

Paris'le işim büyük çapta bitmiş ya da bitmek üzereymiş.

Sosyolog mu, büyücü mü? Neyin nesiydi bu?

Yazmak sonuçta hem bir kaçış hem de bir sığınaktır

"Öpmeyeyim, yüzüme güzellik maskesini daha yeni sürdüm de..." dedi Nathalie dudaklarını güçlükle kıpırdatarak.

Efrem akşamüzeri, elinde bavuluyla evin kapısından içeri girdiğinde, Nathalie'nin boğuk bir sesle, "Sen misin? Hoş geldin!" diye salondan seslendiğini duymuştu.

O da bavulunu girişe bırakıp salona yönelmişti. Nathalie oradaydı. Yüzü, sadece gözlerini, burun deliklerini ve ağzını açıkta bırakan kar beyazı bir bulamaçla kaplıydı ve üstünde eski sabahlığı, etrafında muhtelif dergilerle, kanepeye yığılmış gibiydi. Efrem'i karşısında görünce, yerinden hafifçe doğrulmuş, ama herhalde kendinde kalkacak gücü bulamayıp olduğu yere yeniden yığılıvermişti.

"Ne kadar yorgun olduğumu tahmin bile edemezsin." Bir yandan da Efrem'in olası bir öpücüğünü geri itecekmiş gibi elini uzatıyordu.

"..."

"Hafta sonunu Avusturyalı müşterilerle geçirdim."

"Ya öyle mi? Hafta sonunu da mı?" dedi Efrem, cevap vermiş olmak için.

"Bu kriz zamanında dünya kadar sipariş verdiler. Ceket etek, ceket pantolon takımları, gece elbiseleri... Fiyatlarda da fazla zorluk çıkarmadılar. Değil bir hafta sonumu, gece gündüz bir ayımı onlarla geçirmeye hazırdım. Neyse, şimdi bir banyo alıp yatacağım."

Efrem dostane değilse de kavgasız, sakin bir ortam oluşturmak için gayret sarf etmeye kararlıydı.

"Seni anlıyorum, ben de çok yorgunum. Üstelik açım. Uçakta ağzıma bir lokma dahi koymam, bilirsin. İstersen mutfakta birlikte bir şeyler hazırlayıp yiyelim."

"Yok, hayır, onları yolcu etmeden önce bu öğlen bir iş yemeğimiz daha oldu, ister istemez çok yedim. Yatmadan önce bir çay ve birkaç peksimetle yetinirim belki... Eh, senden ne haber? Her şey yolunda gitti mi? Sattın mı nihayet evini ve arsanı?"

"Hayır, daha uygun bir çözüm düşündük. Anlatırım..."

"Olur, olur, anlatırsın bir ara. Peki ya şey... şeyler... Suriyeli mülteciler? Onlar nasıldı?"

"Şeyler gayet iyiydi. Selamlarını yolluyorlar."

Şeyler! Gözünün önünden ikidir gittiği Reyhanlı kampının görüntüleri geçti hızla. Yüksek çitlerle çevrili beyaz çadırlar, kampın girişinde ellerinde tüfeklerle nöbet tutan askerler... Çadırların arasına gerilmiş iplere asılı çamaşırlar, soğukta, çamurda, ortalıkta oynayan çocuklar, gıda dağıtan kamyonun etrafına üşüşen büyükler... "Evime dönmek, bahçemde ölmek istiyorum" diyen o yaşlı kadının hüzün ve kaygı dolu bakışları... Ya Roboski'dekiler! Dönüşte oraya gitmiş, acılarını haykıran ailelerle görüşmüştü.

Şeyler! Yoksa bir tavır alma mıydı? Zira Nathalie bu değildi. Nathalie bu... olamazdı.

Cevabını duymuş muydu acaba? Başını eğmiş, *Elle* dergisinin sayfalarını hızla çeviriyordu şimdi.

"Ay, şuna bak ne kadar da rüküş!"

Efrem neye bakması gerektiğini, neyin rüküş olduğunu sormadı bile, zaten pek de merak etmiyordu.

Mutfağın kapısını çekti, elektrik düğmesine bastı. Mavi-beyaz floresan ışığın anında göz kamaştıracak şekilde aydınlattığı mekâna ilk kez görüyormuş gibi baktı.

Nathalie'nin, tasarımını Paris'in en ünlü mimarlarından birine çizdirdiği bir mutfaktı bu; çam ağacı, taş ve çelikten, sürmeli kapılı, Sub-Zero fırınlı, şarap dolaplı... Çok güzeldi. Ne kadar güzel olduğunu unutmuştu. Temiz, tertemiz, kusursuz, ruhsuz... "Ameliyathane gibi, hastane odası gibi güzel" türünden tuhaf çağrışımlar uyandırdı o an kafasında.

Ancak buzdolabını açtığında yiyecek hiçbir şey bulamadı. Yine *light* kola şişeleri, *light* yoğurtlar, dondurulmuş pizzalar ve her zaman olduğu gibi Nathalie'nin cilt bakım kremleri. Bunların dışında hiçbir şey yoktu. Alışıldık bir durumdu...

Bir zamanlar eve gelen arkadaşlar için yemek pişirmekten hoşlanırdı Nathalie, ancak şimdi dediğine göre, Efrem'in bitmek bilmez seyahatleri yüzünden sosyal yaşamları sekteye uğramıştı, gelenleri gidenleri yok gibiydi.

"Ben köşedeki küçük lokantaya bir şeyler atıştırmaya gideyim bari" deyip son bir çaba gösterdi: "Hadi, istersen sen de gel. Yüzünü yıkayıp giyinene kadar ben de bavulumu boşaltırım. Lokantada laflarız biraz."

Beyaz maske belirgin şekilde buruştu...

"Gelemem, hem tok hem de ölesiye yorgun olduğumu söyledim ya az önce!"

Bitince bitiyor işte, diye düşündü Efrem. Melike haklıydı. Paris'le işinin bitip bitmediğini bilmiyordu henüz, ama Nathalie'yle büyük bir ihtimalle bitmişti. Çıkarken, kapıyı çarpmamak için kendini zor tuttu.

Eski küçük dairesinden Ayda ile çocuklarını geride bırakarak çıktığında da çocuklar etkilenmesin diye, aynı şekilde kapıyı çarpmamak için kendini tutmuştu. Bu ayrıntının dışında durum çok farklıydı elbette. Şimdi küçük tekerlekli bavulunu evin girişine bırakmışken, o zaman bir elinde, zorlukla taşıdığı, hemen hemen bütün eşyalarını aceleyle tıkmış olduğu çok daha büyük bir bavul, diğerinde kitaplarını koydu-

ğu kocaman bir çanta vardı. Acıdan serseme dönmüş gibiydi. Geçici olarak bir otele yerleşmeye, Ayda'yla bunca yıllık mutlu sandığı evliliklerine son vermeye kararlıydı o gün. Yine karanlık bir kış günü müydü, yoksa hava kasvetli olduğundan mı öyle hatırlıyordu? Giderken eşikte son bir kez durup onlara baktığını da anımsadı... Sadece bir tek kere, "Gitme" demiş olan, ayakta durup boşluğa bakan Ayda'ya ve açık kalmış televizyonu seyreder gibi yapan, ama aslında olup bitenleri dikkatle izleyen çocuklara. Tuma'ya özellikle. Genelde az konuşan Tuma'ya. Oğlan da uzun uzun bakmıştı kendisine; kim bilir, belki "gitme" dercesine.

Ama gitmekten başka bir çaresi de yoktu.

Sonra Ayda girişe, yanına gelmiş ve o cümleyi fısıldamıştı: "Adım gibi biliyorum, sen dimdik yoluna..." Söyledikleri gerçekleşmişti evet. Kendisi yoluna devam etmişti, hep dimdik değilse de... O ise...

Ellerinin terlediğini, başının döndüğünü, soluklarının sıklaştığını hissetti. Düşünmemeliydi artık bunları. Üstünden kaç sene geçmişti. Ayda'nın hatırası artık hayatını ekilememeliydi. Derin bir nefes alıp lokantaya girdi. Mekân tıklım tıklımdı. Sıraya girip yoğun sarmısak, şarap ve yağ kokuları, çatal bıçak tıkırtıları, kadeh çınlamaları, bağrışmalar ve kahkahalar arasında, bir köşede, ayakta epey beklemesi gerekecekti. Kulağında kalemi, elinde adisyonuyla, uzun beyaz önlüklü bir garsonun "Kaç kişisiniz?" sorusunu duymazdan gelerek, üstünde "tuvalet" yazılı oku izleyip merdivenlerden aşağıya hızla indi; döner kapıya neredeyse çarparak kendini içeri attı. Lavabonun aynasına bakınca bir an irkildi. *Adamın suratı amma da berbat! O sensin salak! Sensin!* Cebinde taşıdığı şişeden bir hap alıp musluk suyuyla yuttu, eliyle ağzını sildikten sonra bir süre sırtını fayans kaplı duvara dayadı ve daha fazla kötüleşmemeyi umarak, ilacın tesir etmesini bekledi.

İnsan, geçmişin karşısına bir daha dikilmeyeceğine inanmaya meyillidir genellikle. Sihirli bir karatahtaya yazılı olduğuna, kolaylıkla silinebileceğine... Zaman geçtikçe, gençlik hatalarının, aşklarının, başarısızlıklarının, alınan yaraların yok edilebileceğine...

Geçmişin, adı üstünde, artık geçmiş olduğuna...

Ama öyle değilmiş. Geri geliyormuş. Şimdiki zamana gelip tosluyormuş. İçine yerleşiyormuş.

Geçmişle yaşaması gerektiğini Efrem çoktan öğrenmişti. Ona karşı savunma yöntemleri de geliştirmişti. Ne var ki şu anda olduğu gibi, gafil avlandığı anlar oluyordu. O durumda da imdadına ilaçlar yetişiyordu. İlaçlar ve tabii mesleği.

Yazı.

Yeniden yukarı çıktığında, aynı garson ona yeni boşalmış, daracık bir masayı işaret etti.

Oturdu. Bir porsiyon tavuk ve bir kadeh şarap ısmarladı. Giderek sakinleşiyordu. Telefonu çaldığında ekranda gördüğü isim kendisini daha da iyi hissetmesine neden oldu. Arayan, kızı Sara'ydı. Neredeyse iki aydır görmediği kızı.

"Babacığım nasılsın?"

Alıcıda sesi neşeyle çınlıyordu Sara'nın.

"Bu ne güzel sürpriz! Nerelerdesin?"

"Civardayım. Hatta çok yakındayım. Sana uğrayabilir miyim?"

"Elbette. Çok sevinirim de... Aslında ben şu anda evde değilim. Hemen yakınımızda, ev yemekleri yapan bir lokanta var ya, işte oradayım. Hemen gel. Seni bekleyeceğim. Yemeği birlikte yeriz."

"On dakikaya kadar oradayım."

Dediği gibi on dakika geçmeden, Sara kapıdan, "Ben geldim!" diye seslendi. Kısacık kesilip briyantin sürülmüş ve bir tutamı kızıla boyanmış siyah saçları, siyah kot pantolonu, siyah deri montu ve elinde, Harley'ini sürdüğünde taktığı kas-

kıyla, küçük lokantanın kapısının eşiğinden kolunu sallıyordu. Hızlı adımlarla babasının oturduğu masaya yaklaştı. Sarılıp iki yanağından sevecenlikle öptü ve montunu çıkarıp oturdu. Coşkusu, seri hareketleri, şen kahkahalarıyla, bazen annesini ne kadar çok andırıyordu.

"Görüşmeyeli ne kadar çok olmuş! Gecikmeli olarak mutlu yıllar babacığım. Nathalie yok mu? Çalışıyor mu? Yoksa evde mi unuttun onu?"

"Şu anda evde, evet... Son günleri çok yoğun geçmiş. Dinlenmek istiyordu. Erken yatacaktı."

"Peki, öyleyse, huzur içinde yatsın!" dedi Sara hınzır bir ifadeyle.

Efrem, iki kadının yıldızının hiçbir zaman barışmadığını düşünüp kızının muzipliğine hafifçe gülümsemekle yetindi.

"Kendime tavuk ısmarlamıştım, sen ne istersin?"

Sara önce etraftaki masalara belli etmemeye çalıştığı bir tür tiksintiyle göz gezdirdi, sonra aynı ifadeyle mönüye baktı.

"Aç değilim. Ayrıca burada, şu yağlı sosta yüzen antibiyotikli tavuktan, hormonlu kırmızı etten, kolesterol yüklü vıcık vıcık kremalı tatlılardan başka bir şey yok gibi... Bana bir şişe madensuyu ısmarlarsan, yeter de artar bile. Daha sonra canım çekerse, senin tabağından bir iki lokma otlanırım."

Yine yemek yememek için bahane uyduruyordu.

Efrem endişesini belli etmemeye çalışarak kızına bir bakış attı. İlkgençliğinde oldukça tombul olan Sara, şimdi patolojik zayıflığın sınırında olan bir inceliğe ulaşmıştı. Hayır, çok şükür sigara içmiyordu. Ayda gibi kahveye de pek meraklı değildi. İçkiye de... Ancak beslenme konusunda inanılmaz derecede takıntılı davranıyor, kendi değer ölçülerine göre "sağlıklı" olmayan hiçbir besine elini sürmüyordu.

"Hanımefendi için de bir şişe madensuyu lütfen" dedi, elinde kremalı mantar soslu tavukla yaklaşan garsona.

"Başka bir arzunuz var mı?" diye sordu adam.

"Yok. Sadece bir şişe madensuyu. En büyük boy olsun lütfen!" dedi Sara, susuzluktan kıvranıyormuş gibi.

Litrelerce su içmek bir başka takıntısı olmuştu.

"Eeeh, Meryem Halam nasıl? Kuzinim Tina? Herkes? Türkiye nasıl? İyi çalışabildin mi bari? Özetle 'köklerine dönüş' operasyonun nasıl geçti? Hadi anlat bakalım. Kasımdan beri, ikidir gidiyorsun oraya, anlatacak çok şeyin olmalı."

Peş peşe sorduğu bu sorular Efrem'i nedense tedirgin etti. Lafı değiştirme ihtiyacı hissetti.

"İzin ver de önce bir iki lokma yiyeyim. Midem kazınıyor. Hem senin de bana anlatacağın kim bilir neler neler vardır. Ne yaptın bakalım görüşmeyeli?"

Sara'nın çok farklı bir alanda, kendisi kadar, hatta kendisinden de başarılı bir gazeteci sayılabileceğine inanıyordu birkaç yıldan beri ve bundan müthiş mutluluk duyuyordu. Kızı mülteci kaçakçılığı konusunda çalışıyordu. Önce yazılı basında adını duyurmuş, ardından iki üç yıldır, bu konuda televizyon için belgesel programları hazırlamaya başlamıştı ve gitgide daha tehlikeli, daha nazik konulara değiniyordu. Özellikle yalnız başına iltica eden çocukların, seks tacirlerinin elinde fuhuş piyasasına nasıl sürüldüklerini anlattığı röportajı, geçen yıl büyük yankı uyandırmış, önemli bir ödüle layık görülmüştü.

"Önce sen..." diye buyurdu Sara, en tatlı gülümsemesiyle.

Meslektaş olmalarını o an bir şans olarak gördü Efrem. Bu sayede özel konulardan kaçınarak, müşterek ilgi alanları hakkında konuşabilecekti.

Uzun uzun Türkiye'nin Ortadoğu'da ve hatta dünyada oynamaya başladığı önemli rolü anlattı, Ermeni yasa tasarısının gerek halkta, gerekse aydın kitlelerde uyandırdığı tepkilere değindi, liberallerde, ulusalcılarda, hiçbir şeyden haberi olmayanlarda... Konuştukça konuşuyor, *L'Univers*'e bir iki güne kadar vereceği yazıyı o anda dile getiriyordu sanki.

Sara ilgiyle dinliyor gözüküyordu, ama aniden, neredeyse kaba bir şekilde sözünü kesti:

"Baba, ben bunları gazetelerde, dergilerde de okuyorum. Bir iki güne kadar senin yazacağın yazıda da ayrıntılı şekilde okuyacağım muhtemelen. Sen asıl bana bundan önceki seyahatini anlat. Mesela memleketine, köyüne hep kaçındığın bu dönüşü yaparken, çocukluğunun geçmiş olduğu evi başka birine devrederken neler hissettiğini..."

Sara'ya tüm bunlardan ne zaman, nerede söz ettiğini dahi hatırlamıyordu Efrem. Belki de hiç anlatmamış, kızı hasbelkader Nathalie'den veya düzenli olarak haberleştiği İstanbullu kuzini Tina'dan öğrenmişti olup bitenleri.

"Ne hissettiğim mi? Bilebilsem! Öylesine karmaşık duygular ki, öyle anlat dediğin zaman ısmarlama anlatamıyorsun. Tek söyleyebileceğim, geçmişten asla ve asla kopamadığındır. Doğmuş olduğun topraklardan da..." Dirseğini masaya dayayıp kızına doğru eğildi: "Aslında sana cevap olarak az önceki bilgileri aktarmam tesadüf değildi."

"Nasıl yani?"

"Gazeteye yazacağın yazıyı anlatıyorsun, gibi bir şeyler söyledin ya... Bunu yapmam bir tesadüf değil."

"Biraz daha açık konuşsana!"

"Bak, doğup büyüdüğüm ülkede nasıl bir yer işgal ettiğimi biliyordum ve bu yer bana yetersiz geliyordu. Ben de başka yerde bir şeyler inşa etme amacıyla orayı terk ettim. Ama geldiğim ülkede ne tür bir yerim olacağını bilmiyordum. Böyle durumlarda bir an geliyor, insan tam olarak hangi ülkeye ait olduğunu bilemez oluyor, ya da şöyle diyeyim, ne birine ne de ötekine tam olarak ait olabiliyor. Ben de buna çözüm olarak kendimi gazeteciliğe, daha genel anlamda yazı yazmaya adadım; 'Yazmak hem bir kaçış hem de bir sığınaktır' der Pessoa..."

"Yani..."

"Yani... zaman içinde ben tek ülke olarak mesleğimi gör-

düm ve görmeye devam ediyorum. İşte herhalde bundandır ki, hissettiklerimi sorduğunda, sana mesleki bilgiler vermekle yetindim."

Durup boğazını temizledi, karşısında oturmuş kendisini dikkatle dinleyen kızına biraz tedirgin bir bakış attı.

"Çok konuşuyorum bu akşam. Hem de karmakarışık şeyler söyleyerek, şundan bundan alıntı yaparak. Şarabın ve yorgunluğun etkisi olmalı."

"Sadece şarabın ve yorgunluğun mu?"

"Sadece" dedi Efrem.

"Nathalie..."

"Ne Nathalie'si? Nathalie iyi dedim ya... Yorgundu, dinleniyor. Hem geldiğinden beri hep ben anlattım durdum. Artık sıra sende... Söyle bakalım, nasılsın, neler yapıyorsun?"

"Ben mi? İş her zamanki gibi, yorucu, heyecanlı... Senin de iyi bildiğin o kıran kırana rekabet ortamı içinde debeleniyorum, kendimi her gün yeniden kanıtlamak zorundayım. Ama sonuçta hoşuma gitmiyor değil. Kızınım ne de olsa! Özel hayata gelince, sıkı dur, sana sürpriz bir haberim, daha doğrusu haberlerim var."

Anlaşılmıştı. Sara'nın bunca aydan sonra ani gelişi, babasını özlediğinden ya da Türkiye dönüşü hissiyatını merak ettiğinden değil, o "sürpriz haberleri" vermek içindi. Efrem hayal kırıklığını ve kaygısını belli etmemeye çalışarak, söz konusu haberleri bekledi. Sara çok uzun ve sancılı bir ilişkiye bir yıl kadar önce son vermişti. Efrem'in hatırladığı kadarıyla, Sara hapishanede gerçekleştirdiği bir röportaj sırasında Polonya kökenli bir mahpusla tanışmıştı. Kızının daha sonra anlattıklarına göre, adam göçmen olarak geldiği ülkede, çaresizlikten bir kuyumcu dükkânı soygununa, alarm sistemini etkisiz hale getirerek katılmış, fakat silah kullanmamıştı. Kendi ülkesinde elektronik mühendisliği okumuş, zeki ve karizmatik biriymiş. Tanıştıktan sonra onunla mektuplaşmaya

başlamıştı Sara. Bu mektuplaşmayı zaman içinde cezaevine sık sık ziyaretler izlemiş ve sonunda adama âşık olmuştu; o hapisten çıktıktan sonra da evine almış, birlikte yaşamaya başlamışlardı. Günün birinde de Sara babasına, şimdiki gibi sözde kayıtsız, ama aslında biraz meydan okuyan bir tavırla, "Sana sürpriz bir haberim var!" demişti; ardından da söz konusu adamla evleneceğini bildirmişti.

Efrem o günü hafiften ürpererek hatırladı. Neyse ki kızını bu çılgınca bulduğu evlilik kararından caydırmak için fazla uğraşmasına gerek kalmamıştı. Zira Sara, ilk günlerin büyüsü uçup gittiğinde, sevgilisiyle aralarında kapanması imkânsız uçurumlar olduğunu anlayıp ilişkiye gözyaşları içinde, ama yine de kararlılıkla son verdiğini anlatmıştı daha sonra babasına.

"Hamileyim ve evleneceğim" diyordu şimdi Sara. "İşte haberlerim bu!"

"Kiminle? Ne zaman?" diye sordu Efrem soğukkanlılığını korumaya çalışarak.

"Tabii ki beklediğim çocuğun babasıyla ve en kısa zamanda..."

"Bunu tahmin etmek zor değil de merak ettiğim o kişinin kim olduğu. Adını..."

"Adına gelince, işte bu da ikinci sürprizim baba. Adı Yusuf, soyadı da Demir. Senin gibi, bizim gibi Türk kökenli bir Süryani. Burada bir lokanta sahibi... Çok da ünlü..." Sara lokantanın adını söyleyince, bunun gerçekten de Fransız mutfağıyla karışık leziz Ortadoğu tatları sunan bir "füzyon" lokantası olarak tanındığını hatırladı Efrem.

"Gazeteciliğe uzak, gördüğün gibi... Bizimkilerin geleneksel mesleklerinden kuyumculuk da yapmıyor. Atipik yani, yine bizim gibi..." diye devam etti heyecanla kızı.

"Bizim gibi Türk kökenli Süryani" demişti az önce Sara. Bizim gibi. Ancak birkaç kelime Türkçe bilen, Süryaniceyi

zar zor anlayan kızı, anlaşılan yeni bir aidiyete sarılma ihtiyacını hissetmişti.

"Ama yanlış anlama. Köklerine, kimliğine çok bağlı biri... Türkiye'ye birkaç kez gitmiş. Turabdin'i ziyaret etmiş. Süryani dilinin yaşamasını da çok önemsiyor. Bir iki yıldır kilisenin bünyesinde verilen Süryanice kurslarına düzenli olarak devam ediyormuş."

Dilimizi öğrenmenin yolu bile dinden geçiyor. Babam ne kadar da haklıymış. Tek kaynak din!

"Baba beni dinliyor musun?"

"Dalmışım bir an! Kusura bakma. Ne diyordun?"

"Ben de katılacağım bu kurslara. Aslında annemle sen bize bu dili küçüklüğümüzden beri öğretmiş olsaydınız, buna gerek kalmazdı, ama nedense yüzde yüz Fransızlaşmayı tercih etmişsiniz."

Efrem çocuklarının ara sıra yönelttikleri haklı ya da haksız eleştirilere karşı da kendine sağlam bir zırh oluşturmuştu.

"Annen bu dili bilmezdi, bu bir. 'Öğrenmeyin' diyen mi oldu, bu iki. İsteseydiniz, sizinle o dili konuşmam için ısrar eder, az buçuk öğrenirdiniz, bu da üç. Geçelim bu konuyu... Hamileliğine gelince, buna çok sevindim. Henüz elim ayağım tutarken dede olma fikri beni müthiş mutlu ediyor. Erkekse, biraz büyüdüğünde onu maçlara götürürüm."

İfade ettiği kadar mutlu muydu gerçekten? Bilemiyordu. Kendine dedeliği pek yakıştıramıyordu henüz. Bunun sayesinde aniden başka bir tarafa, yaşlılar tarafına geçeceğini hissediyordu belki de... Müstakbel damada gelince... Sara'nın bu kez daha doğru bir seçim yapmış olduğu ortadaydı. Bu konuda Efrem'in tek bir kaygısı vardı; kızı söz konusu adamı gerçekten sevdiğinden ve onunla iyi anlaştığından değil, "köklere dönüş" olayına kendini çılgıncasına kaptırdığı için evlenmek istiyor olabilirdi. Zaten her yaptığını, kendini böyle çılgınca kaptırdığından yapmıyor muydu? Şef-

kat dolu bir bakış yöneltti ona... Delidolu, kendinden emin ve hatta biraz saldırgan tavırlarının ardında, pek az insanın bildiği saf ve ürkek bir yanı vardı. Ayda'yla boşanmalarının ve sonra Ayda'nın ölümle noktalanan dramatik yaşamının açtığı yaraları da özenle saklıyordu. Ama işte bu yaralar, Sara'nın balıklama atladığı tuhaf ilişkilerle ve gündelik yaşamını zehir eden muhtelif takıntılarla kendini belli ediyordu.

"Kız olursa adını Ayda koymaya ne dersin?" diye soruyordu tam da şimdi Sara.

"Hiç de iyi bir fikir değil derim. Yeni doğan bir bebeğe hayatta olsun ya da olmasın, bir yakınının adını koymakla, bilinçaltında ona benzeyeceğini öngörüyorsun sanki. Bir beyaz sayfaya ilk kelimeyi kendisi yazması gerekirken, sen yazmış oluyorsun. Bence pek de adilce bir tavır değil bu!"

Sara umursamazmış gibi elini salladı.

"Çok fazla ince eleyip sık dokuyorsun baba. Hem annemin hiç mi iyi tarafları yoktu?"

"Bunu demek istemediğimi sen de biliyorsun" dedi Efrem.

Aslında kızının kendisini tahrik etmeye çalıştığının farkındaydı. Annesiyle boşanmalarının esas nedenini ona hiçbir zaman söylememişti. Keza Ayda'nın da söylemediğinden neredeyse emindi. O halde her iki çocuğun, kişisel gözlemlerine dayanarak kendilerince nedenler bulmuş olmaları lazımdı. Ancak bu, besbelli Sara için yeterli değildi. Her görüştüklerinde çeşitli bahanelerle annesinden söz açıyor, dolaylı yoldan onun hakkında, ilişkileri hakkında bilgi almaya çalışıyordu. Hele şimdi, anne olacağı, aile kuracağı bu dönemde hayatında boş kalmış bir parantez, hiç değinilmeyen bir tabuyla yaşamak ona kim bilir ne kadar ağır geliyordu.

Eğilip elini kızının koluna koydu:

"Mesele annenin iyi tarafları olup olmadığı değil canım. Ben çok genel olarak konuşuyordum. Ama çocuk senin... Son

söz seninle babasının olacak. Babası derken... Onunla ne zaman tanıştıracaksın?"

"En kısa zamanda. Yani resmi nikâhla kilise töreninde... Ay sonunda yapmayı planladık. Her şey son derece sade olsun istiyoruz. Sadece iki tarafın ailesi... Aslında seni görmek istememin en önemli nedeni buydu. Önümüzdeki günlerde Paris'te bulunacağın zamanı bana şimdiden bildirebilir misin? Yusuf ile ben ve Yusuf'un ailesi sana ayak uydurmaya çalışacağız. Ama tabii Ortadoğu'da şu aralar olup bitenler yüzünden vaktini buradan çok orada geçireceğin kesin gibi."

İşte yine Sara'nın çocukluğundan beri dolaylı ya da dolaysız sürekli dile getirdiği bir başka sitemi: Babasının vaktini evden çok, iş gereği uzaklarda geçirmesi...

"Kızım hamile ve evleniyor! Böylesine önemli bir olay varken sağda solda olup bitenleri ne yapayım? Nathalie'yle konuşup sana birkaç tarih söylerim hemen yarın. Ancak..."

"Ancak?"

"Tamam, anladık, dönem değişti. Müstakbel kocanın en şık kravatı, takım elbisesi ve beyaz gömleğiyle gelip seni benden istemesini beklemiyorum. Ama en azından önümüzdeki günlerde ikiniz bize yemeğe gelin de düğünde kimi damadım olarak bağrıma basacağımı bileyim" dedi Efrem gülerek.

"Size mi? Size gelmesek?"

Sara'nın yüzünü kaplayan hüzün bulutunu görünce, anlayıp ciddileşti. Kızı annesinin yerinde Nathalie'yi görmek istemiyordu.

Ayda'nın anısı hâlâ karanlık bir gölge gibi başlarında dolanıp duruyordu ve hep dolanacaktı anlaşılan. Hele, Sara'nın hayatının bu aşamasında!

"Bize gelmeniz şart değil, dördüm... şey, üçümüz bir yerlerde buluşur, kahve içer ya da kadeh tokuştururuz."

"Tamam, Tuma'ya da haber veririz."

"Tabii... Tabii..." dedi Efrem biraz tedirgince. "Görüşüyor

musunuz arada bir? Bütün bu gelişmelerden haberi var mı?"

"Görüşmez olur muyuz hiç babacığım! Haftada bir buluşup birlikte yemek yiyoruz. Tabii ki her şeyden haberi var. Peki, sen onu görmeyeli ne kadar oldu?"

Yine mi üstü kapalı bir sitem? Hayır, bu konuda hiçbir eleştiri kabul etmeye niyetli değildi Efrem. Oğluna karşı, en zor dönemlerde dahi kusursuz davranmıştı. Şimdi de elinden geldiğince sık görüşüyordu onunla. Ha, ismi geçtiğinde yüzü, kızının adını duyduğunda olduğu gibi aydınlanmayabilirdi, ama bu kendisinden başka kimseyi ilgilendirmezdi.

"Birkaç ay oldu galiba, hep birlikte yemeğe çıkmıştık, unuttun galiba. Her neyse eve döner dönmez hem Nathalie'yle düğün tarihi konusunda konuşacağım hem de Tuma'yı arayacağım. Peki ya sen... Bunca işini düğün hazırlıklarıyla bir arada götürebilecek misin? Bizim, yani benim bir yardımım dokunabilir mi?"

Ne yardımım dokunabilir ki kendime dahi yardım etmekten âcizken?

"Ne yardımın dokunabilir ki babacığım bunca işin varken? Hem az önce dediğim gibi sadece ufacık bir kutlama düşünüyoruz. Benim ailemin, yani sizlerin ve Yusufun ailesinin katılacağı..."

"Peki ya İstanbul'dakiler?"

"Kimseyi rahatsız etmeye gerek yok. Onları ileride ziyaret ederiz."

Ne tuhaf! Demek Sara da tıpkı Ayda ile kendisi gibi apar topar, neredeyse gizlice, kimseleri çağırmadan evleniyordu. Demek ki, ebeveynlerden, bazen de atalardan sadece huylar değil, davranışlar da miras kalıyordu. Farkına dahi varılmaksızın bunlar tekrar ediliyordu. Özellikle de o miras, konuşulmayan, hep sır olarak kalanlardansa.

Her neyse, evlenecek olan oydu, onlardı, istedikleri gibi hareket etmekte serbestlerdi.

"İstediğiniz gibi olsun canım. Yarın tekrar konuşup tarih saptayalım... Düğün öncesi buluşmamızı da sakın unutma."

Gazete için bir Mısır seyahati olacaktı belki ay sonunda. Olursa, Türkiye'yi sonraya alacaktı. Sara ile... Neydi müstakbel damadın adı? Yusuf. Evet, Sara ile Yusuf'un düğünü Mısır seyahatinin öncesine yetişmeliydi.

Peki, Türkiye'ye hangi nedenle yeniden gidecekti?

Bulurdu mutlaka o zamana kadar geçerli bir neden. Nedenler.

Efrem hesabı ödedikten sonra lokantadan birlikte çıktılar. Birbirlerine sarıldıktan sonra Sara'nın Harley'ine doğru hızlı adımlarla yürüdüğünü gören Efrem, arkasından seslendi:

"Hamile halinle şu aracı kullanmaya son vermelisin, hem de en kısa zamanda!"

Nereden nereye!

Annesinin köydeki kilisede okuma yazma öğrenmiş olmasının, ablası Meryem'in ilkokula yazdırılmasının neredeyse devrim sayıldığı günlerden bu akşam yaşananlara. Kızı evlenmeden hamile kalmıştı ve baba olarak tek kaygısı bu durumda motosiklete binmemesiydi.

Rahip Tuma Azar hayatta olsaydı, tüm açık fikirliliğine rağmen ne derdi tüm bunlara, nasıl tepki verirdi?

Ya kendisi, aslında tüm bunların ne kadarını gerçekten kabullenebiliyordu?

Belki de Zuhal'le İstanbul'da buluşacağı zaman bu konuyu tartışabilirler, kim bilir şimdi merak ettiği cevapları birlikte bulabilirlerdi.

İçtiği şarabın da tesiriyle boşluğa hafifçe gülümseyip evinin yolunu tuttu.

Bizler daima devleti savunuruz. Çünkü Kutsal Kitap "Hiçbir hükümdara karşı çıkma" der

İsmet Baba lokantasında, cam kenarındaki bir masaya oturmuşlardı Zuhal'le karşı karşıya. Efrem bir ona bakıyordu, bir de dışarıya. Günün erken saatlerinde kopan fırtına dinmiş, yerini şiddetle esip lokantanın camlarını titreştiren, kocaman dalgaları kıyıya savuran bir rüzgâra bırakmıştı. Parçalanmış bulutlar ayı kısmen örterek uzanıyorlardı gökyüzünde... *Lime lime olmuş koyu gri paçavralar gibi,* diye geçirdi aklından Efrem. Boğaz'ın karşı yakasındaki Dolmabahçe Sarayı'nın, Four Seasons Oteli'nin, Çırağan'ın, Ortaköy Camii'nin ve ikinci köprünün dalgalara yansıyan rengârenk ışıklarının, bu fırtınalı geceye, yine de bir şölen havası verdiğini düşündü. Bunca yıldır İstanbul'a gelişlerinin iş görüşmeleri ve Meryem'e ziyaretlerle sınırlı kalmasına, şehrin nice güzelliklerini kaçırmış olmasına hayıflandı.

Bir kez daha pencereden karşı yakada akan ışık seline, sonra da karşısında, sade beyaz örtülü masanın öte yanında oturmakta olan Zuhal'e baktı. O da çok sadeydi. Boynuna başka herhangi bir kadını tıknaz ve yerden bitme gösterecek o kocaman ekose yün eşarplardan birini dolamış, üşüdüğü için hâlâ üstünde duran devetüyü renginde yün bir manto giymişti.

Ona "Şarap mı, rakı mı?" diye sorduğunda, "Şarap" demişti hiç tereddütsüz. "Rakının kokusuna tahammül edemem."

"İyi o zaman, buz gibi beyaz şarap olsun, bu kadar uzun za-

man bekletilmiş bu yemeğin şerefine kadeh kaldırmamız için."

Söz konusu yemeği ve Zuhal'i yeniden görmeyi beklediği yaklaşık iki aylık süre içinde günlerinin ne kadar dolu geçtiğini, hayatında ne tür değişiklikler olduğunu geçirdi aklından...

Sara'yla kararlaştırdıkları gibi, ilk görüşmelerinden birkaç gün sonra bir akşamüstü bir kafede müstakbel damadıyla tanışmış ve en azından bu evlilik konusundaki kaygılarının tümüyle uçup gittiğini hissetmişti. Ayakları yere sağlam basan, Sara'ya çok düşkün, terbiyeli ve dürüst birine benziyordu Yusuf. Fiziksel olarak ise orta boylu, açık tenli, kestane rengi gözlü, güleç yüzlü biriydi.

Efrem'in onu daha fazla tanımasına, hakkında daha çok bilgi edinmesine zaman kalmadan, iki genç ay sonunda evlenmişlerdi, birbirini izleyen iki törenle. İlki nikâh dairesinde, ikincisi ise kilisede... Sara beyaz satenden kısa elbisesinin üstüne attığı Ayda'dan kalan beyaz kürk etolü ve saçına tutturduğu kocaman beyaz çiçekle çok güzel bir gelin olmuştu, ancak gözyaşlarını tutamayacak kadar da heyecanlıydı; belki de annesini düşündüğü için biraz da hüzünlü... Efrem ise ilaçlardan ve iradesinden oluşan bir tür zırh kuşanmış halde, önce nikâh dairesinde, ardından da Ayda'yla evlenmiş olduğu ve onun cenaze merasiminin gerçekleştiği kilisede, baba, kayınpeder ve dünür olarak, tüm görevlerini eksiksiz yerine getirmişti. Keza merasimi izleyen kokteyl sırasında da... Nathalie her ortama uymasını, herkesi rahatlatmasını bilen *first lady* tavırlarıyla ona destek olmuş, Tuma da şakalarıyla ortamı neşelendirmişti. Her iki tarafın, dünyanın dört bir yanına dağılmış akrabalarından tebrik mesajları gelmiş, cep telefonları susmak bilmemişti. Şampanya içildikten ve Efrem herkesi en yakın zamanda evine davet edeceğini söyledikten sonra, yeni evliler yoğun işleri dolayısıyla gerçek balayı seyahatlerini, çok ileri bir tarihe, muhteme-

len bebeğin doğumundan sonraya bırakacaklarını, şimdilik Londra'da bir hafta sonuyla yetineceklerini bildirmişlerdi yakınlarına. Ardından, henüz yeni kaynaşmış olan iki ailenin fertleri dağılmışlardı.

Gitmeden önce kızı yanına gelip tüm sevgisiyle sarılmıştı Efrem'e. Gözleri hâlâ doluydu. Efrem de heyecanını zorlukla bastırmış, işi şakaya vurmaya çalışmıştı: "Doğup büyüdüğüm ülkede bir söz vardır gelin kızlar için, 'Hem ağlarım hem giderim' diye. Tam da şimdiki haline uygun..."

Hafifçe gülümsemişti Sara: "Genetik miras işte! Evlenmiş olmaktan ve özellikle kilisede evlenmiş olmaktan çok mutluyum inan!" Ardından da sesini biraz alçaltarak, "Tıpkı annemle senin gibi. Ancak, sizler inançlı değildiniz. Hele annem hiçbir şeye inanmazdı, değil mi?" diye sormuştu.

Buna ne cevap verebilirdi ki?

"Bilmem. Belki sadece hayata inanırdı."

"Tabii tabii! Hayatını nasıl sürdürmüş ve nasıl sonlandırmış olduğu da bunun en güzel kanıtı!" demişti Sara.

Diyebilmişti sonunda.

Bu arada Efrem şubat ayı boyunca hiç olmadığı kadar çok çalışmış, çok okumuş, çok görüşme yapmış ve çok yazı yazmıştı. Mısır'a varır varmaz, yeni meydana gelmiş olan Port Said Stadyumu faciasında, El Ehli takımının sorumluluğu hakkında bir yazıyla başlamıştı. Hatta konuyu genişletmiş, takımın Hüsnü Mübarek yönetiminin devrilmesine yol açan ilk gösterilere katılmasıyla, futbol sınırlarının dışına taşan siyasi rolü ve genelde Mısır'ı karıştıran unsurlar üzerine uzun bir makale hazırlamıştı.

Bu arada Fransız Parlamentosu'nun Ermeni soykırımını inkâr edenlerin cezalandırılmasını isteyen yasa teklifi, Fransa-Türkiye ilişkilerini kopma noktasına getirmişti. Bu, Efrem'e hem zengin bir yazı malzemesi sağlıyor, hem de yeni-

den Türkiye'ye gitmesi için mükemmel bir fırsat oluşturuyordu.

Sadece yasa teklifini ve beraberinde getireceklerini değil, dünü, bugünü ve geleceğiyle iki ülke arasındaki ilişkileri yeniden ve çok daha derinden incelemeye koyulmuştu. Ermeni sorunu, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği, Arap Baharı sürecindeki iki ülkenin tutumları, Kürt sorunu, kültürel ve ekonomik ilişkiler...

Bu yoğun çalışma içinde Nathalie'nin davranışları ve duygularıyla ilgilenmeye pek vakti olmuyor, dahası bunlar, gitgide ilgi alanının dışına çıkıyordu. Yine de ister istemez bazı gözlemlerde bulunmaması mümkün değildi. Nathalie arkadaşıyla yakınlığını sürdürüyor, bazen akşamları onunla yemeğe çıkıyor, tiyatroya ya da konsere gidiyordu. Aralarında yerleşmiş olan suskunluğun, dile getirilmemiş sitemlerle yüklü olduğunu zaman zaman hissediyor olmalıydı ki, "Sen bilgisayarından ya da kitabından başını kaldırmıyorsun, tek başıma gideceğime, bari onunla gideyim. Zevklerimiz de benzeşiyor..." türünden açıklamalar yapıyordu, Efrem'in karşılıksız bıraktığı.

Arkadaşıyla birlikte olmadığında da uzun telefon görüşmeleri yapıyorlar ya da mesajlaşıyorlardı. En azından Efrem, Nathalie'nin gözlerini telefonunun ekranından ayırmadığını gördüğünde öyle olduğunu tahmin ediyordu.

Efrem ise yaşamakta olduğu ortamdan kendini iyice soyutlamıştı.

İncelediği konulardan biri olan Ermeni sorunu, zihninin derinliklerine gömmüş olduğu başka sorgulamalara yöneltiyordu onu.

Seyfo. Büyüklerin bahsederken seslerini alçalttığı, yüzlerini korku ve kaygı bulutunun kapladığı o lanetli kelime... *Seyfo.* Süryanilerin sürgünü.

Hayal meyal çok küçükken yaşlıların ocak başında anlat-

tığı hikâyeleri hatırlıyordu. Mesela, Midyat'ın doğusunda yer alan Ayn Wardo, yani Gülgöze ya da Ayınvert köyünde, elli iki gün süren, Süryanilerin Türklere ve Kürtlere karşı direnişi. O direnişte ölen aile yakınları. Uzlaşmayı sağlamak için öz evladını ve yeğenini Süryanilere rehin bırakmış olan Şeyh Fethullah...

"1915'in Mart ila Aralık ayları arasında, gökyüzünde kan rengi kocaman bir kırmızı çizgi uzandı boydan boya. Önce etrafına korku saldı, sonra aydınlatmış olduğu bütün tarlalara cesetler ekti" diye başlayan, o dönemde yaşamış bir papazın elyazması kitabını babasının elinde görüp kendisi mi okumuştu? Yoksa dost ve aile meclislerinde babası mı o kitaptan satırlar okumuştu? Ne zamandı? Hangi nedenle?

Hafızasında daha da gerilere gittiğinde, çok çok küçükken tanımış olduğu, her oğlunun evinde sırayla bir süre yaşayan babaannesi *Kaşto* Meryem geliyordu yeniden gözünün önüne; o zamanki çocuğa bin yaşındaymış gibi görünürdü. Hep siyahlar giyerdi. Cılız bir topuz halinde toplanmış beyaz saçları, Turabdin'in çorak toprakları gibi derin çizgilerle yarılmış yanakları vardı. Kısmi felç geçirmiş olduğundan, tekerlekli sandalyede oturur ve sürekli oğullarının ya da torunlarının birinin çorabını yamalardı. Kemerine asılı sedef taneli tespihiyle, Efrem'i Arapça "*Elfınbarık*" ya da Süryanice "*Elfobriğe*" diye homurdanarak kutsadığında bile, çocuk ondan ürkerdi. Babaanne son gününe kadar, öldürülen yakınlarının matemini tutmuştu. Bazen etrafındakilere, "Dehşet gecesi" diye adlandırdığı bir gecede, eli kolu bağlı, yarı çıplak halde, dikenli bir arazide bir halatla bilinmeze doğru sürüklenen babasından bahsederdi. Ölümünden sonra, babaanneden hep "Gerçek bir azize" diye söz edilmişti.

İstanbul'a göç ettiklerinde, Efrem'in aklı daha çok erdiğinde, babasıyla ya da Nisane Hala'yla *Seyfo* konusunu konuşmak istemiş, halası kendine has bir ustalıkla lafı değiştirmiş,

babası ise, “Biraz daha büyüdüğünde konuşuruz bunları. Henüz yaşın küçük. Şimdi derslerine çalışmaya ve herkesle iyi geçinmeye bak” diye kaçamak bir cevap vermişti. Ardından da hep söylediği o cümleyi bir kez daha tekrar etmişti: “Biliyorsun, bizler daima devleti savunuruz. Çünkü Kutsal Kitap, ‘Hiçbir hükümdara karşı çıkma’ der”

Sadece geçmişi değil, yakın zamana ait kendi davranışlarını da çözmeye çalışıyordu bu arada. Örneğin, şimdiye kadar doğduğu yöreden neden bunca yıl uzak kaldığını, kaç kere sınırına kadar gelip de neden o sınırı geçmediğini sorgulayıp anlamaya çalışıyordu. Belki de bir kaygıydı. Bir acıdan kaçma isteği...

Şimdi artık yüzleşmenin zamanıydı belki de...

Hem Süryanilerin kaderi hem de kendi kaderiyle, daha doğrusu kaderinin kendisini taşıdığı noktayla...

Ancak bütün bu iş ve duygu yoğunluğu içinde, Zuhal’i yeniden görmek için de sabırsızlanıyordu.

Aslında ona rastladığından bu yana hem sürekli onu düşünmüştü hem de tam olarak değil. Garip bir histi, kendine açıklamakta zorluk çektiği... Sanki kulağında yankılanan bir şarkıydı Zuhal... Nâzım’ın dediği gibi, “Dünyanın en güzel sesinden, en güzel şarkıyı dinlemek gibi bir şey”di. İçini aydınlatan bir ışıktı. Uzakta, yaşamının dışında da olsa, bir yerlerde var olduğunu, soluk aldığını bilmek, Efrem’e huzur vermeye yetiyordu.

Elbette zaman zaman bu güzel kadın hakkında daha “somut” şeyler düşündüğü de oluyordu, ama pek sık değil...

Bir akşamüstü bir paket gelmişti adına. Gönderenin adını okuyunca, bir hazineyi başkalarından kaçırırcasına, paketi çalışma odasına götürmüş, orada açmıştı. İnce kâğıtların içinden *art nouveau* tarzı, mozaik bir duvar saati çıkmıştı.

Yumuşak pastel tonlarda gölgeleri ve yumuşak çizgisel deseniyle, zarif ve sade... *Bunu yapan ve yollayan gibi* diye geçirmişti Efrem aklından. Gözü, sağ alt köşede minicik Z.T. harflerine takılmış ve daha da çok sevinmişti. Sanki bunu bir başkası yapıp yollayabilirmiş gibi! Sanki Zuhal'in yapıp yollamış olmasının tescillenmesi gerekiyormuşçasına...

Paketten bir zarf çıkmıştı, zarfın içinden de kısacık bir not:

> Derler ki zaman her şeyi değiştirir, oysa zaman sadece geçer, her şeyi değiştirecek olan sadece bizlerizdir.
>
> Andy Warhol

Altına da, "Yakında görüşmek üzere, sevgiyle, Zuhal Tekin" yazmıştı.

İçini bir an kendisini bile şaşırtan bir heyecan kaplamıştı.

Ne demekti şimdi bu? Neyi ima etmek istemişti? Kim neyi değiştirmeliydi?

Herhalde kendi yaşamında değiştirmek istediklerini kastetmişti. Herkese, belki de en başta kendine biraz çılgınca görünen projeyi onaylayacak bir özdeyiş bulmuş, zaman kavramından söz ettiği için de hediyesine uygun görmüş, yazıvermişti işte. Ayrıca Andy Warhol hayranıydı, zira atölyesinin girişinde Warhol'un Mao serigrafisinin mozaik röprodüksiyonu gözüne iliştiğinde bunu kendisi söylemişti. Yine de yakında görüşmek istiyordu. Yakında!

Uzun zamandan bu yana ilk kez alışverişe çıkmış ve kendine giyim eşyası almıştı. Bir kravat, iki pantolon, dört gömlek, evet tam dört tane! Sonra Zuhal'e bir hediye arayışına girmiş, sonunda kendisi gibi beyaz çikolata sevebileceğini düşünmüş ve Paris'in en şık çikolata dükkânlarından birine uğramıştı. Satıcı kız, Efrem'in çikolata seçimindeki özeninden etkilenip muzip bir gülümsemeyle, "Kutu kalp şeklinde olsun

mu?" diye sormuş, Efrem de yıllardan bu yana ilk kez, neredeyse kızarmıştı.

Yok, artık daha neler!

Eve döndüğünde aklına kasım ayında Mardin çarşısından aldığı Şahmeran bileziği gelmişti. Etrafındaki kadınlardan hiçbirine hediye edememişti nedense. Bir ara şifalı ot ve bitkileri kullanmadaki ustalığı için Meryem'i düşünmüş, sonra vazgeçmişti. Gözünün önüne Zuhal'in uzun parmaklı zarif eli gelince, "Tamam, işte, sahibini bekliyormuş!" diye düşünmüştü. Çikolata kutusuna bileziği de ekleyecekti.

Eve döndüğünde Zuhal'e bir e-posta yollamıştı, hem teşekkür etmek, hem de buluşacakları gün ve saati bildirmek için... Zuhal'den hemen cevap gelmişti. 3 Mart akşamını öneriyordu.

Efrem'in doğum günü.

Bir yandan bunun işaret gibi bir şey olduğunu aklından geçirmiş, öte yandan bu düşüncesine gülmüş ve sonuçta tabii kabul etmişti.

Tüm bunları yaparken hem heyecanlanıyor, hem de sanki belli belirsiz bir şeylerden korkuyordu... Sanki omzuna aniden bir el konup onu geriye çekecek ve kulağına bir ses, "Hey! Bana baksana sen, evet... Sen... Mutlu olmaya hakkın yok artık. Sıranı savdın" diyecekmiş gibi ürküyordu.

Ve şimdi nihayet bir ay sonra yeniden birlikteydiler.

Kimliklerimiz usul usul yeniden ve yeniden, defalarca oluşuyor

Kadeh tokuşturduklarında, kendini uzun süredir bu denli huzurlu hissetmemişti Efrem. Zuhal geldiğinde başını örten siyah yün beresini ve ellerini soğuktan az çok koruyan aynı siyah yünden yarım eldivenleri çıkarmış, örtünün üzerine bırakmıştı. Konuşurken hareket ettirdiği ellerine bakınca, Efrem onun tırnaklarını kemirdiğini fark etti. Başka bir kadında tahammül edemeyeceği bu kusur, Zuhal'e karşı sanki şefkatini artırdı. Geldiğinde yan sandalyenin üzerine bırakmış olduğu paketi alıp masanın üstüne koydu ve eliyle ona doğru itti.

"Size Paris'ten çikolata getirmiştim, bir de... geçen sefer Mardin'de almış olduğum... Öyle, sebepsiz... Sonradan size yakışır, diye düşündüm de..."

Hay Allah! Hiç âdeti değilken kem küm eder olmuştu şimdi. En iyisi susup paketleri açmasını beklemekti.

Karşısındakinin yanaklarının pembeleştiğini, çikolataları ve bileziği aynı çocuksu sevinçle karşılayıp bileziği hemen bileğine taktığını görmek ve dantel gibi işlenmiş gümüşün teninde parıldayışına hayran kalmak...

Seçimini iyi yapmış meğer.

"Cami avlusundan sonra sizinle burada birlikte olmak ne kadar hoş" dedi Zuhal.

Doğru ya, son olarak cenazede karşılaşmışlardı.

"Üzgünüm. Her ne kadar anneanneniz çok yaşlı ve çok hasta idiyse de..."

"İyi ki bunca yıl yaşadı ve hayatıma dokundu düşüncesi, beni az da olsa teselli ediyor" dedi Zuhal. "Ancak, dinsel bir ayinle gömülmesini değil de, yakılmasını isterdim. Küllerinin ise birazının doğduğu topraklara, birazının çok sevdiği Boğaz'a savrulmasını, bir avucunun da bir kutuda, evimde, hep yanımda bulunmasını... Ama burada olmuyor, olmadı yine..."

"Yine?"

"Her neyse! Artık sizden bahsedelim, Türkiye'ye geliş gidişleriniz bayağı sıklaşmış." Konuyu değiştirmek istediği belliydi. Efrem üstelemedi.

"Sıklaştı, evet. Pek çok nedeni var... Mesela, Ermeni soykırımının inkârıyla ilgili yasa tasarısı Anayasa Mahkemesi tarafından reddedildiyse de burada hâlâ yankıları sürüyor. Ben de öncelikle Türk kamuoyunu tekrardan ciddi bir şekilde yoklamak için geldim. Bu kez özellikle halkı... Ankara'da bir markette, bazı *Made in France* gıda mamulleri herkesin gözü önünde çöp tenekesine atılmış mesela!"

"Benim görüşümü de alsaydınız" dedi Zuhal, hafif bir gülümsemeyle.

"Buna gerek yok. Ne diyeceğinizi sizinle konuşmadan da tahmin edebiliyorum. 24 Nisan'da tertiplenecek olan anma törenlerine katılacağınızı da..."

"Doğru bildiniz! Peki, sizin bu konudaki kişisel fikriniz ne?"

"Benim fikrim mi? Bakın, yaşım ilerledikçe, hiçbir şeyi ne tam olarak siyah ne de tam olarak beyaz görüyor, gri diye bir rengin de olduğunu aklıma getiriyorum. Bu formül benim değil, hemen belirteyim, artık hayatta olmayan ve zamanında çok saygı duyduğum bir devlet adamının."

"Benim asıl merak ettiğim, bu türden herhangi bir inkârın cezalandırılmasına karşı olup olmayışınız."

"Bir yandan insan hakları ve özgürlükleri adına herkesin inandığını ya da inanmadığını serbestçe söyleyebilmesinden

yanayım, öte yandan da... insanoğlunun özünde iyi olmadığını ve ona bazı frenlerin konması gerektiğini düşünüyorum. Ancak ne olursa olsun, tarih yazmak bir devletin işi değil."

"Tarihçilerin işi mi diyeceksiniz yoksa?"

"Hem tarihçilerin hem de her iki taraftaki iyi niyetli, diyaloğa açık, anlaşma zemini bulmaya hazır insanların. Bu yasa onların işini zorlaştırıyor."

"Bir sorum daha var. Aynı tarihlerde Ermenilerle birlikte Süryanilerin de göçe zorlandığı ve bu nedenle büyük kayıplar verdikleri yeni yeni konuşuluyor. Siz bunu çok daha önce duymuş olmalısınız... Yurtdışına çıktıktan sonra örgütlenip Süryanilerin, eğer olduysa, çektiği acıları dünyaya duyurmak gibi bir kaygınız olmadı mı hiç? Ya da şöyle sorayım: Neden olmadı?"

"Bilmem, hiçbir şey o kadar basit değil. Buradan ayrıldığımda bu ülkenin kurumlarında okumuştum. Dilini konuşuyordum. Koyu mu koyu Fenerbahçeliydim. Hâlâ öyleyim. Bazı şairlerinin dizeleri dilimden düşmüyordu. Ordusunda askerlik yapmıştım. Benim ülkemdi kısacası. Hem ona aittim, hem de istediğim kadar ait değildim. Biz ve onlar demek istemiyor, zaman zaman demek ya da düşünmek zorunda kalıyor ya da bırakılıyordum. Süryani kimliğinin en önemli unsuru, beslendiği neredeyse tek kaynak olan dinimizi de ciddi bir şekilde sorgulamaya başlamış, ondan giderek uzaklaşır olmuştum. Sonra Fransa'ya göç ettiğimde, daha geçenlerde kızıma da izah etmiş olduğum gibi, kendimi tamamıyla mesleğime adamayı seçtim. Mesleğimin gereği olan daha güncel konulara odaklandım. Bir nevi köklerini, kimliğini inkâr etme değil de, örtme, kenara koyma mı diyelim..."

Soluklandı bir an Efrem, karşısındakinin kendisini pür dikkat dinlediğini görünce devam etti:

"Zira şuna inanıyorum: Kimliklerimiz usul usul yeniden ve yeniden defalarca oluşuyor. Tıpkı çok raflı kütüphaneler-

de kitapların yerlerinin değiştirilip yeniden düzenlenmesi gibi bir şey... Bu arada kızımın evlenmiş olduğunu söylememişim henüz size. Evlendiği kişi Türkiye kökenli bir Süryani, Ortadoğu tatları sunan bir lokanta işletiyor. Az önce söylediklerimle ne ilgisi var diye soracaksanız...”

“Sormam. İlgiyi görmeyecek kadar aptal değilim. Ama size başka bir sorum olacak. Her şeyi hep gri görmekten vazgeçip bazen siyah ya da beyaz gördüğünüz olmuyor mu?”

Ses tonu biraz sabırsız gibiydi Zuhal’in. Hep böyle aklına geleni soracak, söyleyecek miydi? Ne var ki insanın yüzüne gerçekleri patlatınca bile saldırganlıktan öylesine uzak, öylesine içtendi ki, ona kırılmak, kızmak mümkün değildi.

“Çok nadiren. Hem Balık burcundanım, hem de dediğim gibi yaşım sizinkinden çok ileri” dedi Efrem biraz çekimser bir gülümsemeyle. Burçların etkisine inanmak pek bilimsel sayılmazdı da... Bu konuda Meryem’in inançlarını miras almıştı nedense. Yıllar önce, ablasının *Ses* veya *Hayat* dergisinden burçların özelliklerini okuyan sesini duyar gibi oldu: “Biraz çılgın, biraz üzgün ve olağanüstü hayallerle doludur Yengeç kadını, yani ben! Lezzetli yemekler pişirir ve çocuklarına çok önem verir. Balık burcu erkeği, yani sen, on iki burcun en hassas erkeğidir. Çok zeki ve duyguludur. Hayalperest ve yaratıcıdır. Ama zaman zaman da kararsızdır.”

Ancak Zuhal bunun üzerinde durmamıştı.

“İkidir yaşınızdan bahsediyorsunuz. Neden?”

“Bugün doğum günüm olduğundan herhalde.”

Ve senden çok daha yaşlı olmak, zaman zaman gücüme gittiği için, diye düşündüyse de söylemedi. Zaten bunu da anlayacak duyarlılıktaydı Zuhal.

Yetiştiği kültürde doğum günlerinden ziyade isim günleri kutlanırdı. Fransa’da yaşadığı ilk yıllarda, Ayda her yaş gününde kutlama yapmaya, ona bir hediye almaya özen gösterir, aynı davranışı Efrem’den de beklerdi. Daha sonraları, yaş-

lanmanın pek de keyifli ve kutlanası bir şey olmadığını hissetmeye başlayan Efrem, kendi doğum günlerini es geçme kararını almıştı. Ancak bu doğum günü farklıydı. Bunda, hızla geçen yılları değil de, kendisine, Zuhal'le buluşmak gibi güzel bir hediyenin sunulmuş olduğunu görmeye meyilliydi. Üçüncü kez, karşı karşıya oturup bir yemeği paylaşıyorlardı. Bu sonuncusu artık bir iş yemeği değildi. Ne olduğu üzerine kafa yormayı bırakarak, kadehini Zuhal'inkiyle tokuşturdu. Önce Zuhal'in projesine içtiler, ardından da mutluluğa ve en nihayet sağlığa... Birkaç yıldır Nathalie'yle, dostlarla, Meryem ve eniştesiyle, hatta çocuklarıyla bile, genelde önce sağlığa, sonra da başarıya içtiklerini, mutluluğu çoğu kez unuttuklarını düşündü.

Kendi çocuklarını düşünürken Zuhal'inki de aklına geldi birden. Şarabından bir yudum daha alıp gelen mezelerin hepsinden az miktarda, önce Zuhal'in tabağına, sonra kendininkine özenle koyarken, "Oğlunuz nasıl oldu? Hâlâ yaramazlık yapıyor mu?" diye sordu gülümseyerek.

"Hatırladınız demek..."

"Elbette hatırladım. Daha önce de söylemiştim, benim de çocuklarım var ve her ikisiyle, özellikle erkek olanıyla zamanında çok sıkıntı çekmiştim. Herhangi bir düzelme oldu mu oğlunuzda, her ne idiyse sorunu?"

Zuhal çaresiz bir ifadeyle omuz silkti, besbelli bu kez konuşmaya, derdini anlatmaya daha istekliydi.

"Sormayın. Sizi görmeyeli okula bir daha çağrıldım. Sargın, kötüleri öldüren polis bir babası ve beş abisi olduğu yalanlarına tam hız devam ediyormuş..."

Efrem açıkça güldü.

"Daha önce bu kadar ayrıntı vermemiştiniz. Bu muymuş yani oğlunuzun 'büyük suç'u? Hayalleriyle gerçekleri birazcık karıştırmak mı?"

Zuhal de gülmekten kendini alamadı.

"Sadece bu değil. Derslerine de az çalışıyor, bunun ben de

farkındayım. Üstelik çok sevdiği ninesinin ölümünden sonra, bana birkaç kez ölen insanların nereye gittiklerini falan sormaya başladı."

"Nasıl bir cevap verdiniz?"

"Doğruyu söyledim. Bilmediğimi... Fazla üstelemedi, ama bu kez de sürekli kaç yaşında olduğumu sorar oldu. Kaygısı tavan yapıyor anlayacağınız. Sonunda öğretmenin tavsiyesine uyarak bir psikologla görüştürdüm. Görüşme aşağı yukarı beklediğim gibi geçti: Güler yüzlü, tatlı sesli bir kadın, Sargın'ı rengârenk oyuncaklarla dolu bir odada, kırmızı plastikten alçak bir tabureye, yine kırmızı plastikten alçak bir masanın önüne oturttu. Sesini iyice tatlılaştırarak birkaç soru sordu, sonra resimler çizdirdi, oyun hamurlarıyla birtakım küçük nesneler yaptırdı, beni kâh içeri alarak, kâh çıkararak biraz daha soru sordu, çokça dinledi. Sonra tabii baş başa görüşünce yine beklediğim şeyleri söyledi. Babasının yokluğu onu etkilemişmiş, yalnızlık ve güvensizlik çekiyormuş, ninesinin ölümü de durumunu daha kötü yapmış, bundan dolayı bu uydurmacalara sığınıyormuş, bu davranış bozukluğunu önlemenin tek çaresi de benim ona daha çok ve daha kaliteli zaman ayırmammış..."

"Sargın belki de bab..."

Zuhal onun sözünü kesti. Sesi birden çatallaşıvermişti.

"Özetle sorun hallolmadı, çünkü Sargın'ı huzursuz eden durumun kökünden değiştirilmesine imkân yok. Hepsi bu. Zaten bu yöntemle hallolacağına hiçbir zaman inanmadım ki... Hasta ya da hasta yakını olun fark etmez, bunların, yani psikologların tek amacı, sizi suçlu, yanlış, eksik hissettirmektir. Bunu başarınca da kendi doğrularına uygun şekilde, 'düzeltme'yi teklif ederler..."

"Psikologlara, psikolojiye, terapilere pek fazla güveniniz yok anlaşılan."

"Doğru bildiniz! Pek değil, hiç güvenim yok. Terapi seans-

larının sorunları hallettiğini değil, sorunları sonsuza kadar çoğalttığını düşünmüşümdür hep. Tıpkı karşılıklı dizilmiş aynaların görüntüyü çoğaltması gibi."

"Denediniz mi hiç?"

"Evet. Hayatımın bir döneminde... Kocamı kaybettikten sonra... Öyle bir dönemdi ki satın aldığım içki şişelerinin sayısı belli olmasın diye, değişik marketlerden alışveriş etmeye başlamıştım. Buna bir an önce dur demek lazımdı. Bir adres aldım. Çok tanınmış biriydi, gazetelere, dergilere de yazan, hani hayatınızı sihirli bir değnekle basitleştirip güzelleştireceğini zannettiğiniz biri. Ama üç ya da dört seanstan sonra tüydüm. Kendimi karşıdan seyrederken biraz gülünç, bazen de iyiden iyiye salak hissediyordum, psikoloğumu da bu durumdan faydalanan bir fırsatçı gibi görüyordum."

"Kocanızı kaybettikten... Bana bunu söylememiştiniz. Ben, boşanmış olduğunuzu sanıyordum. Hatta az önce, 'Sargın belki babasıyla daha sık görüşmeli' diyecektim."

"Onu üç yıl önce kaybettim" dedi Zuhal ve Efrem onun anında içine kapandığını fark etti. Konuyu bir an önce değiştirmesi gerektiğini de...

"Şey, psikologlarla ilgili söyledikleriniz... Bir yerde sizin sorununuzdan kaynaklanmış olmalı, biliyorsunuz değil mi?"

"İşte bakın, ne demiştim! Her şeyin her zaman sorumlusu sizsiniz. Sadece siz. Hayır, işte, kabul etmiyorum, neden sadece benim sorunum olsun ki? O adamın, zira adamdı, fırsatçının önde gideni olmadığını nereden bilebilirsiniz?"

"Çok basite indirgiyorsunuz."

"Sanmıyorum. Hem zaten Freud'un kuramlarını yerle bir eden, onun başarısız bir şarlatan olduğunu anlatan bir sürü kitap yayımlanıyor..."

Efrem bir an durdu, sonra, kendini bile şaşırtan bir açık yüreklilikle konuştu:

"O kitaplardan birini okudum. Freud şarlatan mıydı, de-

ğil miydi karar veremedim. Ancak şunu söyleyebilirim, ben de eşimden ayrıldıktan sonra bir psikoloğa başvurmuştum. Müthiş sancılı bir boşanma olmuştu, yıkılmıştım, parçalarımı bir bir toplamama yardımcı oldu...”

“A, ben de karınız öldü sanmıştım, boşandığınızı bilmiyordum” dedi Zuhal. Ardından elini ağzına götürüp, “Affedersiniz, densizlik ettim galiba! Özelinize fazlasıyla girmiş oldum” dediğinde, Efrem kendi yüzünün kim bilir nasıl allak bulak göründüğünü düşündü.

Aralarına yerleşmek üzere olan gerginliği dağıtmak için, aceleyle bir açıklama getirdi:

“Hayır, densizlik etmediniz. Doğru da hatırlıyorsunuz, ancak öldüğünde zaten ayrıydık. Ayrıca konuyu açan da benim, siz değil. Benim de anlatma sıram gelecek demiştim ya... Ama bugün artık bundan söz etmeyelim. Mamafih size oğlum Tuma’yla çektiğim sıkıntıları kısaca anlatabilirim ve sonra her şeyin aşağı yukarı nasıl yola girdiğini...

“Dinliyorum!”

Bir ay içinde daha mı güzelleşmişti, yoksa Efrem’e mi öyle geliyordu? Artık bunu kendisinden gizlemesine ne gerek vardı? İstanbul’a gelişinin en önemli nedeni, gazetesinin yayın yönetmenine bildirdiği gibi, Türk-Fransız ilişkileri falan değildi. Ne de... Tam adını koyamadığı o şey... Türkiye üzerinde çalışırken yaptığını sandığı o hesaplaşma... O yüzleşme... Kendi geçmişiyle halkının geçmişini sorgulama... Hayır, en önemli neden, galiba Zuhal’di! Evet, onunla bir daha karşılaşmak, sözleştikleri gibi İsmet Baba lokantasında karşılıklı yemek yemek.

Tuma’yla yaşadıklarını aktarması, onu oğlu konusunda mutlaka rahatlatacaktı.

“Zeki bir çocuktu Tuma, şimdi de zeki bir genç. Hatta fazlasıyla zeki... Her şeyi çok çabuk öğrenen, kavrayan ve hiçbir konuda fazla gayret sarf etmek zorunda kalmayan... Üstelik

daha küçücükken, sinema yönetmeni bir arkadaşım, Tuma'yı çok yetenekli bulup ona birçok filminde rol vermişti. Çok küçük yaşta, gereksiz yere dikkatleri üzerine toplamaya başlamıştı. Annesi ve ben bunun mahzuru olabileceğini düşünememiştik. Biraz bundan dolayı, biraz da annesiyle boşanmamızdan kötü etkilendiği için, belki de ne bileyim bunların yanı sıra bizim gibi göçmen bir ailenin sancıları ve çelişkileriyle yaşamak zorunda kaldığından, on yedi-on sekiz yaşlarında uyuşturucu kullanmaya başladı. Önce 'hafif' denilen türlerle başladı, sigara gibi. Sonra bilumum amfetamin hapları, ecstasy, kokain... O dönemde çok seyahat ediyordum. Yani her zamankinden çok! Geç farkına vardım. Ya da şöyle ifade edeyim: Farkına vardığımda, zaten durumunun gizlenebilecek hali kalmamıştı."

Efrem konuşurken o yıllarda yaşadığı kâbusu yeniden yaşamaya başladığını hissetti. Durup boğazını temizledi.

"Ayrıntıları geçelim. Özetle, çok zor günlerdi. Onu bu bataktan çekip çıkarmak için sanırım hayatımın en büyük mücadelesini verdim. Pek çok psikiyatr ve psikologla görüştüm, hem onu, hem de kendimi anlamaya çalıştım. Bu süreç içinde baba olarak eksiklerimi keşfettiysem de bunu asla psikoloğumun bir suçlaması gibi görmedim..."

Gülümsedi Zuhal.

"Bana ders veriyorsunuz galiba. Sabır ve alçakgönüllülük dersi... Peki, şimdi nasıl oğlunuz?"

"Şimdi iyi. Bildiğim kadarıyla yıllardan beri hiçbir maddeye elini sürmedi. Çok zeki olduğunu söylemiştim. Felsefe doktorası yapmıştı. Ancak nedense, bunun kendisini hiçbir yere götürmeyeceğine kanaat getirerek, reklam metni yazarlığına başladı bir ajansta. Oldukça başarılı. Birlikte yaşadığı bir kız arkadaşı var. Ne kadar az düşünürse o kadar huzurlu oluyormuş. Öyle diyor."

"Reklam yazarlığı düşünmeden mi yapılıyormuş? Hiç inan-

mam. Ayrıca şunu da söyleyeyim, ben psikolog olmaktan çok uzağım, ama oğlunuzun sorunlarının bir nedeni de siz olmalısınız. Sizin ününüzün altında biraz ezilmesi... Ne dersiniz?"

"Nereden çıktı şimdi bu? Herhangi birini ezecek kadar ünlü değilim ben" diye itiraz etti Efrem. İtirazında samimiydi, ama için için Zuhal'in kendisine böyle bir paye vermesinden de hoşnuttu.

"Neyse ki Sargın'ın ne ünlü bir babası ya da annesi var, ne de sanırım oğlunuz kadar zeki" diye devam etti Zuhal, Efrem'in söylediğini duymamış gibi. "Tek dileğim, zamanla gerçekleri kabullenmeyi, onlarla yüzleşmeyi, onlarla yaşamayı öğrenmesi... Ve tabii, mümkün olduğunca kendine ve topluma faydalı, namuslu, dürüst bir insan olması."

"Sizin gibi yani..."

"Sandığınız melek değilim ben. Hiç değilim" dedi Zuhal gülerek.

"Doğrudur. Daha önce farkına varmıştım. Ama yine de harika birisiniz..."

Sustular. Dalgalar lokantanın iskelesine çarpmaya, camları titreştirmeye devam ediyordu. Önlerinde duran tabaklar hâlâ mezelerle doluydu, şaraptan sadece bir iki yudum almışlardı...

"Gidelim" dedi birden Zuhal. "Aç değilim ve üşüdüm."

"Nereye?"

"Evime. Karşıki sokakta mozaik kursları verdiğim binanın en üst katı. Sargın henüz yatmamıştır, tanışmış olursunuz. Ayrıca Cevdet hasta, beni bekliyor."

"Cevdet?

"Köpeğim. Çok yaşlı ve bir süredir ayakları tutmuyor. Çişini yapmaya benim götürmem lazım."

Efrem hesabı isteyip ödedikten sonra kalktılar. Efrem Zuhal'e mantosunu tuttu, kendininkini giydi. Dışarı çıktıklarında, kendini ve onu esen soğuk rüzgârdan korumak ister-

cesine, kolunu omuzlarına doladı. Zuhal başını hafifçe eğerek ona adeta sokuldu.

Beyaz ahşap binanın, ilk geldiğinde de Efrem'in dikkatini çekmiş olan yeşil dövme demirden kapısına kadar sessizce yürüdüler.

Demek o güzel konutta hem çalışıyor hem de yaşıyordu.

Aynalı, kırmızı kanepeli, yüksek tavanlı girişten geçip, bu kez bir değil, üç kat merdiven çıktılar. Zuhal'le kapıdan içeri adım attıklarında, Efrem bir an durup küçük hole ve açıldığı yemek odasıyla salona baktı. Aydınlatılmış alanda çocuk oyuncaklarından, kitaplardan, yeşil bitkilerle rengârenk çiçeklerden, kocaman yastıklardan ve envai çeşit mozaik çalışmalarından oluşan bir karışıklık vardı. Ama tuhaf bir his uyandıran bir karışıklık... Hoşluk, dinginlik, neşe... Hatta evet, düzen hissi... Hayır, tam olarak düzen değil, daha çok uyum.

Köydeki evi de öyle yapacak, diye geçirdi aklından Efrem bir tür mutlulukla.

Girişte hemen önlerinde bir battaniyenin üstünde uzanmış Labrador cinsi kocaman bir köpek geldiklerini görünce inlemeye başlamıştı; ardından onları karşılamak, belki de yıldırmak için doğrulmaya çalıştı, sonra vazgeçip tekrar mızıldanarak yatmakta olduğu yere yığılıverdi. Bu arada pijamalı küçük bir yaratık, evin daha kuytu derinliklerden ok gibi fırlayıp Zuhal'in açtığı kollarına atıldı.

"Melek Abla'yla kâğıt oynuyorduk. Bana pişti öğretti. Yendim. Bütün parasını da aldım. Bu kim?"

Ufaklığın arkasından gençten, güler yüzlü, irice bir kadın seğirtti; üstünde mantosu, başında örtüsü, elinde çantasıyla, gitmeye hazır bir hali vardı.

"Bütün paramı değil annesi, iki liramı aldı sadece!"

"Tamam da, şimdi iade edecek, çünkü şakasına oynamıştınız, değil mi Sargın?"

"Hayır, şaka değil doğru. Bu kim?"

"Ben annenin iş yapmakta olduğu biriyim. Şimdi de onunla iyi arkadaş olduk ve birlikte bir akşam yemeği yedik. Bence şakasına oynayıp aldığın parayı hemen geri vermen daha doğru olur. Çocuklar öyle yapmalı."

Çocuklara sürekli yalan söyleyen ve onları pek adam yerine koymayan bir kuşağın ürünü olup, bunu pekiştiren bir kültürde yetiştiği için olmalı, Efrem onları daima ciddiye almayı ilke edinmişti. Aslında çocuk eğitimi hakkında hemen hemen tek ilkesiydi. Onları ciddiye almak!

Bu tutumunu yansıtan sözlerinden dolayı mı, yoksa kararlı, hatta biraz sert ses tonundan veya yabancı oluşundan mı, belki de bu üç nedenin bir araya gelmesiyle, Sargın Efrem'in söylediklerini hiç tartışmadı. Küçük elinde bir ganimet gibi sımsıkı tuttuğu iki lirayı merasimle genç kadına uzattı.

"İşte paran. Zaten ben onu şakacıktan almıştım" dedi, kararın kendisi tarafından verildiğini vurgulamak istercesine.

Melek izin isteyip giderken, sahneyi baştan sona izleyen köpek yeniden doğrulmaya çalışıp uzun ve acıklı bir şekilde inledi. Henüz mantosunu çıkarmamış olan Zuhal çömeldi, köpeğin kocaman başını dizlerine koyup ona tatlı sözler mırıldanmaya başladı. Ondan sonra da Efrem'in şaşkın bakışları altında kollarını açıp onu alttan tutarak yerden kaldırdı. Bunu yaparken sarf ettiği gayretle dudaklarını kanatırcasına ısırıyordu.

"Onu aşağıya götüreceğim" diye açıkladı, Efrem'den yana bakarak. Zira oğlu bu sahneye alışkın olmalıydı. "Siz beni burada bekleyin. Sargın, amcayı salona götür, istiyorsa pencere kenarında otursun, manzarayı seyretsin..."

"Şart değil, başka yerde de oturabilirim" dedi Efrem gülerek.

"İsmet Baba'dayken büyülenmiş gibi bakıyordunuz denize... Bakmaya devam etmek sizi mutlu eder diye düşündüm. En azından damlar arasından beliren bir parçasını..."

Zuhal bir yandan konuşurken bir yandan da kollarında kö-

pekle doğrulmuş, kapıya doğru gidiyordu.

Efrem öylesine şaşırmıştı ki, arkadaşları arasında efsaneleşmiş nezaketine rağmen, yardım teklifinde bulunmayı unuttu. Oysa kim bilir kaç kiloydu bu köpek azmanı? En az otuz, belki de kırk...

"Hadi gel salona!"

Zuhal kollarında inlemeye devam eden yüküyle kapıdan çıkarken, Sargın kolundan çekip Efrem'i salona götürüyordu. Bol yastıklı, iki büyük rahat kanepe, alçak bir sehpaya dönüştürülen işlemeli, kocaman bir bakır tepsi ve şu anda sönmüş olan modern bir şöminenin önünde iki büyük yer yastığı... Burası da evin hemen her tarafı gibi aydınlatılmıştı. Bir tavan lambasıyla iki güçlü yer lambası salonu ışığa boğuyordu. İçinden asla söküp atamadığı ve Nathalie'yle kavgalara neden olan, maddi zorluklar içinde büyümüşlüğün yol açtığı o reflekse hâkim olamadı:

"Elektrik bu kadar da israf edilir mi canım! Hem manzara da görünmez oluyor."

"Annem yokken, ben ve Cevdet ve Melek Abla korkmayalım diye, hiçbir odayı karanlık yapmıyoruz" diye açıkladı Sargın.

"Sen uyuduğunda da mı?"

"Tabii ki evet! Işık olmazsa rüyalarımı göremem."

"Anlıyorum. O zaman iş değişir tabii."

Annesi bu arada kollarında Cevdet'le geri dönmüştü. Soluk soluğa...

"Tanışmaya vaktiniz olmuştur. Sargın bu amcadan biraz daha izin isteyelim, o burada beklerken seni yatırıp bir masal anlatayım."

"... Ama ışığı söndürmeyeceksin değil mi? Amca elektrik israf oluyor dedi, israf ne demek anne? Nasıl oluyor?" diye sordu Sargın. Yeni öğrenmiş olduğu bu kelimeyi doğru söylemek için büyük bir gayret sarf ettiği belliydi.

Zuhal güldü.

"Masaldan sonra hâlâ uyanıksan sana bunu da anlatırım. Hadi bakalım, şimdi iyi geceler dile."

"İyi geceler" dedi Sargın, misafire bir bakış dahi atmadan. Besbelli aklı anlatılacak olan masaldaydı.

Anne oğul, çocuğun yatak odasına yöneldiler. Salonda yalnız kalan Efrem, manzaraya bakacağına etrafına baktı. Dört duvarın ikisinde birer büyük mozaik panosu vardı. Yaklaşıp hep yaptığı gibi boynuna asılı duran gözlüğü taktı ve dikkatle inceledi: Birinin başlığı "Mürekkep"ti. Parçalar, buruşuk parşömeni anımsatan bir zemin üzerinde, görünürde yapışkan kullanmaksızın sabitlenmişti. Bu yöntem, eserin her an değişiyormuş, hatta her an silinebilirmiş gibi görünmesine yol açıyordu.

Karşı duvardaki "Okyanus" başlıklı pano ise Efrem'i daha da çok etkiledi. Mozaik, sanki yeşil ve mavinin bütün tonlarını kendinde toplamış, el yapımı dalgalı bir zemin üzerinde aynı anda ışık ve gölge, matlık ve parlaklık, pürüzsüzlük ve düzensizlik sunan parçalarla yapılmıştı.

Okyanus âlemi... Canlı organizmalarla dolu karanlık bir alan, ama güneş ışınlarını da yansıtabilen... Sanki eserin sahibi bu âlemin sırlarını araştırmaya kalkışmıştı.

Sanat konusunda birikim sahibi olmadığının bilincindeydi Efrem, bu nedenle o konuda ahkâm kesmekten genelde çekinirdi; ancak sanata, kaliteli sanata karşı içgüdüsel bir şekilde duyarlı olmakla da övünürdü. O anda incelemekte olduğu eserlerin sıradanlıktan çok uzak olduğuna karar verdi. Kuşkusuz bu kız, Zuhal, basit bir mozaik hocası olmanın ötesindeydi. Gerçek bir sanatçıydı. Bu düşünce Efrem'i öyle mutlu etti ki, "Basit bir hoca olmanın ötesinde, gerçek bir sanatçı!" diye mırıldandı.

Birden burun deliklerine hoş bir koku doldu. Çoktandır unutmuş olduğu bir koku. Kaybettiğini sandığı. Artık pek de umurunda olmayan. Ama şimdi onda mutlu ürpertiler yaratan bir koku. Fırında pişen bir pastanın kokusuydu bu.

"Gördüğünüz gibi, Sargın'ın isteklerine, psikoloğun önerilerine kulak verdim. En azından kısmen... Söylene söylene sabahın köründe kalkıp pasta hazırlamıştım, şimdi de fırına sürdüm. Çabuk pişer. Bu arada kahve, çay, kanyak... Size ne ikram edebilirim? Yoksa pastanın pişmesini mi beklesek?" dedi arkasında sessizce beliren Zuhal.

"Pastayı bekleyelim."

"Tamam. Ne o, beğenmiş görünüyorsunuz eserlerimi!"

"Her ikisini de çok beğendim. Sadece eserlerinizi değil, eserlerinizin yansıttığı sanat anlayışını... Tabii kavrayabildiğim kadarıyla."

Biraz utangaççа güldü Zuhal.

" 'Sanat anlayışım' demek bana pek tumturaklı geliyor... Peki tamam, öyle diyelim. Bunu bir damıtma süreci gibi düşünürüm hep. Çağdaş mozaiklerimi en saf, en yalın ifade tarzıyla oluşturmaya çabalıyorum. Yani amacım, mozaik parçacıklarıyla zemin arasında, en basit, en temel düzeyde bir etkileşime yol açmak... Bakın, geçenlerde gazete ve televizyon haberleri, beni kodlu mesajlar, şifreli haberleşmeler, yanlış anlamalar, dile getirilmemiş düşünceler, sırlar hakkında düşünmeye itti. Açıkça söylenenlerle onların olası alt yazıları arasındaki zıtlık müthiş ilgimi çekti. Siyasette, sanatta ya da gündelik insan ilişkilerinde olsun, çelişkili mesajların gerçek anlamlarını çözmek bir hayli zor değil mi? İşte ben eserlerimde hedeflediğim yalınlıkla, bu zorluktan kaçınmaya çalışıyorum."

Efrem ise söylediklerinin tümünü anlamazsa bile, bu son zamanlarda kendisinden hiç beklemediği bir sabır ve ilgiyle dinliyordu.

"Çok değişik *tesel*'ler kullandım bu eserlerde, özellikle de 'Okyanus' adını taşıyanda... Krizokol, jasper, labradorit ve malahit taşlarının yanı sıra, inci, seramik, cam, manyezit, çakıl, plaj camı ve denizkulağı gibi deniz kabukları, kristaller, mermer, hatta turkuvaz..." diye devam etti Zuhal. Sonra

da iki tablo arasında duran saksıdaki beyaz ve mor renkli çiçeği işaret etti.

"Sizi bitkilerimle de tanıştırayım. Şu nevruz çiçeğime bakın, ne güzel değil mi? Erken açmış..."

"Nevruz der ki, ben nazlıyım / Sarp kayalarda gizliyim" diye mırıldandı Efrem gülümseyerek.

"Âşık Veysel'in türküsündeki nevruzla ilgili bent... Onu özel bir çiçek gibi tanıtıyor. Öyledir de..." Yerden aydınlatılmış rengârenk bir başka köşeye döndü. "Diğer çiçeklerimi de gördünüz mü? Mor pembe afrikamenekşelerim, limon sarısı ağlayan gelinlerim, Arap sümbüllerim, barış çiçeğim, bezelye çiçeğim... Hiçbir şeyi sahiplenmem çiçeklerimi, yeşil bitkilerimi sahiplendiğim kadar. Onları sadece su ve ışıkla değil, müzik ve sohbetle de besliyorum."

Zuhal soluk soluğa durdu bir an, sonra yine o biraz utangaçça gülüşle, "Yine suskun kalıp dakikalarca konuşturtuyorsunuz beni. Geçen ay da öyleydi. Az önce lokantada da öyle... Şimdi de..." diye sitem etti.

"Hiç olur mu, ben de sizinle hiç kimseyle paylaşmadığım pek çok özel konuyu paylaştım. Ayda'yı, oğlumu... Yıllardır açmadığım kapıları sizin için araladım."

"Öyleyse, size çok teşekkür ederim" dedi Zuhal büyük bir ciddiyetle. "Gelin şimdi manzarayı seyredelim. İsmet Baba'nınkinden çok farklı, biraz büyülüdür buranın manzarası. Ama tabii önce..."

Tek tek ışıkları söndürdü.

Karanlığa gömülen salona sessizlik yerleşti. Efrem geniş cama yaklaşıp alnını dayadı. Fırtına dinmiş, ardında müthiş bir dinginlik bırakmıştı. Köprünün o an mor yanmakta olan ışıkları, karanlık sulara eflatun, lila ve fuşya gibi morun muhtelif tonlarında yansıyordu.

Zuhal, Efrem'in yanına geldi.

"Beğendiniz mi?" diye sordu alçak sesle.

Onu çok yakınında hissetti Efrem. Saçının kokusunu, sanki hafifçe sıklaşan soluklarını...

Sarılabilmek için bir işaret, bir hareket bekliyordu sanki...

Keşke bu işareti verebilse, bu hareketi yapabilseydi. Her şey bu kadar basit olabilseydi.

Keşke...

Çok yaşlanmışım. Etrafımda çok fazla hayalet dolaşıyor, diye geçirdi aklından hırsla, öfkeyle, üzüntüyle.

Geçmiş yine karşısına dikilmiş, şimdiki anı kirletmiş, geleceği de muhtemelen etkiliyordu.

Bu durumdan bir an önce, Zuhal'i fazla yaralamadan sıyrılması gerekiyordu.

Alnını camdan çekip genç kadına döndü.

"Işıkları yaksanız daha iyi olacak. Açıkçası köprünün bu rengârenk halini zevksiz buluyorum. Mozaiklerinizi, yeşil bitkilerinizi seyretmek bence daha keyifli..."

Aslında bir an önce gitmekten başka bir şey düşündüğü yoktu. Ama bu mümkün değildi. Gitmeden önce, Zuhal'e kısa bir zaman dilimi daha borçlu hissediyordu kendini, havadan sudan sohbetlerle doldurulacak...

Zuhal'in muhtelif düğmelere basmasıyla tekrar aydınlığa kavuşan küçük salonda kanepeye yerleşti. Çenesiyle karşı duvardaki mozaik panosunu işaret etti.

"Az önce sözünü etmiş olduğunuz, sizi kodlu mesajlar, şifreli haberleşmeler gibi şeyleri düşünmeye iten, Ergenekon ve Balyoz davaları değil mi?"

"Elbette. Bu dava bence Türkiye'nin dönüm noktası... Çünkü ilk defa asker soruşturmaya uğradı. İlk defa kemikleşmiş tabular yıkıldı. İşte ben de eserlerimde bu şeffaflığı, bu açıklığı yakalamaya çalışıyorum."

Zuhal az önceki romantik havasından sıyrılmış, sırtını dikleştirmiş, duraksamadan konuşuyordu.

"Peki, siz ne diyorsunuz buna?"

Hiç. Hiçbir konuda hiçbir diyeceği yoktu o an. Hiçbir şey de umurunda değildi. Ne bu ülkede, ne de tüm dünyada... Ama böyle bir cevap veremezdi.

"Haklısınız tabii" dedi. "Çok önemli bir dönüm noktası..."

Birden gazeteci refleksleri harekete geçti ve konuşmayı sürdürdü:

"Ancak çok büyük kutuplaşmalara yol açmış gözüküyor. Bu kutuplaşmaların yakın bir zamanda ciddi çatışmalara yol açmasından korkuyorum, halkın sokağa dökülmesinden, özellikle de gençlerin... Onlara şiddet kullanılmasından..."

"Kâhin gibi konuşuyorsunuz."

Kâhin mi? Ne kâhini! Kendini hiç hissetmediği kadar yorgun hissediyordu şimdi.

"İsterseniz bu konuyu bir başka görüşmemizde daha ayrıntılı şekilde tartışırız. Ben gideyim artık. Yolum epey uzun ve çok yorgunum."

"Ama pasta hazır..."

"Gerçekten yorgunum. Yarın Sargın'la birlikte benim şerefime yersiniz. Bana da bir pasta borcunuz olur."

"Anlıyorum." Zuhal'ın sesinde çok hafif, ama belirgin bir soğukluk mu vardı, yoksa ona mı öyle geliyordu? "Peki, o zaman hiç beklemeyin. Ben size bir taksi çağırayım. Umarım durakta bir tane buluruz."

Durakta taksi vardı, hemen geleceğini söylediler.

Düş kırıklığına uğradıysa da belli etmemesini biliyor. Aferin ona, diye düşünüyordu Efrem pardösüsünü telaşla giyerken.

Kendisini kapıya kadar geçirip sakin, duygusuz bir sesle "İyi geceler" dileyen Zuhal'i iki yanağından öptü ve merdivenleri her zamanki hızıyla inmeye başladı.

Adeta kaçarcasına.

Herkes gidiyor da sen bir başka gittin, buraları tamamıyla unuttun

Yine neredeydi?

Hangi şehrin hangi otelinde?

Nerenin çarşaflarıydı bunlar?

Yatağının karşısındaki pencerenin kısa ve fırfırlı tül perdelerinin görüntüsüyle tamamen uyandı. Ha evet, Meryem'in Bakırköy'deki evi, Tina'nın odası.

Bu kez otelde kalmayı aklından dahi geçirmemiş, havaalanından doğruca ablasının evine gelmişti.

Çıt yoktu. Saatine göz attı ve önce tersinden baktığını sandı. On biri çeyrek geçiyordu.

Asrın sabah uykusunu uyumuştu!

Kalktığında kapısının önünde küçük bir not buldu:

> Kiliseye gidiyoruz. Seni uyandırmak istemedik. Oraya gelmeye, bize katılmaya vaktin yoksa hiç sorun değil. Anahtarı komşuya bırakabilirsin, ondan alırız. Öpüyorum.

Doğru ya bugün pazardı. İbadet günü. "Vaktin yoksa hiç sorun değil." Sevgili Meryem. Her daim anlayışlı... Oysa kendilerine katılmasını ne kadar çok istediğini tahmin edebiliyordu Efrem. O zaman onlara katılacaktı çaresiz.

Duş alıp küçücük banyoyu buhara boğduktan sonra, buğulu aynadaki görüntüsüne baktı. Yorgun görünüyordu. Başındaki sinsice artan ağrı, yüz çizgilerine de yansımış gibiydi.

Dün Meryem, kim bilir hangi çekmeceden çekip çıkardığı naftalin kokulu, beyaz tişörtü bayrak gibi gururla sallamıştı burnunun dibinde.

“Bunu hatırladın mı? Üniversiteye girdiğin yıl sana doğum günü hediyesi olarak Tahtakale’den almıştım. Renkli giyinmekten hoşlanmadığın için de beyaz seçmiştim. Bak bakalım içine sığabilecek misin?”

Denedi ve sığabildiğine memnun oldu. Tişörtün her ne kadar şekli biraz bozulmuşsa da evde çalışırken giymek üzere bir kenara koydu. Kilise için de takım elbise, açık mavi renk gömlek ve çizgili kravat giydi.

Hazır olduğunda, kendine ayaküstü bir kahve hazırladı. Ayakta yiyip içme alışkanlığını Nathalie’yle geliştirmişti galiba. Oysa Ayda ona özenli sofralar hazırlamaya bayılırdı.

Sonra da salondaki sehpanın üzerinde duran gazeteyi yanına alıp çıktı.

Şoföre, “Tarlabaşı, Karakurum Sokağı” adresini verdiği takside, gazeteye göz gezdirirken, bir yandan da Zuhal’le geçirdiği akşamı düşünüyordu...

Dünkü tuhaf davranışım için ona bir açıklama borçluyum galiba... Yok, canım, ne açıklaması!

Evet, ne açıklaması? Başarısız olma korkusuyla ondan kaçtığını söylemeye yüzü tutacak mıydı? Bu korkunun eski ve yeni, maddi ve manevi nedenlerini anlatmaya? İmkânsızdı. En iyisi susmaktı.

Başının ağrısı da geçecek gibi değildi.

Meryem Ana Süryani Kadim Kilisesi. Kaç zamandır, İstanbul’a geldiğinde ziyaret etmek isteyip de bir türlü edemediği kilise...

Kapıyı usulca açıp içeri süzüldüğünde ayini idare eden papazın, çok kısa ama çok çarpıcı bir an için babası olduğu sanısına kapıldı. Silkinip Meryem ile kocasını gözleriyle aradı

ve kendisine doğru çevrilmiş bakışları dikkate almamaya çalışarak, bulundukları yere doğru yürüdü. Ablasının yüzü onu görür görmez aydınlanmıştı...

Ayin sonrasında verilen vaazda yaklaşmakta olan büyük orucun erdemlerinden söz edildi, bağışlar toplandı, kilisenin yanındaki salona doluşuldu.

Geleneksel kahve ve simit ikramı sırasında, Meryem ve kocasıyla oluşturdukları küçük grubun yanına yaklaşanlar oldu. Önce hayal meyal hatırladığı, küçüklüğünü bilen, oldukça yaşlı birkaç aile dostu, daha doğrusu babasının arkadaşları sarılıp sırtını sıvazladılar, bunca yıl sonra onu tekrar gördüklerine sevindiler... Mesleki başarılarını duymuş olup tebrik edenler de vardı. *Yanağımdan makas alıp ne kadar büyüdüğümü söylemeleri eksik,* diye geçirdi aklından alaycı bir şekilde, ama aslında bu ilgiden epey hoşnuttu.

Bir süre sonra başkaları da etraflarını sardı. Aralarında, “Hiç değişmemişsin!” diye samimi ya da samimiyetsiz iltifatta bulunan, beyaz saçlı, göbekli, kerliferli adamlara dönüşmüş olan birkaç gençlik arkadaşı; babasını tanımış, onun manevi rehberliğinden faydalanmış hiç tanımadığı kişiler... Efrem’e, Peder *Abune* Tuma’nın ne kadar onurlu, çağdaş ve hoşgörülü olduğunu söylediler. “O bizim ruhsal babamızdı” diyenler de oldu, “bu son yıllarda kalkıp o ücra köyüne dönmesine” hayıflananlar da... Bazıları Efrem’in yeniyetmeliğini hatırlıyorlardı, elini sıktılar. Ancak, sanki hepsinin, ama hepsinin övgü ve dostluk dolu sözlerinin ardında konuşulmamış, dile getirilmemiş bir tür kınama mı ne vardı? Hayır, tam olarak kınama değil de, “Herkes gidiyor da sen bir başka gittin, buraları tamamıyla unuttun, üstelik döndüğünde mirasının bir parçası olan evi, arsayı İstanbullu bir yabancıya satıyormuşsun” gibi bir sitem... Yoksa ona mı öyle geliyordu? Yoksa depresyonla birlikte bir de paranoya nöbetlerine mi kapılır olmuştu?

Bir an geldi, eve dönmek için gerçekten sabırsızlanmaya

başladı. "Hadi artık gidelim!" dercesine, Meryem'in kolunu hafifçe dürttü.

Evdeki, pazar gününün kaburga dolmalı geleneksel yemeğine Tina, kocası ve minik oğulları da katılmışlardı. Tina'nın geçen görüştüklerinde dayısına sözünü ettiği Süryani gazetesinin ilk sayısına yetiştireceği bir başyazısı ve düzelteceği yazıları vardı. Hazır Efrem'i bulmuşken soru yağmuruna tutmaya istekli görünüyordu.

"Son zamanlarda gündemde olan 'Süryanilerin esas kökeni nedir' sorusuna ne dersin dayı?" diye sordu birden. "Senin gençliğinde konuşuluyor muydu bu? Merak edeniniz var mıydı?"

Efrem omuz silkti.

"Bence kök, köken diyeceğimize, başlangıç noktasından söz edelim istersen. Süryaniliğin başlangıç noktasından... Hayır, gençliğimizde bu konular pek fazla konuşulmazdı. Zaten o zamanlar Türkiye'de pek az şey konuşulurdu, daha doğrusu konuşulabilirdi. Dolayısıyla merak edenimiz de pek yoktu. Ama konuyu dağıttım galiba, nedir tam olarak şimdi üstünde kafa yorduğunuz?"

"Biz Süryaniler, Aramilerden mi geliyoruz, yoksa Asurluların torunları mıyız? Biliyorsun, bu ikinci tez özellikle yurtdışında yaşayan bir kitle tarafından pek benimseniyor bu aralar. Ve ne olursun, bana şimdi 'Evladım bunun ne önemi var, sonuçta hepimiz Âdem'den geliyoruz, hepimiz insanız' gibi ulvi cevaplar verme!" Tina bu son cümleyi muzip bir ifadeyle söylemişti.

Efrem başının ağrısına rağmen gülümsemekten kendini alamadı.

"Korkma vermem. Yani bana aslında sorduğun, Süryanilerin inanca dayalı bir toplum modeli mi, yoksa öncelikle, hadi adını koyalım, siyasal bir toplum mu olduğu, öyle değil mi? Ben daha çok ilk cevaptan yanayım."

“Dinsiz olmana rağmen!”

“Bir papazın oğlu olmama ve babamı herkesten çok sevip saysam da dinsiz olmama rağmen, evet! Ama dur bekle de cümlemi bitireyim... Daha çok ilk cevaptan yanayım, ama yine de bence pek tatmin edici bir cevap değil. Süryanilerin başlangıç noktasını sadece Aramilere veya sadece Asurlulara dayandırma çabalarını çok anlamlı bulmuyorum. Dönüp Mezopotamya’nın tarihine bakarsan, onu bütün eski Mezopotamya halklarına dayandırmak en mantıklısı bence. Bu eski halkların temeli üzerine de yeni bir isimle biz Süryaniler ortaya çıkmışız. Nasıl cevabım çok mu ulviydi?”

“Hayır, ama yine de tam ‘senlik’ti” diye cevapladı Tina.

“Yanılıyorsun. Babamın da teziydi” dedi Efrem.

Yeğen ile dayının tartışmalarını her zaman biraz kaygıyla dinleyen Meryem, sofradan kalkıp oymalı tahta bir mobilyada duran müzik çalara yöneldi.

“Bu konuşmaların üstüne bizden müzik parçaları iyi gider bence. Sağ olsun Tina, yurtdışında kaydedilmiş Süryani müziği CD’leri getirmişti. Bir de Kalan Müzik şahane bir derleme oluşturmuş. İçlerinde ‘Şamumar’ parçası var. Hatırlıyor musun Efrem, halamız...”

Hayır, Şamumar’ı dinlemek istemiyordu. Birkaç saat içinde hem kilise, hem kilise sonrası cemaat toplantısı, hem ailece pazar yemeği, hem Süryanilerin kökenleri konusunda kafa yorma ve bunun üstüne Şamumar... Hayır! Bu son aylarda, yıllarca hasıraltı etmiş olduğu anıların birden ve hep birlikte akın etmesi, onu hem mutlu ediyor, hem de zaman zaman aşırı yoruyordu.

“Hayır, hatırlamıyorum. Hem bu kadar nostalji yetmedi mi?” diye kesti ablasının sözünü, istediğinden daha sert bir ses tonuyla.

Hemen ardından, etrafındakilerin uysalca sustuklarını fark edip ani öfke patlamasından dolayı utandı. “Birbirimizi zaten

çok az görüyoruz. Oturup Nuh Nebi'den kalma müzik parçaları dinleyeceğimize, sohbet etsek daha iyi olur diye düşündüm" diyerek durumu düzeltmeye çalıştı. Ardından anneannesinin yemek yedirmekte olduğu bir buçuk yaşındaki oğlana bakarak, kendisinin de yakında dede olacağını söyledi; bu haberi oldukça muhafazakâr bildiği ablasıyla eniştesine, Sara'nın evlilik haberinden sonra vermeyi tercih etmişti. Gözleri dolu dolu olan Meryem Sara'ya tebriklerini yolladı. Efrem'in İstanbul'daki ailesi, kızını çok severdi, zira Sara her geldiğinde, halası, eniştesi ve kuziniyle çok iyi iletişim kurmayı ve onlara yakın olmayı başarmıştı, kardeşi Tuma'yı bu konuda çok gerilerde bırakarak... Nitekim uzun bir süre Sara'dan, hamileliğinden, sadece fotoğraflarını gördükleri düğününden, gecikmiş bir balayı için buralara gelip gelmeyeceğinden bahsettikten sonra, Meryem, ilgili kılmaya çalıştığı bir sesle, "Peki Tuma nasıl? Umarım keyfi yerindedir" dedi. Tuma çalkantılı geçmişinden dolayı, biraz da annesi gibi tabu bir konu olmaya devam ediyordu Meryemlerde. Tamam, niyetleri iyiydi. Yanlış bir şeyler söyleyip Efrem'i kırmaktan çekiniyorlardı, ama yine de... Efrem içini çekmemek için kendini zorlayıp kısaca, "Gayet iyi, sağ ol" dedi. Tuma'nın işinde başarılı olduğunu, sevdiği kadınla güzel bir beraberlik kurmayı başardığını, epey sık görüştüklerini eklemeye gerek görmedi. Çünkü dinliyor gibi görünseler de, ilgilenmeyeceklerini düşünmüştü...

Bir ara baş ağrısı dayanılmayacak duruma geldiğinde, Efrem dikkat çekmemeye çalışarak masadan kalktı ve odasına gitti. Komodinin üstünde duran telefonuna baktı. Zuhal'e dünkü davranışıyla ilgili herhangi bir açıklama yapmamak, onu bir daha hiç görmemek, onunla bir daha konuşmamak anlamına gelmezdi elbette. Çarşamba günü öğle uçağıyla gideceğine göre, hiç değilse ona veda edebilirdi. Kendini, ailesinden gizli kız arkadaşını arayan bir yeniyetme gibi hissederek, artık ezberlediği numarayı tuşladı.

Hattın öbür ucundaki ses, biraz heyecanlı, biraz soluk soluğa gibiydi. Arka planda da bağrışmalar, gülüşmeler mi vardı, yoksa ona mı öyle geliyordu?

"Nasılsınız? Pazarınız nasıl geçiyor?"

"Bütün ailece geçirilen pazarlar gibi sakin, belki birazcık da sıkıcı" dedi Efrem alçak sesle.

Zuhal güldü.

"Bize katılsaydınız keşke! Biz Sargın'ı ve daha başka çocukları alıp cümbür cemaat Belgrad Ormanı'na gittik."

Biz mi? Biz kim? diye geçirdi aklından Efrem, ama hiçbir şey sormadı.

"Uzun bir yürüyüş yaptık. Sonra Sarıyer'de çok sevdiğimiz köhne bir lokantada hep beraber balık yedik. Şimdi benim evdeyiz. Kimimiz bir köşede uyukluyor. Kimimiz kâğıt oynuyor. Kimimiz kulaklıkla müzik dinliyor. Çocuklar da etrafta koşuşturup duruyorlar. Gelin hadi!"

"Rahatsız etmek istemem."

"Ne rahatsızlığı! Gelin, dediysem, bundan mutlu olacağım için dedim, nezaket icabı değil."

Sesi hâlâ biraz heyecanlıydı Zuhal'in. Fazlasıyla yüksek perdeden konuşuyordu. Efrem bu seste çocuksu bir meydan okuma hisseder gibi oldu, sanki "Dün akşam beni yüzüstü bırakıp kaçtıysan da umurumda değil, bak, ben ne kadar neşeliyim" diyordu... Oysa...

"Mademki bundan mutluluk duyacaksınız, akşamüstü gelirim" dedi.

Komodinin üstündeki iki küçük şişeden birer hap çıkardı. Biri baş ağrısına karşı, diğeri de yakasını hâlâ bırakamamakta ısrar eden o... depresyon denen illete karşı.

Meryem söylenerek ilaç şişelerinin yanına bir su şişesi koymuştu.

"Kurutulmuş *haşişit il hapta* otunu aç karnına üç gün birer çorba kaşığıyla içmeyi denemeye hiç yanaşmıyorsun... Se-

ni bu haplardan çok daha çabuk sakinleştirir, rahatlatırdı oysa!"

"Ablacığım, hatırladığım kadarıyla, halaya göre bu ot korkudan oluşan rahatsızlıklara iyi gelirdi. Oysa ben korku falan yaşamadım ki!"

"Asabiyete de iyi gelir, sıkıntıya, kaygıya da..." demişti, Meryem itiraz kabul etmez bir ses tonuyla. "Neyse! O kadar meraklıysan iç bakalım şu haplarını. Bir ara sana anason kaynatayım bari!"

Ablasıyla aralarında geçen bu konuşmayı hatırlayıp gülümsedi. Deneyebilirdi. Neden olmasın! Üstelik ablası eczacılık bilgilerinin ışığında doğal otları, bilinçli ve akıllı bir şekilde kullanıyordu. Hatta bu baş ağrısına da bir çaresi vardı belki de... Ama şimdi değil. Şimdi acelesi vardı.

Su şişesinden bardağa su döküp hapları peş peşe yuttu.

Şanslıysa akşama kadar baş ağrısından kurtulurdu.

Geçmiş zamanla şimdiki zaman...

Ev daha da mı aydınlıktı, yoksa Efrem'e mi öyle geliyordu? Yemek odasındaki uzun masanın etrafında galiba altı yedi kişiydiler, gülen, konuşan, şakalaşan... Aralarında Zuhal'in yüzünü seçemeden önce, pek çok yüzün kendisine doğru döndüğünü fark etti.

Tanımadığı insanların yüzleri...

Masanın etrafında koşturan Sargın hiç beklenmedik şekilde, neredeyse üstüne atladı.

"Çikolataların çok çok güzeldi, onlardan en çok ben yedim. Kutu neredeyse boşaldı. Bir daha geldiğinde yine getir, ama siyahlardan da olsun, tamam mı?"

"Sargın, bir şey istendiğinde lütfen demeli" diye düzeltti Zuhal. O da yerinden kalkıp Efrem'e doğru geldi. Dünkünden de güzel görünüyordu.

"Hoş geldiniz."

"Sofradaymışsınız. Rahatsız etmeyeyim."

Diyaloglar müthiş! "Hoş geldiniz..." "Rahatsız etmeyeyim." Sürekli olarak rahatsız etmekten söz edip durmasan bari!

"Ne rahatsız etmesi! Aksine geldiğinize çok sevindim. Herkes evine dönmeden önce, hep birlikte hazır bir şeyler yiyelim, demiştik. Hadi siz de katılın bize. Ama önce, sizi arkadaşlarımla tanıştırayım."

Ne işleri var bunların, hâlâ bu saatte, burada! Ormanda gezinti, öğle yemeği ve beş çayı yetmedi sanki! diye aklından geçirdi Efrem.

"Memnun olurum" dedi.

Kuzguncuk'taki market sahibinin söz etmiş olduğu, Zuhal'in ortağı, dans hocası ve balerin Feyza, demek o bol kıvırcık saçlı, esmer, incecik kadındı, yanındaki sakallı adam da besbelli sevgilisi... Onlardan başka, biri daha birkaç aylık, diğeri Sargın'ın yaşıtı, iki erkek çocuk sahibi genç bir çift ve saçını atkuyruğu şeklinde toplamış, uzun boylu, oldukça yakışıklı bir adam vardı. Bir de Zuhal.

Yanılmamıştı, altı kişiydiler, iki çift, atkuyruklu adam ve... Zuhal. Yerini göstermek için elini sırtına hafifçe, ama uzun bir süre koyarak, onu "Paris'te yaşayan Türkiye kökenli gazeteci arkadaşım, Efrem Azar!" diye tanıtan Zuhal.

Etrafta "memnun oldum"lar uçuştu. Efrem oturdu. Ona da bir bardak, bir tabak, çatal, bıçak, ekmek ve kâğıt peçete verildi. Sargın'ın aniden kondurduğu öpücük yanağını ıslattı; birilerinin herhalde salona taşımış olduğu Cevdet'in kocaman kafasının sıcaklığını dizinin üstünde hissetti; tabağına bir porsiyon suböreği kondu, önüne de içinde poşetiyle, bir bardak koyu çay...

Konuşmalar o kadar hızlı seyrediyordu ki Efrem takip etmekte bayağı zorlanıyordu.

O sabah Van'da meydana gelen orta şiddetteki depremden söz ediliyordu, dünkünden de... Kürtlerin ortak alfabe arayışından, geçen gün polise yapılan bombalı saldırıdan, Türk lirasının yeni simgesinden, yakındaki Üsküdar semtindeki film gibi bir soygundan, Eurovision Şarkı Yarışması'na katılacak Türkçe parçadan...

Zuhal'in üstünde bu akşam uzun, dökümlü bir etek vardı, bileğinde de hâlâ Şahmeran bileziği... Kollarını dizlerinin etrafına dolamış, bir yer yastığında oturuyordu. Ayakları çıplaktı, sesi Efrem'in hiç duymadığı kadar neşeliydi, iki yudum çay arasında ona bakıyor, gülümsüyordu. "Bu akşam da gelmekle ne kadar iyi ettiniz" diyor gibiydi.

Efrem de onun gülümsemesine karşılık veriyor, yerinden kımıldamıyor, susuyor ve buna rağmen, tuhaf bir şekilde, onunla yoğun bir iletişim kurduğunu hissediyordu... Geçmişte hiçbir kadınla kurmamış olduğu kadar. Baş ağrısı uçup gitmişti, dünkü "kaçışı" da galiba aralarında hiçbir şeyi mahvetmemişti. Daha sonrasını düşünmüyor, sadece o anın tadını çıkarmak istiyordu.

Zuhal hazırlamakta olduğu sergide bir grup esere "Dün ve Bugün", bir diğerine de "Mezopotamya Denizi" başlığını düşündüğünü söyledi. Hemen ardından köyünden söz açılınca, Efrem suskunluğunu bozmak zorunda kalacağını hissetti.

Zuhal kolunu ona doğru uzatarak, "Efrem, orada kiraladığım evin ve arsanın sahibi oluyor" diyordu şimdi.

Bir kez daha bütün yüzler ona doğru, biraz şaşkınlık, çokça ilgiyle çevrildi.

"Zuhal'e de söylediydim, evinizin bulunduğu köy nadide bir mücevher. Kiliseleri, manastırı, Ortodoks kilisesindeki paha biçilmez İncilleri, Süryanice süslemeli elyazmaları, eski çanları, mezar taşları... Hepsi birbirinden ilgi çekici! Bu yaz, turlarıma katmak için, tarihçesine ve mimari özelliklerine iyice daldım" dedi coşkuyla, kendini "tur rehberi Mete" diye tanıtan, iki çocuk babası genç adam.

"Sağ olun, evet, köy şu anda neredeyse boş da olsa, gerçekten ilginç özelliklere sahip..." dedi Efrem. Tam olarak kendinin de çözemediği bir nedenle, oldukça soğuk, mesafeli bir ses tonuyla konuşmuştu. Oysa öbürü övgülerinde ne kadar da coşkulu ve samimi görünüyordu...

"Oralısınız demek ve Fransa'ya göç ettiniz. Bütün bu güzelim Süryani köylerinin boşalmış olduğuna şaşmamalı. Süryaniler yıllardan beri Güneydoğu'daki olayların günah keçisi olmaktan bıkmışlardı. Bildiğim kadarıyla ya 'Örgütle dağa çık' dendi onlara ya da 'Çıkma ve korucu ol.' Yine bildiğim kadarıyla da ne bunu ne de diğerini kabul ettiler. Bir de ce-

maatin uğramış olduğu çok sayıda faili meçhul cinayet var... Bu durumda gitmiş olmaları çok doğal ve anlaşılır! Ama yazık oldu tabii."

Konuşan atkuyruklu adamdı. Bilgi Üniversitesi'nde siyaset bilimi hocasıydı ve adı Süleyman'dı. Oysa Efrem'in en son istediği şey, bu konunun açılmasıydı. Sabahtan beri kilisede ve Meryemlerde yeterince tartışılmıştı. Az önce genç turizmciye mesafeli cevap vermesinin nedeni de bu olmalıydı.

Ama kimse konudan vazgeçmek istemiyor gibiydi, en başta da Zuhal.

"Sanırım Süryaniler Lozan'dan sonra, görünürde Türk olarak kabul edilmişler, ama uygulamada azınlık gibi algılanmışlar" diye söze girdi. "Bu da şimdi ve geçmişte olan sorunların temel nedeni olmuş. Aslında artık bir diyalog platformu da oluşturuldu. Ayrıca İsveç'ten, Hollanda'dan, Almanya'dan köylerine dönen Süryaniler var. Ama işleri zor."

"Ne açıdan zor?" diye sordu Süleyman.

"Geçmiş zamanla şimdiki zamanı birleştirmeye çalışıyorlar. Göç ettikleri ülkelerden aldıkları ile Güneydoğu'daki miraslarını harmanlamaya çalışıyorlar. Yani yeni bir yaşam biçimi, yeni bir kültür geliştiriyorlar... Ben de her yaz o köylerden birine giderek, orada çalışarak, bu yeni yaşam biçiminin bir parçası olmak istiyorum."

"Efrem Bey, yoksa siz de mi geri dönenlerdensiniz?"

Bunu soran, tur rehberinin eşi Betül'dü.

"Hayır, hanımefendi, ben kuzey ülkelerinde değil de, Fransa'da yaşayan ve aile geleneğinde kuyumculuk olmayan, atipik bir Süryani'yim. Bir tür hilkat garibesi yani!" diye cevap verdi Efrem, dudaklarının kenarında hafif alaycı bir gülümsemeyle.

Kahveler geldi, kahveyle kanyak içildi, yer yer konuşmalar gülüşmeler, şakalar olduysa da Van depremi hatırlara gelince herkesin üzerine, hüzün ve kaygı çöktü. Bu zavallı insanlar daha ne kadar çekeceklerdi!

Zuhal bir an önce yollanması gereken kolilerden söz etti.

Birden kapı çalındı. Efrem girişte gülüşmeler, sonra da Zuhal'in "Ne iyi ettin de geldin, bak evin sahibi burada" dediğini duydu. *Eyvah, yine mi!* Minyon yapılı, kalkık burunlu, güler yüzlü bir kadın, "Bir uğrayayım dedim. Fazla kalmam" sözleriyle içeri girdi.

"Evinizin restorasyonunu üstlenecek olan, mimar arkadaşım Nermin" diye tanıttı onu Zuhal.

Efrem'in konuşmalardan anladığı kadarıyla, Feyza'nın sevgilisi İbrahim heykeltıraş ve Mimar Sinan'da hocaydı. Yılın yarısı Bodrum'da, diğer yarısı İstanbul'da yaşıyordu. Çocuklu genç çiftten Mete, Zuhal'in daha önce sözünü ettiği çocukluk arkadaşıydı; tur rehberliğinin yanı sıra genç adam, arkeoloji ve sanat tarihi hocasıydı. Karısı Betül de aynı meslektendi fakat şimdilerde evde oturup çocuklarına bakıyordu.

Mete, Zuhal'in o köye geçici olarak yerleşme ve orada mozaik çalışmaları yapıp ders verme projesini yürekten desteklerken, Betül çok daha çekimserdi.

"Yoksa son yıllarda Güneydoğu'da geçen dizileri seyreder mi oldun bizden gizlice?.. Neydi Midyat'ta geçeni? 'Zerda' mı, 'Sıla' mı? Ha bir de 'Bir Bulut Olsam' vardı, hani o muhteşem taş evlerin görüntülendiği..."

Zuhal bu biraz alaycı soruya cevap vermeden gülümsemekle yetindi. Biraz gizemli bir gülümseyişti bu. Kendinden ve yaptığından emin.

Buna karşılık Nermin atıldı:

"Dizi mizi bilmem, ama o yörenin evleri beni her zaman büyülemiştir. Taş deyip geçmemeli. Taş orada öyle ruhsuz, soğuk bir nesne değil, neredeyse canlı bir varlık, ailenin bir parçası gibi..."

"Doğrudur. Aileyi anlatır. Ailenin oğulları evlenince sırasıyla ilk evin yanına eklenen binayla önce bir L, sonra diğer uca eklenen binayla bir U, ardından inşa edilen son binayla

da ortada avlusuyla kare oluşur...” diye açıkladı Efrem. Mesleğine âşık insanlardan hep hoşlanmıştı. Bu genç kadın da besbelli öyleydi.

“İlginç bir mimari! Doğum, evlilik, ölüm döngüsünü takip eden” diye mırıldandı Nermin.

Ardından da Efrem’e dönerek, “Zuhal belki söylemiştir, çalışmalara çoktan başladık” dedi. “Başından beri, ikimiz de işlenmiş taşla ham ahşabın uyumunu hayal etmiştik ve onu yakalama yolundayız. Merak etmeyin, restorasyon aslına yüzde yüz uygun oluyor... Sadece yörenin materyalini kullanıyoruz.”

“Merak ettiğim yok. Ev artık Zuhal’in, onunla istediğini yapar” dedi Efrem gülümseyerek.

Süleyman ise, Efrem’in *L’Univers* yazarı ve Süryani olduğunu sırasıyla öğrendikten sonra, samimi bir ilgiyle sorular sormak, görüş alışverişinde bulunmak istiyordu... Oysa Efrem orada, o insanlar arasında ne Süryani kimliğiyle ne de gazeteci kimliğiyle bulunmak istiyordu.

O sadece Zuhal’e bakmak, susmak, dinlemek ve dinlenmek istiyordu. Kendini hiçbir şey düşünmeksizin hayatın akışına bırakmak...

Süleyman oldukça duyarlı bir insan olmalıydı ki, Efrem’in verdiği ilk cevaptan konuşmak istemediğini anladı ve üstelemedi.

Bir anda herkes toparlanmaya başladı. Efrem de masadan kalkmış, ne yapacağına karar vermeye çalışıyordu. Bir elin onu hırkasından çektiğini hissetti, eğildi, yanaklarına yine kocaman, ıslak birer öpücük kondu.

“Ben arkadaşıma gidiyorum, gece orada yatacağım, yarın okula beraber gideceğiz. Buraya yine gel, tamam mı?” diye fısıldadı kulağına Sargın.

Cevdet’i kucaklayıp aşağıya götüren bu kez Süleyman oldu.

Bu yaşta uzun saç kadar gülünç bir şey olamaz, diye düşündü Efrem hırsla ona bakarak. Sahi kaç yaşında vardı? En

az kendisinden on yaş kadar genç. Kıskanıyordu adamı düpedüz. Hem yakışıklı, hem kibar, hem bol saçlı, hem de alanında bilgili olduğunu kabul etmek zorundaydı. Acaba Zuhal'le aralarında bir şey var mıydı? Ya da geçmiş miydi? Bunu anlamak zordu.

Sargın sırt çantasını alıp çocuklu karıkocayla birlikte gitti.

Süleyman soluk soluğa dönüp Cevdet'i paspasının üstüne bıraktı, sonra Efrem'in elini içtenlikle sıktı ve "Umarım tekrar görüşürüz. Sizinle daha uzun sohbet etmeyi çok isterdim" dedi.

"Ben de" diye karşılık verdi Efrem. Adam öylesine samimiydi ki, hakkında düşündüklerini anlayacakmış gibi kendini mahcup hissetti bir an.

Bu arada Feyza'nın bakışını sürekli üstünde hissediyordu. Acaba Zuhal ondan bahsetmiş miydi Feyza'ya? Ne şekilde?

Tam o sırada Zuhal'in sesi yükseldi:

"Efrem Bakırköy'e gidecekti, ama Kadıköy'den kalkan son deniz otobüsünü kaçırmış olmalı. Buradan da taksi bulunmayabilir. Süleyman onu Avrupa yakasında bir taksi durağına bıraksan! Böylece yolda istediğiniz kadar konuşursunuz."

Demek resmen kapıya konuyordu. Dün akşamki davranışını hazmetmemişti anlaşılan.

Hasta olsun ya da olmasın, olayların kontrolünü başkasına bırakmaya niyetli değildi Efrem. Derin bir nefes aldı, sesinin sakin çıkacağından emin olduğunda da "Ben biraz daha kalmak istiyorum" dedi. "Evin sahibesine evi toparlaması için yardımcı olacağım. Taksi nasıl olsa bulunur."

Fakat Zuhal beklenmedik şekilde ısrarcıydı:

"Emin olun bulunmaz! Birazdan yağmur da başlayabilir. En iyisi Süleyman'la gitmeniz."

"Taksi bulamazsam, dolmuş ya da otobüsle geçerim karşıya, oradan da bir araç bulurum. Bundan katiyen yüksünmem" diye karşılık verdi Efrem. "Belli bir yaşa kadar ne tak-

si bildim ne de özel araba...” diye ekledi kelimelerin üstüne basa basa.

Oradakilerin hepsi, medeni, “liberal” denen insanlar olmalıydı. Süleyman da dahil hiçbiri, Zuhal’le aralarında oynanan küçük oyunu fark etmiş gibi davranmadı...

Ev boşaldıktan sonra, söylediği gibi, ev sahibesine yardım etmek için masaya yöneldi Efrem.

“Bu kez yine çok görüşmeniz oldu mu?” diye sordu Zuhal tabakları mutfağa taşırken.

“Geçen seferki kadar değil” diye cevapladı Efrem. Bir yandan da çay bardaklarını modern mozaik desenli bir tepsiye sıralamış, Zuhal’in peşinden gidiyor ve *Aman nazar değmesin, repliklerimiz yine çok çarpıcı,* diye düşünüyordu.

“Ama yine de uzun bir makale yazacak kadar malzeme topladım. Yarın ve salı günü de toplamaya devam edeceğim” diye ekledi. “Hem bu akşam artık siyaset ve iş konuşacağımıza, ne bileyim, birlikte şu tepsideki çay bardaklarını yıkasak diyorum.”

Konuşurken Zuhal’in mutfağını inceliyor, mutfağın da evin tamamına ve bizzat Zuhal’e benzediğini aklından geçiriyordu. Bir insan bu kadar mı yaşadığı her mekâna, hatta elinin değdiği her nesneye damgasını vururdu? Keşke atölyesini de görebilseydi.

“Oysa buraya özellikle çalışmaya geldiğinizi söylemiştiniz” diye mırıldandı Zuhal.

“Öyle mi söylemişim? Sizi etkilemek için olmalı.”

Zuhal şaşkınlıkla, “Ya!” dedikten sonra, “Şey... Size bir şey söylemem lazım” diye ekledi, mutfağın pencere pervazına kuşlar için ekmekleri ufalayarak...

“Dinliyorum.”

“Ben... eğer...”

Efrem hâlâ çay bardaklarıyla dolu tepsiyi düşürmekten korkuyormuş gibi sımsıkı tutuyordu.

"Yok, bir şey..." dedi sonunda Zuhal. "Umarım mutfağımı fazla dağınık bulmamışsınızdır."

Birden telaşlandı Efrem, çarşamba günü gidiyordu ve uzun zaman görüşemeyeceklerdi. Şimdi, bu evde baş başayken, galiba konuşmaları gerekiyordu. Birbirlerine duydukları... ilgi... ya da her neyse, öylesine belirginleşmişti ki bazı şeyleri böyle askıda bırakamazlardı.

"Zuhal konuş lütfen. Neydi söylemek istediğin?"

"Nasıl izah etsem... Bir daha acı çekmek... Aman hayır, bu çok arabesk kaçıyor, bir daha üzülmek istemiyorum diyelim..."

"..."

"Bilmem, anlatabiliyor muyum?"

Efrem bir karşılık vermek için uygun kelimeleri arıyordu. Ancak aklına nedense tek bir kelime bile gelmiyordu.

"Yine sustunuz, zaten tanıdığımdan bu yana hep susuyorsunuz" dedi Zuhal bir tür sabırsızlıkla ve "siz" demekte ısrarlı görünerek.

"Şu anda başka türlüsü elimden gelmiyor, ama dinlemeye hazırım" dedi Efrem.

"Biliyorum. Dinlemekte üstünüze yok. Zaten burada kalmanızı istememem de ondandı. Adım gibi biliyordum ki kaldığınız takdirde, eninde sonunda salona geçip oturacağız, ikimize birer buzlu viski hazırlayacağım ve... konuşmak istemediklerimi konuşacağız. İyi, peki, tamam! Mademki söylediklerim o kadar çok ilginizi çekiyor... Hadi buyurun salona."

Salonda Zuhal şömineye odun attı. Az önce söylediği gibi, iki buzlu viski hazırladı. Şömine başında bir koltuğa oturdu, Efrem de şöminenin önündeki kocaman yastığa çöktü.

Önlerinde uzun bir gece vardı. Efrem yine susuyordu.

"Fikir değiştirdiyseniz, hâlâ taksi çağırabilirim" dedi Zuhal viskisinden bir yudum aldıktan sonra.

"Hayır, bir yere gitmeye niyetim yok."

"Peki... Az önce söylemek isteyip de vazgeçtiğim özetle şuydu: Oyun oynamayı ne severim ne de bilirim. Sizin davranışlarınız ise biraz... oyunu andırıyor gibi. Anlam veremiyorum. Oyun varsa da üstünde kafa yormak istemiyorum. Kendimi oyuna kaptırıp üzülmeyi ise, hiç ama hiç istemiyorum, çünkü çok yakın bir geçmişte yeterince üzüntü yaşadım... Hay Allah! Yine çok arabesk kaçtı. Öyle değil mi?"

"Arabeskse arabesk! Ne olduğunu anlatmayacak mısın, o çok yakın geçmişte?"

"Öyle olağanüstü, esrarengiz bir durum yok... Evli olduğumu, kocamı kaybettiğimi söylemiştim daha önce. Kocam Memo'yla tanıştığımızda ikimiz de özgür yaşamaya iyice alışmış, iki olgun insandık. O İktisat Fakültesi'nde doçentti. Bense, şimdiki gibi mozaik çalışmaları yapıyordum. Sergiler, dersler, kimi zaman da yurtdışında stajlar bütün vaktimi alıyor, çok az boş zamanım oluyordu. Birbirimize ilk görüşte âşık olduk. Memo bu eve taşındı. Uzunca bir süre birlikte yaşadık. İkimiz de evliliğe karşıydık. Ancak, malum, mahalle baskısı denen şey yüzünden evlendik... Benim ailem bile, tutucu olmamakla birlikte biraz söylenmeye başlamıştı sonunda, 'Bu adam bizim kızı oyalıyor mu, alacak mı, alacaksa ne zaman alacak?' diye... Ayrıca Memo'nun yakın bir gelecekte siyasete atılma gibi hayalleri vardı, oysa ülkemizde bildiğiniz gibi evlenmeden birlikte yaşayan biri için bu zor. Neyse, evlendik gitti. Birbirimizi o kadar seviyorduk ki başlangıçta çocuk bile istemedik. Ayrıca ülkenin bütün çocuklarını, bütün insanlarını büyük projeler kapsamında kucaklamak gibi iddialı hedeflerimiz vardı. Bu cümle bile çok iddialı gibi duruyor değil mi? Ama emin olun, samimiydik. Hem iddialı, hem de samimi. Terörle Mücadele Kanunu mağduru çocuklar... Cumartesi Anneleri... Her an, her yerde, her cephede olmaya çalışıyorduk. Pek çok dostu küstürdük, ama hiç yıl-

madık. Belki içimde vardı, ama ben asıl Memo'dan öğrendim herkese yaranılmayacağını, bunun önemi de olmadığını... Önemli olanın, insanın fikirleri, inançları doğrultusunda yaşaması olduğunu... Bakın, hayatta olsaydı, eminim şu anda Güneydoğu'da şu ya da bu saftan babalarını kaybetmiş olan çocukların birkaçına sahip çıkardı, tatillerde evimize alırdı, onlara babalık, abilik yapardı... Ben onun kadar cömert değilsem bile, ona destek olmaya hazırdım. Galiba ilk tanıştığımızda da söylemiştim size, köyünüze yerleşmek sadece anneanneme verilen bir söz değildi; Memo da Anadolu'da, özellikle Güneydoğu'da insanların daha iyi yaşaması, barış içinde daha güzel bir yaşama kavuşmaları için projeler üretiyordu sürekli. Kendisi aslen Sivaslıydı..."

Bir yudum viski daha...

"Neyse, sonra bir kaza sonucu, bir kazanın mutlu sonucu demeliyim, hamile kaldım ve Sargın doğduktan sonra bu dünyada en güzel armağanın bir çocuk olduğunu anladık. Yine de kabuğumuza çekilmemeye çalıştık. İki ucu açık bir ilişkimiz vardı. Hem ona çok ama çok bağlıydım, hem de son derece özgür... Sanatımda kendimi geliştirmek için sıkça seyahat etmeye devam ediyordum. Sargın'a da, bana bakmış olduğu gibi, yani gözü gibi bakan anneannemin sonsuz sevgisi, sınırsız özverisi sayesinde, yurtdışındaki kurslara, seminerlere katılabildim, tabii Sargın'ı emzirmeyi kestikten sonra. Sonra aramıza Melek adındaki yardımcımız, koruyucu meleğimiz de katılınca her şey daha da kolaylaştı... Çalışmak, eşimle ve oğlumla hakkıyla ilgilenmek..."

Hepsinden uzun bir sessizlik... Bu kez kalkıp şöminenin ateşini canlandıran Efrem oldu. Yerine dönerken, Zuhal'in yanından geçti ve çok hafifçe saçını okşadı.

"Devam et, dinliyorum" dedi.

"Sargın üç buçuk yaşındaydı. Artık koca oğlan sayılırdı yani... Memo'yu bir hafta sonu arkadaşı aradı. Tam şurada otu-

ruyorduk. Bu salonda. Güneşli bir pazar sabahıydı... Memo, Sargın'la atçılık oynuyordu. Arkadaşı maça gitmek isteyip istemediğini sordu. İzmir'e, çarşamba günü oynanacak Türkiye final kupası maçına... Eğer kabul ederse salı akşamından arabayla yola çıkacaklardı. Gitmesi için ısrar ettim. Futbola çok meraklıydı Memo. Koyu Fenerliydi. Sizin gibi. Ancak o gün nedense gitmek istemiyordu. Okuması gereken imtihan kâğıtları olduğunu söylüyor, Sargın'ı zaten yeterince görememekten şikâyet ediyordu. O doğduktan sonra fikrini tamamen değiştirmişti, artık çok çocuklu bir aile istiyordu. Yaşasaydı istediği kadar çocuk yapardım ona... İstediği kadar." Bir an sustuktan sonra, "İstediği kadar!" diye tekrarladı, elbisesinin kolunu mendil gibi kullanıp gözlerini silerken.

Efrem tekrar yerinden kalktı, Zuhal'in boşalmış kadehini elinden aldı, yeniden doldurup ona uzattı.

"Teşekkürler... Ve..."

"Ve?"

"Ve hayatın bazen çok hoyrat olabileceğine kanaat getirdim o günden sonra. Israr ettim dedim ya az önce... Ne ısrarı! Onu kapıdan dışarı neredeyse zorla ittim. Belki ben her fırsatta kalkıp bir yerlere gittiğim için vicdan azabı çektiğimden, arkadaşıyla erkek erkeğe maça gitsinler, eğlensinler, şamata yapsınlar, bira içip cips yesinler istedim... 'Hadi git' dedim, 'keyfine bak, biz burada Sargın'la seni televizyondan izleriz. Sakın fazla taşkınlık yapma, hakeme çirkin laflar etme, ekrandan kontrol edeceğiz seni' diye dalgamı geçtim. Daha da güze... şey, beteri var: Çok iyi araba kullandığından, kendi arabasını alması için de direttim, 'Direksiyonu bu şapşala bırakmasan iyi edersin, çok dalgındır, biliyorsun' dedim. Ve gittiler."

Yine uzun bir sessizlik...

"Maçın ertesi sabahı, yani perşembe sabahı, daha doğrusu öğleye doğru atölyede dersim bitmek üzereydi... Sargın

hafif grip olduğu için onu yuvaya yollamamıştım. Üst katta Melek'in gözetiminde Legolarıyla oynuyordu. Yine çok güneşli bir gündü. Öğrencilerim de, ben de ayrılırken son derece neşeliydik. Yukarı, eve çıktım. Hani kötü bir şey olacağı insanın içine doğar derler ya, benim içime hiçbir şey doğmamıştı. Sadece akşama Memo gelecek diye sevinçliydim. Ona pişirebileceğim ilkbahar yemeklerini düşünüyordum galiba... Bakla ezmesi, sultani bezelye gibi şeyler. Sivaslı biri için tuhaf kaçabilir, ama zeytinyağlıları çok severdi. 'Bezelyenin kilosu kaçadır?' gibi bir şeyler düşünürken ev telefonu çaldı. Bir erkek sesi duydum, cızırtılar içinde bilmem nereden aradığını söyledi, 'Mehmet Tekin'in evi mi?' diye sordu, ardından da 'Siz nesi oluyorsunuz?' Sonra cevap vermemi dahi beklemeden, Mehmet Tekin'in bu sabah İzmir-İstanbul karayolu üzerinde Balıkesir yakınlarında bir kaza geçirmiş olduğunu söyledi. 'Balıkesir İlkyardım Hastanesi'ne kaldırıldı, ama durumu hiç de iyi değil, hatta her an öl...' derken, arkadan bir başka sesin bir şeyler söylediğini duydum. İlk sesin sahibi bunun üzerine, cümlesini, 'Maalesef ölmüş bile' diye bitirdi. Arabası bir kamyona toslamış. Arkadaşı hemen can vermiş, Memo ise nedense biraz daha sabretmiş. Hastaneye kaldırılmayı beklemiş... Dinliyor musun hâlâ beni?"

"Elbette."

"Tabii bütün bu olup bitenleri, daha önce başkalarına da 'aktardım' diyelim, en başta, İsmet Baba'dayken sözünü ettiğim psikoloğa... Ancak hiçbir zaman hissettiklerimle birlikte anlatmamıştım. Şimdi sana anlatıyorum. Devamını da dinlemek ister misin?"

Efrem başını salladı. Konuşamayacak kadar duygulanmıştı.

"Elimde telefonla, pencereden birkaç öğrencimin konuşa konuşa, rahat adımlarla gidişlerini izlediğimi, onları son derece bencil bulduğumu ve öfke duyduğumu hatırlıyorum. Niye mi bencil bulup öfke duymuştum? Ne bileyim,

öylesine! Belki de onların, o gün kimseleri ölmediği için, benim çektiğim acıyı çekmediklerinden... Sonra Sargın'ın odasına girdim. Legolarını kenara bırakmış, arabalarıyla oynuyordu. Yanında olan Melek yüz ifademi görünce korkmuş olmalı ki bana derhal bir bardak su ve kolonya şişesini getirdi. Oysa bayılmaya hiç niyetim yoktu. Ayrıca vaktim de yoktu. Yapmam gereken o kadar çok iş vardı ki... Her şeyden önce oynamakta olan o çocuğa neyi nasıl söyleyeceğime, en kısa zamanda karar vermem gerekiyordu. Verdim. Daha sonraları yine bir psikolog tarafından yazılmış bir makalede, kötü haberin yaşanılan mekânın uzağında yapılması gerektiğini okuyacaktım. Zira insan, kötü haberi duyduğu mekândan, yani Sargın'ın durumunda evinden nefret edebiliyormuş. Öyle mi oldu, yaşadığı bu evden nefret mi ediyor, bilemiyorum. Belki de sorunları kısmen bundan kaynaklanıyordur. Her neyse, ben aklıma yatan yöntemle söylemeye başlamıştım bile, işte babası kaza geçirmişti, hastaneye götürmüşlerdi ve çok ama çok çok hastaydı... Ve... Arabalarıyla vın vıın diye bağırarak oynamaya devam etti, sonra arabalardan birini devirdi ve bana, 'Peki, ne zaman dönecek?' diye sordu. Yani işimi kolaylaştırdı. 'Hiçbir zaman' dedim. Bir şey söylemedi, dikkatini yeniden arabalarına verdi ve vın vıınlarına devam etti. Sonra Memo'nun ailesine haber vermem gerekti. Dul bir ablayla yaşlı bir anneye... Neyse ki haberi yaşlı anneye veren abla oldu, ben değil."

"Hâlâ görüşüyor musunuz?" diye sordu Efrem, bu sorunun cevabını niye merak ettiğini kendi de pek bilmeden.

"Onlara sık sık telefon ediyorum, bayramlarda Sargın'la ziyaretlerine gidiyoruz, ama bana mı öyle geliyor bilmiyorum, sanki Memo benimle evlenmeseydi, genç yaşta hayatını kaybetmezdi gibi bir hissiyat içindeler. Sanki için için kendimi suçladığım kadar suçluyorlar beni, yani... Neyse ardından arabama binip cehenneme yol aldım, yani o hastanenin

morguna, Memo'yu son bir kez görmeye... Bir sürü işlem vardı yapılması gereken. Ölmek çok zahmetli bir işmiş meğerse, ölen için de yakınları için de. Bunu henüz bilmiyordum. Zira babamı kaybettiğimde çok gençtim. Her şeyle aile büyükleri ilgilenmişti. Çekine çekine Memo'nun yakılmasını istedim, ama o zaman Türkiye'de krematoryum bulunmadığını öğrenmiş oldum. Zincirlikuyu'da yatıyor. Bir gün Sargın'ı oraya götüreceğim, ama henüz değil. Zaten benim de pek uğradığım yok. Efrem..."

"Efendim?"

"Çok mu kafa ütüledim?"

"Hayır."

"Hem artık bağlıyorum. Sonra, yeni bir hayata başladık... Sargın bana birkaç kere, 'Hiçbir zaman olmadı mı daha?' diye sordu, kaygılı bir ifadeyle... Sonunda da sormaktan vazgeçti. Anneannem başlangıçta bize çok yardım etti. Özellikle Sargın'a yeterince ilgi gösteremeyecek durumda olduğum zamanlarda. Ancak olaydan bir süre sonra ona da ölümcül bir hastalık teşhisi kondu, tedavi olması, dinlenmesi gerekti. Artık o bana değil, ben ona bakacaktım. Anneme gelince, o bildiğin gibi Ankara'da, yani uzakta, hem bedenen hem de ruhen. Viskiyi seviyorsun galiba. Bekle iki dakika."

Zuhal kalktı, elinde bir şişeyle döndü.

"Dünyanın en iyilerindenmiş. Anlayan bir arkadaş getirmişti bir zamanlar. Şans eseri dibinde birazcık kalmış. Sana daha önce söylemiştim galiba, Memo'nun... gidişinden sonra uyumak için sıkça içkiye başvurduğum oluyordu, şişelerin üzerindeki etiketler de pek umurumda değildi. Ne bulursam içiyordum açıkçası."

"Bence bu akşam da yeterince içtik. Ne dersin?"

Zuhal biraz hüzünle gülümsedi.

"Beni alkolik sanma sakın. Bu sadece bir döneme aitti. Çok zor bir döneme. Ama atlattım. Sadece en başta söyledi-

ğim gibi artık üzülmek istemiyorum. Zira... Ama bak bu başka bir hikâye."

"Başlamışken onu da anlat bari."

"Tamam, ama çok kısaca: Geçen sene yani Memo'nun ölümünün üstünden iki yıl geçtikten sonra sürdürdüğüm rahibe hayatından aniden bıktım. Birine âşık olmak istedim ve oldum."

Dayanamadı Efrem.

"Süleyman mı yoksa?"

"Demek hissediliyor. Ama hayır! Her ne kadar bunu istese de benim için mümkün olamaz, kocamın en yakın arkadaşlarındandı, onu bir kardeş gibi görmeye alıştım. Sözünü ettiğim, benden bir iki yaş genç biriydi. Bir sanatçı. Ressam. Eserlerimizi birlikte sergilediğimiz bir sergi salonunda tanışmıştık. Altı ay süren bir beraberliğimiz oldu, hani dedikleri gibi karşılıklı sevgiye, saygıya dayalı... Ben hayaller kurmaya başlamıştım. Atölyelerimizde gün boyu mutlu mesut çalışacağımız, akşam sıcak bir evde bir araya geleceğimiz bir yaşam. El ele sinemalara, tiyatrolara, sergi açılışlarına gidecektik, Sargın'a bir kardeş verecektik... Ancak bir akşam şiddetli bir kanamayla hastaneye kaldırıldım. Acil alınması gereken bir miyom teşhis ettiler ve göz açıp kapayıncaya kadar hem miyomu hem de yuvalandığı rahmimi aldılar. Ressam arkadaşım sonrasında bana çok destek oldu. Ancak bir sabah uyandığımızda, bana mutlaka çocuk sahibi olmak istediğini, bunun benimle artık mümkün olmadığı için çok üzgün olduğunu falan söyledi. Öyle, aniden. Aniden söylemiş olabilirdi, ama besbelli çoktandır düşünüyordu, hem çocuk konusunu hem de bana bunu söylemeyi. Gerisini sen tahmin et! Birkaç günden beri bavulu bile hazırmış. Ama hiç merak etme, dedim ya içki faslı sadece bir döneme aitti. Yola devam ettim. Hem de fazla fire vermeden. İşte anlatacaklarımın hepsi bundan ibaret..."

Ayağa kalktı. Hafifçe gerindi. Belli ki, o da Efrem gibi aşırı duygu yüklü anlardan hazzetmiyordu.

"Senin niyetin ne bilmem ama, ben artık uykudan ölmek üzereyim, gidip yatacağım."

Efrem'in o an tek isteği, onu kollarının arasına almaktı. Ancak Zuhal'e, en çok istediği şeyden aynı zamanda çok korktuğunu söylemiyor, daha doğrusu söyleyemiyordu. Peş peşe içtiği içkiler yüzünden baş ağrısı yeniden başlamıştı ve gözlerini açık tutmakta zorlanıyordu. Zuhal ise ona doğru dönmüş, hafifçe gülümsüyordu. Efrem de ayağa kalkıp genç kadının yanağını okşadı.

"Benim taksi çağırıp gitmem gerek. Yarın ve öbür gün sabahtan akşama kadar görüşmelerim var. Ama tekrar geleceğim, hem de en kısa zamanda ve uzun süreliğine."

İki gecedir peş peşe aynı senaryoyu yazdığını, tam Zuhal'le yakınlaşacakken hayati bir önemi varmış gibi taksi çağırttığını düşündü. Ama şu anda başka türlüsü mümkün değildi.

"Gitme" diyordu şimdi Zuhal.

"Gitme" demişti Ayda, Efrem kapının eşiğindeyken. Kelimeler boğazında düğümlendiğinden cevap verememişti.

Ama bu kadına en azından bir cevap borçluydu.

"Kalamam" dedi alçak sesle. "Bunu şimdiye kadar fark etmemiş olabilirsin, ama ben hastayım. Birkaç yıldan, hatta epey yıldan beri çektiğim bir rahatsızlık, hadi adını koyalım, bir depresyon. Nüksettiği dönemlerde düzenli olarak ilaç kullanmak zorundayım. İlaç kullandığım zaman da nasıl desem... Hayatımı her konuda rölantiye almam gerekiyor. Bilmem anlatabiliyor muyum?"

"Anlıyorum. Tahmin etmiştim birazını, birazını da bütün ketumluğuna rağmen sen söylemiş oldun bana" dedi Zuhal sakin bir sesle. "Depresyonun belirtilerini bilirim ayrıca. Hem televizyondaki tıp programları sayesinde herkes biliyor artık... Peki, mademki dönem dönem nüksettiğini söylüyorsun,

sorabilir miyim, son zamanlarda ne oldu da nüksetti? Yoksa öylesine, sebepsiz mi ya da sebebi sadece baharın gelişi mi?"

Efrem hâlâ ayakta, girişe yakın duruyordu, kendini emniyete almak istercesine.

"Bu konuşmayı bu şekilde sürdüremeyiz, gel biraz oturalım istersen" dedi karşısında duran Zuhal, aynı sakin, sevecen sesle. "Merak etme, sonunda seni serbest bırakırım" diye ekledi. "Kimseyi zorla tutmam ben."

Oturmak mı, hayır, aman hayır! Oturup gevşerse, bir daha kendini hiç toparlayamazdı.

"Gitsem daha iyi olur. Evet, bir neden var. Şu anda hayatımı paylaşan kadınla da ayrılma aşamasına geldik. Kendisi belki henüz bunun bilincinde değil, ama ben kararlıyım. İkinci bir ayrılık, kaçınılmaz olarak ilkinin de yaralarını kanatıyor işte."

"Vazgeç o zaman ayrılmaktan, kendini zora sokma."

"Vazgeçmeyeceğim. Hâlâ, ileride belki bir başkasıyla mutlu olma umudum varken, neden vazgeçeyim ki?"

Tamam, işte söylemişti. Ardından yanına iyice yaklaşmış kadına sarıldı. Bedenleri bütünleşmiş gibiydi. Dudaklarını dudaklarına yapıştırdı...

"Gitme" diye tekrarladı Zuhal. "Gitme, her şey düzelecek."

"Bana birazcık zaman tanı" diye fısıldadı Efrem geriye çekilerek. "Çok azıcık. Toparlanmaya ihtiyacım var. Bir enkaz devralmak istemezsin değil mi?" diye ekledi bu son cümlesine kendisi de gülerek.

"Peki, o zaman. Ben buradayım. Haremdeki cariyelerin padişahı bekledikleri gibi bekleyeceğime söz veremem. Ama buradayım! Bu yaz da umarım doğduğun köyde olacağım."

Geçen akşam yaptığı gibi taksi çağırmak için telefona yöneldi. Kapıyı örtmeden, son kez öpüştüklerinde, Efrem onun kokusunu iyice içine çekti.

* * *

Saat on ikiye geliyordu. Zuhal kapıyı Efrem'in ardından kapar kapamaz bardakları mutfağa yıkamaya götürdü. *Ey kadın,* diye geçirdi aklından, *bir erkekle ne yaşarsan yaşa, başına ne gelirse gelsin, birinci vazifen, onun ardından evi toplamak ve kirli bardakları mutfağa götürüp yıkamaktır. Muhtaç olduğun kudreti...* Sahi nerede bulacaktı muhtaç olduğu gücü, kudreti? Belki de genetik mirasında... İyi bari! Bu akşam güçlü olmaya ihtiyacı vardı. Gidip gelirken bir yerlerde asılı bir aynaya baktı. Tamam, yirmi yaşında değildi, ne de yirmi beş, hatta otuz. Orası kesindi. Yanılgıya mahal vermeyecek kadar kesindi bu. Zaten son zamanlarda insanları küçük oyunlarla bu konuda test eder olmuştu, yaşını bir yıl büyütüp her fırsatta ilan etmeye başlayarak örneğin. "Benim gibi kırkına geldiğinizde daha iyi anlarsınız." Ya da "Ee... Artık kırkıma geldim, bu kadar kısa etek giymekten vazgeçmeliyim." Veya "12 Eylül 1980 mi? Hatırlıyorum tabii, dokuz yaşında koca kızdım..."

Ardından da umutla, birilerinin, "Aa, gerçekten kırk yaşında mısınız? Hayatta inanmam!" demesini belli belirsiz bekliyordu. Ama boşuna, bunu çok doğal karşılıyormuş gibi görünüyordu herkes.

Kuvvetli ışığın altında, göz kenarlarındaki çizgiler ne kadar da belirgindi. Boynundakiler de... Başını eğip bir an ellerine baktı. Çocukluğundan bu yana eldiven giymekten nefret ettiği için ellerini soğuktan koruyamıyordu. Üstelik sinirlendiğinde tırnaklarını kemiriyordu. Mozaik çalışmaları da ellerinin görünümüne tuz biber ekiyordu. Tırnakları küt kesilmiş, üstlerine renksiz bir oje sürülmüştü, parmaklarının derisi yer yer kızarmış ve çatlamıştı... Şahmeran bileziği bu akşam bileğinde nedense eğreti duruyordu. Ama yine de çıkarmak istemiyordu.

Sakın depresyon bulaşıcı olmasın! diye düşündü, sonra da için için güldü. Efrem'in geçirdiği ruhsal bunalım, ayrı-

lık sancısından kaynaklanıyordu sadece. Kendisi de söylemişti. Ardından da ne demişti? "Hâlâ ileride belki bir başkasıyla mutlu olma umudum varken..." O "başkası" bir genelleme değildi herhalde. Kapıdaki öpüşmelerini anımsadı. Liseli âşıklar gibi. Ürperdi birden. Bir erkekle birlikte olmayalı ne kadar olmuştu? Epey. Alper'den ayrıldıktan sonra bir iki kısacık, duygusallıktan uzak, belki de intikam hissiyle –kimden?– yaşanmış serüven. Sonra da bu son derece karizmatik, ama bir o kadar da tuhaf ve kendini arkadaşlarına tanıtırken söylediği gibi, "atipik" adamla tanışma... Ve İskoç duşları, sıcak, soğuk, sıcak, soğuk! Ama bunu oyun için yapmıyordu. Hastaydı sadece. Neyse ki şimdi hem ilaçlar, hem kişisel gayret, hem de güzel tesadüfler sayesinde iyileşebilirdi.

Gidip yattı. Yattığında da Memo öldükten sonra uzun bir süre yaptığı gibi, onun tarafındaki soğuk yastığı eliyle yokladı. Bu yastığın üzerinde Efrem'in başını görmek nasıl bir his yaratırdı acaba? Birlikte olduğu erkeğe karşı hep tüy gibi hafif olmak, onu asla sorgulamamakla övünen Zuhal, kendisine şaşırıyordu Yatağında bir türlü uyuyamadan, bir o yana bir bu yana dönüp Efrem'le aralarında her şeyin "askıda kalmış olduğuna" neden hayıflanıyordu?

Ertesi gün garip bir nefes darlığıyla uyandı. Sargın olmadığı için yatağında yarım saat fazla kalabildiğine şükretti. Gün, Cevdet'in inlemeleriyle başladı. Onu bir an önce aşağıya indirmek için nihayet yatağından çıkmak zorunda kaldı ve sıkça yaptığı gibi, pijamasının üstüne kalın bir mont giyip çıplak ayaklarına çizmeler geçirerek, kollarında yaşlı köpekle aşağıya indi.

Dönüşünde evde yorgun adımlarla gidip gelirken, dün ve ondan evvelki akşam, Efrem'le birlikte durdukları bütün köşelerde bir süre durdu. Şömine başı, mozaik panolarının

önü, mutfak... Her defasında nefesinin daha da daraldığını hissetti.

Derse yorgun başladı. Müzik koymayı unuttu. Hiç âdeti değilken öğrencilerine laf arasında yorgun olmaktan yakındı.

Hiç bu kadar yorgun olmamıştı. Fena halde yorgundu.

Aynı şeyi öğle vakti bir ara atölyeye uğrayan Feyza'ya tekrarladı.

"Bahardandır" dedi Feyza her zamanki patavatsızlığıyla. "Yalnız kadınlar için bahar çok zararlıdır. Hormonlar istenenden daha fazla harekete geçer, tatminsizliğe yol açar, tatminsizlik de maddi manevi yorgunluğa..."

Zuhal'e muzip bir bakış attı.

"Ama bu dediğim senin için artık geçerli olmamalı. Dünkü o karizmatik gazetecin, silah zoruyla dahi olsa sende kalmaya kararlıydı anlaşılan. Bizi kapıdan dışarı kovmadığı kaldı." Arkadaşına bir bakış daha attıktan sonra, "Anlatsana, iyi geçti mi bari?" diye sordu. "Sabah çok erkenden mi kapıya koydun, yoksa biraz uyumasına izin mi verdin? Gelirken rastlamayı umuyordum da... Haydi, anlat artık, meraktan çatlayacağım."

"Neyi anlatayım? Anlatacak bir şey yok ki! Dün gece geç saatlere kadar sohbet ettik, aynen size söylediği gibi, ortalığı toplamada bana yardımcı oldu, sonra da taksi çağırıp gitti. İstanbul'da bir iki gün daha çalışıp yarın Fransa'ya uçacakmış. Hepsi bu."

Patavatsız, ama akıllı davranmasını da bilen bir kadındı Feyza, üstelemedi.

"Anlıyorum. Bak ne diyeceğim, canım balık çekti. Birlikte İsmet Baba'ya gitmeye ne dersin?"

"İsmet Baba'ya mı? Hayır, oraya değil!" dedi Zuhal kontrol edemediği bir heyecanla.

"Anlıyorum" diye tekrar etti Feyza bilgiç bilgiç. "Bir tekli-

fim daha var, akşama Melek'ten biraz kalmasını rica et. Sinemaya gidelim... Ya da İsmet Baba'dan başka, adı seni allak bullak etmeyecek herhangi bir lokantaya... Beyoğlu'nda bir meyhane de olabilir, bir yerlerde iyi bir klasik müzik konseri varsa konser de... Ya da Babylon'da caz dinlemeye ne dersin?"

Hiç böyle eğlence delisi insan görmemişti Zuhal. Arkadaşının bütün katıldığı faaliyetlere gerçekten ilgi duyup duymadığını merak ederdi bazen. Belki de tüm bunlar bir kaçıştı. Onun kaçış tarzı.

"Sağ ol" dedi. "Sergi çalışmalarıma biraz hız vermek ve erken yatmak istiyorum. Dedim ya, yorgunum. Dün gece çok geç yattım."

Akşamüstü evine çıktığında saatine baktı. 19.00'a geliyordu. Efrem bu saatte nerede olabilirdi? Görüşmelerini bitirmiş, ablasında notlarını toparlıyordu muhtemelen. Dün akşam ayrılırken daha coşkulu bir şekilde uğurlanmak istemiş olabilirdi. Belki Zuhal'den çok daha sıcak bir tutum beklemişti. Belki hâlâ bekliyordu. Bir telefon etmekten ne çıkardı? Bir kez daha sesini duymuş olurdu bu vesileyle...

Özünde, sesini bir kez daha duymak için telefon ediyordu.

Galiba âşıksın kızım bu adama, hem de fena halde, diye geçirdi aklından, sonra da en azından yarın akşamı beklemenin daha doğru olacağına karar verdi.

Ertesi gün toparlanmıştı. Derslere, sergi hazırlıklarına başka bir şevkle sarıldı. Yine de akşamı zor etti. Neden aramak için akşamı beklediğini de bilmiyordu aslında... Ablasındayken daha rahat, daha müsait olur, diye düşündüğünden olmalıydı.

Saat 19.00 civarında Efrem adına bastığında telefon bir iki çaldı ve bir kadın sesi, "Alo" dedi. Zuhal bir an bocaladıysa da, sonra toparlandı. Yanlış bir tuşa basmış olmalıydı dalgınlıkla. İşte o kadar!

"Affedersiniz, yanlış oldu galiba..."

Karşılık beklemeksizin de aceleyle kapatıp yeniden tuşladı. Hayır, yanlış falan değildi. Aynı kadın yine "Alo" diyor, ardından da Fransızca, "Kimi aradınız?" diye üsteliyordu. Efrem'in sevgilisi olmalıydı.

İyi ya o zaman! Saklayacak bir şeyi yoktu. Aynı dilde cevap verdi:

"Efrem Azar'ın numarası diye çevirmiştim."

"Doğru çevirdiniz. Buyurun?"

"Kendisiyle konuşabilir miyim?"

"Üzgünüm, müsait değil."

"Öyle mi? Peki ne zaman müsait olur?"

"Bilemeyeceğim" dedi kadın oldukça soğuk bir sesle. "Kimsiniz? Mesajınız var mı?" diye devam etti.

"Bir arkadaşıyım. Hatırını soracaktım. Birkaç saate kadar tekrar ararım."

Kadının, "Ama bugün hiç müsait olmaya..." diye başlayan cümlesini keserek kapadı.

Hayret! Nereden çıkmıştı şimdi bu kadın? Yoksa onu ablasının evinde mi saklamıştı, görüştükleri bu son iki gün? Böyle bir saçmalık mümkün olabilir miydi?

Aferin Zuhal sana! Aferin kızım. Evde koca bekleyen ortaokul terk kızlar gibi oyuna gelmişsin. Oysa adam ta başından beri oyunların en basmakalıbını en... en bayağısını sergilemiş sana... "Türkiye'ye gelmemesini söyledim..." "Ayrılma aşamasına geldik, bu ayrılık beni sarsıyor, kalamayacağım." Oysa kadın basbayağı evde ya da otelde her neyse, bekliyormuş, apar topar kaçması da ondan olmalı. Peki, sevişmeyecekse, bütün bu yalanlar ne içindi? Kim bilir neden? Sapığın önde gideni işte, ne olacak!

Zuhal de samimiyetine inanmış, ona içini açmıştı, yaşamış olduğu o büyük acıyı paylaşmıştı, paylaştığını sanmıştı daha doğrusu... O da kim bilir ne kadar sıkılmıştı, hiç umurunda

olmayan bütün bu hikâyeleri dinlerken!

Geniş adımlarla salonu arşınlıyor, ağlamamak için yüksek sesle kendi kendine konuşuyordu. Odasından, "Anne evde kim var, kiminle konuşuyorsun?" diye soran Sargın'ın sesiyle kendine gelip sustu. Çocuğa yarım kalmış aşk macerasının acısını... Yok canım, ne aşkı ne acısı, daha neler! Fos çıkan saçma sapan bir umudun hayal kırıklığını yansıtacak değildi herhalde. Bir bu eksikti.

Normale yakın bir ses tonuyla, "Telefonda konuşuyordum canım, bitirdim. Hadi sofraya gel, yemek hazır" demeyi, Sargın'la oturup onun yemek yiyişini izlerken çatalının ucuyla kendi tabağından birkaç lokma almayı ve oğlunu yatırırken mutat masalını anlatmayı başardı.

Sargın uyuduktan sonra oturma odasında bırakmış olduğu telefonu tekrar eline aldı. Kaygı ve heyecanla, numarayı yeniden tuşladı. Efrem'i tekrar aramalı, ne olursa olsun bu saçma sapan davranışların sırrını çözmeliydi. Evet, baştan sona kadar saçma sapan davranışlardı söz konusu olan. Ama yine de...

Canının bu kadar yanacağını tahmin edememişti.

“Kalıntıları ne kadar ipucuysa antik kentin / o kadar biliyoruz nedenlerini / ve sonuçlarını / ayrılınca adını aşk koyduğumuz şeyin...”

Zuhal’in evinden çıkarken canının bu kadar yanacağını tahmin edememişti Efrem. Taksiye binip şoföre adresi verirken, kelimeler yapış yapış olmuş ağzından zor çıktı, şoförün sesi ise kulaklarında bir uğultu şeklinde yankılandı. Yol boyu başı, göğsü, karnı, her tarafı birbirinden bağımsız, ayrı ayrı ağrıyordu. İçtiği içkiden miydi, yoksa evden çıktığında hızla esmekte olan lodostan mı? Asfaltı ışıldatan, incecik bir mart yağmuru başlamıştı şimdi o lodos eşliğinde. İçkiden olamazdı, yıllardır içer ve içkiyi çok iyi kaldırmakla övünürdü, yanında yatıştırıcı hap da alsa. O zaman, evet lodostan olmalıydı gittikçe yoğunlaşan sıkıntısı. “Hava sıcak mı soğuk mu anlayamazsın. Kışın ortasında yazın ne işi var, peki bu rüzgâr da neyin nesi diye sersemlersin, sersem gibi yalpalarsın, kafayı bulursun kısaca.” Efrem’le birlikte bir iki kez İstanbul’a gelmiş olan Ayda’nın sözleriydi bunlar. Ne güzel anlatırdı lodosu. O aslında her şeyi güzel anlatırdı; sözcüklerle anlatamadıklarının da fotoğrafını çekerdi... Acaba Efrem’e bazı şeyleri anlatamadığı için miydi o fotoğrafları? Zira Efrem onları bulduktan ve gördüklerinin şokuyla bir koltuğa yığıldıktan sonra konuşmaya başlamıştı Ayda. Hiç durmadan, kendi sesine benzemeyen, tekdüze bir sesle, ders anlatan bir çocuğun sesiyle. Ancak ne kendisi artık bir çocuktu ne de ders anlatıyordu. Anlattıklarının içeriği, aralarında güzel ve uyumlu ne varsa yerle bir etmeyi, Efrem’i ve bizzat kendini öldürmeyi, yok etmeyi

amaçlıyordu sanki. Efrem bunları duyduktan sonra, bavulunu alıp evden gitmeye yeltendiğinde, bu kez her zamanki kendi sesiyle, o tatlı, yumuşacık sesiyle seslenmişti, "Gitme" diye. Tıpkı Zuhal'in az önce seslendiği gibi. Oysa gitmeyip de ne yapacaktı? "Gitme, her şey düzelecek!" demişti Zuhal. Yok, canım, düzelir miydi hiç? "Kalıntıları ne kadar ipucuysa antik kentin / o kadar biliyoruz nedenlerini / ve sonuçlarını / ayrılınca adını aşk koyduğumuz şeyin" dememiş miydi Murathan Mungan? Düzelecek bir şey mi vardı? Var idiyse Ayda neden düzeltmek için daha önce teşebbüse geçmemişti?

"İşte burası!"

Ne diyor yahu bu adam? Neresiymiş burası? Ha, evet, Meryem'in oturduğu apartmanın sokak kapısı!

"Borcum ne kadar?"

"Altmış lira verseniz yeterli."

Zorlukla cüzdanından bir tomar para çıkardı, sayarken bir an kafası karıştı... Altmış lira... Hangi dönemin altmış lirası? Çocukluğundan bu yana bu ülkede altmış liranın, çeşitli kademelerden geçerek, neredeyse küçük bir servetten, insanın vermeye utanacağı bir bahşiş değerine düştüğünü görmüştü. Şimdi de yüklüce bir taksi parasıydı galiba. Öyle miydi gerçekten? Yoksa şoför altmış bin mi demek istemişti?

"Beyim, azıcık acele etseniz!"

Niye edecekti ki, sokak karanlık ve ıssızdı bu saatte. Bir köşede kaldırılmamış çöpleri eşeleyen birkaç sokak köpeği sayılmazsa. Hesap yapmaktan vazgeçerek, aceleyle şoförün eline paraları tutuşturdu. Arabadan zorlukla inerken dizleri boşalıyor, her şey etrafında dönüyordu. Neyse ki eve varmasına az kalmıştı... Ve giriş kapısı açıktı... Asansör... İkinci kat... Sekiz numaralı daire... Meryem'in kendisine verdiği anahtarı ceplerinde aradıysa da bulamadı ve uzun uzun zili çaldı, bu saatte insanların uyumuş olduğunu, onları rahatsız edeceğini, hatta korkutabileceğini düşünmeden, düşüne-

meden. Zile adeta yapışmış, bastıkça basıyordu. *Çabuk açın*, diye yalvararak içinden. Ayak sesleri duyuldu. Kapıda pijamasıyla İlyas belirdi.

"Efrem, hayırdır! Ne oluyor sana, anahtar almayı mı unuttun yoksa?"

Etrafındaki her şey dönmeye devam ediyordu, ama artık evdeydi. Destek alacağı dost bir kol vardı. Eşiği geçip hiçbir şey söylemeden eniştesinin kolunu yakaladı ve sıkıca tuttu.

"Hasta mısın sen?"

Bu lunaparkta bulunma hissi, gözünün önüne inmiş gri bir perde, peş peşe esnemeler, ağız kuruluğu, vücudun her yerindeki muhtelif ağrılar, seslerin kulağına, çok uzaktan, uğultu gibi gelmesi, ellerde ve ayaklardaki karıncalanma, şimdi de gömleğini ıslatan bu soğuk ter... Neydi bunlar? Hastalık belirtileri mi? Belki de yaklaşan ölümün belirtisi... Babası gibi o da aniden ölüyordu belki de! Öyle idiyse, bu hiç de zor bir şey değ...

... Evin tüm ışıkları yanıyordu. Bir başka ses duyuluyordu yüksek perdeden konuşan, hatta bağıran. Meryem'in sesi. Gidip gelen ayak sesleri... Salondaydı. Salonun kanepesine uzanmıştı ve üstüne bir battaniye örtmüşlerdi. Yoksa kefen miydi? Yok canım, ölmüş falan değildi. Öyle olsaydı, Meryem'in ve İlyas'ın kaygılı yüzlerini bu kadar net bir şekilde görüyor olmazdı. Yanlarında da tanımadığı bir adam vardı. O da eğilmiş bakıyordu kendisine. Konuşuyordu da...

"Sürmenaj, içki ve ilaç bir araya gelince, hava da bu akşamki gibi bunaltıcı olunca, böyle bir tablonun ortaya çıkması şaşırtıcı değil. Olur böyle şeyler. Biz buna vagal senkop deriz. Ancak Efrem Bey'de biraz fazla uzun sürmüş. Burada ya da Fransa'ya döndüğünde birtakım tetkikler yaptırması şart."

"Fransa'ya çarşamba günü dönüyor, doktor bey."

Yanılmamış, doktormuş bu adam. Bir yerden de gözü ısırıyordu. Belki dünkü kilise toplantısından...

"Bence birkaç gün daha kalsın. İyice dinlensin. Rahatsızlığının ne olduğu tam olarak anlaşılmazsa da, nüksedip nüksetmeyeceğini görürüz. Bu yaştaki bir hastayla ihtiyatlı olmakta fayda var."

Bu yaştaki hastaymış! Hem, neler oluyordu böyle? Kendisi hakkında bir çocuk, hatta bir nesneymiş gibi konuşuluyor, hiçbir konuda fikri sorulmuyordu.

"İyiyim artık. Çarşamba günü dönmem şart. Çok işim var. Beni şimdi rahat bıraksanız, biraz dinlensem, yarına hiçbir şeyim kalmaz. Sakın ha Nathalie'yi arayıp hasta olduğumu söylemeyin!"

Meryem güldü.

"Valla iyileştiğin belli oluyor. Yine her şeyi, herkesi kontrol etmeye başladın bile... Ama emin ol, az önce bizi çok korkuttun."

"Yarım saatten fazla baygın yattın. Doktor bey bu kadar yakın oturmasaydı ve sağ olsun gecenin bu saatinde hemen kalkıp gelmeseydi, seni hastaneye kaldıracaktık" diye araya girdi İlyas, biraz sitemli bir ses tonuyla.

"Saat kaç?"

"Saat ikiye yaklaşıyor. İstediğin kadar iyi olduğunu söyle, çarşamba dönüşünü ertelemen şart, duymadın mı doktor beyin söylediklerini?"

Gözlerini yumdu. Ayıp olmasa kulaklarını da elleriyle tıkamak istiyordu. Ayılmıştı evet. Ağrıları da geçmişti, diğer belirtiler de yok oluyordu yavaşça, ama ışık ve ses onu hâlâ müthiş yoruyordu.

"Tamam, peki, bakarız. Şimdi bir mahzuru yoksa azıcık yalnız kalıp dinlenmek istiyorum. Sizler de çok yorgun olmalısınız."

"Bizi boş ver!" dedi Meryem sevecen sesiyle. "Önemli olan senin dinlenmen..."

"Tetkik yapılmadan ilaç yazmayacağım" diyordu doktor.

"Şimdilik mümkün olduğunca uzansın. Normalden azıcık daha çok tuz tüketsin. Bol sıvı alsın. Nüksederse bence hastaneye kaldırılmalı."

"Ne hastanesi! Hastanelik bir durumum yok benim. Dedim ya size, sabaha kadar uyusam yarına bir şeyim kalmaz."

Meryem, Efrem'in başını okşadı.

"Eminim öyledir. Hadi bırakalım da istirahat etsin. Başının altına bir yastık daha ister misin? Bir ikinci battaniye? Ev pek iyi ısınmıyor. İstersen kolumuza girip odana kadar yürümeyi dene."

"Sağ ol, burada iyiyim ben, sadece uykum geldi, uyuyacağım."

Işığı söndürüp çıktılar. Nihayet yalnızdı. "Vagal senkop" demişti doktor. Halk dilinde sürmenaj diye de geçiyordu. Pek önemli değildi özetle. Ölmemişti sonuçta. Şimdilik ölmeyecekti de... Hayattaydı ve hayat her şeye rağmen güzeldi.

Hayatın her anının tadını çıkarmayı, galiba Ayda'dan öğrenmişti.

Tanıştıklarında yirmilerindeydi Ayda... Esmer kıvırcık saçlı, kıvrık kirpikli, güldüğünde yanaklarında gamzeler derinleşen, çok sigara içen, Fransızcayı neredeyse bir Fransız gibi konuşan, ama Lübnan kökenli olduğundan "r" harfini ağzında komik şekilde yuvarlayan, delidolu bir kız. Efrem'den daha uzun süredir çalıştığı kuzeninin fotoğrafçı dükkânında tanımıştı onu. Ne Ayda ne de birlikte oturduğu annesi kökenlerini tam olarak bilmiyordu. "O kadar karışık ki, oranın halkları!" demişti. Tuhafına gitmişti Efrem'in kökenini bilmemesi. Böyle bir saçmalık mümkün olabilir miydi hiç! Belki de açıklamaktan kaçınıyordu kimliğini. Hem çok konuşurdu Ayda, hem de çok şey saklardı karşısındakinden. Her neyse. Onun da anadili Arapça sayılırdı. Bu da aralarında belki ilk birleştirici unsur olmuştu. İç savaş başladığında Amerika'ya göç etme kararı almıştı ailesi, fakat nasıl olduy-

sa, sonunda Amerika'ya kabul edilme şanslarının zayıf olduğunu düşünerek ya da Fransa'ya sempati duyduklarından, kendilerini Marsilya'da bulmuş, oradan da Paris'e geçmişlerdi. Üvey babası Paris'e geldiklerinde ani bir kalp krizinden vefat etmişti.

Bir çırpıda anlatmıştı tüm bunları. Dünmüş gibi hatırlıyordu Efrem. Bir kafedeydiler. El kol hareketleri eşliğinde, çok yüksek sesle, neredeyse bağırarak, ara sıra da kahkaha atarak anlatıyordu, kısa bir süre içinde o ülke senin, bu şehir benim nasıl dolaştıklarını. Etraftakiler dönüp tuhaf tuhaf bakıyorlardı ona. O gün çok utanmıştı, ama daha sonra alışacaktı Ayda'nın bu tavırlarına. Ayda hep çok yüksek sesle konuşur ve gülerdi. Yüksek perdeden şarkı söyler, herkesten önce dans pistine fırlardı. Paris'teki hayatıyla ilgili birkaç ayrıntı vermişti o gün. Fotoğraf çekmeyi çok sevdiğinden, hasbelkader önünden geçerken dikkatini çeken kuzenlerin stüdyosunun kapısını çalıp iş için başvurmuştu; stüdyo sahipleriyle yakın bir coğrafyadan olduğu ortaya çıkınca ve çok da iyi bir elemana benzediğinden, hemen işe alınmıştı. Efrem'le birbirlerini daha ilk bakışta sevmişler, kısa zamanda bunu birbirlerine itiraf etmişlerdi. Bir süre sonra, Efrem ona evlenme teklif etmeyi düşündü. Kabul ederse kendi babasından rica edecek, Ayda'nın annesine bir mektup yazdırıp onu resmen istetecekti. Ancak Ayda bir gün, iş sonrası, Efrem'in yaşadığı çatı katına gelmiş ve kollarına atılmıştı. Bir hafta sonra da o odaya eşyasını taşıyıp yerleşeceğini ilan etmişti.

Efrem ona ailelere haber vermekten söz ettiğinde, "Yirmi bir yaşındayım" demişti meydan okuyan bir tavırla. "Reşidim. Hayatımı kazanıyorum. Kimseye verecek hesabım yok. Senin de yok. Evlenmek istiyorsan evlenirim tabii, ama birlikte olmak için şundan bundan izin almamıza gerek yok."

Efrem yine de âdet yerini bulsun diye, babasına, dolaylı olarak izin isteme mahiyetinde bir mektup yazmış ve Pa-

paz Tuma'nın hayırdualarını içeren, hâlâ sakladığı o cevabı almıştı.

Kilisedeki tören teklifine de omuz silkmişti Ayda. "İstiyorsan, neden olmasın! Bana göre hava hoş."

Zil sesi. Kapının zili herhalde... Değişik dillerde selamlaşmalar, hatır sormalar, ayak sesleri... Rahatsızlığının ertesi günü taşındığı Tina'nın odasında, yattığı yatakta, çok hafifçe doğruldu Efrem. Sandığı kadar hızlı toparlanamamıştı. Pazartesiyi uyku ile uyanıklık arasında geçirmiş, bir ara Meryem'den uçuşunu mümkünse hafta sonuna, cumartesi ya da pazar gününe ertelemesini rica etmiş, ancak akşamüstü duş alıp giyinebilmiş, ablasının "Baş dönmesine iyi gelir, inan bana!" diyerek hazırlamış olduğu ayva yaprağı çayını içerek, salonda ablası ve eniştesiyle biraz televizyon seyredebilmişti. Fazla konuşacak, doğru dürüst yemek yiyecek hali dahi yoktu. Bugün de neredeyse akşam olduğu halde halde, bir türlü kalkamıyordu yatağından. Biraz doğruluyor, başını yeniden yastığa bırakıyor, dalıp gidiyordu. Yeni bir kalkma teşebbüsünde bulunmayı düşünürken odasının kapısı hızla açıldı ve içeri Nathalie girdi. Şaşırmadı. Dünden beri biliyordu geleceğini... Meryem bir ara odasına girip bir yandan çekmecelere ütülenmiş çamaşırları yerleştirirken, biraz çekinerek söylemişti:

"Nathalie aradı. Ben dilinden anlamam malum, İlyas'la konuştu. Seni ne zaman aradıysa cevap vermemişsin. Bunu hiç yapmadığını bildiği için çok merak etmiş. İlyas da pazar gecesi fenalık geçirdiğini, doktorun geldiğini anlatmış. Nathalie de 'İşlerimi düzene sokup geliyorum' demiş. Yarın akşama doğru burada olacakmış. Gelme demek olur mu hiç! Eninde sonunda karın sayılır, tabii ki sağlığın için endişelenecek."

İncecik vücudu, kısa kesilmiş kumral saçları, etiketini "sonradan görmeler gibi göze batmamak için" çıkarmış oldu-

ğu Chanel marka ceketi, daracık siyah pantolonu ve topuklu çizmeleriyle girdiği mekânda anında bir farklılık yaratan, Efrem'e doğru koşup samimi görünen bir hareketle ellerine sarılan, sonra kendi elini alnına dayayan, ardından alnına bir öpücük konduran Nathalie... Bunca yıldır alışmış olduğu kokusu, sesinin tınısı...

"Dün İlyas bana telefonda baygınlık geçirdiğini söylediğinde çok ama çok korktum. Her şeyi yüzüstü bırakıp internetten İstanbul'a ilk uçakta yer ayırttım."

"İlyas sana ne dediyse fazlasıyla abartmış olmalı" dedi Efrem yerinden biraz daha doğrularak. "Çok önemli bir şey olmasa gerek. Biraz yorgunluk, biraz stres, belki de panik atak dedikleri... Olur, böyle şeyler. Keşke kalkıp gelmeseydin buralara kadar. Hiç gereği yoktu."

"Bırak da buna ben karar vereyim!"

İşte Nathalie! En ufak tartışmada kamçı gibi şaklayan bir cevap yapıştırmada üstüne yoktu!

Efrem istemeden, "Yine başladık!" dercesine içini çekti. Nathalie tepkisinin gereksiz sertliğinin farkına varmış olmalı ki sesini epeyce yumuşatarak devam etti:

"Gelmem kadar doğal ne olabilir? Hem senin ne durumda olduğunu gözümle görmek istedim, hem de Paris'e dönerken uçağa yalnız binmemeni... İstediğin zaman birlikte döneriz."

Efrem kendini çok daha iyi hissetmesine rağmen, kendine dahi itiraf etmek istemese de Nathalie'yle dönmeyi tercih ediyordu. Evvelsi gece vücudu ona tümden ihanet etmişti. Ya yine ederse? Hiç beklemediği bir anda, bir mekânda? Sokakta, uçakta, araba kullanırken, yine böyle aniden kalbi sıkışıp nefesi tıkanırsa, her şey etrafında hızla dönmeye başlarsa ve sonunda yine kendinden geçerse? Böylesi bir korkuyla nasıl yaşayacaktı? Gereken tetkikleri bir an önce yaptırıp bu korkudan kurtulmalıydı. Ama kurtulana kadar, sonuçta, evet, iyi ki gelmişti, yaşamını bunca yıldır paylaşan ve hâlâ

uzaktan beğeniyle izlediği bu kadın. “Birlikte döneriz” dediğinde, “Birlikte” kelimesi içini ısıtmıştı. Gözlerini kapadı yeniden. Dalıp gittiğini hissetti. Ama bu anlık rahatlama halinin ardından çözümlenmesi gereken bin bir sorun aynı anda zihnine hücum etti. Uçak... Bilet yanmıştı. “Canın sağ olsun” derdi şimdi Meryem. Yarına yeni bir bilet almak lazımdı. Son görüşmelerinin notları, ceplerinde taşıdığı o sayısız küçük defterlerin birindeydi. Uçak yolculuğunda bilgisayara geçirirse, Paris’e döner dönmez yazısını yazar, cumaya yetiştirirdi. Belki de hemen gitmezdi. Bir iki gün daha kalır, böylece dinlenir, biraz daha araştırma yapardı... Daha başka... Çok önemli, çok daha önemli bir işi vardı, bilinçaltından bir türlü su yüzüne çıkmayıp gözlerini açtığından beri Efrem’i sürekli huzursuz eden. Evet, tabii, Zuhal! Zuhal’le konuşmalı, onu olup bitenlerden haberdar etmeliydi. Gözleri cep telefonunu aradı. Yoktu ortalarda. Nathalie de Efrem’in bir an dalıp gitmesinden faydalanarak odadan çıkmış, dışarıda Meryem’e bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Yok, yok telefonla konuşuyordu galiba. Bir türlü yanında bulamadığı kendi telefonuyla... *Artık yeter,* diye düşündü. Kendisi burada yatarken, insanlar gidip geliyor, onun adına kararlar alıyor, işlerini hallediyor, ona haber verme gereği duymadan telefonuna dahi el koyup onun yerine cevap veriyorlardı. Tekrar doğruldu, ardından biraz tedirginlikle de olsa, üstündeki yün battaniyeyi atıp ayağa kalktı.

Neyse ki başı artık dönmüyor, yere sağlam basabiliyordu. Tam birkaç adım atmaya hazırlanıyordu ki Nathalie geri geldi.

“Demek ayaktasın. Aman ne iyi! İstersen bir iki gün içinde Paris’e döneriz. Tetkikleri orada yaptırırsın. Eşyalarını toparladım, bavulun hazır, birazdan taksi çağırıp oda ayırttığım otele gideriz. Burada iki kişi kalacak halimiz yok. Ablana bunun mümkün olmadığını el kol hareketleriyle anlatmaya çalıştım. Umarım anlamıştır ve alınganlık yapmaz. Ha...

Bu arada az önce telefonun çaldı. Uyukluyor gibiydin, rahatsız etmek istemedim, ben açtım. Bir kadındı. Müsait olmadığını söyledim, tekrar arayacağını bildirdi ve isim vermeden, mesaj bırakmadan telefonu neredeyse yüzüme kapadı. Yol yordam bilmeyen biri olmalı. Oysa Fransızcası gayet düzgündü. Bir meslektaşındır herhalde."

Adını vermedi, Fransızcası düzgündü... Bu Zuhal olmalıydı. Kesin oydu. Ne zannedecekti şimdi? Bir an önce konuşmalıydı onunla. Bir an önce!

"Burada kalmayacağımıza göre bir an önce toparlanıp otele gidelim. Çok işim var. Bir duş alıp üstümü değiştikten sonra, Meryem'le vedalaşır çıkarız" dedi.

Bu arada telefonunu neredeyse hırsla geri almış, avucunu acıtacak kadar sımsıkı tutuyordu.

"Tamam da, şu telefonu neden en değerli hazinenmiş gibi tuttuğunu anlayamadım. Merak etme, kimsenin onu senden zorla alacağı yok" dedi Nathalie alaycı bir tavırla. Bakışlarında bir tür kuşku mu vardı, yoksa Efrem'e mi öyle geliyordu? Sonunda ve yeniden kim bilir neyi, neleri toparlamak, düzenlemek, hazırlamak, halletmek üzere odadan çıktı.

Efrem omuz silkti. Zihni, Nathalie'ye cevap yetiştirme çabasından ziyade, Zuhal'i ne zaman, nereden arayıp ona neler söyleyeceğiyle doluydu.

Uzun uzun düşünmesine gerek kalmadı. Telefonu yeniden çaldı. Onun adını ekranda görünce kalbi çılgınca çarpmaya başladı. Hemen şimdi konuşmalıydı ve hâlâ ne diyeceğini bilmiyordu. Belki tam olarak ne demek istediğini de...

"Şey... Az önce aradım ama müsait değildin anlaşılan... Bir... Bir başkası cevap verdi."

Kem küm ederek, utangaç bir çocuğun sesiyle konuşuyordu nedense Zuhal. Ne tuhaf! Bu şekilde konuşmasına şaşırmıştı Efrem.

Gerçeği söylemekten başka çaresi yoktu.

"Geçen akşam senden ayrıldıktan sonra ablamlara vardığımda fenalık geçirmişim. Nathalie'ye haber vermişler veya o aramış söylemişler, işte neyse, tam olarak bilmiyorum. Bu sabah ilk uçağa binmiş. Şimdi burada. Merak etmiş beni, bir de Paris'e uçakla tek başıma dönmememi istemiş, kalkıp gelmiş işte. Bir iki gün daha otelde dinlendikten sonra birlikte döneceğiz. Sana daha önce haber verecek durumda değildim, malum, anca kendime gelebildim. Kusuruma bakma."

"Ne kusuru! Ortada bir kusur yok ki bakayım. O hanım, neyse adı, gelmekle çok iyi etmiş ayrıca. Sana geçmiş olsun ve iyi yolculuklar."

Ses, utangaç, tereddütlü değildi artık. Geçen akşamki gibi, duygudan yoksundu. Bu sesle manavdan bir kilo elma ya da sinema gişesinden öğretmen indirimli bir bilet isteyebilirdi.

"Zuhal, bak, ben..."

"İyi yolculuklar."

Telefon kapandı.

Suzan'ın günlüğü

Oh olsun sana işte! Binlerce oh olsun! Bariz olanı anlamak istemezsen böyle rezil durumlara düşersin. Yalnız olmadığını bildiğin bir adamı telefonundan ararken, sevgilisine denk gelmek gibi mesela...

Tamam, Efrem ona yalan söylememişti. Buluştuklarında sevgilisi İstanbul'da değildi gerçekten de. Aralarına kara kedi girmiş olduğu da muhtemelen doğruydu, ama yine de... Zuhal az önce yaşadığı duruma sinirlenmeden edemiyordu. Yaşamı boyunca bir çiftin arasına hiç girmemiş, hiç "ikinci kadın, öteki kadın" olmamıştı. Çiftleri birlikte tutan o esrarengiz ve yoğun bulduğu harca dahil olma, o çözülemez kimyayı bozma fikrinden hep nefret etmişti. Ve şimdi, belki Efrem'in de farkına varmamış olduğu, tartışma götürmez bir gerçek çıkıyordu ortaya: O ikisi birbirlerine hâlâ bağlıydılar. En iyisi aradan çekilmekti, hem de en kısa zamanda. Zaten hiçbir şey olmadığına ve kendisi Efrem'in yaşamının ve duygularının hiçbir yerinde bulunmadığına göre, hangi aradan çekilecekti ki? Ortada büyütülecek bir durum yoktu. Peki, tamam da, süregelen bu nefes darlığı, bu tuhaf ağlama isteği da neyin nesiydi? *Beklenen, istenen bir beraberliğin, ölü doğmasının yarattığı hayal kırıklığı işte... Çocukça...* Yine de ürperdi Zuhal. Bu akşam pek bir şey yapmak, pek bir şey düşünmek istemiyordu. Sadece yatıp uyumak... Ya da uyumayacaksa, uyuyamayacaksa, içinde bulunduğu ortamdan, düşüncele-

rinden, hayal kırıklığından –evet evet, yersiz de olsa, hissettiği buydu, büyük bir hayal kırıklığı– sıyrılmak, kısa bir süreliğine kendinden kaçmak... Bunu belki iyi bir polisiye kitapla sağlayabilirdi. Son satırını okuyup son sayfasını çevirdikten, kapağını da kapadıktan sonra, bu dünyada en azından bir sorunun çözülmüş olduğuna şükredeceği bir polisiye. Ama elinin altında o türden iyi bir roman yoktu ne yazık ki ve kitap bulmak için Kadıköy çarşısına gitmesi gerekiyordu. O halde... O halde... O halde... Neyle kaçacaktı geçici olarak? Sigarayı altı ay önce bırakmıştı. Hem de bir hamlede. Zira kanepede oturmuş, bir elinde sigarayla Sargın'a masal anlattığı bir gün, kaygıyla iyice incelmiş, hatta titreyen bir sesin sorduğu, “Sen ölürsen bana kim bakacak? Nine çok yaşlı ve hasta, anneanne Ankara'da, Melek Abla'nın da kendi çocuğu var” sorusuyla irkilmişti. Sigara paketini kanepenin bir köşesinde bırakmıştı ve okul öncesi okumayı az çok sökmüş olan Sargın, paketin üstünde “Sigara içmek öldürür” yazısını heceleyerek okumuştu. Peki, o zaman bu akşam sigara da yoktu, tabii içki de... Geçen akşam zaten fazlasıyla içmişti. Bu saatte tek başına içmek, çok acı günleri hatırlatacaktı. E, geriye ne kalıyordu o zaman? Ot ya da bilumum haplar mı? Onlar da pahalı ve sağlığa zararlıydı, tedariki zordu ve bu kadar saçma bir olayın üstesinden gelmek için fazla abartılıydı.

Gidip yattı nihayet... Eli, başucu masasında duran anneannesinin hatıra defterlerine uzandı. Para hesaplarını, karışık düşüncelerini, duygularını aktardığı o defterlere. Sıkıcı olduğunu, en azından öyle göründüğünü hatırladığı... Bir türlü eline alıp göz atamadığı... Tamam, işte, bulmuştu bu gecelik ilacını! Sararmış sayfaları çevire çevire kendinden geçerdi birazdan, ayrıca anneannesinin bir hazineymiş gibi ona emanet etmek istediği üç defteri, bir köşede bırakmış olmanın verdiği vicdan azabından da kurtulurdu.

Kendisine az önce yoğun bir can sıkıntısı –tamam işte, en

uygun adı bulmuştu hissettiklerine– yaşatmış olan cep telefonunu cezalandırmak istercesine, hırsla kapayıp uzak bir köşeye koydu.

Kadın dergilerindeki uyarıları göz ardı ederek, aynı hırs ve öfkeyle yüzündeki hafif makyajı tüm gücüyle sildi. Teninin yıpranması umurunda değildi.

Yatağına uzandı.

Güncelerin ilkini açtı. İlk sayfasında "Ocak 1943" yazıyordu.

Bugünden itibaren bu deftere, sadece evin hesaplarını değil, ilkokul birinci sınıftan itibaren öğrenmiş olduğum ve mümkün olduğunca iyi kullanmaya karar verdiğim güzel Türkçe dilimizde bütün yaşadıklarımı ve düşündüklerimi yazmaya çalışacağım. Bu defter bundan böyle benim sırdaşım, arkadaşım olacak.

Anlaşılan, doğrudan konuya giriyordu genç Suzan. Hep öyleydi zaten.

Gencecik anneannesinin anlattıklarını, yer yer paragraf ya da satır atlayarak okumaya başladı.

(...) Savaş yüzünden her bakımdan zor günler yaşıyoruz. Doğru dürüst beslenmek başlı başına bir mesele oldu. Pazarda hiçbir şey bulunamıyor. Dün amcamla yengem konuşuyorlardı: Hemen yakınımızdaki Süryani köyünde yaşayanlar şu açıdan talihliler ki bağları var. Bol bol üzüm yiyip artanını buralara, bize satıyorlar. Tabii köyde yaşayanlar deyince, orada kalanları kastediyorum, çünkü oranın halkının büyük bir kısmı da güneye, Hatay'a doğru göç etmiş. Birkaç kuruş karşılığında geçici işlerde çalışıyorlarmış. (...) "Midyat'ta çok zengin bir Asuri/Keldani aile var" diye anlatıyor amcam. Bunların büyük bir motorlu değirmenleri varmış. İçindeki motoru Almanya'dan satın almışlar. Bu Alman malı motorlar elektrik üretiyormuş ve böylece Midyat'ta birkaç yere –noktaya der amcam– yani hükümet ve askeriye gi-

bi devlet binalarına verilirmiş, sivil vatandaşa yasakmış, çünkü yetmiyormuş. İster miyim bir gün bizim eve elektrik verilsin? İşte bundan hiç emin değilim. Gaz lambalarının ışığını her şeyden tatlı ve yumuşak buluyorum küçükten beri. Beni teselli ediyor sanki. (...) Amcam ve yengem iyiler, ama burası benim evim değil. Onlar da benim annemle babam değiller. Bu durumu ne kendileri unutuyor ne de bana unutturuyorlar. Hatırlıyorum da babamın vefatından sonra, annemle baş başa kaldığımızda, anneciğim ilkokuldan mezun olur olmaz, beni yatılı olarak bir muallim mektebine vermek istediğini söyleyince, kendini vasim gibi gören amcam ile onun her dediğini doğru bulan yengem önce karşı çıkmışlardı. "Allah nazardan saklasın, Suzan çok güzel bir kız olacak. Bu güzellikle ileride kendi başına da, bizim başımıza da iş açar" dediklerini duyuyordum. "Hem o okullardan komünistler çıkar, maazallah hem güzel, hem komünist, hem de okumuş kızı kim alır? Evde otursun, ona meşgale mi bulunmaz? Nakış, dikiş, örgü, mutfak işleri... Hem annesine yardım eder, hem kendini mükemmel bir ev hanımı olarak yetiştirir böylece. Zamanı gelince de ona münasip birini bulur, elimizle eveririz inşallah." Hep öyle konuşuluyordu etrafımda fısır fısır... Ama sonra unutup yüksek sesle konuştukları da oluyordu.

Ama anneciğim onlara kafa tuttu ve beni yatılı okula yolladı. Ancak onu kaybettiğimde, amcamlar beni okuldan çektiler. Eğitimimin eksik kalmış olmasına zaman zaman çok üzülüyorum. Şükür, amcamların evinde güzel bir kütüphane var. Tabii onların da müsaadesini alarak, oradaki kitapların benim için münasip olanlarını okuyorum. Yengeme de elimden geldiğince yardım ediyorum. Hoş, bana pek ihtiyacı yok. Evde pek çok hizmetkâr çalışıyor. Hepsinin de vazifesi belli. İşlerine burnumu sokmamdan pek hoşlanmıyorlar galiba. Ama gel gör ki ben boş oturmaktan nefret ederim. Neyse ki Hace beni pek sever. Babamın, amcamın çocukluğunu bilir. Bana da bakmıştı bebekliğimde. Babamın ölümünden sonra amcamlar onu yanlarına istemişlerdi. Ev-

lerine yerleştiğimde onu orada görmek büyük bir saadetti benim için... Bana birbirinden güzel efsaneler anlatırdı bir zamanlar. Şimdi kış akşamları hâlâ, mutfakta, ocak başındayken yanına gidip ondan o efsaneleri tekrar anlatmasını istiyorum. "Hadi oradan, artık evlenme çağında koca kız oldun" diye söylense de hatırımı kırmıyor, özellikle Şahmeran'ı ve o eski zamanlara ait çok hüzünlü hikâyeyi tekrar tekrar anlatıyor. Hüzünlü hikâye kalbimi tuhaf bir korkuyla dolduruyor. Ben de bir gün çocuklarıma, torunlarıma efsaneler, hikâyeler anlatır mıyım acaba? İnşallah.

Zuhal yaşlarla dolan gözlerini bulanık görmeye başladığı satırlardan bir an ayırdı. Hace'den miras Şahmeran'ı torununa anlatmıştı evet. Ve bunu anlatarak hayatını bir noktaya kadar yönlendirmişti. Ne tuhaf! Gözlerini çarşafa silip yeniden okumaya koyuldu:

Aslında ben sadece yengeme ve hizmetkârlara değil, amcama da yardım ediyorum. "Aferin kız" dedi bir gün amcam, hesabımın ne kadar iyi olduğunu görünce. "Madem böyle kabiliyetlisin, artık her gün muntazam hesap tutarak evin harcamalarını bir deftere yazacaksın. Onlardan mesul olacaksın yani. Ben de o defteri haftada bir kontrol edeceğim." Bu iş galiba yengemin hoşuna gitmedi. Suratını ekşitti. "Bey, bu kız daha dünkü çocuk, hesaptan mesaptan ne anlar?" diye itiraz etti. (...)

Zuhal artık atlamadan okuyor, okudukça da anneannesinin gençlik yılları hakkında pek az bilgisi olduğunu keşfediyor, satırların arasından sızan hüzün ise keyifsizliğini artırıyordu. Anneannesi ne kadar gri, tekdüze bir hayat sürmüştü o yıllarda. O tekdüzelik sanki üslubuna yansıyordu genç Suzan'ın. En ufak bir neşe ya da coşku izine rastlanmıyordu yazdıklarında...

Defterin birbirine yapışmış sayfalarına gelince kalktı,

mutfağa gidip çaydanlıkta su ısıttı, eline de ince bir bıçak aldı; sayfaları çaydanlığın buğusu ve bıçağın yardımıyla birbirinden ayırmaya koyuldu. Sayfaların yırtılmaması, buğunun etkisiyle mürekkebin tamamıyla silinmemesi için büyük bir özenle hareket ediyordu. Yeni bir sayfaya geçmeden, bir öncekinin kurumasını bekliyor, kendini neredeyse papirüs yazılarını çözmeye çalışan bir arkeolog gibi hissediyordu.

Sonunda bu gayretleri sayesinde, mürekkep lekelerinin, çiziklerin altındaki kelimeleri anlamaya çabalayarak, üç defteri de son sayfalarına kadar okuyabildi.

Yine alt alta konmuş rakamlar. Yine Suzan'a, öz kızları olmadığını hissettiren amcayla yengeden ufak tefek yakınmalar:

> (...) Yengem az yediğim ve yemek seçtiğim için azarlayıp duruyor. Ben yemek seçmiyorum ki, sadece onun yaptığı gibi hamur işini ve şekeri az yemeye bakıyorum, çünkü onun yaşına geldiğim zaman börek, çörek, ekmek ve pekmezli tatlıları yemekten çift gerdanlı, koca göbekli, koca popolu biri olmak istemiyorum. (...)

Olmamıştı da. Hep ince ve zarifti... İleri yaşlara kadar...

Savaş ve kıtlıkla ilgili bilgiler, besbelli ayakları yere sağlam basan bir genç kızdan:

> (...) Buğdayın kilosu 20 kuruş, arpanın ise 15 kuruş. Biz bazen alabiliyoruz, ama her zaman değil. Aslında tahıldan başka akla ne gelse yeniyor, böyle idare ediliyor. Ama yoksullar açlıktan cidden kıvranıyor. Kasabanın bazı mahallelerinde ve civar köylerde ihtiyarlar ve çocuklar hastalanıp iki üç gün içinde sinek gibi ölüyorlarmış. (...)

Kasabanın eşrafından olup, evlerine misafir edilen şehrin ileri gelenleriyle ilgili saptamalar, onların anlattıklarından alıntılar:

(...) Hâkimi ve kaymakamı yemeğe çağırdılar, hanımlarıyla birlikte... Yemekten sonra sohbet odası denen odaya toplandılar. Erkekler siyaset konuştular; savaşa girmeli mi, girmemeli mi gibi şeyleri tartışıyorlardı. Hanımlar da, en başta yengem olmak üzere, birbirlerine yemek tarifi verdiler. Ben hem yemek pişirmeyi sevdiğim, hem de siyasete ilgi duyduğum için, kahve ve çay ikramına yardım ederken, her iki tarafı da dinlemeye çalıştım. Her ne kadar çok iş çıktıysa da vaktin nasıl geçtiğinin farkına bile varmadım. Beyler çok komik bulduğum eski zaman hikâyeleri de anlattılar. 1920'lerde buralara ilk araba geldiğinde ve sahibi Savur, Cizre, Midyat, İdil ve Mardin'e arabayla gittiği zaman, insanlar hoş geldin hediyesi olarak ot getirirlermiş araba yesin diye. Yine aynı yıllarda, vali Mardin yakınlarında bir sinema salonu kurulmasını emrettiğinde, İstiklal Sineması inşa edilmiş, gösterilen ilk filmlerden birinde ekrandaki kovboylar aniden tabancalarını çekip salonu dolduran seyircilere tutarak ateş ettiklerinde, seyirciler can havliyle, bağrış çağrış kaçışmaya başlamışlar. (...)

Yer yer, safça, pembe hayaller. "Feministçe" şikâyetler:

(...) Evlenme çağına geldiğimi söylüyorlar. Lakin ben görücü usulüyle evlenmem. Evleneceğim erkek önce kalbimi fethetmeli. Birbirimize âşık olmalıyız... Ama nasıl? Nerede karşılaşabilirim öyle bir erkekle? Kapıdan dışarı adımımı attırmıyorlar. Oysa erkekler ne kadar rahat. Kız olmak ne zor iş! (...)

Son sayfalarda kısa kısa ve biraz anlamsız cümlelerle yetiniliyordu:

(...) Ufak tefek dertlerin hiçbir önemi yok. Hiç ama hiç ama hiç.

(...) Bu sabah güneş masmavi gökyüzünde parlıyordu. Tabiat sanki bana tebessüm ediyordu!

(...) Vakit yaklaşıyor. Heyecanlıyım. BAKALIM.

(...) Yılbaşını sevmiyorum ve hiç sevmeyeceğim. Beni korkutuyor. Bize ne getireceği meçhul. (...)

Hayret, demek o da benim gibi veya daha doğrusu ben de onun gibi... Oysa bu hissini benimle hiçbir zaman paylaşmamıştı.

Sonunda tarihlerde uzun bir ara. Bir yıldan fazla kadar... Ardından da 31 Aralık 1945 tarihli bir sayfada, şu satırlar:

Her şey geride kaldı. Doktor artık iyi olduğumu söylüyor. Ben de öyle hissediyorum. Geçen yılbaşıyla bu yılbaşı arasında ne kadar büyük değişiklikler yaşandığını düşündükçe adeta başım dönüyor. Her halükârda şimdi iyiyim ve geleceğe güvenle ve umutla bakacağım.

Muhtemelen oldukça önemli bir rahatsızlık geçirmişti. Oysa bundan da Zuhal'e hiç söz etmemişti anneannesi.

Ve birdenbire Suzan'ın hayatında çok önemli olaylar baş gösteriyordu:

(...) Önce görücü geldi eve. Üç gün sonra da aracı kadın... Yengem ve amcamla konuştu, müspet cevap alınca oğlan tarafına iletmiş olmalı ki, üç dört gün sonra oğlan evi de birkaç dost aileyle bizleri ziyaret etti. Buraya gelmek için bayağı bir yolculuk yapmış sayılırlar. Ankaralı bir aileymiş. Baba tam olarak bizim yöreden değilmiş, bize yakın bir yerlerdenmiş, anne ise Çerkez'miş! Yengem bana bakıp bakıp, "Eh, ne yapalım, idare edeceğiz artık, her şeye sahip olunmuyor, hele hele bu durumda. Yine de halimize şükredelim" deyip duruyordu onlar gelmeden. (...) Beni beğendi galiba. Ben de fena bulmadım. Çok uzun boylu –"Annenin soyu öyledir" diyor yengem– güler yüzlü biri. Ticaretle uğraşıyormuş. Hali vakti epey yerindeymiş. Ama tabii

hususi hayatta nasıldır, bilen yok. Şimdi bizim aile onu soruşturuyor, inşallah bir fenalık bulunmaz onda. O imtihandan da geçerse, aracı kadının eliyle defter alışverişi başlayacak, sonra bir aksilik olmazsa, oğlan tarafı resmi bir şekilde evimize tekrar gelecek, söz kesilecek, tatlılar yenecek, nişan tarihi kararlaştırılacak, sonra birbirimize bohçalar yollayacağız, yani takım elbiseler ve en üstte tabii ki kelle şeker. Fazla heyecanlanmamaya çalışıyorum.

Defterlerdeki notlar şu sözlerle son buluyordu:

(...) Nişan töreni yarına! Aileler düğün tarihini bir an önce kararlaştırmak istiyorlar. Artık hayatımı bir başıma değil, müstakbel kocamla birlikte yaşayacağım. Hep iki kişi olarak... Her şeyimiz müşterek olacak. Bundan dolayı artık hatıralarımı yazmam doğru olmaz, diye düşünüyorum.

Elveda sevgili defter, bana hep vefakâr bir arkadaştın.

“Hep iki kişi olarak... Her şeyimiz müşterek olacak.” Zuhal duygulanıp gülümsedi. Nasıl da bir saflık, kendini adamışlıktı bu! Anneannesinin kocasına çok bağlı olduğunu biliyordu, ama bu kadarını tahmin etmiyordu açıkçası. Oysa genç Suzan’ın hayal etmiş olduğu gibi birbirlerine âşık olarak değil, aksine, eski âdetlere sıkı sıkıya bağlı kalınarak, görücü usulüyle evlenmişlerdi.

Ayrıca anneannesi anlaşılan pek iyi bir yazar değildi. Biraz da mıymıntı mıydı neydi? Oysa hatırladığı anneanne, çocukluğunun efsunlu kadını, her daim gülmeye, tepki vermeye hazır, hayat dolu bir kadındı.

O yıllarda pek mutlu değildi anlaşılan. Mutluluğu evliliğinde, çocuklarında ve torunlarında bulmuştu demek. Özellikle ilk torununda...

Her neyse defterleri okumak hem uykusunu getirmiş, hem

de görevini yapmış olmanın huzurunu sağlamıştı.

Uykuya dalmadan önce kendini çok daha iyi hissettiğine karar verdi.

Anneannesinin aksine Zuhal kendi hayatını yaşamıştı, yaşamaya da devam ediyordu ve bu hayat, gelecekte gerçekleştirmek için sabırsızlandığı projelerle dopdoluydu.

Zuhal

Mozaik ve mutluluk

"Mozaik ile mutluluk birbirine benzer. İkisi de yekpare değildir, yan yana getirilmiş küçücük, uyumlu parçacıklardan oluşur..."

Gazeteci kız gençti ve oldukça tecrübesiz görünüyordu. Zuhal'e "Mozaik sizin için ne ifade ediyor?" diye sormuştu. Zuhal'in aklına da kim bilir kime ait olan, nerede ve ne zaman okuduğunu hatırlayamadığı bu cümle gelivermişti... Dile getirdiğinde daha da hoşuna gitti ve o an hissettiklerinin ışığında, cümleye kendinden yeni bir şeyler kattı:

"Bazen bir iki küçük taşı yerinden oynatmaya kalkıştığınızda, mozaik eseri de, mutluluk da fena halde bozulabilir."

Kız gülümseyerek başıyla onayladı.

"Tabii ki..."

Baharı müjdeleyen o mart akşamının güzelliğine, sergisinin gözle görülür başarısına ve etrafını saran aile fertleriyle dostlarına rağmen, kendini nedense gergin ve sabırsız hissediyordu Zuhal. Gerginliğini ve sabırsızlığı belli etmemeye çalıştı.

"En iyisi size sergim hakkında kısacık bir özet yapayım, sonra isterseniz sorularınızı alabilirim... Toplam yirmi eserden oluşan bu sergi üç yıllık çalışmanın ürünü" diye anlatmaya başladı. "Eserler gördüğünüz gibi üç ana gruba ayrılıyor... 'Dün ve Bugün' başlıklı grupta, Hatay ve Antep müzelerindeki, Turabdin kiliselerindeki bazı mozaiklerin detaylarını aldım, ancak onları orijinalde olduğu gibi çakıl taşlarından de-

ğil de, cam parçacıklarıyla yaptım. Görüntü aynı, ama malzeme farklı... Ayrıca küçük değişiklikler, eklemeler yaptım. Yani eski ile yeni arasındaki devamlılığı sağlamakla birlikte, yeni olanı eski olandan kişisel bir yorumla ayırmış oldum."

Genç kız büyülenmiş gibi dinliyordu şimdi. Zuhal bir an durup gelebilecek soruyu bekledi. Karşısındaki suskunluğunu koruyunca, kendini konuya iyice kaptırmış bir halde devam etti:

"Bu ilk gruptaki eserlerle bir mesaj verme çabasındayım: Asırlar önce bu coğrafyada eserler veren sanatçılar olduğu gibi, günümüzde de yine bu coğrafyada başka sanatçıların olduğunu ve aynı eserleri ya da çok benzerlerini farklı olanaklarla verebileceklerini anlatmak istiyorum. İkinci grup ise soyut çalışmalardan oluşuyor..."

Daldı bir an. On beş gün kadar önce, evinin duvarını süsleyen, çok sevdiği bu soyut eserlerin önünde Efrem'le durmuşlardı. Şimdi bu saatten sonra bunlar hakkında Efrem'e söylediklerinden başka bir şey söyleyemezdi ve o gün kullandığı kelimeleri nedense kullanmak istemiyordu. En iyisi, diğer eserleri hakkında konuşmaktı:

"Bakın, asıl dikkatinizi şu köşede duran üçüncü grup üzerine çekmek isterim... Onları motifler ve formlar değil de renkler sayesinde yorumladım, renklere ağırlık verdim. Benim için büyük önem taşıyan renkler bunlar: Bademden buğdaya, odundan kuma ve kestaneye, toprağın ve taşın tüm renk tonlarıyla, sarılar yelpazesi... Bal, mısır, limon, amber, kayısı, ekru, altın... Gün doğumundan batımına, yağmurda, karda, güneşte ve rüzgârda, Mezopotamya'nın ebedi renkleri... Zaten bu eserlere, 'Mezopotamya Denizi' adını verdim."

"Mezopotamya demişken, Mardin yakınlarında bir köyde kurmak istediğiniz sanat merkezi hakkında biraz bilgi verir misiniz?"

"Henüz değil. Aslında tam olarak sanat merkezi de olma-

yacak. Mayıs sonunda ya da haziran başında beni ararsanız, size o projeyle ilgili gerekli açıklamaları yaparım..." diye kısa kesti Zuhal.

Kafası bu konuda çok karışıktı. Bu kıza kaygılarını belli etmek istemiyordu.

Genç kız teşekkür ederken, sağdan soldan birkaç flaş patladı. "Zuhal Hanım 'Dün ve Bugün' grubunun önünde rica etsem, tamam, şimdi de lütfen 'Mezopotamya Denizi' önünde. Hafifçe gülümseyebilirseniz çok iyi olur. Tamam harika! Şimdi birkaç aile fotoğrafı... Oğlunuzla mümkünse!"

Aile fotoğrafı mı? Söz konusu olamazdı. Ortalıkta koşturup duran Sargın'ı sirk maymununa çevirmeye niyeti yoktu.

"Üzgünüm. Sadece, sergimle ilgili fotoğraf çektirmeyi tercih ederim. Burada bulunma nedenim odur. Eminim anlayışla karşılarsınız."

Uzun zamandan beri düşlediği bu sergiye çok emek vermişti. Ve her şey aşağı yukarı istediği, hayalinde kurduğu gibi olmuştu. Ziyaretçilerin çokluğu ve beğenileri, medyanın ilgisi... En önemlisi, sergilenen eserlere bakarken kendinden memnun olmasıydı. Ancak yine de az önce gazeteci kızla konuşurken çok yoğun hissettiği o huzursuzluğu sabahtan beri üstünden atamıyordu.

Etrafına baktı. Sargın, annesi, kardeşi, kardeşinin karısı... Başta Feyza ve İbrahim, Süleyman, Nermin, Betül ile Mete olmak üzere, bütün dostları... Ancak bugün, burada bulunanların varlığı içini ısıtsa da, artık yanında olmayanların yokluğunu daha da derinden hissediyordu sanki. Huzursuzluğunun nedeni bu olmalıydı. Olmayanlar, yani Memo, anneannesi, babası... Her birinin gidişi içinde yara açmıştı. Bir de Efrem'in yokluğu... Peki ama, topu topu birkaç kez görüştüğü ve hiç sevişmediği Efrem'in de "yokluğundan", "gidişinden" söz etmek saçmalık değil miydi? Zira birkaç yemek ve iki gece dışında hiç yanında olmamıştı ki! O gecelerde de bel-

li bir saatten sonra kaçıp gitmişti. O zaman... Onu düşündüğünde, hâlâ hissettiği o sıkıntı nedendi? Aynanın karşısında nadiren kendini beğendiği zaman, bir an için, "O da şimdi burada olup beni görseydi" düşüncesi neyin nesiydi? Sabah uyandığında ve güneşin parladığını gördüğünde, "O da benden uzakta bir yerlerde nefes alıp veriyor. Bir gün çıkıp gelecek belki de..." gibi saçma sapan umudun anlamı neydi?

Oysa o günden beri, yani telefonu neredeyse Nathalie'nin suratına kapadığından bu yana, hiç görüşmemişler, konuşmamışlar, yazışmamışlardı.

Efrem'in avukatı Zuhal'i aramış, kira kontratı hazırlamak üzere buluşmalarını istemişti. Kontratı okuyunca şaşırıp kalmıştı Zuhal. Kira bedeli istenmiyordu kendisinden... Sadece evin tadilatını ve bakımını üstlenmesi yeterliydi. Ayrıca bu kontratı istediği zaman bozabilir, evi kullanmaktan vazgeçebilirdi. Belki bundandı hâlâ Efrem'i unutmayışı. Zuhal'e bir armağan sunmuştu cömertçe. "Al evimi, istediğin gibi kullan, sıkılınca da sıkıldığını bildirmen yeterli olur, hemen hemen hiç zarara uğramadan çekiliverirsin" mesajını vermişti.

Bunu avukat da doğrulamıştı:

"Efrem Bey kendinizi mümkün olduğunca rahat ve özgür hissetmeniz için gerekeni yapmamı istedi. Köyde o türden anlaşmalar çok sık yapılırmış. Nitekim amcasına ait olan hemen yanı başınızdaki ev ile bahçeye ve bağa da şimdilerde İsveç'te yaşayan aile dostu bir karıkoca bakıyormuş yazları. Bağbozumundan sonra da İsveç'e dönüyorlarmış. Yarıcılık usulü deniyor bu yönteme. Hem insanların işi görülüyor, hem de evler korunuyor..."

"Harika bir yöntem ve bana çok uygun..."

"Ayrıca, size yardımcı olması için köyün muhtarı Aziz Karataş'ı aramamı istedi. Malum, orada bir başınıza bir bayan olarak, zaman zaman, nasıl desem..."

"Kendimi eğreti mi hissedebilirim? Bunu mu demek istiyorsunuz? Yoksa etraftakilerin mi beni rahatsız etmesinden korkuyorsunuz?"

"Hiç kimsenin sizi rahatsız edebileceğine ihtimal vermiyorum, Efrem Bey de öyle düşünüyor. Sizi bacıları, yengeleri olarak bağırlarına basacaklardır kuşkusuz. Ancak... Orası İstanbul, Ankara gibi bir metropol değil. Orası bir köy, yani yıllardan beri Batılılaşmış insanlarına rağmen, yazılı olmayan kuralları ve alışkanlıklarıyla, farklı bir dünya. En azından ilk zamanlar, size her konuda yol göstermesi, kol kanat germesi rica edildi Aziz Bey'den."

İşte tüm bu önlemler Zuhal'in pek hoşuna gitmemişti. Anadolu'ya ilk defa giden, nerede nasıl davranacağını bilmeyen, biraz nahif ya da daha beteri "sosyetik" bir şehirli olarak görülmek, haberi olmaksızın onun adına birilerinden yardım istenmesi... Ancak, Efrem'in bonkörlüğünü, avukatın yardımseverliğini göz önünde bulundurup memnuniyetsizliğini dile getirmemiş, teşekkür etmişti.

Bu konuşmaları kafasında yeniden canlandırırken, serginin hemen ardından Sargın'ı dostlara emanet edip bir haftalığına köye gitmesi gerektiğini düşündü. İç ve dış mekân tadilatı şubat ayından beri sürüyordu ve tamamlanmak üzereydi. Son gittiğinde sonuçtan beklemediği kadar hoşnut kalmış, Nermin'e defalarca teşekkür etmişti. Nermin, Tanrı vergisi ince zevki, duyarlılığı ve restorasyon uzmanlığının verdiği birikimle, yerli ustaların da yardımıyla harikalar yaratmıştı... Evin sonradan sürülen kat kat boyaları sıva raspasıyla temizlenmiş, derzleme yapılmış ve taş malzeme tüm ihtişamıyla ortaya çıkmıştı. Yer yer döküldüğü için onarımı yapılan teras parapetleri çatıyı bir dantel gibi çevrelemişti. Yalıtım yenilenmiş, orijinal olmayan plastik doğramaların yerine ahşap doğramalar konmuştu. Ön cephede kapatılmış olan giriş açılmış, sonradan ilave edilmiş olan doğrama çıkınca,

eyvan görünmüştü... Elektrik, su, ısıtma tesisatı ve internet kurulumu yapılmış, evin çevresine de Nermin ve kocasının ısrarıyla alarm sistemi yerleştirilmişti. Şu anda giriş eyvanına çıkan taş merdivenlerde tamirat yapılıyordu.

Geriye, oradaki ustalara evin boya badanasını tamamlatıp en basitinden yöresel malzemeyle döşetmek kalmıştı, bu da haziran başına ancak yetişirdi. Hatta tam olarak yetişmeyebilirdi. Açılıştan önce tanıtım faaliyetleri için de kolları sıvamak lazımdı. Olsun. Bu tür işleri gözünde fazla büyütmüyordu...

En küçük sıkıntıda, telefon açıp danışabileceği, mimar, iç mimar, turizmci arkadaşları, hem de *gerçek* arkadaşları yok muydu? Daha ne isterdi!

"Yeni evimizi ne zaman göreceğim anne?" diye sordu Sargın, Zuhal'in uzun eteğini hafifçe çekiştirerek.

"Ben da tam, şu yakınlarda seni Feyza'ya ya da Betül'e bırakıp evi hazırlamaya gitmeyi düşünüyordum" diye cevapladı Zuhal. "Okulun biter bitmez ışınlanacağız oraya."

"Cevdet ölmeseydi, orada mutlu olur muydu sence?"

İşte çocuğun yine o ahret sorulardan biri. İçini çekmemek için kendini zor tuttu.

"Bizimle birlikte olduktan sonra, her yerde mutlu olurdu Cevdet."

Gözlerinde buğu, içinde sızı... Hem de çok derin. Az önce yanında olmayanları sayarken, yaşlı Labrador Cevdet'i unutmuştu. Hayır, aslında unutmamıştı, Cevdet sergi salonuna gelemeyeceği için zihninde es geçmişti sadece. Onun yeri evleriydi ve evlerinde büyük bir boşluk vardı birkaç gündür. Cevdet, kendisini uçağın arka bagajına bin bir kaygıyla yükleme ve yabancı bir eve yerleştirme zahmetinden Zuhal'i kurtarmak istercesine, on gün kadar önce zorlukla nefes almaya başlamıştı. Nefes darlığı artınca, veterinere gidilmiş, ve-

teriner hayvanın maalesef kanser olduğunu, çok acı çektiğini ve bu acıların daha da artacağını söylemiş, “Karar sizin tabii Zuhal Hanım, ama benim köpeğim olsa, fazla beklemeksizin, gitmesine yardımcı olurdum” demişti. *Ne olursun Cevdet, beni buna mecbur etme, kendin git,* diye içinden yalvarmasına rağmen, bir iki gün sonra Cevdet yemeden içmeden kesilmiş, sürekli inlemeye başlamıştı. Zuhal çaresiz onu tekrar veteriner kliniğine götürmüş, eski dostunun başını okşarken şırınganın onun ölgün tüyleri arasında boşalmasını izlemiş, kupkuru burnunun avucunda can verdiğini hissetmişti.

Çarşafa sarılmış Cevdet’le eve döndüğünde, Sargın’la birlikte ağlamışlar, sonra onu evin arkasındaki küçücük bahçeye birlikte gömmüşlerdi.

Şimdi Sargın’a biraz kaygıyla bakıyordu, gelebilecek yeni ve belki cevaplaması daha zor bir soruya yarı hazırlıklı bir halde...

Çocuğa, bu yaz İstanbul’dan ve Kuzguncuk’tan epey uzakta, yeni ve çok değişik bir yerde, yeni ve çok değişik bir eve taşınacaklarını ve orada farklı insanlarla tanışacaklarını anlattığından bu yana, Sargın onu sürekli bu konuda soru yağmuruna tutuyordu. “Orası”nın adı neydi, ev kaç kattı, ne renkti, yakınında denizi, kumu var mıydı, kedisi, köpeği? Arabayla mı gideceklerdi? Arabayı bırakıp orada yenisini mi alacaklardı? Betül, Mete, Süleyman, Feyza, İbo da orada onlarla birlikte olacaklar mıydı? Ya da en azından sık sık ziyaretlerine gelecekler miydi?

Ancak bunlar hiçbir bir şey değildi. Bunların cevaplaması kolaydı. Bu sorulara cevap aldığında Sargın tatmin olup susuyordu. Zuhal’i asıl kaygılandıran, yanıtlamaya çalışırken çok zorlandığı başka türden sorulardı. Zira ninesinin vefatıyla altüst olup sürekli ölümü merak etmesi, Zuhal’in düşündüğü kadar kısa süreli olmamıştı. Hele Cevdet’i uyutmak

zorunda kalıp bahçeye gömdükten sonra, çocuğun yıllardan bu yana birikmiş ve dile getirilmemiş tüm kaygıları sanki su yüzüne çıkmış, kelimelere dökülmeye başlamıştı.“Herkes mi ölüyor?” “Ben de mi öleceğim?” “İnsan ölünce nereye gider?” “Nine o kutuda üşüyor mu acaba?” “Cevdet toprağın altında sıkılıyor mu? Oyuncak topunu yanına mı verseydik?” “Babamla aynı yerdeler mi, yoksa köpekler başka bir yere mi giderler?” Ve hiç vazgeçmediği, durup dururken sorduğu, “Kaç yaşındasın anne?” sorusu.

Oğlunun bu yeni ve eskisinden de kaygılı ruh hali karşısında, daha önce Efrem’e, “Uyum sağlar. Onun için yanımda olması yeterli” derken sergilediği iyimserlikten eser kalmamıştı şimdi. Ya uyum sağlayamazsa? Ya gerçek hayatla yüzleşeceğine, hayal dünyasına daha da çok sığınırsa? Hayali bir baba, anne ve kardeşler, hatta şimdi bir de nine yaratmaya devam ederse? Yaratsa bile kimlere anlatabilecekti bunları? Bu da ayrı bir sorundu.

Efrem ona bir ara, Turabdin’deki köylerin en büyük sorunlarından birinin, geri dönenlerin ilerlemiş yaşları olduğunu söylemişti. Hemen hepsi yaşamları boyunca yabancı ülkelerde dur durak demeden en ağır işlerde çalışmış, hep memleket hasreti çekmiş ve son yıllarında bu hasreti dindirmeye gelmiş insanlardı.

Nerede geçmişti sahi o konuşma? Galiba aylar önce, Efrem’in köyüne birlikte yaptıkları ziyaretten sonra kasabadaki konakta yenen o öğle yemeğinde ya da kasabanın çarşısını solgun bir kış güneşi altında gezerken...

Her neyse, konu bu değildi, ya da tam bu değildi, şu anda kafasında evirip çevirdiği konu Sargın’dı. Sadece o. Onun üç ay dahi olsa, köy yaşamına ve bu süre içinde kavurucu sıcaklara ve denizin yokluğuna uyum sağlayıp sağlamayacağıydı. Sorunları ortadaydı. Acaba bu sorunlar doğup büyüdüğü ortamda, yaşıtlarının arasında mı daha kolay hallolurdu, yok-

sa yabancı bir ortamda, annesiyle baş başa ve hiç tanımadığı yaşlı insanların arasında mı?

Amaan boş ver! Kendisi değil miydi, psikolojinin muğlak ve güvenilmez bir bilim olduğunu ileri süren? Psikologların tavsiyeleriyle dalga geçen? İnsanın ne zaman, neye nasıl tepki vereceğini kurallara bağlamanın saçma olduğunu iddia eden? Hâlâ bu görüşüne tutunmak istiyor, annesinin ve birkaç yakın dostunun önerilerine kulak tıkıyor, Sargın'la nasıl konuşulması gerektiği konusunda "profesyonel" birine danışmaktansa, kendi içgüdülerine ve her şeyden çok oğluna beslediği sevgiye güvenmek istiyordu. O sevginin kendisine doğru yolu göstereceğine inanmak...

Eh, o halde görecekti. İkisi de görecekti...

Tamam, asla vazgeçmeyi düşünerek girişmemişti bu işe, şimdiye kadar giriştiği her işin sonunu da getirmişti, ama çocuğunun ruh sağlığı pahasına inat etmenin de bir anlamı yoktu.

Ona dönüş kapısını açık bırakmak için ısrar eden Efrem'e, içinden bir kez daha teşekkür etti.

Aklı yeniden Turabdin'e gitti. Bu tarihte Süryaniler *Hano Kritho*'yu kutluyorlardı Efrem'in köyünde ve daha başkalarında... Yetişebilse, bu kutlamaya katılmak istiyordu.

Feyza yanlarına yaklaştı.

"Merhaba günün yıldızı. Röportaj ve fotoğraf çekimlerinden sonra bize ayıracak vaktin kaldıysa, hep birlikte Asmalımescit'e meyhaneye gidelim diyecektim."

"Sar..."

"Betül'le konuştum bile, onlarda kalacak."

Birdenbire müthiş bir yaşama sevinci doldu Zuhal. Her şey en iyi şekilde hallolacaktı, bundan emindi.

"Tamam" dedi. "Geliyorum." Ardından da ekledi: "Ama bir şartla! İki gün sonra, hep birlikte Turabdin'e gidiyoruz. *Hano Kritho*'yu kutlamaya..."

"O adam da kim?"

"Adam falan değil, şölen. Binlerce yıldır Mezopotamya'da yaşayan Süryanilerin gelenekselleşmiş bir şöleni. Folklorik bir unsur... Onunla ilgili aynı adı taşıyan bir halk şarkısı da varmış. Her yıl, elli günlük büyük oruca başlamadan önceki son pazar günü bu geleneği uygularlarmış."

"Büyük oruç?"

"İsa'nın dirilişine denk gelen güne kadar tutulan bir oruçmuş, yani Paskalya'ya kadar."

"Gazetecin mi anlattı sana tüm bunları?" diye sordu Feyza, Efrem'den her bahsedişinde takındığı o muzip ifadeyle.

Umursamazmış gibi elini salladı Zuhal.

"Ne bileyim? Kimse kim! Bildiğim tek şey, o yöredeki hayatımın bir şenlikle, bir şölenle başlamasını istediğim."

Aslında, Feyza'nın dediği gibi, "gazetecisi" miydi ona bunları anlatan, yoksa yılbaşından önce satın aldığı, Mardin ve civarını, Süryanileri konu edinen kitap mıydı, kendi de tam olarak hatırlamıyordu.

Efrem de *Hano Kritho*'yu kutlamış mıydı zamanında?

Ya şimdilerde Paris'te, çocukları ve geleneklere bağlı olduğunu söylediği damadıyla, bir kutlama yapıyor muydu?

Tüm konuşmalarının ışığında, bu soruya "hayır" diye cevap verebilirdi.

Dünyaya bir çocuk getirmek, geçmişi unutturururmuş

> Bağımsızlık, Cezayir tarihinde belirleyici ve olumlu bir dev adım olmuştu, zira bir devletin gelişimine, eğitimin genelleştirilmesine ve sağlık sisteminin...

Efrem başını bilgisayarından kaldırıp uzun uzun esneyerek gerindi. O an, kendisini en son ilgilendiren konu Cezayir'di, ama o ülkeye yaptığı oldukça uzun bir geziden dün dönmüştü ve çaresiz, hakkında bir yazı yazmalıydı. Hem de yarına yetişmesi gereken bir yazı.

Ekranın alt köşesindeki saate baktı. Neredeyse gece yarısı olmuştu... Ev derin bir sessizliğe gömülüydü. Nathalie çoktan yatıp uyumuş olmalıydı.

Mart başında, Nathalie'nin sağlığını merak edip İstanbul'a telaş içinde gelmesinden bu yana, onunla bir nevi karşılıklı ateşkes ilan etmişlerdi. Efrem onu mümkün olduğunca az sorguluyor, bazen cep telefonundan gülmeler eşliğinde yaptığı uzun konuşmalarını duymazdan, bitmek bilmez mesajlaşmalarını görmezden geliyor, onunla alaycı ve imalı şekilde konuşmamaya dikkat ediyordu. Buna karşılık Nathalie de işinden erken çıkıp akşam yemeğini mutlaka Efrem'le yemeye özen gösteriyor, geceleri onsuz bir yere gitmiyordu. Özetle, yapıcı ve olumlu davranma çabasındaydı. Hatta çoktandır görüşmedikleri müşterek dostları aramış, onları bir pazar öğlen yemeğine davet etmişti.

Yarın da Efrem'in çocuklarını ağırlayacaklardı.

Şu yazıyı da bir an önce bitirip yatsam iyi olacak.

Yol yorgunluğunu henüz üzerinden atamamıştı.

Neyse ki sağlığı konusunda ciddi bir endişeye mahal yoktu.

Paris'e döner dönmez, İstanbul'daki yardımsever doktorun önerdiği bütün tetkikleri yaptırmıştı.

Sonuçlar bir açıdan yüz güldürücü, kendi açısından ise sıkıntı vericiydi.

Psikosomatik.

Basmakalıp ve ilkel olduğunu kendisinin de gayet iyi bildiği, fakat içinden bir türlü söküp atamadığı inanca göre, "işsiz güçsüz insanlara", dahası "işsiz güçsüz kadınlara" has rahatsızlık grubundan yani...

Eh, o zaman bu rahatsızlığa karşı yapılacak tek şey vardı: Bir dakikasını dahi boş geçirmemek! Yeniden ve yeniden, dört elle işine sarılmak...

Tetkiklerin sonucunu alır almaz, isyanlarla kaynayan Cezayir'e atmıştı kendini. Cezayir'e "kaçmıştı" adeta. O an aklından geçen, "kaçmak" sözcüğüne gülümsedi. Ama neşesiz, keyifsiz bir gülümseyişti...

Oyalanma, yaz, bitsin de kurtul.

" 'Cezayir Baharı' kapıda sayılır, ama belki farklı şekiller altında ortaya çıkacak..."

Son noktayı koyduktan sonra dikkatle okudu. Fena değildi. Biraz fazla okul kompozisyonu tadında belki... Olsun, yarın son okumada bazı cümleleri daha kıvrak bir üslupla bir daha kurardı. Bu işin küçük hilelerini ezbere biliyordu: dikkat çekme, merak uyandırma, bazen biraz şaşırtma... Hep aynı hünerleri sergileyen yaşlı bir hokkabaz gibi...

Yok, canım o kadar da değildi. İşinde iyiydi. Herkes bunu söylemiyor muydu?

İyi miydi gerçekten? Bu akşam artık hiçbir şeyden emin değildi.

Işıkları söndürdükten sonra, Nathalie'yi uyandırmamak için olabildiğince sessiz bir şekilde soyunup yattı. Başını yastığa koyar koymaz da karmakarışık rüyalarla dolu bir uykuya daldı.

Sıçrayarak uyandığında, başucundaki elektronik çalar saatin karanlıkta parıldayan ekranı ikiyi gösteriyordu. Sadece iki saatlik uyku! Oysa ertesi gün yoğun geçecek, akşama da yemek daveti dolayısıyla geç yatacaktı. Derhal yeniden uyumaya çalışmalıydı... Çalışmalıydı! Sanki bu iş çalışmakla oluyordu! Neyse ki uykusuzluğa alışıktı. Tıpkı güzel yazı yazmak gibi, uyumak için de geçerli bütün hileleri biliyordu. Yatağında öylece uzanmış, kıpırtısız, olabildiğince gevşedi ve zihnine üşüşen düşüncelere gem vurmadan özgürce akmalarına izin verdi. Ancak bunlar iç karartıcı düşüncelerdi.

Ne kadar da yalnızdı!

Nathalie yatağın uzak bir köşesinde büzülmüş uyuyordu. Efrem onun hafif, düzenli soluklarını duyabiliyordu. Ne tuhaf ki bu ses kendisini daha da yalnız hissetmesine yol açtı...

Aslında, kendini bildi bileli hep yalnızdı ve bunu hep doğal bulmuştu... Bundan dolayı da hiç acı çekmemişti...

Ancak o an bu yalnızlık Efrem'e birdenbire katlanılamaz göründü.

Karmakarışık ve birbirinden olumsuz düşünceler zihnine üşüşmeye devam ettikçe, içinde kocaman, baş döndürücü bir boşluğun oluştuğunu hissetti ve kalbinin aniden duracağını sandı. Hiç durmaksızın derin, çok derin bir çukura düşüyordu...

Yine bir panik atak olmalıydı bu... İstanbul'dakinin benzeri.

Hayır, galiba değildi. Farklıydı. Uykusuzluğun bazen yol açtığı o dehşet verici sorgulama ve berraklık anlarından birini yaşamakta olduğuna karar verdi sonunda.

O kısacık anda, hızla boşluğa doğru yol aldığına inandığı hayatı gözünün önünden geçti... Kendisini artık sevmediğinden emin olduğu, kendisinin de artık sevmediği ve güvenmediği bir kadınla birlikteydi. Mesleğinin faydasına inancı azalmış, dahası bu işi kof bulmaya başlamıştı. Hep gündemin peşinden koşacak, yazılar yazacak, alkış toplayacak, ama sonuçta fazla bir şeyi değiştiremeyecek, hiçbir şeyi engelleyemeyecekti... Üstelik zaman içinde daha fazla koşmak, daha hızlı yazmak zorunda kalarak gitgide yüzeyselleşecek, iyice yaşlandığında da tökezleyecek ve kesilen iltifatlara hasret kalacaktı.

Gazeteciliği, bir makinenin bir tarafından giren envai çeşit et ve katkı maddelerinin, diğer taraftan yenilebilir bir kıymaya dönüştüğü bir sisteme kim benzetmişti?

Gazetecilerin, sadece geçip giden ve yok olanla ilgilendiklerini, buna karşılık yazarların sonsuzluğun gazetecileri olduğunu kim söylemişti?

Kim bilir? Belki de bunları düşünen ve bir dost toplantısında dile getiren kendisiydi.

Amaçsız yaşamanın ne değeri olabilir? diye geçirdi aklından. Yaşamak sadece bir günü bir diğerine eklemekse, çoğu insanın dediği gibi zamanın nasıl geçtiğinin farkına dahi varmamaksa, ne işe yarardı ki?

Dümdüz ve boşluğa doğru dörtnala koşan bu hayattan başka türlü bir hayat olabilir miydi? Engebeli, sorgulamalı, hiçbir gerçekten kaçamayacağı?

Oysa kendini hep cesur, yürekli, kolay yılmayan biri olarak görürdü...

Demek ki cesareti çalışkanlıkla, hırsla, inatla karıştırıyordu. Evet, çalışkandı; hep çalışmış, görevini en iyi şekilde yapmaya çabalamış, riskli bölgelere de korkusuzca gitmişti, kimi zaman hayatını tehlikeye atma pahasına... Ama manevi risk gerektiren hiçbir şey yapmamıştı. Doğduğu köye sırt çevirmiş, onu unutmayı, dahası tümden yok saymayı yeğlemiş-

ti. Keza içinden çıktığı halkın dertlerini ve sorunlarını görmemeyi seçmişti...

Aşkta bile! Kendisine deli gibi âşık olduğunu bildiği, kendisinin de deli gibi sevdiği Ayda... Ayda'ya o kadar çabuk sırt çevireceğine yardım eli uzatsaydı, o belki hâlâ hayatta olurdu. Evet, belki de birlikte yaşadıkları dram sırasında, esas zorluk, esas cesaret, çekip gitmemekti. En azından hemen, sorgusuz sualsiz çekip gitmemek!

Ama gitmişti işte.

Zaten biraz da seçmiş olduğu meslek gereği, hayatı hep gidişlerden ibaret olmamış mıydı?

Nathalie'yle sürdürmekte inat ettiği bu beraberlik... Evet, Nathalie'yi beğeniyordu ama, onu asıl etkileyen Nathalie'nin Fransız siyasetinde isim yapmış ailesi, seçkin dost çevresi, şıklığı, snopluğu, katıksız Fransızlığı değil miydi? Bu unsurları biraz da kariyerinde basamak olarak görmemiş miydi zamanında? Şimdi, biraz da bunlardan vazgeçmemek için değil miydi, kendisini rahatsız eden bir duruma, durumlara göz yumması?

Ya Zuhal? O tertemiz, dürüst bulduğu kadınla risk almak istememesi? Yetersiz olma korkusu? Ona zayıf yönlerini göstermeyi istememesi?

Ne zaman birini sevebileceğini düşünse, bunun karşılığında herhangi bir bedel ödemekten kaçınıyordu.

Aniden bir korku dalgasının kalbini sıkıştırdığını hissetti. Pijamasının yakasını eliyle yokladı. Sırılsıklamdı. Yastığı da... Fena halde ter basmıştı.

Yavaşça kalkıp banyoya bir bardak su içmeye gittiğinde kendini aynada gördü. Bu görüntüyle son zamanlarda sıkça karşılaşır olmuştu. Terden ıslanmış şakaklar, bembeyaz bir surat, bomboş bakan gözler...

Şimdi uyanacağım, kâbus görüyorum. Hayır, gördüğü kâbus değildi, zira uyanıktı ve su içiyordu.

Hayatım geçiyor, ben de buna seyirci kalıyorum.

Ellerini lavaboya dayadı ve yatağına dönmeden önce aynadaki adama bir kez daha baktı. Gözünün önünde giderek silinen, renksizleşen bir görüntüyle karşı karşıyaydı.

Belki de, Paris'e döndükten sonra aldığı ilaçları, yeni bir hekimin tavsiyesiyle ve onun kontrolü altında azaltmasının ve sonunda tamamıyla bırakmasının sonucuydu bu fırtına.

Yaşadıklarını ve hissettiklerini örten koruyucu astar kalkmıştı, artık olup bitenleri kalın bir sis tabakasının ardından görmüyordu.

Belki böylesi çok daha iyiydi... Hatta önceki günlerde, zaman zaman tünelin ucunda belli belirsiz, titrek bir ışığın yanıp söndüğü olmuştu.

Ama şimdi, bu gece, katettiğini sandığı yol sıfırlanıyor, başlangıç noktasına dönüyordu sanki.

Öyle miydi gerçekten?

Belki de değildi.

Soluklarının yavaşça düzene girdiğini fark etti. Sakinleşiyordu. Odaya dönüp yatağın kenarına kıvrılıp yattı, Nathalie'den olabildiğince uzakta...

Sabah her zamankinden biraz daha geç uyandığında, evin boş olduğunun farkına vardı. Nathalie yeni çıkmış olmalıydı. Kokusu hâlâ odadaydı. Pencereyi açtı ve derin, çok derin bir nefes aldı. Daha sonra mutfakta, üstüne tereyağı ve çilek reçeli sürdüğü bir dilim ekmeği ısırdığında, içinde bir şeylerin olumlu yönde değişmekte olduğu hissetti. Aniden bir haz duydu... Çok derinlere gömülmüş olan bir hissin yeniden ortaya çıkmasıydı bu. Isırdığı ekmek dilimi, sanki yaşam tadındaydı. Güneş ışını o minicik anın önemini vurgulamak istercesine mutfağın penceresine yansıdı. Gecenin karanlığında yaşadığı "katarsis"in sonucunda, sanki artık sadece dünyaya değil, içine de bahar gelmiş, beraberinde aydınlığı getirmişti...

Mutfak sessizdi, ama kimsenin duyamayacağı bir ses, Efrem'in kalbinde, bir yeniden doğuşun başlangıcı gibi yankılandı.

Artık toparlanacaktı. Bundan emindi. Gazetenin yolunu tutarken akşamki daveti düşünüp daha da keyiflendi.

Kızına düğününde vaat ettiği aile toplantısı ancak o akşam gerçekleşebiliyordu. Eve döndüğünde, Nathalie'yi mutfakta hazırlık yaparken buldu. Biraz mahcup, "varsa, eksikleri tamamlamak için" çıkabileceğini söyledi. Aslında yerinde, daha doğrusu evde duramıyor, yeniden çıkmak için bahane arıyordu. Nathalie biraz sitemkâr bir tavırla –yoksa ona mı öyle geliyordu– hiçbir şeyi son dakikaya bırakmayı sevmediğinden, işe gitmeyip sabahtan her şeyi hallettiğini söyledi. Gerçekten de evin bütün vazolarını taze bahar çiçekleriyle doldurmuş, eksiksiz bir sofra kurmuş, Efrem'in kafasında ve damağında kırmızı şaraplı taskebabı diye yer edinen, *bœuf bourguignon* ile fırında kremalı patates pişirmiş, birbirinden nefis salatalar kotarmıştı.

Çocuklarıyla eşleri, farklı yönlerden gelmelerine rağmen, Efrem'in takıntılı dakikliğini bildiklerinden tam vaktinde kapının önünde toplanmışlardı.

Şansımıza hava güzel... Konuşacak konu bulunmazsa baharın erken gelişinden, havanın güzelliğinden dem vurulur, diye geçirdi bir an aklından Efrem, pencereleri açık olan salona hep birlikte geçtiklerinde. Ancak korktuğu başına gelmedi. Daha önce de fark ettiği gibi, damadı cana yakın ve konuşkandı. Selamlaşırken coşup karşısındakinin elini iki eli arasına alıp sıktığı oluyor, sık sık ve candan gülüyor, Fransızcadan Arapçaya kolaylıkla geçiyor, araya tek tük Süryanice kelime de sıkıştırıyordu.

Annesi ile babası, annenin ani bir rahatsızlığından dolayı gelememişlerdi o akşam. Oysa Efrem en çok onlarla tekrar görüş-

mek, bu kez uzun uzun konuşmak istiyordu. Özellikle de kendisi gibi Türkiye doğumlu, ama çok daha genç yaşta Türkiye'den ayrılmış ve oğluyla lokanta işinde ortak olan babayla...

Onların yokluğunda bile, Süryaniler o gece çoğunluktaydı. *Ataları ve atalarının ataları katıksız Fransız olan Nathalie ile Tuma'nın sevgilisi Claire, bizleri böyle bir arada görünce acaba ne düşünüyorlardır,* diye merak etti bir ara.

Nathalie bu farklılığı aklından çıkarmadığını göstermek istercesine, hazırladığı geleneksel Fransız mönüsünü noktalamak için Ortadoğu tatlarını tercih ederek, bir Lübnan lokantasından aldığı baklavayı ve telkadayıfı ikram etti.

Yusuf, önceden haber verilseydi kendi lokantasından tatlı getirebileceğini söyledi. Sara da bunun üzerine, "Senin hazırladığın tatlılar füzyon... Melez yani!" diye takıldı. Gülüştüler.

Tuma da bu akşam çok formda görünüyor, konuşmalara katılıyor, yapılan şakalara gülüyor, etrafındakilerle şakalaşıyor, çok sevdiğini söylediği reklam metni yazarlığından hevesle söz ediyordu.

"Reklam yazarı da bir gazeteci gibi, her daim açık kocaman bir gözden ibarettir. Öyle değil mi baba?"

Zuhal haklıydı galiba, Tuma hâlâ Efrem'le bitmek bilmez bir rekabet içinde görünüyordu. Ayrıca, bir tiyatro piyesinde payına düşen rolü üstlenmiş gibi konuşup hareket ettiğini de gözlemledi Efrem, biraz hüzünle.

Acaba ünlü sinema yönetmeni arkadaşı Tuma'yı çok yetenekli bulup filmlerinde oynattığı için mı böyle olmuştu? O kadar ki Tuma bir ara çocuk yıldız olma yoluna girmişti. Tatil günlerinde arabayla evinden alınıp setlere götürülen, ismi kocaman harflerle jenerikte yazılan bir çocuk... Hatta bir sinema dergisi, rol aldığı filmden ve oyuncularından söz ederken, küçük Tuma Azar'ın yeteneğine değinmiş, "doğallığını", "saf zekâsını" "bozulmamışlığını" övmüştü.

Efrem'e göre, Tuma'ya doğduğunda pek çok yetenek bahşe-

dilmişti, ama en önemlisi eksikti... Mutlu olma yeteneği. Vaftizine davet edilmeyen kötü kalpli perinin laneti olmalıydı bu!

Ancak o akşam Efrem de sanki bir rol, daha doğrusu birkaç rol üstlenmiş, onları en iyi şekilde oynamaya çabalıyordu. Baba, eş, kayınpeder ve ev sahibi... Yemek boyunca az konuştu, sürekli misafirlerini konuşmaya teşvik edip onların ön plana çıkmaları için uğraştı. Tabii bunca iş güç arasında, o akşam mükellef bir sofra hazırlayıp konuklarını güler yüzle ağırlayan Nathalie'yi de unutmadı... İstediği zaman bunu yapmakta çok başarılı olduğunu biliyordu.

Kadehini önce Sara ve Yusuf'a, ardından kızının beyaz tişörtünün altında yusyuvarlak bir küre şeklinde beliren müstakbel torununun şerefine kaldırdı. Ona sağlık, mutluluk ve iyi bir talih diledi.

"Dünyaya bir çocuk getirmek geçmişi unutturururmuş. Bir defterin önceden yazılı bütün sayfalarını yırtıp atmak gibi bir şey olmalı" dedi Tuma.

Oysa az önce, ikisi bir ara baş başayken, "Sara adına çok mutluyum, ama ben asla çocuk sahibi olmayacağım. Bunu Claire de biliyor, nedenlerimi izah ettim, o da kabul etti" demişti Tuma.

Demek Tuma defterinin eski sayfalarını yırtamıyor, yırtmak istemiyor, diye geçirdi aklından Efrem, oğlunun bu son cümlesini duyunca.

"Bir çocuk dünyanın en güzel armağanıdır" diye ekledi Yusuf, Sara'ya sevgiyle bakarak. "Ve doğduğunda bütün dünya ona armağan olur..."

Vay vay bizim damat, böyle şairane laflar da ediyormuş yeri geldiğinde.

O akşam en az konuşanlardan biri Sara'ydı, ancak kocasının bu sözleri üzerine atıldı. "Umarım geçmişiyle barışık, şimdiki zamanı dolu dolu yaşayan ve geleceğe güvenle bakan biri olarak yetişir" diye diledi.

Ardından babasına döndü, "Köydeki evden ve kiracısından bir haber var mı?" diye sordu kendine has biçimde lafı aniden değiştirerek.

"Hayır, hiç haber yok. Olmadığına göre, herhalde sorun da yok. Nereden geldi aklına?"

"Ne bileyim, geçmişten söz ederken geliverdi işte. Köyün internette bir fotoğrafını görmüştüm. Evleri çok yalın, çok da güzel bir mimarisi varmış... Seninki, yani aile evimiz de öyle olmalı. Kiracısı sanatçıydı değil mi? Sanatçı olduğuna göre onu en uygun şekilde restore ettirip döşeyecektir."

"Çalışmalar bittikten sonra yeni halini görmek isterdik. Belki de kim bilir, doğacak olan torununuzla birlikte ziyaret ederiz, diye düşündük. Babamın doğduğu köy de pek uzağında değilmiş" diye ekledi Yusuf.

Gülümsedi Efrem.

"Neden olmasın. Hep birlikte gideriz."

Nathalie'nin sesi yükseldi birden, soğuk, küçümseyici...

"Şu, 'toprağa ve doğaya dönüş' hareketinin militanlığını yapan İstanbullu kadıncağızdan ve projesinden bahsediyorsunuz herhalde! Burada otuz yıl önce moda olan ve şimdilerde kimsenin ilgi duymadığı 'köy yaşamı'nı yeni yeni keşfetmiş olmalı. O buna çok hevesli olabilir, ama maceraları beni pek heyecanlandırmıyor doğrusu. Beni saymayın!"

"Böyle bir serüvene atılmak için kendince çok geçerli nedenleri var gibi gelmişti bana... Ayrıca, hatırladığım kadarıyla, modayı takip etme konusunda herhangi bir Avrupalıdan geride değil, emin ol."

Efrem istediğinden daha hırçın, adeta Zuhal'i korumak, kollamak ister gibi konuşmuş, böylece ateşkesi bozmuştu.

Nathalie yüzünü ekşiterek, omuz silkti.

"Modayı takip etmeden önce, telefonda medeni bir şekilde konuşmayı öğrenseydi keşke..."

Hayret! Demek telefonda adını vermeyen kadının Zuhal

olduğunu anlamıştı. Korkulurdu bu kadından.

Yine de diğerlerinin hiçbir şekilde anlayamayacağı bu ufak çatışmayı daha fazla uzatmamak için karşılık vermemeyi tercih etti Efrem.

Salona bir an için rahatsız edici bir sessizlik hâkim oldu.

Ardından Sara'nın biraz alaycı sesi duyuldu. "Üvey anne"sini zor duruma düşürmek ona hep keyif vermişti.

"Kaldı ki şimdi, insanlar yeniden bilinçlenir gibi oldu. Yeryüzünün ısınması, Al Gore'un filmi, yeraltı suların kirlenmesi... Tüm bunlar herkesi ciddi ciddi ürkütüyor. Genelde daha az tüketmek, daha çok üretmek için bir gayret var. Bunun farkında değil misin yoksa? Kusura bakma Nathalie ama, modanın gerisinde olan asıl sensin."

Nathalie cevap vermeye fırsat bulamadan, besbelli gerilimli ortamlardan nefret eden Yusuf boğazını temizleyip söz aldı.

"Aslında belki henüz erken diye, Sara'yla düşüncelerimizi tam olarak ifade etmedik az önce. Biz Turabdin'in bir veya birkaç köyüne yatırım yapıp kalkınmalarına yardımcı olmak istiyoruz. Sara, medya kuruluşlarını harekete geçirerek, ben de sermaye yatırarak, bölgeye önemli katkılarda bulunabiliriz kanımca. Dolayısıyla, birkaç ay önce Sara'ya sözünü etmiş olduğunuz girişim bizi çok ilgilendiriyor, tabii bu girişimin mimarı hanım da... Onunla en kısa zamanda tanışmak isterdik."

Birine göre "İstanbullu kadıncağız", diğerlerine göre "girişimin mimarı olan hanım", Efrem'e göre Zuhal, şu anda neredeydi, ne yapıyordu? Sergisi nasıl geçmişti? Evin restorasyonu ne aşamadaydı? Önceden planlandığı gibi haziran başına yetişecek miydi? İşler istediği gibi gidiyor muydu? Tadilat çalışmaları için gidip gelirken bir nebze de olsa, köy ahalisine kendini kabul ettirebilmiş, sevdirebilmiş miydi? Sargın okulda hâlâ masum ve dokunaklı yalanlarını sürdürüyor muydu? Yaşlı ve hasta Cevdet hâlâ hayatta mıydı?

Bütün bu soruların cevaplarını merak edeceğine, neden ona yazmıyor, cevapları doğrudan ondan almıyordu ki?

Sahi neden?

Telefonu çaldı birden. Heyecanla ekrana baktı. Bir İstanbul numarası! Ama hayır, o değildi. Tabii ki değildi. Meryem'di.

Ablasının sesi yorgun geliyor, zor duyuluyordu.

"Bu akşam toplanacağınızı Tina'dan duydum. Ona da Sara söylemiş. İki kuzin sık sık mesajlaşıyorlar bildiğin gibi... Zira sana kalsaydı..."

Haklıydı ablası. Mart başında İstanbul'dan ayrıldıktan sonra, Paris'e sağ salim vardığını, bir de tetkik sonuçlarının endişe verici olmadığını söylemek için iki kere aramış, bir daha da onunla konuşmamıştı. İstanbul'da geçen o son günleri, belleğinden silmek istiyordu sanki...

"Ben de tabii hepinizle teker teker konuşmak istedim. İlyas da yanımda, Tina da... Selamları var" diye devam ediyordu Meryem.

"Sağ olasın. Ama neyin var öyle? Bitkin gibisin?"

"Neyim olacak, oruçluydum bu saate kadar. Büyük orucu unuttun galiba... Sabahtan akşama kadar bir şey yemiyorum kaç gündür."

Hay Allah! Evet, Paskalya öncesi büyük oruç! Bir an aklından çıkmıştı. Üstü kapalı olsa da yeni bir sitemle karşı karşıya kalacaktı şimdi. Yalana başvurmayı seçti.

"Allah kabul etsin! Unutur muyum hiç? Ancak hatırladığım kadarıyla geçen yıllar çok daha dirençliydin... Haliyle, sesinin yorgun gelmesi ile oruç tutman arasında bağlantı kuramadım."

"O halde yaşımı unutmuş olmalısın. Her neyse sorun değil bütün bunlar. Haftaya pazar Paskalya'yı kutlayacağız diye, şimdiden hazırlıklara başladık."

Paskalya çocukluğunun büyülü bayramıydı, *daşışto* denen sütlacı, *lebeniye*'si, Paskalya çöreği ve tabii tokuşturulan rengârenk yumurtalarıyla...

"Yumurta, Efendimiz İsa'nın hiçbir dış etki olmadan, kendine ait Tanrısal kuvvetiyle mezardan çıkıp dirilmesi olayını temsil eder..."

Her dini simgeyi, uzun uzun, bazen sıkıcı olacak kadar tafsilatlı şekilde anlatan babasının sesini duyuyor gibiydi... Paskalya'nın ilk üç gününde bayramlaşan insanların seslerini de...

"*Kom moran men kabro.*"[3]

"*Şariroyith kom!*"[4]

Az kullanılan, daha çok dini ritüele ait bir dilde törensel biçimde söylenen bu kelimeler, Efrem'e esrarengiz bir olayı çözmek üzere sarf edilen parolalar gibi görünürdü. Yaydıkları gizemi hâlâ hissediyor gibiydi.

Bu arada Sara ile Yusuf telefonda dilleri döndüğünce İstanbullu akrabalarla konuşmaya çalışıyorlardı, kâh Süryanice kâh İngilizce ya da Fransızca... Sara birkaç kelime Türkçe bile telaffuz etmeyi başarıp karşı tarafın söylediklerini gülerek, "Tamam, tamam" diye onaylıyordu. Ardından telefonu yeniden babasına uzattı.

"Halamın daha anlatacakları varmış sana."

Meryem'in sesi canlanmış, neşeli gibiydi şimdi...

"Şu senin... Zuhal Tekin'in sergisinin çok ama çok başarılı olduğunu söylemek istiyordum, sevinesin diye. Hasbelkader bir televizyon programında gördüm. Orada güzel güzel konuşuyor, eserlerini anlatıyordu. Kendisi de çok güzeldi. Dayanamayıp ta Caddebostan'lara sergiyi görmeye gittim. Tek kelimeyle bayıldım. Hep bizden, bizim yöreden, bizim milletten esinlenmiş, bizim temaları işlemiş. Kendisi de bir köşede oturuyor, ziyaretçilere tatlı tatlı gülümsüyordu. Önce yaklaşıp kendimi tanıtmayı düşündüm, sonra vazgeçtim..."

3. Rab dirildi.

4. Gerçekten dirildi.

"Yanına gidip konuşsaydın keşke!"

"Ne bileyim çekindim işte! Daha doğrusu, senin hoşuna gitmeyebilir, diye düşündüm. Kusura bakma, ama bu son zamanlarda sağın solun pek belli olmuyor. Hele bu hanım konusunda... Her neyse, unutmadan söyleyeyim, televizyonda bizim köyden de söz etmişti, nisan ve mayıs aylarında evin tadilatı için sık sık gidip gelecekmiş, Haziran başında da oraya geçecekmiş. Öyle hevesli, öyle sevinçli görünüyordu ki gözlerim doldu."

İçi, ablasına karşı büyük bir şefkatle dolup taştı birden Efrem'in. Merak ettiği cevapları kendiliğinden sunmuştu. Hem de Zuhal'in sergisinden beğeniyle, ondan sevgiyle bahsederek, "Şu senin Zuhal Tekin" diyerek, ardından da tabii biraz iğneleyerek... Ama olsun.

"Sağ olasın ablacığım. Sesini duyduğuma çok sevindim. Eniştеme, Tina'ya selam ve sevgilerimi ilet mutlaka."

"Tamam, şimdiden iyi bayram..."

"Hayır, şimdiden olur mu hiç, pazar günü mutlaka arayacağım sizi. Sakın beni sizlere, sana karşı ilgisiz sanma! Seni ne kadar çok sevdiğimi biliyorsun, değil mi?"

Güldü Meryem.

"Hoppala! Sağın solun belli değil, diye düşünmekle yanılmamışım. O halde pazara diyelim..."

Yusuf gitmeden önce, "Haftaya pazar, annemle babam, buradaki herkesi evlerinde Paskalya'yı kutlamaya davet ediyorlar" dedi.

Ardından Efrem'e dönerek, "Bu arada sizinle bu yatırım işini daha uzun boylu konuşma fırsatını buluruz umarım" diye ekledi.

"Benimle değil, Zuhal Tekin'le görüşmeniz daha doğru olur" diye karşılık verdi Efrem hiç düşünmeksizin. "Ben onu önümüzdeki günlerde arar, konuyu açarım, sizin arayacağınızı da bildiririm."

Hayret, bugün hiç gayret sarf etmeden, Zuhal'le yeniden konuşma, belki de görüşme fırsatı sağlanmıştı kendisine.

Her şeye rağmen talihli biri olduğunu geçirdi aklından.

Ancak talih yeterli değildi.

Bakalım Zuhal'i arama cesaretini kendinde bulabilecek miydi?

Bir yapboz oyununun parçaları

"Kızım, bende hikâyeler çook... Uykun yoksa az otur da dinle."

Muhtar Aziz Karataş'ın, Zuhal geldiğinden beri belki onunla hemen her gün konuşmaktan, belki de başka bir nedenden Türkçesi epey ilerlemişti... Araya serpiştirdiği Arapça ve Süryanice kelimeleri de Zuhal artık tek tük anlar olmuştu. Muhtar Aziz, Zuhal'e artık "bacı hanım" değil, "kızım" diye hitap ediyor, Zuhal de ona köydeki herkes gibi, "Aziz Amca" diyordu.

O akşam Zuhal, Aziz Amca ve yanından hiç ayırmadığı karısıyla köyde hâlâ "Abune Tuma Azar'ın evi" diye bilinen evin çatısındaydılar. Bir araya geldiklerinde hep olduğu gibi, konu köyün geçmişteki güzelliğinden, canlılığından, ahalisinin seçkinliğinden açılmıştı... Aziz Amca köyde yaşayanlarla ilgili pek çok ilginç hikâye bilmekle övünüyordu.

İçeriden, açık kalmış olan televizyondan Mardin belediye başkanı gür sesiyle, gün içinde yağan yağmur için şükrettiklerini söylüyordu. "Allah, kullarına bu mübarek ramazan ayında sürpriz yaptı..." diyordu başkan.

Meteoroloji yetkilileri bir gün önce Mardin için hava tahminini, gece otuz derece, gündüz gölgede kırk derece olarak vermişti. Ancak meteorolojiyi de yanıltan Mardin'deki hava şartları, öğleden sonra aniden bulutların oluşması ve sağanak yağışın bastırmasıyla değişmişti. Ramazan ayının altın-

cı gününe rastlayan bu ani yağışın, özellikle oruç tutan vatandaşlara büyük bir rahatlama sağladığı belirtiliyordu haberlerde.

Mardin belediye başkanı, "Ramazan orucunda kırk-kırk beş derece arasında değişen sıcaklıktan sonra gelen bu yağışları Rabbimizin rahmeti ve merhameti olarak algılıyoruz" diyerek sözlerini bitirdikten sonra, Zuhal basamakları hızla inerek içeri girdi ve televizyonu kapadı.

"Biz dinsizlerle gâvurlara, yağmuru lüzumsuz görmüş olmalı Allah!" dedi neşeyle tekrar çatıya çıktığında. "Buraya bir ara birkaç damla çiseledi, o da beş on dakikalığına. Hepsi bu... Gün boyu yine sıcaktan bunaldık durduk."

"*Kadişo,* yani kutsal olanla alay edilmez" diye azarladı onu Aziz. "Bilmiyorsun sanki hepimizin Allahının bir olduğunu! Mardin'e yağdırıp buraya yağdırmamakla O'nun bir bildiği vardı ebette. Burada oruç tutan çok daha az insan var, çoğunluk istediği kadar su içebiliyor, köyde gün boyu çalışan da yok... Yağmuru ne yapsın buranın ahalisi?"

Yağmuru ne mi yapalım? Allah lütfedip de Mardin'de olduğu gibi güzelce yağdırsaydı buralara, hiç çekinmez, kendimi dışarı atar, sırılsıklam olana kadar yağmurun altında sevinçten dans ederdim, diye geçirdi aklından Zuhal. *Ama gel gör ki adam bu iklime de, daha uzun oruçlara da alışık. Benim hissettiğimi hissedemez. Densizlik etmişim.*

Başını gökyüzüne doğru kaldırdı. En sevdiği saatti... Güneş bal rengi tepelerin arkasına saklanmış, hafif bir esinti, beklenen serinliğin habercisi olmuştu. Az önce hemen her akşam bir ayin gibi tekrarladığı hazırlıklara koyulmuş, zeytin, salatalık, domates, beyazpeynir, pide, ayran, bir şişe köy şarabı gibi sade yiyeceklerle donattığı tepsileri tahtların üzerine yerleştirmişti. Eve geçer geçmez, çatıya tahtlar kurdurtmakla ne iyi ettiğini düşündü. Sargın'ın Legoları gibi iç içe geçmiş parçalardan oluşan o tahtların ayaklarını, evde çalış-

makta olan ustaların tavsiyesi üzerine, akreplere karşı maviye boyamıştı. Bunları bazen bu akşam olduğu gibi sofra niyetine kullanıyor, bazen de üstlerine yığdığı yumuşak yastıklara uzanıyor, Sargın'la birlikte geceyi dışarıda geçiriyordu.

O akşam, misafirleriyle birlikte bağdaş kurarak oturmadan önce, aşağıya, her geçen gün güzelliğinin yanı sıra bereketini de keşfettiği topraklara baktı, sonra da tekrar yukarı gökyüzüne... Koyu lavanta renginden laciverde henüz dönmemiş olan semada, erguvan pembesi bulutlar, solgun bir dolunaya usulca yer açıyordu.

İnsanoğlu ile doğanın, mükemmel bir uyum içinde oldukları ender anlardan birini yaşadığını düşündü.

"Haklısın Aziz Amca! Bundan böyle, sana yemin, söz, kimseyle, hiçbir şeyle alay etmem. Sofraya buyurun teyzeyle. Geçin şöyle... Yemek yerken anlatırsın istersen. Ama fazla da acıklı olmasın anlattıkların!"

"Bu yörelerde hikâyelerin çoğu acıklıdır, ama bak kızım, dinlemeyeceksen hiç başlamayayım anlatmaya... Seni üzmek istemem. Ben de boşuna yorulmak istemem" dedi Aziz Karataş.

Türkçe konuşamayan, fakat söylenenlerin çoğunu anlayan karısı da onaylarcasına başını salladı.

"Yok, yok anlat sen, dinlerim..."

Yaşlı adam sırtını tahtın kilim desenli yastıklarına dayadı, gerindi, bir parça pideye beyazpeynir, üstüne de ince kesilmiş bir dilim salatalık yerleştirdi. Ardından da Zuhal'in doldurduğu kadehe burnunu yaklaştırdı.

"Güzele benzer, ama bu tabaktakilerle rakı çok daha iyi giderdi. Rakının yerini hiçbir içki tutmaz, bilesin" diye söylendi.

Aziz'in sık sık söylenmesine ve fikirlerini tartışma götürmez birer gerçek gibi sunmasına artık alışmış olan Zuhal, uysalca başını salladı. Sonra da kendi tabağındaki peynirli pidenin, salatalıkla domatesin ve hepsinden baskın şarabın

kokusunu içine çekti... Yaşlı adam ne derse desin, bu köyün şaraplarına özel bir zaafı vardı.

"Dinliyorum" diye tekrar etti.

"Peki, o halde sana önce bir aşk hikâyesi anlatayım. Hadise, bizim köy ile yakınındaki kasabada geçti. Ben küçük sayılırdım o zamanlar, ama büyüklerimin anlattıklarına kulak verirdim. Erkek bizim köylümüzdü. Sonraları Amerika'ya gitti. Şimdi hayatta değil. Buranın varlıklı bir ailesinin oğluydu. Evleri, bağları, bahçeleri, kavaklıkları vardı. İyi de okumuştu. Mardin'e ortaokula ve liseye gitmişti. O zaman için bayağı iyi okumuş sayılırdı yani. Şimdi üniversiteye gitmeyenin yüzüne bakmazlar ya! Neyse... Olup bitenlerden hemen sonra göç etti."

"Olup bitenler mi?"

"Az sabret, sırasıyla anlatıyorum işte. Evet, ne diyorduk? Bu genç adam günün birinde kasabanın bir Müslüman kızına tutulmuş. Sene yanılmıyorsam, 1943 ya 44 gibiydi. Yani savaşın son yılları. Adam yirmilerindeydi. Kız kasabanın Arap kökenli, zengin bir ailesindendi. Bizim delikanlı o ailenin konağına köyümüzden meyve sebze götürürdü. Gel zaman git zaman, bunlar, yani kız ile oğlan birbirini görmüşler, beğenmişler. Nasıl oldu, kimse bilmiyor, ben de bilmiyorum. Kız ona bir iki kere kapıyı açmışmış galiba. Eskiler şimdikiler gibi değildir kızım. Eski zamanlarda bakışmalar, gülümsemeler yeterdi âşık olmak için. Neyse, sonunda aralarında yazışmışlar, sonra da konuşmuşlar, nasıl becermişlerse... Zannederim konağın bir emektarı yardım etmiş, mektup taşımış birinden ötekine. Bizim delikanlı öyle âşık ki gözü kızdan başka bir şey görmüyor. Kıza en sonunda birlikte kaçmayı ve evlenmeyi teklif ediyor; kız da ona vurulmuş, ama kimselere bir şey söyleyemiyor, oğlanın teklifini kabul ediyor. Delikanlı ise kendi ailesine açılıyor. Bu arada kızın ailesi, delikanlının bir mektubunu yakalıyor, tam da kaçmayı teklif et-

tiği mektubu... Böylece durumdan haberdar oluyorlar. Sonuç felaket tabii!"

"Karşı çıkıyorlar yani!"

"Karşı marşı bilmem. Kıyamet kopuyor, kıyamet! Aile reisi gidip hükümete şikâyet ediyor Süryani gencini."

"Hükümet mi? Ne işi var hükümetin bu olayla?"

"Kızım kusuruma bakma, iyi anlatamamışım. Hükümet bizde devlet demek oluyordu bir zamanlar. Yani devleti kim temsil ediyorsa o. O zaman kaymakamdı. Kaymakamlık hükümetti yani."

"Anladım şimdi. Peki, kaymakam ne yapıyor? O da mı burnunu sokuyor olaya?"

"Ne burnu? Ne dediğini pek iyi anlamıyorum kızım... Şöyle söyleyeyim... Aile dostu olan kaymakamdan, oğlanı köyden uzaklaştırması rica ediliyor. Kaymakam da kabul ediyor. Hoş, dost olmasalardı da kabul ederdi, çünkü o zamanlar böyle bir evlilik bahis konusu olamazdı. Haber salınıyor gence, kızdan uzak dur diye... Gencin ailesi de baskı yapıyor ona, bir an evvel Amerika'ya gitsin istiyorlar. Aile dediğim, ailenin büyükleri, yani çok yaman bilinen anaları ve biri papaz olan üç abisi... Baba yok. Genç yaşta kaybetmişler onu."

"Peki, genç adam ne yapıyor?"

"Önce vazgeçmeyi kabul ediyor. Ama kıza öyle vurgun ki, basbayağı eriyip gidiyor. Sonunda ağalarından yardım istiyor. İki tanesi, 'Hadi oradan' diyor, 'ne işin var Müslüman kızla? Hem kendi başına hem de bizim başımıza iş açacaksın. Kızın ailesi seni yaşatmaz, bizimkilerin arasında da asla barınamazsın...' Ama üçüncüsü, papaz olanı, kardeşinin haline acıyıp yardım etmeye söz veriyor. Bunun üzerine bizimki kıza yeniden bir mektup yazıyor. 'Şu tarihte, şu saatte kasabanın girişinde bulun, gelip seni alacağım, abim sen ve ben, birlikte Mardin'e gideceğiz... Orada abim bizi Allah'ın huzurunda bir kilisede gizlice evlendirecek. Allah zaten herkes için,

hepimiz için, hep aynı Allah! Sonra da resmi nikâh kıyacağız, arkasından da seninle savaş biter bitmez, yabancı bir ülkeye, uzağa, çok uzağa, belki Kuzey, belki Güney Amerika'ya gideriz' diye yazıyor. Tabii ben bu yazılanları okumadım, birazını sonradan büyüklerden duydum, birazını da şimdi tahmin ediyorum işte. Kız da kabul ediyor... Bizimkiler, köyden kamyoncu bir dosttan da yardım istiyorlar, önce kasabaya, sonra Mardin'e gidebilmek için... Malum, o zamanlar, ne taksi, ne otobüs ne de özel oto vardı buralarda. Kamyona atlanır, gidilirdi. Yılbaşı arifesiydi galiba. Bizim Doğuş Bayramı'ndan hemen sonra... Ama maalesef..."

Zuhal gerindi. Günün yorgunluğu aniden üstüne çökmüş, bağdaş kurarak oturmaktan dizleri ağrımış, hafiften de uykusu gelmişti, ama hikâyenin sonunu da dinlemek istiyordu, her ne kadar bu sonu biraz tahmin etse de...

"Maalesef ne? Kaçma planı işlemiyor, yakalanıyorlar, aileleri onları ayrılmaya zorluyor, ikisi de çok acı çekiyor... Öyle mi Aziz Amca?" diye sözünü kesti, biraz sabırsızca.

Muhtar Aziz kaşlarını çattı.

"Öyle olmasına öyle kızım, ama kesme sözümü, bırak da sebebini anlatayım... Papaz olan abi, birden tereddüde düşüyor, 'Farklı dinden bu ikisini birleştirmekle acaba bir günah mı işlemiş oluyorum?' diye ve sonunda yardım etmekten vazgeçiyor. Daha da kötüsü, buluşacakları gecenin gündüzünde, gidip analarına her şeyi anlatıyor. Ana da söylemiştim, çok yaman bir kadın. Alıyor oğlunu karşısına, 'Gideceksen, benim ölümü çiğneyip de gidersin ancak bu kıza' diyor. Kavga ediyorlar. Bu arada kamyoncu dosta da haber salınıyor, hiçbir yere gidilmeyecek diye. Ancak bizim deli oğlan bu arada anasını ikna ediyor ve evden çıkıyor, ama kamyoncuyu bulamadığı için kasabaya yayan gidiyor ve buluşma yerine bir saat gecikmeyle varıyor... Bakıyor ki kimsecikler yok. Sonradan öğrenildiğine göre, kız beklemiş beklemiş, kimse gelme-

yince evine dönmüş. Tabii gözleri dolu, boynu bükük bir şekilde... Talihsizlik bir başladı mı devam eder derler ya, çok doğru! Ailesi kızın evden dışarı çıktığının farkına varmış. Döndüğünde kapıda bekliyorlarmış."

"Kimler?"

"Ne bileyim ben kızım. Ailenin erkekleri işte! Her kimse! Bizde usul böyledir. Medeni insanlarmış, öldürmemişler... Ama tabii, dayaklar, hakaretler yağmış. O günden itibaren onu eve, odasına kapatmışlar. O zamanlar kızların namusuyla şaka olmazdı. Şimdi de öyle ya! Neyse, ne diyorduk... Ha kapatmadan önce, bir doktora muayene ettirmişler, sonra da bakire olduğu anlaşılınca, ona bir koca adayı bulduklarını söylemişler ve bir an önce nişanlanacağını... Ama kız bütün bu hadiselerden mağdur olup, canına kıymaya kalkışmış."

"Eyvah... Nasıl? Ne yapmış? Kurtarabilmişler mi peki?"

"Vallahi nasıl yaptığını ben de bilemiyorum; belki ilaç içmiştir ya da bileklerini kesmiştir... Kim bilir, ama şükür kurtarabilmişler. Ancak bizim köylü gencimiz nasıl öğrendiyse artık, galiba oradaki hizmetkârlardan olacak, bunu duyunca önce yardım edeceğine söz verip sonra da cayan papaz abisine darılmış. Aralarında çok büyük bir kavga olduğunu söylerler, ama kapalı kapılar ardında... Bu arada, savaş da son bulmuştu. Kara ve deniz yolları daha güvenilir olmuştu. Bizim genç çekip gitti Güney Amerika'ya. Gidiş o gidiş..."

"Bir daha da hiç dönmedi mi?"

"Hayır, o dönmedi. O dönmedi ama..." Aziz devam edecekmiş gibi ağzını komik bir şekilde bir süre açık tuttu, ama hiçbir ses çıkarmadı.

"Ama ne? Ne demek istedin? Sen bana istersen Arapça söyle, anlamaya çalışırım. Bakalım becerebilecek miyim?"

"Hiç kızım hiç! Ne Türkçe ne de Arapça bir şey söyleyecektim. Bir ara geldi mi buraya, diye hatırlamaya çalışıyordum, o kadar..."

"Peki, geride kalan ailelere ne oldu?"

"İki abisi de epey sonra onun peşinden gittiler. Ama önce burada bizim çevreden, bizim dinden, yani münasip kızlarla evlenerek... Papaz da evlendi. Kıza gelince, galiba ailesi alıp şehre götürmüş. Nikâhı kıyılmış..."

Zuhal zor takip ediyordu artık.

"Nereye? Mardin'e mi götürmüşler kızı?"

"İşte nereye götürmüşlerse... Mardin, İstanbul, Ankara ya da başka büyük bir şehre... Kusuruma bakma kızım e mi? Yaşlı bir adamım ben, isim misim pek aklımda tutamıyorum. Dilim de fazla dönmüyor."

"Ne kusuru Aziz Amca! Anlamaya çalışıyorum, hepsi bu! Bir daha görüşemediler demek!"

"Hayır, herkes yoluna gitti. Dedim ya genç adam Amerika'ya göç etti. Sonradan iki abisi de onun yanına... Papaz olanı buraya çok bağlıydı. O gide gide İstanbul'a gitti."

"Hikâyen söylediğin kadar hüzünlü değilmiş" dedi Zuhal gülerek. "Tabii kız canına kıysaydı çok acıklı olurdu. Ama sonuçta, bu iki genç birlikte güzel bir şey yaşamışlar, sonra da dediğin gibi herkes kendi yoluna gitmiş, kim bilir ne güzel anılarla. Hayat öyle bir şey işte..."

"Haksız sayılmazsın kızım. Siz gençler başka türlü bakıyorsunuz hadiselere. İsveç'teki oğullarım, gelinlerim, torunlarım da senin gibi düşünür, konuşurlar... Ama yine de söylemeliyim ki genç adam Amerika'da hiç evlenmemiş ve genç yaşta ölmüş. Eh, bari sana başka bir hikâye anlatayım. Kısa ama bu gerçekten çok hazin... Hani asırlar önce bir Süryani kıza âşık olan bir adam vardı, neydi adı, 'Della Valle' gibi bir şeydi. O kızla evlenip onunla bütün Ortadoğu'yu gezmiş, fakat karısı ne yazık ki Körfez'de sıtmadan ölmüş, adam da acıdan çılgına dönüp onu mumyalattırmış. Kadının adı Sita Maani imiş. Adam seyahatlerine karısının mumyasıyla devam etmiş. Her gittiği yere onu taşımış. Bu topraklarda böy-

le işte, galiba güneş herkesin beynini sulandırıp, herkesi biraz mecnun ediyor...”

Zuhal yaşlı adamın “Vuaale” diye telaffuz ettiği “Della Valle”yi önce anlayamadı, sonra kim olduğunu hatırladı.

“Ha o meşhur İtalyan seyyah! Karısı da Sita Maani! Hint ismi gibi...” diye tekrarladı düşünceli bir şekilde. “Duymuştum bu hikâyeyi. Ya da belki benzerini...”

Biraz ötede uyuyan Sargın’ın uykusunu bölmemek için adeta fısıldayarak konuşuyorlardı. Zuhal tepsideki şaraba uzandı.

“Biraz daha şarap ister misiniz?”

“İsterim kızım, sağ olasın.”

Bu yörenin gecelerine doyum olmuyordu... Keşke erken kalkmak zorunda olmasa da, bütün gecelerini uykusuz, şarap içip uzun uzun sohbet ederek geçirebilseydi.

Aziz Amca’nın az önce anlattıkları Zuhal’e bir şeyler çağrıştırmıştı, ama tam olarak ne olduğunu çıkaramıyordu. Bir yandan daha çok soru sormak istiyor, öte yandan da neyi, niçin soracağını tam olarak bilemiyordu.

Misafirlerinin kadehlerini doldurduktan sonra, kendisi de bir yudum içti. Şarabın kıvamı kadife yumuşaklığındaydı, kokusu ve tadı ise karanfille yabanmersinini andırıyordu.

Bu arada Aziz Amca’nın sesi yeniden duyuldu:

“Derler ki Nuh dedemizin gemisi Cudi Dağı’nda karaya oturduktan sonra, gemiden ilk inenler üzüm teveğini toprağa gömmüşler. Sonradan alıp şarap yapmışlar... O gün bu gündür Süryani şarabının namı yürür.”

Zuhal de önceki konunun üstünde daha fazla durmayıp yaşlı adamın şarapçılıkla ilgili söylediklerine kulak vermeyi seçti.

“Demek şarapçılık burada o kadar eski!”

“Duymadın mı, okumadın mı? Birkaç yıl önce buralarda Anadolu’nun ilk hattı bulunmuş. Petrol falan değil de şarap taşırmış... Düşün hele kızım, bizim sekiz bin yıllık köyün top-

rağının altından geçermiş bu hat ve bizim üzümlerin şarabını taşırmış..."

"Nasıl anlaşılmış ki ne taşıdığı?"

"Valla, bu hat bazı yerlerde kilometrelerce uzuyormuş; sonra kopuyormuş, sonra yeniden başlıyormuş. Birkaç parçası çıkınca ortaya, önce arı kovanı mı ne zannetmişler, sonra boruların içindeki siyah çamur gibi şeyi tee Alamanyalara, Berlinlere yollamışlar ve anlaşılmış ki gilikoz. Yani bildiğimiz şeker... E o zaman da borularda eskiden şarap olduğunu anlamışlar."

"Harika bir buluş! Kimin aklına gelmiş, kimler uğraşmış bu konuyla?"

"Ne bileyim ben, Mardin'den, kasabadan okumuş olanlar, kafası çalışanlar... Aralarında bir de öğretmen varmış galiba. Şimdi uzay haritası gibi bir şeyden bahsederler, ben nedir ne değildir tam olarak bilmem, işte o haritayı çıkarıp borularda şarap olduğunu göstermeye çalışacaklarmış. Bunu yapabilirlerse, 'Babil boru hattı ve şarabını' bütün dünyaya duyuracağız..."

Hiç bu kadar uzun ve ayrıntılı konuşmamıştı Aziz Amca, "v"leri çok az vurgulayarak, "vuee" diye telaffuz etmesi sayılmazsa, Türkçesi hiç bu kadar düzgün de olmamıştı.

Belli ki bu konu, kötü biten eski aşk hikâyelerinden daha fazla ilgilendiriyordu onu.

Efrem'in köy hayatıyla ilgili vermiş olduğu bir ipucu geldi Zuhal'in aklına...

"Köyde, bir şehirlinin aklına gelmeyecek pek çok olay ve eylem, eğlence diye bilinir... Şarap içmek, kavga etmek, barışmak, gülmek, yemek yemek, geçmişi yâd etmek, hikâyeler anlatmak ya da dinlemek... Bütün bunlar eğlencedir, hem de en hasından."

Ne kadar haklıymış! Gerçekten de bu akşam çok eğleniyordu.

Cep telefonun çalmasıyla bir daha ayrıldı misafirlerinin yanından. Buraya yerleştiğinden bu yana, kendisini en sık arayanlar annesi ve Feyza'ydı. Üçüncü sırada ise kardeşi vardı. Ardından da Süleyman geliyordu. Hâlâ, aralarında belki bir gün bir şeyler olur umuduyla mı acaba?

Bu kez annesiydi arayan... İçini çekti. Kim bilir yine hangi haberi dinlemiş ya da okumuş olmalıydı ki kızı için endişeleniyor, saat kaç olursa olsun sesini duyma ihtiyacı hissediyordu.

Daha önceleri, haziran ayında bir Türk uçağının Suriyeliler tarafından düşürülmesinin ardından, kızıyla torununun sınırda çıkabilecek çatışmalardan, kötü bir tesadüf eseri paylarını almaları, en büyük korkusu olmuş, o dönem kızını günde birkaç kez aramaya başlayıp onu iyice bunaltmıştı... Aralarındaki konuşma aşağı yukarı hep aynı cümlelerden ibaretti:

"Anne sınır dediğin, bulunduğum yerin altmış kilometre uzağında."

"İlahi Zuhal bir hoşsun! Öbür yarım küredeymişsin gibi konuşuyorsun. Altmış kilometre ne ki arabayla? Elli dakikalık yol!"

"Tamam da, işim yok orada, niye gideyim ki?"

"Ne bileyim ben, yolunu şaşırır, yanlışlıkla gidebilirsin..."

"Yirmi yıldır araba kullanıyorum... Yolumu şaşırdığımı ne zaman gördün anne? Çocuk muyum ben?"

Bu akşam ise annesini endişelendiren konu, örgütün Güneydoğu'da peş peşe gerçekleştirdiği saldırılardı.

"Ramazana rağmen devam ediyor diyorlar! İş makineleri yakılıyormuş, insanlar kaçırılıyormuş..."

"Hakkâri, Siirt, Şırnak değil burası anneciğim, burası nüfusunun yarısından fazlası Avrupa'ya göç etmiş, sakin bir Süryani köyü... Hem biliyorsun, saldırılar güvenlik güçlerine ve parti yöneticilerine yönelik. Kaçırılanlar genelde ilçe teşkilat başkanları falan... Ben onlardan biri değilim, kendi ha-

linde, mozaik sanatçısı, orta yaşlı bir kadınım, kim beni ne yapsın?"

"Öyle deme, kaçırılanlar için fidye isteniyormuş..."

"Valla kaçırılsam, herhalde beni asla iade etmemek için fidye isterler sizlerden!"

"Kendini komik mi zannediyorsun? Şakası bile hoş değil."

Aslında haksız değildi annesi, benzer kaygıları dile getiren kardeşi Can ile Feyza ve daha birçok arkadaşı da. "Üstelik burası Şırnak değil, burası bir Süryani köyü" diye her türlü tehlikeden uzak göstermeye çalıştığı köyün eski muhtarı, 90'lı yıllarda bir partinin ilçe başkanıyla birlikte kasaba yolunda örgüt tarafından bilinmeyen bir nedenle kurşuna dizilmiş, kurşunlardan biri de yoldan geçen birine isabet ederek onu da öldürmüştü. Daha birkaç yıl önce de köyden göç etmiş birileri, devlet mercilerine yazdıkları bir mektupta, örgütün evlerini işgal etmesinden şikâyetçi olmuş, gereken müdahalenin yapılmasını rica etmişlerdi. Bu işgali Aziz Amca şiddetle yalanlıyordu: "Saçmalığın daniskası. Hiç örgüt, jandarma karakolunun bulunduğu, ilçeye yedi kilometre uzaklıkta ve anayol üzerinde olan bir köyde, bir evi işgal edebilir mi? Şikâyet edenleri gençliklerinden beri bilirim. Ortalığı bulandırmak, sansasyon yaratmak isterler." Her halükârda, buraların, Zuhal'in yakınlarına göstermek istediği kadar tekin olmadığı kesindi. Başka konularda da yalan söylediği oluyordu ya da en azından tasarladıklarını, yaptıklarını örtbas ettiği... Örneğin üç gün sonra, Sargın'ı komşuya emanet edip bir sivil toplum örgüt başkanı arkadaşıyla birlikte, Uludere'ye ziyarete gideceğinden İstanbul'dakilerin hiçbiri haberdar değildi, Mete dışında. Evet, her ne kadar hoşlanmasa da bazı olayları gizliyordu onlardan ve gizlemeye de devam edecekti. Burada bambaşka bir coğrafyadaydı ve uzaktan ürkütücü, tehlikeli gibi görünenler, bu coğrafyanın içindeyken, gündelik yaşamın olağan parçalarına dönüşüyordu.

Telefon konuşmasından sonra misafirlerinin yanına döndüğünde, ikisi de ayağa kalkmış, boş tepsileri mutfağa götürmeye hazırlanıyorlardı.

"Kalsaydınız daha!"

"Yarın şafakla kalkacağımızı unutuyorsun galiba..."

"Doğru ya! Unutmuşum."

Köyde hayat ışıktan karanlığadır

Buraya ayak basar basmaz, Aziz Amca, köy hayatını, şu cümleyle özetlemişti Zuhal'e: "Bak bilesin, yaz kış fark etmez, burada hayat ışıktan karanlığadır."

Zuhal, eski zamanlara, elektriğin olmadığı günlere ait bir söz diye, pek fazla önemsememişti başlarda bu dediğini.

Ancak, Sargın'la hâlâ boya kokan eve haziran ayının başında yerleşip de, atölyesini Kuzguncuk'taki gibi düzene koyup içinde çalışmaya başladığında, bu sözün aslında çok doğru olduğunu kavramakta gecikmemişti.

Dikime, çift sürmeye giden köylülerin telaşı, gerçekten de yaz aylarında güneşin doğuşuyla sabahın beşinde, hatta temmuzda şafak sökmeden başlıyordu. Yanına yolluğunu alan, güneş yükselmeden tarlaya çıkıyordu. Kalanlar hayvanları ahırdan alıp dağ bayır otlanmaya götürüyordu. Yolda komşulardan birini de çağırdıkları oluyordu, o da çözüyordu hayvanlarını, hep beraber çıkıyorlardı en tepeye.

Zuhal her sabah, horozların, kuşların, köpeklerin, acıkan ineklerin, etraflarındaki herkesi uyandırmaya çalışan koyunların sesleriyle gözlerini açıyordu ve odasının demir parmaklıklı penceresinin ardından bu telaşı, bu hareketlenmeyi merakla seyrediyordu ilk günlerde. Daha sonra, yeni yaşamına alıştığında, kalkar kalkmaz hiç vakit kaybetmeden kendi işine bakmaya, yapılacak ne varsa, öğle vaktine kadar yetiştirmeye çalışır olmuştu diğerleri gibi...

İnsanın, sıcağın bu denli bunaltıcı olabileceğini duyduğu

ya da okuduğu için bilmesi başka, bu bunaltıcılığı günbegün, güneşin doğuşuyla batışı arasında bizzat yaşaması çok başkaydı elbette. Geldiğinden bu yana, sersemleten, yakıp kavuran bu sıcaktan, kendini, çocuğunu, yiyeceklerini, evini, kumaşlarını korumanın yollarını öğrenmek zorunda kalmıştı.

Bağ, bostan ve tarladaki günlük işlerin olduğu kadar kendi kişisel çalışmalarının da mümkünse saat on ila en geç on bir arası bitmesi gerektiğini biliyordu artık. Zira o saatlerde herkes meradan, tarladan, bahçeden dönüyordu geçici olarak. Bir tek hayvanlarla onları güden çobanlar dönmüyor, bir su kaynağının etrafında durup su içiyor, dinleniyorlardı.

O saatlerden itibaren, güneşin alevden bir balyoz gibi üstlerine çökerek, insanları sık sık sulanan toprak zeminli evlerine kapanmaya zorladığını görmüştü. Zeminin sık sık sulanabilmesi yaşadığı köyde suyun mucize eseri diğerlerine oranla bol oluşundandı. Zira diğer köyler için günde bir kez sulamanın dahi lüks teşkil ettiğini duymuştu.

Öğle vakti sıcak yiyecek tüketmek söz konusu bile değildi. Sargın'a ve kendisine buzlu cacık ya da bol köpüklü ayran hazırlıyor; sofraya peynir, ekmek, domates, salatalık ve büyük bir tabak dolusu meyve koyuyordu. Aşağı yukarı her evde aynı olan bu hafif yemekten sonra, herkes için öğle uykusu ya da hiç değilse dinlenme saatleri geliyordu. Zuhal o saatlerde, yine demir parmaklıklı pencerelerin birinden, hayretle biraz da korkuyla dışarıya bakıyordu önceleri...

Köy adeta ölüm uykusuna yatmıştı. Hava kurşun gibi ağır, güneş göz kamaştırıcı bir beyazlıkta, sokaklar bomboş, taş evlerin panjurları ise sımsıkı kapalıydı.

Zuhal de bir süre sonra bir keşiş odası kadar sade odasına kapanıp yatağına değil de, nemli zemine serili bir kilime uzanma, gözlerini kapayıp kısa bir süre için dalma âdeti edinmişti. Eve klima konmuş olmasına rağmen, sadece vantilatörü çalıştırmayı tercih ediyordu.

Hiç alışık olmadığı bir yaşam düzeni... Fakat bu kısa öğle uykusundan ne kadar zinde kalktığına kendi de şaşırmıştı.

Saat beş altı gibi köylerine geri dönmüş olan köylüler için, tekrar kısa bir çalışma zamanı geliyordu. Günbatımında insanlarla birlikte hayvanlar da dönüyor, ahıra giriyor, önlerine kesilen fışkınlar konuluyor, saman atılıyor, işler bitiyordu.

Kadınlar ellerindeki su dolu kovayı hızla savururken, kapı önlerindeki toprağa sinmiş olan sıcakla kavga ediyorlardı sanki. Hava daha da serinleyince ikili üçlü gruplar halinde, kapı eşiğinde çekirdek yiyerek sohbet edenler de oluyordu, evlerinde yemek hazırlayanlar da... Akşam yemeğinden sonra da, gözlemlediği kadarıyla kadınlar için, televizyonda yaz dizileri zamanıydı... Erkekler için de Tahtü't-Tuşa, yani Dut Altı kahvesinde sohbet vakti...

Akşam saatlerinde Zuhal de atölyesinde çalışmaya koyuluyordu... Ya da klima sayesinde içi iyice serin olan arabasına atlayıp Sargın'la civarı geziyor, mozaik çalışmaları için ilham peşine düşüyordu.

Mozaik çalışması derken...

Caminin, üç kilisenin ve ilkokulun kapısına gelir gelmez asmış olduğu ilanlara rağmen, mozaik ya da seramik kursu için gelen giden olmamıştı haziran ayında... Önemsememişti. O da olacaktı zamanla. Bundan emindi. Zaten günleri o kadar dolu geçiyordu ki öyle bir talep gelse nasıl karşılayabileceğini dahi bilemiyordu.

Evin ve atölyenin tadilatı ve döşenmesi tam olarak tamamlanmadan taşınmışlardı Sargın'la. "Önce denize atla, su üstünde kalmak için yüzmeye mecbur kalırsın" derdi anneannesi. Çocukluğunu ve ilk gençliğini bu çorak yörede geçirmiş olan Suzan Hanım, çok sonraları yüzmeyi herhalde bu yöntemle öğrenmiş olmalıydı. Keşke şimdi torununu, o aynı yörede yaşarken görebilseydi. Hem mutlu olur hem de gülerdi ona...

Melek'in yokluğunu bu kadar çok hissedeceğine ihtimal vermemişti Zuhal. Bütün işler ona kalmıştı. Yemek pişirmek, ortalığı temizlemek, ütü yapmak gibi az çok bildiği işlerin yanı sıra, önceden hiç bilmediği, örneğin panjurları zımparalamak ya da hiç beklemediği, örneğin fare öldürmek gibi...

Köydekilerle ilişkileri anında tozpembe olmamıştı. İlk günlerde, haftalarda, yolda yürürken, bazı erkeklerin arsız ve alaycı bakışlarını sırtında hissediyor; bazı kadınların gülüşmeleri, birkaç dilde söyledikleri kinayeli lafları kulaklarında yankılanıyordu.

Epey zor geçen o dönemde en büyük destekçileri Aziz Amca, karısı ve oğlu olmuştu.

Aziz Amca lafını hiç esirgemeden, dahası çok kesin bir tavırla, sürekli yol göstermişti Zuhal'e... Hem de daha ilk günden... Her konuda... Örneğin, giyimi kuşamı hakkında, Zuhal daha tam olarak yerleşmeden, evin tadilatı için gidip geldiğinde uyarmıştı:

"Bacı Hanım af buyur, kolsuz pek gezilmez burada. Hiç değilse kısa kollu olsun giydiklerin..."

Uymuştu Zuhal. İstanbul'a döndüğünde birkaç pamuklu kısa kollu tişört ile birkaç pamuklu, şalvar biçiminde pantolon satın almıştı. Gün içinde de saçına bir bandana bağlamayı âdet edinmişti.

"Hıristiyan'ız tamam da, burada da kadın bir şekilde başını bağlar..."

Türkçe konuşamadığı için, karısı Besma Teyze'nin desteği çok daha dolaylı olmuştu. Yeni yerleştiği günlerde, Zuhal'in kendi annesinden pek görmemiş olduğu anaç, koruyucu bir tavırla, yiyeceklerle donatılmış bir tepsiyle habersiz gelerek, bazı yöresel yemekleri bizzat mutfağına girip pişirerek, ev ve özellikle bahçe işlerinde yardımcı olarak ifade ediyordu yakınlığını. Az konuşan oğul Murat ise, zaman zaman suskunluğunu bozarak, nasihatlerde bulunuyordu Zuhal'e.

"Bak ablacığım, güçlü olacaksın, anladın mı? Güçlü... Burada dağ kuralı geçer. Sayın çoksa üstünsün. Ama senin sayın çok değil, tek başınasın. O halde bilginle, başardıklarınla, sükûnetinle üstünlük kuracaksın..."

Üstünlük falan kurmak istediğim yok. Buraya "savaşma"ya gelmiş değilim ayrıca. Sadece yakın olmak, istenirse de hizmet vermek dileğim.

Zuhal zaten aşırı kırılgan olduğunu hissettiği Murat'a, daha çok kırılmasın diye söylememişti bu düşündüklerini. Hep yaptığı gibi, çalışmalarından hiç ödün vermeden ve ne pahasına olursa olsun herkesin hoşuna gitmeye çalışmadan, insanların kendisine alışmalarını beklemişti. Kendisine, oğluna, sanatına, yaptıklarına, yapmak istediklerine... Kendisine de buranın insanlarına ve davranışlarına alışmak için süre tanımıştı.

Haziran sonunda, kadınlar öğleden sonraları yavaş yavaş atölyeye gelmeye başlamışlardı. Köyde temelli kalan Hıristiyan ve Müslüman on üç kadar aileden, yaşlı, orta yaşlı ve birkaç genç kadın ile İsveç'ten ya da başka bir Avrupa ülkesinden gelen, çoğunlukla orta yaşlı kadınlar... Bazıları Türkçe bilmiyordu ya da zaman içinde unutmuştu, fakat onlarla İngilizce iletişim kurabiliyordu.

Kimi mozaik, kimi seramik, kimi de cam boyama gibi nispeten daha basit bir sanatı öğrenmek istiyordu... Zuhal küçük denemelerle, adeta el yordamıyla, onlarla neler yapabileceğini denemiş, öğrenmişti... Tabii çabalarının esas sonucunu bir yıl sonra, gelecek yaz sonunda göreceğini baştan kabullenerek... Gereken malzemeleri çoğu zaman İstanbul'dan getirtiyor, ancak bunun bedelini İstanbul'da öğrencilerden aldığı gibi, buradakilerden almıyordu şimdilik. Burada başka bir düzen oturtmayı planlamıştı. Herkesin, her katılımcının az çok bir maddi kazanç elde edebileceği bir düzen oluşturacak, anneannesinin deyişiyle, her birinin koluna bir altın bilezik

takacaktı... Ancak bunun için de beklemek lazımdı.

Uzun ya da kısa vadede, el emeğiyle yavaş yavaş oluşturulan nesneleri nerede satabileceklerini kadınların önünde yüksek sesle düşündüğü bir akşam, yardımına Marin yetişmişti.

"Geçen sene Dut Altı meydanında küçük bir dükkân açmayı denemişti karıkoca iki arkadaşımız, ama geleni gideni olmadığı için kısa sürede kapamışlardı."

"Ama bu yaz durum farklı, tur rehberi arkadaşıma sıkı sıkı tembihledim turlara mutlaka bizim köyü katmasını, gördüğün gibi mayıstan beri katıyor da... Gelen turistler atölyemi geziyor, onlarla konuşuyorum, köyü tanıtıyorum. Seneye yine Dut Altı'nda küçük bir dükkânda eşya pazarlamak bence çok iyi bir fikir... İstersen o dükkânda benimle birlikte sen de çalışabilirsin Marin Abla. Ne dersin?"

Marin, Aziz Amca ve ailesinden sonra, Zuhal ve oğlu için bulunmaz bir nimet olmuştu. Türkçeyi hiç unutmamış olmanın yanı sıra, İngilizcesi mükemmeldi. Açık fikirli, neşeli ve en az Besma Teyze kadar yardımseverdi. Üstelik bu yaz tatilinde yanına Sargın'ın yaşlarında iki erkek torununu da almıştı.

"İyi fikir, ama zorlukları var derim. Eksik olmasın, o rehber bey turlarına mutlaka bu köyü katıyor, sen de en iyi şekilde tanıtıyorsun, daha doğrusu şimdiye kadar tanıttın. Ama turist yöreye uğramalı ki rehber bey onu buraya getirsin. Temmuz başından ağustos sonlarına kadar, sadece buraya, değil, Mardin'e, Midyat'a da pek turist gelmiyor. Bunun sen de farkındasın. Esas turizm mevsimi sonbahar aylarıdır buraların. Eeeh, o aylarda malum sen olmayacaksın, ben de olmayacağım. Kim bakacak o dükkâna?"

"Buluruz birilerini... Eğer şimdi var gücümüzle çalışır, bir ay içinde dükkânı donatacak ufak tefek objeler yaparsak, onları da şimdilik atölyemin bir köşesinde pazarlarsak, bunlar dediğin gibi seneye turizm mevsiminde satılır. Hem de sözünü ettiğin meydanda açacağımız şirin bir dükkânda...

Ama satılanların bu köye has olmaları lazım, mutlaka farklılık yaratmalıyız... Sen de biliyorsun, Mardin ve Midyat'tan Hasankeyf'e kadar bu türden dükkânlar çok..."

Bu konuşmaları, projeye katılmak isteyen kadınlarla toplantılar izlemişti...

Sonunda satılabilecek ve köyü, köy ürünlerini en iyi şekilde temsil edecek nesnelerin bir listesi çıkarılmıştı. O toplantıdan sonra da Zuhal'in atölyesi akşam saatlerinde bayağı kalabalıklaşmıştı.

Artık ilk günlerde karşılaştığı güçlükler belleğinde bir sis perdesinin ardında kalmış gibiydi. Hâlâ tek tük yöneltilen kinayeli, alaycı sözlere kulak tıkamayı, arsız bakışları yok saymayı ilke edinmişti.

Akşam yemeğinden sonra bir iki saat kadar kendisi için çalışıyor, sonra televizyon izliyordu. Ardından da daracık yatağında elinde bir kitapla, bazen bu gece olduğu gibi çok sıcak gecelerde ise, çatıdaki tahtta, derin ve deliksiz bir uykuya dalıyordu. Bu kadar derin uyumasını, gecelerin, şimdiye kadar bulunduğu hiçbir yörede eşi benzeri olmayan sakinliğine yoruyordu.

Ancak o gece, Aziz Amca ile Besma Teyze gittikten sonra yattığında, geldiğinden bu yana ilk kez uyku tutmadı. Aklı, yaşlı adamın anlattıklarındaydı... Olaylar ve isimler kafasında dolanıp duruyordu. Kasabalı Müslüman kız ile Süryani genç adamın aşkı, papaz olan abinin ihaneti, sonra pişmanlığı, kızın intihar girişimi, bekâret muayenesi, zorla evlendirilişi... Della Valle ve Sitti Maani... Gerçekten de ne biçim addı bu ve ne büyük aşktı. Mumyalanmış bir cesetle dünyayı dolaşan bir İtalyan seyyah! O büyük aşk serüvenini bir mozaik panosunda görüntülemek istiyordu, sonra da gelecek sene açacağı sergide başköşeye koymak... Bu ikilinin bir yerlerde resimleri bulunmalıydı, yoksa da kafasında hayal edip ya-

rattıktan sonra *tesel*'lerle oluşturabilirdi. Anneannesinin bir türlü anlatmadığı o çok eski zamanlara ait hazin hikâye bu muydu acaba? Neden bu gece sürekli anneannesi aklına geliyordu?

Ya şarap hattı hikâyesi...

Dut Altı meydanında hayal ettiği dükkânda, bardak ve tencere altlıkları, cep telefonu kılıfları, hamaklar, kırlentler, askılıklar yapıp satmak, pekmezle dolu şişeler pazarlamak, pestili paketleyip müşterinin beğenisine sunmak iyiydi güzeldi de... Neden burada evlerde üretilen Süryani şarabı da, Aziz'in anlattığı o güzel hikâyeyle birlikte, sadece Mardin'de değil, İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerde de pazarlanmasındı ki? Hatta neden yurtdışında, mesela Almanya, İsviçre, İsveç gibi, Süryanilerin çok sayıda yaşadıkları ülkelerde, hatta... Fransa gibi, çok sayıda olmadıkları, ama genelde şaraba meraklı bir ülkede tanıtılmasın, satışa sunulmasındı?

Evet neden?

Hem neden bu konuda Efrem'e danışmıyordu? Aralarında hiçbir dargınlık yoktu. Sadece, kendisinden kaynaklanan, evet, kendi salaklığından, ortaokul terk –bu sözü sevmişti, davranışına çok uygundu– kızlara has romantik beklentilerinden kaynaklanan ve içinden bir türlü söküp atamadığı hafif bir burukluk. Eh, daha iyiydi ya! Bu burukluk da üstüne gidildikçe yok olurdu. Üstelik Efrem lokanta sahibi bir damattan söz etmemiş miydi? Hem de Süryani kökenli ve köklerine son derece bağlı olan...

Daha ne isterdi!

Yatmadan önce hiç ayrılmadığı Şahmeran bilekliğine bakmıştı bir ara.

Anneannesinin anlattığı efsaneden Efrem'e ilk kez söz ettiğinde, "Hangi versiyonu?" diye sormuş, "Hatırladığım kadarıyla bir iyi biteni, bir de kötü biteni vardı" diye eklemişti, o kendine has biraz alaycı ses tonuyla.

Efrem'i cep telefonundan aradığında, sevgilisi Nathalie'nin sesini duyup adeta şoka girdikten sonra, bir süre bilekliğe her baktığında ihanet kokan "kötü sonu" hatırlamıştı; tüm aptallığıyla, kendini ihanete uğramış gibi hissettiğinden olmalıydı bu.

Şimdi ise aklına gelen "iyi son"du.

Kadının gücü, becerisi, kadın eliyle gelen şifa, bereket...

Dolunay çatıyı gümüşi bir ışık seline boğmuştu. Geniş tahtta bir süre daha döndü, durdu. Sabahın seslerine alışıktı; ilk kez belirgin şekilde duyduğu gecenin seslerine kulak verdi. Sonsuza dek dinleyebileceği, içini serinleten bir su şırıltısı... Rençperler kavakları suluyor olmalıydı. Bir baykuşun ya da şaşkın bir horozun ötüşü, mezbahanın orada birkaç köpeğin uluması...

Bu akşam Aziz Amca'nın anlattıklarından sonra, kaçan parçaları aramak, bulmak, toplamak ve bir yapboz oyununu tamamlamak zorunda hissediyordu kendini Zuhal. Ancak eninde sonunda o parçaları toplayıp yerli yerlerine koyacak ve bunun sonucunda ortaya beklenmedik görüntüler çıkacaktı... Dahası, nihayet bir bütünlüğü yakalayacaktı.

Bundan emindi.

Atalarımızın mirası

Atölyesinin bir köşesinde, dört madeni ayaklı desteğe dikdörtgen bir tahtayı monte ederek oluşturduğu bir masanın üstüne, tablet bilgisayarını, tarayıcı ve telefonu kapsayan çok fonksiyonlu yazıcısını ve dosyalarını yerleştirmişti Zuhal. Sıcağın, klimaya rağmen mozaik çalışmalarını engelleyecek kadar ağır, kendisinin de uyuyamayacak kadar enerji dolu olduğu zamanlarda, yazışmalarını orada, "teknoloji köşesi" dediği küçük mekânda yürütüyordu. Doğayla iç içe olmak adına, ne teknolojinin sunduğu nimetlerden vazgeçmeye niyetliydi, ne de oğlunu bunlardan mahrum bırakmaya... Dahası internet, kullanılması şart olan, vazgeçilmez, kültürel olduğu kadar ekolojik de bir araçtı Zuhal'e göre. E-posta ve e-gazetelerin, ormanların korunmasını ve kâğıt tasarrufu sağladığını hatırlamak yeterliydi bu düşüncenin doğruluğunu kanıtlamak için. Google gibi arama motorları ise, artık vazgeçilmesi imkânsız bilgi kaynaklarıydı. Tablet bilgisayarları da kültürün demokratikleşmesinin bir simgesi olarak görüyordu...

Uykusuz geçirdiği o gecenin ertesinde, ikindinin ilerleyen saatlerinde, odaya girer girmez "teknoloji köşesi"ne yöneldi. Efrem'e yazmanın zamanıydı artık; zira ona mutlaka anlatmak istediği ve birbirinden önemli gördüğü konular birikmişti.

Özellikle de...

Sevgili Efrem,

Nasılsın, iyi misin? Sana kaç zamandır, köyünü, daha doğrusu burada yaklaşık iki aydır yaşadığıma ve çok sevdiğime göre, "köyümüzü" ilgilendiren bir konuyla ilgili yazmak ya da seni telefonla aramak istiyordum. Sonunda yazmakta karar kıldım. Konu ticariydi. Köyde birkaç evde ya da küçük imalathanelerde üretilen şahane şarabı, gelecek seneden itibaren birçok Avrupa ülkesinin yanı sıra Fransa'ya da pazarlama yolları konusunda sana danışmak istiyordum. Hani kızın Sara'nın kocasının Süryani kökenli ve lokanta sahibi olduğunu söylemiştin ya... Belki bu işi bir ucundan tutar, diye düşündüm. Şarabın bandrol sorunu yok. Önemli olan ürünü layıkıyla tanıtmak... Sana tam bu projeyle ilgili bir e-posta yollayacaktım ki, önem açısından, yok yok belki de uçukluk açısından ☺ bunun önüne geçen bir konu gündeme geldi ve beni bayağı heyecanlandırdı.

Şimdi sıkı dur. Zira anlatacaklarım hem uzun hem de seni epey şaşırtacak türden... Evet, başlıyorum. Rican üzerine –bunu ondan rica ettiğini inkâr etme, avukatın söylemişti– beni koruyucu kanatları altına almış olan Aziz Amca, dün gece çatıda, dolunayın altında, sözünü ettiğim o şahane şarabı içip sohbet ederken, bir hikâye anlattı. Anlatıldığı romantik ortama rağmen, ☺ bu hikâyeyi açıkçası önce çok da önemsemedim. İkinci Dünya Savaşı yıllarında, köyden bir Süryani genç ile kasabadan bir Müslüman kız arasında geçen ve tabii ayrılıkla sonuçlanan bir aşk hikâyesiydi bu... İsim vermedi ve ben de isimleri bilmediğini ya da unutmuş olduğunu düşündüm. Ancak, misafirlerim gittikten sonra, gecenin ilerleyen ve nedense uykusuz geçen saatlerinde, bu hikâyeyi düşündüğümde, sanki önümde eksik bir yapboz varmış ve bir iki önemli parçası bendeymiş gibi tuhaf bir hisse kapıldım. Sabaha dek, anlatılanları kafamda evirip çevirdim ve hemen ertesi gün yani bugün, sabahın erken saatlerinde, bu eksik parçalar birdenbire karşıma çıkıverdiler. "Evreka" diye çığlık atmama ramak kaldı. Neyi mi buldum ya da daha doğ-

rusu hatırladım? Anneannemin, belki sana da sözünü etmiş olduğum sıkıcı güncelerinin birinde okuyup da üstünde durmamış olduğum şu aşağıdaki satırları... Aynen aktarıyorum:

Bir Süryani genç var, bize köydeki aile çiftliğinden sebze ve meyve getiriyor, özellikle de bağlarından üzümler... Allah razı olsun, bu köyden ve orada tek tük de olsa meyve ve sebze yetiştiren bu insanlardan. Sayelerinde oldukça sağlıklı beslenebiliyoruz. Amcam onları pek sevmiyor. Sebebini sordum, "Göründükleri gibi değiller" dedi. Oysa bu gencin hiç de öyle ikiyüzlü, içten pazarlıklı bir hali yok... Oldukça yakışıklı. Kopkoyu gözleri kor gibi parlıyor ve iyilik dolu bir bakışı var. Tabii yüzüme bakabildiği zamanlar, zira epey utangaç görünüyor ve beni görünce başını öne eğiyor (...)

Bu satırları, özellikle de sondakileri dikkatle okumanı rica ediyorum.

Anlaşılan o ki anneannem evine gidip gelen bir gençten etkilenmiş.

Buna karar verdikten sonra ilk işim koşup Aziz Amca'nın kapısına dayanıp hikâyesini anlattığı bu gençlerin adlarını sormak oldu... Kızınkini bilmediğine dair en büyük yeminleri etti –zira epey sıkıştırdım– ancak biraz mırın kırın ettikten sonra genç adamın adının Abil olduğunu ve senin amcan olduğunu itiraf etti. Anlattıklarına göre, önce onu kasabalı Müslüman kızla evlendirmeye razı olan, sonra vicdan azabıyla geri çekilen ve böyle davranmakla beraberliklerini sekteye uğratan, amcanın yaşamı boyunca dargın kaldığı papaz abi de senin baban!

Zaten verdiği bilgileri uç uca getirip en azından delikanlının kimliğini kendim de bulabilirdim bir süre sonra. En baştan neden söylemediğini bir türlü anlayamadım. Eski insanların ve özellikle köylerde yaşayan eski insanların, olur olmaz her şeyi "ayıp" ve "günah"mış gibi gizleme huyundan dolayı olmalı... Neyse, dağılmayayım ve sadede gelmeye çalışayım:

İster misin, kasabalı güzel kızın da adı Suzan olsun ve benim anneannem olsun! Yani senin amcanla benim anneannem yıllar önce ayrılıkla sonuçlanan büyük bir aşk yaşamış olsunlar.

Roman yazsaydım, kurgusunda böylesi inanılmaz bir tesadüfe yer verir miydim? Kesinlikle hayır. Ama gerçek yaşam bazen roman kurgusundan çok daha inanılmaz oluyor.

Sana yapbozu tamamlayan parça olarak anneannemin defterindeki satırları aktardım, ama sadece bunlar yok, üçüncü defterinin sonlarına doğru daha başka cümleler var önce farklı yorumladığım ve şimdi düşündüklerimi doğrulayan...

Ayrıca ölmeden önce söylemiş olduğu bazı sözler de bu olayın kadın kahramanının o olduğuna inandırıyor beni.

Ancak sana bugünlük yeterince uzun bir destan yazdım. Görüştüğümüzde, çünkü eninde sonunda görüşeceğiz, orası kesin, sana o sözleri aktarırım. Görüştüğümüzde şarabımızı Fransızlara pazarlama yöntemlerini de konuşuruz istersen.

Umarım yazdıklarım deli saçması gibi görünmemiştir sana ve yakında gelip buraları yaz haliyle görürsün...

Senin çocukluk anıların olmadan, bu köy eksik kalıyor.

Özetle, ne zaman geleceksin?

Sevgiyle,
Zuhal

Gönder düğmesine bastıktan hemen sonra pişman oldu Zuhal.

Kesinlikle "Deli saçması" deyip o alaycı alaycı gülüşüyle gülecekti ona. Belki de yazdığı zırvaları, Nathalie denen o kadına okuyacak ve birlikte güleceklerdi. Hatta kızı, oğlu ve damadıyla da paylaşacaktı ve ailece alay edeceklerdi Zuhal'le... Efrem ile tüm aile fertlerinin, kendisiyle hep birlikte alay etmeleri olasılığı genç kadını tedirgin etti. Yolladığı mesaja bir daha bakmamaya karar verdi; zira baktıkça yazdığı her kelimeyi, her cümleyi saçma sapan, gülünç ya da gereksiz bu-

luyordu. Mesela ilk cümleler: "Köyünü, daha doğrusu... köyümüzü..." " 'Evreka' diye çığlık atmama ramak kaldı..." Ya sonuncusu! "Özetle, ne zaman geleceksin?"

Berbat!

Ancak yazdıklarının doğruluğundan kuşku duymuyordu. Kasabalı esrarengiz Müslüman kız, anneannesinden başkası olamazdı. Güncesinde yazdığı ve şimdi bambaşka bir anlam kazanan bir başka cümle geldi aklına:

> Her şey geride kaldı. Doktor artık iyi olduğumu söylüyor. Ben de öyle hissediyorum. Her halükârda şimdi iyiyim ve geleceğe güvenle ve umutla bakacağım.

Ya anneannesinin ölmeden önce mırıldandığı sözler: "Bekle bekle, nereye kadar... Hep o örümcek kafalı yüzünden."

O zaman yapbozun tüm parçaları yerine oturmuş oluyordu.

Kapı hızla açıldı ve içeri Sargın girdi. Altında bir şort, üstünde de Zuhal'in bilmediği bir futbol takımının amblemi ile adı yazılı olan ve o güne kadar hiç görmediği bir tişört vardı. Ayakları çıplaktı.

"Yazı sayfamı yazdım. Artık çıkabilirim değil mi?"

"Henüz değil. Bir saat kadar bekle. Arkadaşların da yoktur henüz ortalıkta" dedi Zuhal saatine bakarak. Ancak oğlunun altdudağını sarkıttığını görünce, "İstersen boya kalemlerinle boyama defterini buraya getir, birlikte çalışalım" diye ekledi aceleyle... O daha cümlesini bitirmeden, Sargın tek ayağının üzerine sekerek, "Boya kalemlerim ve boyama defterim, boya kalemlerim ve boyama..." diye diye odadan çıkmıştı.

Sargın için galiba bu kadar endişelenmesine gerek yoktu. Bu yeni ortamda fazla bocalamamıştı... En fazla bir hafta, on gün kadar! O süre boyunca, çocuk ara sıra "eski ev"leri ve mahalleleriyle durmadan karşılaştırmalar yapmış, yeni evde neden denizi bir türlü göremediklerini, neden burada si-

mitçi ve pastane olmadığını sorup durmuştu. Ama sonraları annesinin önerilerine gerek duymaksızın, kendine gündelik bir program oluşturmuştu Zuhal'i hayran bırakan... Sabahleyin tatil ödevlerini yapıyor, ardından kısa bir süre televizyonda çocuk programlarını seyrediyordu. Ardından Legolarıyla oynuyor, arabayla bir yere gidilecekse annesine eşlik ediyor ve akşam oldu mu, yemeğini erkenden yiyip dışarı, bahçelerine bitişik arsaya, yeni tanıştığı biri yaşıtı, diğeri kendisinden iki yaş küçük arkadaşlarıyla buluşmaya gidiyordu. Çocuklar, Marin'in torunlarıydı ve ağustos sonuna kadar köyde kalacaklardı. Sargın onlarla top oynuyor, onlardan Süryanice kelimeler, İsveççe küfürler öğreniyor, karşılığında da onlara Türkçe öğretiyordu. Bir başka arkadaşı da yine Marin ile kocası Fehmi'nin dünyalar tatlısı sıpasıydı. Sargın onun sırtına binmeye bayılıyor, üstündeyken hayvanın küçük nallarının takırtısına, "deh deh" diye bağırarak eşlik ediyordu. Sıpa, Cevdet'in yerini tutmuş olmalıydı. Adını, uzun kirpikli kocaman siyah gözlerine atıfta bulunarak Kadife koymuşlardı ve Sargın şimdiden, sahiplerinden izin isteyip İstanbul'a dönerken onu da beraberlerinde götürmeyi planlıyordu.

Futbol meraklısı yeni arkadaşlarıyla, kıran kırana "üçlü maçlar" da yapıyorlardı, Zuhal'in kurallarını pek çözemediği...

Önce annesinin yardımıyla, sonra da kendi başına uçurtma yapmayı da öğrenmişti. *Tıpkı yöredeki bütün çocukların ve bir zamanlar Efrem'in yaptığı gibi,* diye düşünmeden edememişti Zuhal. Şu farkla ki, bir defter sayfası değil de, İstanbul'dan getirilmiş rengârenk kaplama kâğıdı ya da daha hafif olması için naylon çöp torbası, zamk olarak ise suda eritilmiş un yerine Pritt marka bir yapıştırıcı kullanıyordu. Bunun dışında, onların hareketlerini aynen tekrarlıyor olmalıydı; bir makasla bir kâğıt ya da naylonu birkaç santimetre genişliğinde şeritlere bölüyor, onları birbirine bağlayıp aşağı yukarı bir metre uzunluğunda bir kuyruk oluşturuyor, eş-

kenar üçgen ya da dörtgen şeklindeki bir başka kâğıdın üstüne çaprazlama iki çıta yerleştiriyordu. Böylelikle kendince dünyanın en güzel uçurtmasını, "kocamaaan sihirli bir kuş"a benzeyen uçurtmasını yapmış oluyordu.

Bütün bu olumlu gelişmelere rağmen, oğlunun gerçeklerle oynama huyundan tamamıyla vazgeçip vazgeçmediğinden emin değildi Zuhal; bazen arkadaşlarıyla oynadıkları oyunları, aralarında geçen konuşmaları, tanık olduğu bir olayı biraz fazla abartıyla anlattığının farkındaydı. Bazen de ölüm korkusunu ifade eden o takıntılı sorusunu –"Anne kaç yaşındasın?"– soruyordu... Ancak durum Zuhal'e artık pek vahim görünmüyordu...

"Bu tişörtü nereden buldun? Üstünde ne yazıyor? Doğru dürüst okuyamadım" diye seslendi arkasından.

"Arkadaşlarım ödünç verdi. Üstünde 'Assyriska' yazıyor."

"As... Ne? Nerenin takımı bu?"

"Onların takımı. Hem Fenerbahçe'yi hem de onu tutuyorum artık!" dedi Sargın. Belli ki annesinin sorularından sıkılmıştı.

Zuhal üstünde çalışmaya başladığı mozaik panosuna geri döndü.

Birazdan kadınlar gelecekti...

Onları, bundan böyle daha erken gelmeleri için ikna etmek istiyordu. Çünkü iklimden giderek daha az etkileniyor ve vakit kaybetmek istemiyordu. Kafasına koyduklarını yapmak ve yaptırmak için bir ayı kalmıştı sadece. Eylülde köy boşalmaya başlayacak, kendisi de Sargın'ın okulu için İstanbul'a dönmek zorunda kalacaktı. Ancak mümkün olduğu kadar sık gidip gelecek ve gelecek yaz mevsimine hazırlanacaktı...

Sanki anneannesiyle ilgili keşfettikleri, çalışmalarına daha çok anlam katıyor, onu daha da yüreklendiriyordu.

Bilgisayarına düşen yeni bir mesajın tiz sesiyle düşüncelerinden sıyrıldı. Gidip ekrana baktı. Efrem'dendi.

Sevgili Zuhal,

Senden haber almak beni tahmin edemeyeceğin kadar mutlu etti. Mesajının içeriği de emin ol müthiş ilgimi çekti ve itiraf etmeliyim ki epey güldürdü. Sen değil miydin, psikoloji bilimine ve psikologlara o kadar tepkili olan? Oysa şimdi kalkıp, farkına varmadan da olsa bu bilim dalında en son araştırmaların sonucunda ortaya çıkarılan savlara, yani nesiller ötesi bağlantıların hayatımızı nasıl etkilediğine dair tezlere itibar etmeye başlamışsın...

İnanılmaz tesadüf dediğin, sadece bir neden-sonuç ilişkisi de olabilir. Nasıl mı? İzah etmeye çalışayım.

Acaba, kuşaklar zincirinde bir halka olup, atalarımızın geçmişinde hasıraltı edilmiş bazı borçlarını "ödemek" gibi tuhaf bir zorunluluk taşıyor olamaz mıyız? İçimizde gizli bir tür "dürüstlük" duygusu diyelim, bizleri, acıklı olayları "düzeltmek" amacıyla, onları bilsek de bilmesek de tekrarlamaya itiyor olamaz mı? Ne dersin?

Yoksa seni şu Allah'ın unutmuş olduğu köyde –evet, doğduğum köy, benim için kıymetli, ama bu nitelemeyi de fazlasıyla hak ediyor– yaşamaya iten başka ne olabilirdi? Hem de yaz aylarında, yani kavurucu sıcakta. Çocuğunla birlikte. Sınırda çatışmaların, etraftaki il ve ilçelerde örgüt saldırılarının olduğu, ateşten bir çember içinde... Acaba yıllar önce, yarım kalmış bir olayı tamamına erdirme, her iki gencin de çektikleri acıları sembolik şekilde dindirme dürtüsü, sence yeterli bir neden değil mi?

Ayrıca etrafında olup bitenlere bunca tepkili olman, olaylara ya da insanlara sürekli kafa tutman, anneannenin kaderine bunca kolay boyun eğmesini "düzeltme" isteğinden kaynaklanıyor olmasın?

Açıkçası, söz konusu savlara ben de katılıyorum. Sandığımız kadar özgür değiliz; özgürlüğümüze de, "atalarımızdan miras" olan bazı borçlarımızı bir şekilde "ödedikten" sonra kavu-

şabiliyoruz belki de... Bahsettiğin hikâyeyi ayrıntılarıyla bilmiyorum, ama çocukluğumda en genç amcamla babamın gizli tuttukları bir nedenden dolayı uzun süre dargın kaldıklarını duymuştum, her ne kadar bu dargınlıktan büyükler, sadece kapalı kapılar ardında bahsetseler de! Ayrıca, üç amcamdan, bir tek Abil Amcam diğerlerinin aksine Türkiye'ye bir daha hiç dönmedi, hiç evlenmedi ve bizlerle hiçbir zaman bağlantı kurmadı. Babamla aralarındaki, senin de sözünü ettiğin dargınlıktan mı, yoksa mutsuz biten o aşk hikâyesinden dolayı mı bilmiyorum... Ancak düşünüyorum da babamın inançları doğrultusunda böylesi bir beraberliğe karşı çıkması kadar doğal ne olabilirdi?

Demek küskünlük bundan kaynaklanıyormuş. Demek babamın ölmeden önce hayali bir düğüne yetişme telaşı da bu olayla ilintiliydi.

Şimdiye kadar aklımda soru işaretleri uyandırmış olan bir davranışın nedenlerini ortaya çıkardığın için, sana çok teşekkür ederim. Tabii, ortaya çıkarmana, anlattığı hikâyeyle sebep olan Aziz Amca'ya da... Sen de biliyor olmalısın, yakınlarımızla vedalaşmadan, hesaplaşamadan, onlardan ebediyen ayrılmanın ne kadar zor olduğunu.

Anneannene gelince, gerçekten "o" genç kız mıydı? Olabilir tabii, neden olmasın! Ama işin aslını hiçbir zaman tam olarak öğrenemeyeceğiz. Olayın başlıca kahramanları göçüp gitmişler. Kalanlar varsa, onlar da her şeyi yarım yamalak hatırlıyorlardır yaşlarından ötürü. Aziz Amca gibi o dönem çocuk olup büyüklerinden bölük pörçük dinleyenler ise tamamıyla yanlış bilgiler aktarabilirler. Hem bizim köyde amcamdan başka, yetiştirdiği meyve ve sebzeleri kasabaya satmaya giden, "kor gibi parlayan gözleri ve iyilik dolu bakışları olan" başka utangaç delikanlılar da vardı muhakkak. Bana kalırsa, daha fazlasını öğrenmeye teşebbüs etme. Bırak da olay, inanmak istediğin gibi şekillensin zihninde, hayalinde.

Her neyse bu konuyu daha sonra konuşuruz belki de...

Yeme içme konusunda kendini beğenmişlikleriyle ünlü Fransızlara, Süryani şarabını tanıtma ve sevdirme işine gelince... Ben asıl bu konuda, "Tesadüfün böylesine pes!" diyeceğim. Ama bambaşka bir nedenle... Ta nisan ayından beri, her görüştüğümüzde, damadım ve kızım –bu arada Sara'nın doğurması gün, hatta an meselesi– Turabdin yöresine yatırım yapmak istediklerini, bu amaçla bizim köyü arkadaşlarıyla gezmek üzere bir tur düzenleyeceklerini söyleyip duruyorlar. Anlayacağın, onlar öyle bir girişime çoktan hazırlar.

Ben de bu konuda, onlarla senin aranda aracı rolünü üstlenmeye söz vermiştim, ilk konuşmamızda...

Ancak, bunu yapmayı, gördüğün gibi epey ertelemişim. Neden ertelemiş olduğumu sorma lütfen, zamanı gelince izah ederim. Her neyse, kısmet bugünlereymiş.

Ne zaman mı geleceğim? Doğumdan makul bir süre sonra hep birlikte maaile –oğlum, oğlumun kız arkadaşı, kızım, damadım, belki de onun Türkiye kökenli annesiyle babası– gelmeyi düşünmüştük, ancak senden haber aldıktan sonra, bana bu süre fazla uzun göründü birden. Şu anda tatilde sayılırım, yani istersem senelik iznimi kullanabilirim, ama bir yerlere gitmektense Paris'te, evimde, çalışma masamda oturmayı ve yazmayı tercih ettim.

Oraların bensiz eksik kaldığını söylüyorsan, iş değişir tabii...

Özetle soruna cevabım: Ne zaman istersen gelebilirim, mesela önümüzdeki haftalar ya da şu anda çok işin varsa, ağustos sonunda...

Sevgiyle,
E.A.

Ne zaman istersem gelecekmiş. Ne zaman istersem...

Demek bu kadar basitti. Bilgisayarını açıp bir mesaj yazması, sonra da gönder tuşuna basması yeterliydi demek...

Efrem'le diyaloğu, aradan suskunluk içinde beş koca ay geçmemiş gibi aynı noktadan devam ediyordu. Daha dün birlikteymişler gibi kızından, oğlundan, doğacak torunundan bahsediyordu. "İleride maaile gelmeyi düşünüyoruz" dediğinde de o ailenin içine Nathalie'yi katmıyor gibiydi. *Yine de dikkat kızım! Gülünç hayallere kapılma yeniden. Nathalie'den söz etmiyorsa, bu ille de Nathalie'nin hayatından çıkmış olması anlamına gelmez.*

Eli bilgisayara uzandı... "Hemen şimdi gel, mümkünse yarın" diye yazabilmek isterdi, ama bu, hem fazlasıyla coşkulu olur, hem de başlattığı bütün projeleri askıda bırakıp Sargın'la ve onunla birlikte İstanbul'a dönmesini gerektirirdi. Zira ailesiyle birlikte değil de tek başına gelirse, burada birlikte vakit geçirmeleri mümkün değildi. Kendini bu köyde, her gün aynı simalarla müşterek kullandığı kocaman bir oturma odasında hissettiği oluyordu, herkesin her an herkesi gözlediği, izlediği... Yalnız bir erkeği evinde misafir etmek, üstelik o evde çocuk yaşta oğlu da varken, köy halkının gözünde kredisini anında tüketirdi.

Aslında buralı olan Efrem de düşünmeliydi bunu.

> Sanırım, önceden planlamış olduğunuz gibi ağustos sonunda ailenle gelsen, her bakımdan daha uygun olur.

diye yazdı.

İnşallah anlardı.

Bir de Nathalie'siyle çıkıp gelirmiş! İkisi birlikte kapımı çalarlarmış!

Neyse, olumsuz düşüncelere yer vermemeliydi gerçeğe dönüşmesinler diye. Pozitif düşünmeliydi. Hep bu türden öğütler veren kitaplar çok sattığına göre, bir doğruluk payı vardı mutlaka o öğütlerin...

Efrem'in cevabı gecikmedi:

Tamam, ama arada yazışalım. Özlüyorum.

Ve akşam o mesaja ek:

Bir saat önce bir kız torunum doğdu. Adını, Şanlıurfa'nın tarihteki adı olan Edessa koydular. Bence bu ad biraz uzun, ama bebek çok şirin; annesi ise gayet iyi.

Zuhal anında cevapladı:

Hoş geldin Edessa! Herkesi kutlarım. Bu güzel haberi hiç beklemeden verdiğin için sana da teşekkürler ve sevgiler.

Aslında yazmak istediği, "Yeniden hoş geldin Efrem"di...

Peki, ama bu kadar çok istemesine rağmen onunla görüşmeyi neden bu kadar uzun süre ertelemişti acaba? Bu adam bir sorun yumağı olmaktan hiç vazgeçmeyecek miydi acaba?

Birbirimizden yorulduk

Sevgili Efrem,

Arada bir yazışalım demiştin ya... Benim de, hiç vakit kaybetmeden yazmak geldi içimden.

Benim evimde tanımış olduğun rehber arkadaşım Mete, ortağım Feyza ve evimin restorasyonunu yapan Nermin'le birlikte birkaç gün önce bir sivil toplum örgütüne katılarak, Sargın'ı hemen bitişikteki evde oturan Marin'e bırakıp Roboski'ye gittik. Gülyazı köyü kadınlarıyla kucaklaşıp yitirilen otuz dört canı onlarla birlikte anmaya...

Arkadaşlarım Mardin'de otelde kaldıklarından, ben de sabahın erken saatlerinde köyden arabamla çıkıp onlarla buluşmaya oraya gittim. Oradan kiraladığımız bir ciple hep birlikte yola koyulduk. Aslında doğrudan Roboski'ye gidebilir, onlarla orada buluşabilirdim, ama bu kez itiraf edeyim, tek başıma o ıssız yollarda araba sürmekten ürktüm. Hava yine ölümüne sıcak, yol da çok uzundu. Öğleden sonra vardık Gülyazı köyüne. Yirmi yaşlarında oğlunu kaybeden bir ailenin evinin önüne aracımızı park ettiğimizde, evden önce çocuklar ve genç kızlar çıktı. Çocuklara sarılıp öptük, kadınlarla da uzun uzun kucaklaştık. İçeri geçtiğimizde bir çocuğun babası, "Kaderimiz" dedi, uzun uzun içini çekti, başını önüne eğdi... Evet, "kader" dedi! Aynen öyle! Bu sözün yorumunu sana bırakıyorum. Daha sonra, katledilenler için her perşembe mezarlıkta yakılan ağıta katıldık.

Anneler sıra sıra dizilmiş, kıpırtısız, acıdan adeta heykelleşmiş halde, ölen evlatlarının büyük boy çerçevelenmiş resimlerini taşıyorlardı. Hiçbir anne, hiçbir insanoğlu o görüntüyü unutamaz sanırım... Hâlâ kendime gelmiş değilim. İstanbullu üç ünlü sanatçı, buraya bir anı taşı dikeceklermiş sonbaharda. Biz de arkadaşlarla, kendi çapımızda ailelere yardım ve destek götürelim dedik. Ölen gençlerin, hayattaki kardeşlerinden birkaçını, kendi imkânlarımızla okutmaya karar verdik.

Ayrıca çoktandır düşündüğüm bir proje vardı, belki Kuzguncuk'taki uzun sohbetlerimiz sırasında sana da sözünü ettiğim ya da sözünü etmeyi düşündüğüm... O kadar çok konuya değinmiştik ki hepsini hatırlamakta zorlanıyorum! Her neyse, şimdi o projeyi hayata geçirme aşamasındayım: İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne başvuruda bulundum. Şu anda sınırda ve güney illerinde yaşanan olaylar yüzünden pek çok çocuk bir yuvaya muhtaç hale gelebilir. Bu yöndeki başvurumu yazıp, denize şişede bir mesaj bırakmanın ruh haliyle yolladım. Zira beni, yani oğluyla birlikte tek başına yaşayan kırk yaşında bir kadını, "yuva" olarak kabul ederler mi bilemiyorum. "Yuva" olarak kabul edilmezsek de koruyucu ailesi olabiliriz o çocuğun, çocukların... Bakalım, cevap ne zaman ve ne yönde gelecek? Seni mutlaka haberdar ederim.

Bugünlük yazacaklarım bu kadar. Sadece bu yolculuğu, bu ziyareti ve tüm kalbimle gerçekleştirmeyi umduğum bu projeyi, seninle paylaşmak istemiştim...

Z.

Zuhalciğim, bir söz vardır, "Coşku, beraberinde acıyı da getirir" diye. Her konuya büyük bir coşkuyla, bütün benliğinle eğilmenin, sana büyük acılar çektirdiği ve çektireceği muhakkak... Ama "Hep öyle kal, sakın değişme" demekten başka bir şey gelmiyor içimden.

E.

Efrem, daha uzun yazmamaya karar verdi. Nasıl olsa Zuhal'le yakında buluşup konuşacaklardı. Birbirlerine yolladıkları mesajlarda hep bunu söylüyorlardı. Şimdi, halletmesi gereken çok önemli bir işi vardı. Ancak bundan sonra rahat edebilecek, Zuhal'le paylaşacağı bir geleceğe –ne türden olursa olsun– gönül rahatlığıyla bakabilecekti. Çoktan beri içinde taşıdığı bu isteği, Nathalie'nin küçük bir cümlesi tetiklemişti.

"Şu anda pek kendinde değilsin. Tamamen iyileşmeni bekliyorum. Ondan sonra oturup konuşur, medeni bir şekilde yollarımızı ayırırız."

Ta baharda söylemişti bu küçük, ama bir o kadar da can yakıcı cümleyi. Çocuklarının yemeğe geldiği, Sara'nın ve doğacak olan bebeğinin şerefine kadeh kaldırdıkları akşam... Aynı zamanda, Zuhal'in adının geçtiği, Nathalie'nin ondan alaycı bir şekilde bahsettiği, Efrem'in de bu dediklerine ateşli bir şekilde karşı çıktığı o akşam.

Çocuklar gittikten sonra tartışma alevlenmişti.

Nathalie, Efrem'i "o kadına" aşırı ilgi duymakla, bundan dolayı da onun her türlü isteğine boyun eğmekle suçlamıştı.

"Aslında geldiğimiz noktaya bakılırsa bu durum artık pek umurumda değil. Ancak neredeyse kızın yaşında, sıradan birine aptalca hayran olman, seni gülünç duruma düşürüyor, bilmem farkında mısın? Ayrıca onun saçma sapan isteklerine uymak uğruna, hayatını tümüyle değiştirmeye kalkışıyorsun. Gerekli gereksiz, bir ayağın artık hep Türkiye'de, İstanbul'da... Bu yetmiyormuş gibi, sürekli Güneydoğu'ya, dağ başındaki birkaç yüz hanelik bir köye gitmekten söz ediyorsun. Üstelik İlyas'ın bana İstanbul'dayken laf arasında söylediğine göre, evini bu kadına değil satmak ya da kiralamak, neredeyse armağan etmişsin... Daha neler yapacağını merak ediyorum doğrusu!"

"Saçmalama. Evimi kimselere armağan etmiş değilim. Bu yaptığımız bir tür anlaşma... Hem tadilat hem de bekçi-

lik yapmasının karşılığında, evi istediği gibi kullanıyor. Karşılıklı yardımlaşıyoruz yani. Ama sen bundan ne anlarsın! Hem doğma büyüme şehirlisin, hem de dayanışma, yardımlaşma nedir bilmezsin bile."

Ondan sonrasını hatırlamak dahi istemiyordu Efrem.

"Ayrılıklar iki ucu keskin bir kılıçla olur, karşı tarafı yaralamaya çalışırken kendini de yaralarsın" diyen eski Çin atasözünü doğrulamak istercesine, gecenin geç saatlerine kadar birbirlerini mümkün olduğu kadar ezmeye, alt etmeye, yenmeye çalışmışlardı. Başarmışlardı da...

Söylenenlerden geriye sadece o cümle kalmıştı, belleğine kazılı.

Sonraki günlerde, her büyük kavgadan sonra olduğu gibi, ikisi de çok dikkatli, çok sakınımlı, hatta nazik davranmışlardı birbirlerine. Sanki tam olarak ne yapacaklarına karar verememişler ve huzursuz, tetikte bir bekleyiş içine girmişlerdi. Her an harekete geçmeye hazır ve karşı tarafı gafil avlamak istercesine...

Belki de yorgunuz artık, ikimiz de! Birbirimizden yorulduk.

Nathalie erkek arkadaşıyla artık yeniden hiç gizlenmeden sık sık görüşüyor, bazı geceler onunla çıkacağını söyleyip geç dönüyordu. Efrem bu ilişkinin niteliği üzerine kafa yormayı bırakmıştı.

Artık umurunda da değildi ayrıca.

İlaç almamaya devam ediyor ve dünya başına yıkılmıyordu. Gazeteci arkadaşlarıyla, yıllardan bu yana gittikleri, artık iyice tanındıkları aynı lokantalara gidiyor ve her zamanki gibi sonu gelmez tartışmalara dalıyordu.

O yaz, ilgi alanı olan Ortadoğu'da, üstünde çalışılacak ve tartışılacak konular eksik değildi.

Arap Baharı giderek derinleşen bir krizin girdabındaydı, siyasi istikrarsızlık bölgede doruğa erişmişti, bunu görmeyen yoktu, ama halkların bu krizden ne durumda çıkacakları

konusunda görüşler farklıydı... Efrem'inkiler genellikle çoğu meslektaşının görüşlerine zıttı, yıllanmış bir Riesling kadehini elinde çevirerek bunu ifade etmekten de geri kalmıyordu...

"Obama ile Sarkozy'nin demokrasiyi çok mu önemsediklerini sanıyorsunuz? Bırakın da güleyim! Sarkozy'nin Beşar Esad'ı bir 14 Temmuz kutlamasına çağırıp önüne kırmızı halı serdirdiğini hatırlasanıza! Tabii aynı dönemlerde Bin Ali ile Mübarek'e yakınlığını saymıyorum bile... Çoğu arkadaşa gelince, sağ olsunlar, Esad'ın beceriksizliği, Katar'ın ve Suudi Arabistan'ın rolü, Batı'nın müdahale ve saldırı isteği, Rusların ve Çinlilerin işlevi gibi görüş açılarına uymayan ne varsa hasıraltı etmekte ustalar... Medyatik yalanlarla kimi kandırdıklarını sanıyorlar? Bence burada tek çözüm, zor da olsa bir anlaşma zemini bulup pazarlığa oturmak, hem de en kısa zamanda..."

Her zamanki gibi konuşmalara çatal bıçak sesleri eşlik ediyor, Riesling şişeleri boşaldıkça, Arap dünyasında olup bitenlerin İran Devrimi'yle hiçbir ilgisi olmadığı görüşüne, ortaya getirilen muhteşem *şukrut*'a ve kadehlerde sıvı topaz gibi ışıldayan şaraba övgüler karışıyordu.

"Hayır, beyler, bence, İran modelinin başarısızlığından ve Cezayir'deki Kara Yıllardaki silahlı isyanlardan sonra ne Mısır'da ne de Tunus'ta kitleler radikal bir İslam'a doğru yönelirler. Şunu bir kenara yazın! Birkaç yıl sonra laikliğe döndüklerini göreceksiniz. Ama bakın Suriye ve Irak'ta durum farklı olabilir (...) Kayısı, bal ve egzotik meyve... Şahane, tam kıvamında..."

"Fiyatı da ona göre..."

"Fiyat demişken, gidişata bakılırsa büyük bir ekonomik istikrarsızlık ve petrol fiyatlarında artış olacağı aşikâr!"

"Tunus'un geleceğine Mısır'ınkinden çok daha iyimser bakmalı. Ordunun ağırlığı daha az hissediliyor, ancak orada işsizlik, rüşvet ve gençlerin geleceği gibi konularda, tutuculara

değil de, mutlaka gençlere kulak verilmesi gerekiyor. Bu da yeterince yapılmıyor."

Gençlere önem vermek, gençleri dinlemek, beklentilerini karşılamak, yürekten inandığı, her zaman savunacağı bir gerçekti, ötesi boş laftı.

Efrem henüz nekahette hissediyordu kendini... Herkesten önce saatine bakıyordu. Evet, bayağı geç olmuştu, şimdi eve gitse uykuya dalmakta güçlük çekmezdi.

Ve fazla dikkat çekmeden, kendi payına düşeni ödeyip gitmenin yollarını arıyordu. Amaç, evde mümkün olduğunca az zaman geçirmekti ve amacına bu akşam toplantıları sayesinde iyi kötü ulaşıyordu.

Hafta sonları da sabah yazısını yazdıktan sonra, ailelerini tatile yollamış ya da müzmin bekâr arkadaşlarıyla birlikte tercihen açık havada yeni lokantalar keşfediyordu. Bazen de ödüllü filmler gösteren Montmartre yakınlarındaki küçük bir sinema salonunun serinliğine tek başına dalıyordu.

Ağustos ayında Paris'i yaşıyordu... Belki de içindeki sesin fısıldadığı gibi, şehirle kısmen vedalaşıyordu.

Yazarken her zamanki gibi mükemmeliyetçi davranıyor, kılı kırk yarıyordu, ancak eski coşkusunu hissetmiyordu artık.

Laflar kadar yazılar da boş! Yıllardan beri gazetecilerin kâh yemek, kâh yazı masalarının başında oynadıkları, dünyayı kurtarma oyunları...

Bu düşündüklerinin geçmiş yıllardaki depresyonun yol açtığı yoğun isteksizlik ve tepkisizlikle ilgisi yoktu. Farklıydı. Sadece bir sayfayı çevirme ve başka bir konuya geçme zamanının geldiğinin habercisiydi galiba. Ama hangi konuya?

Ortadoğu gibi, belirsizlik içindeydi o da!

Askıdaydı.

Her anlamda.

Bu nedenle de damadına verdiği sözü bir türlü yerine getiremiyor, Zuhal'i telefonla arayamıyor ya da ona yazamıyordu.

Belki de onu aramamasının başka bir nedeni vardı. Artık çok iyi bildiği ve bir türlü karşı koyamadığı bir his: Korkuyordu.

Bu durum, Zuhal'in e-postası gelene kadar devam etmişti. Önce anneannesiyle ilgili o hikâyeyi anlattığı satırlar düşmüştü Efrem'in bilgisayarının ekranına. Onu güldürüp duygulandıran, her satırı özlem kokan satırlardı bunlar. Kendini beğenmiş biri değildi Efrem... Ama bir kadının kendisini özlediğini, hem de çok özlediğini anlayacak kadar da deneyimliydi.

"Ne zaman geleceksin?" Buna verebileceği tek cevap, "Ne zaman istersen" olabilirdi ancak.

Ve sonraki mesajda, Roboski'ye ziyaretiyle ilgili dokunaklı satırlar... Abartıdan kaçarak anlattığı, derinden sarsıldığı bir deneyim ve onun tetiklediği, bir çocuğa koruyucu aile olma projesi...

İlk mesajında söz ettiği Süryani şarabını pazarlama tasarısı...

Maddi manevi, ulvi ve ticari ne olursa olsun, yaşadıklarını, tasarladıklarını, hissettiklerini Efrem'le paylaşma isteği...

Zuhal'le tekrar iletişime geçtikten sonra, hiçbir kararı sürüncemede bırakmadığı o eski haline dönmekte olduğunu hissediyordu. Hızlı ve tereddütsüz bir şekilde harekete geçmeyi bildiği ve özlediği o eski haline...

Son mesajı aldığı gün bir cumartesiydi. Evde tek başınaydı. Nathalie'nin bir iş toplantısı vardı ya da bir iş toplantısını bahane edip çıkmıştı. Bilmiyordu. Önemsemiyordu da.

Bilgisayarını kapadı. Evden çıktı. İki ya da üç yüz metre kadar ötedeki bir emlak bürosuna, havanın sıcaklığına rağmen kendisini bile şaşırtan bir hızla giderek, möbleli küçük bir daire aradığını söyledi. Kendisine fotoğraflarla birkaç seçenek sunulduğunda, bir an için deja-vu yaşadığını hissetti. Kaçınılmazdı. Aklındakileri kovdu. Geçmişin yükü, yük ola-

rak kabul edildiği sürece kendini hissettirirdi ve artık yük olmasına izin vermeyecekti... Gösterilen daireler arasında bu kez gazeteye en yakın olanını değil, en aydınlık görüneni seçti. Ardından emlakçiyle birlikte daireyi gezdikten sonra, başka yerler gezmeye vakti olmadığını ve bunu derhal kiralayabileceğini söyledi. Büroya döndüğünde de oldukça yüklü bir miktarı kaparo olarak kredi kartından ödedi.

Emlak bürosundan çıktığında, çok yakın zamanda terk etmeye karar verdiği o eve dönmek istemiyordu canı. Az ötedeki tıklım tıklım bir kafenin kaldırıma taşan masalarını önce bakışlarıyla taradı... Ardından da birilerine çarpmaktan, bir kahve fincanını ya da bir şarap kadehini devirmekten korkarak, yeni boşalmış bir masaya doğru yürüyüp yerleşti; bir madensuyu ve bir kahve ısmarladıktan sonra, çoğunlukla turistlerden oluşan kalabalığın akışını bir süre seyretti... Kendini iyice hazır hissettiğinde de Nathalie'nin cep telefonuna bir mesaj attı.

"Çok daha iyiyim."

İki dakika geçmeden telefonu çaldı, Nathalie'ydi.

"İyi olduğuna sevindim" dedi, biraz sinirli bir şekilde gülerek. "Ne oldu ki? Sabah yine mi rahatsızlanmıştın yoksa?"

"Yok, hayır, rahatsızlanmadım. Artık iyiyim. Artık yollarımızı ayırabiliriz."

"..."

"Hani bir süre önce demiştin ya..."

"Saçmalama, o öylesine söylenmiş bir laftı. Öfkeliydim. Öfkelendiğimde her dediğimi ciddiye almaman gerekir. Bunca yıldan sonra bunu bilmen lazım!"

"Anlatamadım galiba, artık ayrılmak isteyen benim."

"..."

"Ev ve içindekiler zaten sana ait, sadece kişisel eşyamı alırım. Kitaplarımı da vereceğim adrese koliyle yollarsın artık."

Resmi nikâh olmayınca, ayrılıklar, hiç değilse pratik açıdan ne kadar da kolaydı!

"Neler söylüyorsun sen! İçkili misin?"

"Hayır, değilim. Madensuyu ve kahveden başka bir şey içmedim. Sadece yapılması gerekeni yapıyorum. Geç bile kaldım. Kaldık."

"Şu anda toplantıdayım, kapatmak zorundayım. Akşama rahat bir ortamda, sakin kafayla konuşşak!"

"Olur, çok istiyorsan akşama oturur, karşılıklı sohbet ederiz, neden olmasın! Ama bu hiçbir şeyi değiştirmez."

"Peki o halde, öyle istiyorsan, öyle olsun" diye karşılık verdi Nathalie. Sesi hafifçe titriyordu, ama artık ısrar etmeyeceği belliydi.

Her şeye rağmen, klas ve cesur bir kadın olduğunu düşünmeden edemedi Efrem.

Sonra, insanların muhteşem parkların yeşil çimlerine uzandığı, Seine Nehri kıyılarında sere serpe güneşlendiği, parke taşlarıyla döşenmiş güzelim meydanların teraslarında oturduğu Paris'in doyum olmaz yazından iyice faydalanmak istercesine, saatlerce sokakları arşınladı. Akşamüstü de kızını ve torununu görmeye gitti.

Upuzun isimli minik yaratığı kucağına alıp süt ve sabun karışımı kokusunu içine çekti. Gözünde, yeni başlangıçların ve umudun simgesi gibiydi bu ufacık bebek.

Kendini hüzünlü hissetmiyordu. Sadece içi boş, bomboş ve hatta galiba... evet, galiba huzurluydu. Gerçekten de yapılması gerekeni yapmıştı.

En azından buna inanıyordu.

Artık serbestti. Artık gönül rahatlığıyla, ay sonunda Türkiye'ye gidebilir, ilişkilerinin nasıl gelişeceğini henüz tam olarak bilmese de Zuhal'i, doğduğu köyde ve evde ziyaret edebilirdi.

Mavi Dolunay ışıklarının altında

Sabahtı. Zuhal atölyesinde çalışıyordu. Kapının zili çalındı. Şaşırdı. Genelde bu saatte, köyde herkes işinde gücündeydi, kimseler uğramazdı. İlkin evin kapısını açtı, ardından aralığa açılan kapıyı, sonra da avluya açılan demir kapıyı... Avluya çıktıktan sonra da sokak kapısına gitti. Ne çok kapı vardı bu evde! Alışana kadar akla karayı seçmişti. Hele sabah, hepsinin gece kurulan alarmını tek tek etkisiz hale getirmek zorunda kaldığında...

Son kapıyı, "Kim o?" diye sormadan açtı. Güpegündüz ne gereği vardı? Marin ya da bir başka komşu olmalıydı...

"Yine haber vermeden geliyorsun!"

Küçük bir tekerlekli bavulla Efrem'i karşısında görünce, ağzından bu kupkuru, neredeyse sitemkâr sözler çıkıvermişti birden ve şimdi içinden kendine kızıp duruyordu. *Delirdin mi sen, o ne biçim karşılama! Oldu olacak kovsaydın bari...*

Neyse ki misafiri kırılmış, alınmış görünmüyordu. Aksine, içten bir gülüşle karşılık verdi.

"Elimde değil. Hem ani kararlar almaktan hoşlanıyorum, hem de sana sürpriz yapmaktan... Ayrıca, ne bileyim, önceden haber versem, gelmemi kabul etmezsin diye için için endişeleniyordum galiba ve..."

Devam etmesine izin vermedi Zuhal. Kollarını boynuna dolayıp bu kez sevgiyle "Hoş geldin" diyerek, iki yanağından dostça öptü. Mete'yi, İbo'yu ya da herhangi bir erkek arkada-

şını öper gibi. Aralarında her ne geçmişse, kısa bir zaman önce başlamış dostlukları bozulmamıştı, bozulmazdı da... Bundan sonra ilişkilerinin ne yönde gelişeceğini burada geçirecekleri günler gösterecekti belki de... Aslında Zuhal de artık pek bilmiyordu. Şu anda tek bildiği, onu çok özlemiş olduğu ve gelişine çok sevindiğiydi. Birlikte içeri girdiler. Efrem'in üstünde kareli bir gömlek, açık renk spor bir pantolon vardı. Zuhal onun, hatırladığından daha yakışıklı olduğunu düşündü. Kilo mu vermişti yoksa? Yüzü de güneşten yanmış, sanki gençleşmişti. Güneş gözlüğünü çıkardıktan sonra, etrafına daha önce görmediği bir canlılık ve ilgiyle baktığını fark etti Zuhal...

"Buranın yeni halini beğendin mi?"

"Beğendim de evimi neredeyse tanıyamayacağım."

"Hiç mi? Yazık olmuş. Hatıralarını yok etmek istemezdim."

"Onlar zaten aklımda ve yüreğimde, istesen de yok edemezsin. Gelir gelmez gördüğüm değişikliklerden söz ediyordum. Bence hepsi çok başarılı... Evi aslına en uygun haline döndürmüş gibisin. Üstelik ona kendi zevkini, kişiliğini de katmışsın. Tebrikler!"

Neşeyle konuşmayı sürdürüyordu Efrem. Önce İstanbul'a ablasına gelmişti, yani gelmişlerdi... Evet, yalnız değildi, yanında oğlu, oğlunun kız arkadaşı ve damadı vardı, kızı Paris'te kalmak zorundaydı elbette, bebek daha çok küçüktü; oysa keşke Sara'yla tanışabilselerdi, çok iyi anlaşacaklarından emindi... Dün öğlen uçağıyla hep birlikte Mardin'e uçmuşlardı, geceyi orada, Erdoba'da geçirmişlerdi...

Bir an durdu, ardından suçlu bir çocuk tavrıyla ekledi: "Aslında, Mardin'e uçtuk derken, sadece Paris'tekileri değil, İstanbul'dakileri de kastettim, yani ablamı ve ailesini... Herkes köyü ziyaret etmek, evin yeni halini görmek ve tabii seninle tanışmak istiyordu. Bir taksiye atlayıp öncü olarak geleyim, dedim. Diğerleri şehri biraz gezdikten sonra, bir cip

kiralayıp yola çıkacaklardı, ikindi vakti burada olurlar herhalde. Umarım, bu kadar kalabalık sana fazla rahatsızlık vermez."

"Vermez tabii. Kalabalık ortamlara, kalabalık sofralara bayılırım. Çok ama çok sevindim."

Yaşasın, Nathalie yoktu yanında! Ondan başka kimleri getirirse getirsin, isterse yüz kişi getirsin, hepsinin başının üstünde yeri vardı...

"Efreem! Sen mi geldin? Yaşasın!"

Yukarıdan duyulan sevinç çığlığının ardından merdivenleri dörder dörder inen Sargın, misafirin boynuna atladı.

"Dur oğlum sakin ol, misafirimiz biraz nefes alsın... Efrem gel, sana ayırmayı düşündüğüm odayı göstereyim... Akşam da nerede yemek yiyeceğimizi... Diğerleri tam olarak kaç kişiler? Merak etme, onları en iyi şekilde yerleş... Sargın iki dakika izin ver de konuşayım, sonra anlatırsın anlatmak istediklerini."

Zuhal bir yandan Efrem'e doğup büyüdüğü evde yol gösterirken, bir yandan da hafta sonunda neler yapabileceklerini anlatmaya çalışıyordu; ancak birkaç dakika içinde Efrem'i tamamıyla sahiplenmiş görünen oğlu onu konuşturmuyor, devamlı sözünü kesiyordu. Zira misafire anlatacağı, onunla paylaşacağı birbirinden önemli bir sürü yeni deneyim vardı... Boş arsada yeni arkadaşlarıyla yaptığı maçlar, çok sayıda gizli köşesi olan bu kocaman evde oynadıkları saklambaç oyunları, Kadife'nin sırtında gezintiler, bin bir zahmetle yapılan ve zar zor uçurulan uçurtmalar... Soracağı da bir sürü soru... Efrem yeni arkadaşlarıyla düzenledikleri maçlara hakem olur muydu? Herkesinkinden güzel ve herkesinkinden yükseklerde uçan bir uçurtma yapabilirler miydi birlikte? Beyaz ve beyaz olmayan çikolatalar getirmiş miydi yeniden? Burada hep onlarla kalabilir miydi?

Efrem ona büyük bir ciddiyetle cevap yetiştirmeye çalışı-

yordu. Uçurtma yapabilirlerdi tabii, hemen şimdi, bugün ya da en geç yarın, zira uçurtma yapmada üstüne yoktu. Hakemlik konusunda da öyle... Evet, her renkten çikolata getirmişti, birazdan gelecek olan misafirlerin de Sargın için sürprizleri olacaktı. Hayır, ne yazık ki hep onlarla kalması mümkün değildi, zira işleri vardı, ama birlikte iki uzun gün geçirip çok eğleneceklerdi.

Zuhal'e ise, bir süre susup bu "erkek erkeğe" konuşmaları dinlemek, aralarındaki dostluğun farkına varmak ve bundan mutluluk duymak kalıyordu...

Merdivenleri tam çıkacakken, Efrem ona döndü:

"Düşündüm de, hiç zahmet etme! Gerçekten kalabalığız. Hepimiz, ben de dahil, otel olarak da kullanılan kasabadaki o eski konakta kalır, gün içinde görüşürüz..."

Eyvah! Nereye kaçıyordu yine bu adam!

"Bence hiç de iyi bir fikir değil. Buraları iyice unutmuşsun galiba! Gün içinde bu sıcaklarda kim kiminle, nerede görüşecek? Olsa olsa, birazdan yapacağımız gibi, serin bir köşeye topluca çekilip dinleniriz. Hem gece çatıda, hep birlikte telaşsız uzun bir akşam yemeği yemenin keyfini düşün! Ve en önemlisi, senin, ablanla birlikte, çocukluğunuzun geçtiği evde bir gece kalacağınızı... Diğerlerine gelince, kalacakları yer buluruz elbette onlara..."

Teslim olurcasına iki elini havaya kaldırdı Efrem.

"Tamam, haklısın."

Ardından Efrem gelecek olanlara, Mardin'den yiyecek alışverişi yapmaları için telefonla talimat verirken, Zuhal de acilen haber verdiği Aziz Amca'yla, manastırdaki odaları, beklenen misafirlerin bir kısmı için hazırlamaya gitti. Elbette Efrem'e, Meryem'e ve Tina'ya aile evlerinde birer oda ve yataklar ayıracaktı.

"Fazla hazırlık yapmana gerek yok" dedi Efrem. "Bitkin düşene kadar yer, içer, sohbet eder, sonra çatıdaki tahtlara

uzanır ya da kıvrılır uyuruz. Burada eskiden böyle sonuçlanırdı aile ve dost toplantıları. Bunu unutmamışım, gördüğün gibi...”

Daha sonrası, akşam beşte Efrem’in tüm ailesinin cümbür cemaat gelmesiyle, tam Zuhal’in sevdiği gibi bir şenliğe dönüştü.

Herkesin eli kolu doluydu. Mardin’de et, tatlı ve meyve alışverişi yapılmıştı.

İlk andan itibaren, bir dostluk, samimiyet ve teklifsizlik havasının estiğini hissetti Zuhal ve bundan müthiş bir mutluluk duydu. Yeni gelenlerle, özellikle Meryem ve Tina’yla derhal kaynaştı. Konuşmalar karmakarışık, Türkçe, Fransızca, İngilizce, Arapça dönüyor, sonuçta bu dillerin tümüne hâkim Efrem’in ve çoğunu bilen Zuhal’in simültane çevirileri sayesinde, herkes birbirini az çok anlıyordu.

Yemek hazırlıklarına girişmeden önce, Efrem’i, eniştesi İlyas’ı, damadı Yusuf’u ve bir Fransız olarak fikrinin çok önemli olduğunu düşündükleri Claire’i, Aziz Amca’yla birlikte bir şarap imalathanesini gezmeleri konusunda ikna etti. Böylece nelerin yapılabileceğine dair bir fikir edinebilirlerdi.

“Buraya geliş nedenlerinizden biri de köyün şaraplarını yurtdışında tanıtıp pazarlamak değil miydi? Hadi bakalım, işbaşına!”

Akşam yemeği hazırlıkları için, Zuhal’le birlikte mutfağa sadece Meryem ile Tina, yani “kadın kısmı” girmemişti. “Etnik yemek tarifleri koleksiyonu” yaptığını, spesiyalitesinin ise vişneli kebap olduğunu, bu yemeği pişirmek için gerekli tüm malzemeleri Mardin’den aldığını ilan eden Tuma da en güzel önlüğü beline dolamış, mutfaktaki bütün araç gereci eliyle yerleştirmiş gibi bularak, işe koyulmuştu. Ne hoş, ne eğlenceli bir oğlandı bu! Ancak babasına hiç benzemiyordu.

Zuhal onun yüz hatlarına kaçamak bakışlar atarak, annesinin, o esrarengiz Ayda'nın yansımasını aradı ister istemez.

Günbatımında şaşkınlık ve mutlulukla her şeyin hazır olduğunu gördü; mutfakta yemekler ısıtılmış, çatıya taşınmayı bekliyordu, orada ise uç uca eklenmiş iki küçük masayla on-on iki kişi ağırlayacak bir sofra kurulmuş, yandaki evden sandalye, tabak, çatal, bıçak takviyesi yapılmıştı.

Tuma, Mardin'den CD'ler almıştı. Yemek sırasında disk jokeylik yapıp hepsini dinleteceğini söylüyordu. Tina o gecenin mavi dolunay gecesi olduğunu müjdelediğinde, her kafadan bir ses yükseldi:

"Cadıların gecesi..."

"Yok, canım, basit bir astronomik olay... Dünya bir ay içinde iki dolunaya şahit olunca, ikincisine mavi ay denir, yoksa rengi diğerlerinden farklı olmaz."

"Rivayete göre, böyle bir gecede yeni bir hayatın kapıları aralanabilirmiş. Hayatımızda gerçekleştirmek istediğimiz değişiklikler için sorumluluk almaya başlayacağımız bir geceymiş..." dedi Zuhal. Ardından da söylediklerinin ciddiye alınmasından çekinip gülerek, "Bu sabah gazetenin ekinde böyle bir şeyler okumuştum. Onun yalancısıyım" diye ekledi.

Büyüklerle yemek yeme izni alan Sargın'ın sesi yükseldi birden:

"Efrem, bu ay hiç bile mavi değil, niye ona mavi ay deniyor ki?"

Anlaşılan oğlu bu akşam Efrem'den başka muhatap kabul etmiyordu. Hele hele yeni arkadaşının kendi yaşında bir çocukken, bu evde yaşamış olduğunu öğrendikten sonra, peşini bir an bile bırakmaz olmuştu.

Efrem çocuğa münasip bir dille cevap verirken, CD'nin ilk şarkısının oynak tınıları yükseldi...

Zuhal'in diğer yanında oturan Meryem, "Şarkının adı

'Bedrine.' Bakmayın kulağa neşeli geldiğine, aslında bu dinlediğimiz bir ayrılık ve göç şarkısı. 'Denizde bir damla olduk, her bir yana dağıldık' diye başlıyor..." dedi. Sonra şefkatle elini tutup "Bize aile evimize dönme, bir geceyi burada geçirme fırsatını sağladığınız için, Allah sizden bin kez razı olsun!" diye fısıldadı Zuhal'in kulağına.

Önce Süryanice şarkıların, ardından "Turnam Mardin'e selam söyle" türküsünün ve yine Tuma'nın getirmiş olduğu Frank Sinatra'nın "Blue Moon"u eşliğinde, tıpkı Efrem'in söylediği gibi, yiyip içip havadan sudan sohbet ettiler.

Çoğu zaman herkes aynı anda konuşuyordu. Pideler, peynir, *kilice*, yani hayat çöreği, acılı kısır, babagannuş, patatesli içliköfteler, vişneli kebap ve şarapla dolu testiler, sofranın bir ucundan diğer ucuna gidip geliyordu. Gençler son model pırıl pırıl cep telefonlarının ekranlarını kot pantolonlarında ya da tişörtlerinde parlatıp fotoğraf çekiyorlardı; geceyi yıldızların altında, tahtlarda geçirmekten söz ederlerken, Sargın'ın "Ben de, ben de" diye tekrarlayan ince sesini duyuyordu Zuhal. Oğlu da bu gece en az kendisi kadar mutluydu.

Bir ara Efrem, geçici olarak kapanan sınıra yığılan binlerce Suriyeli sığınmacıyla Türkiye'nin nasıl baş edeceğini meslektaş yeğeni Tina'yla tartışacak olduysa, diğerleri anında lafı ağızlarına tıktılar.

"Hepimiz tatildeyiz, iş konuşmaları yasaklanmıştır..."

"Olduğunuz yerde çalışıp oyunbozanlık etmek yok..."

Dayıyla yeğen bu söylenenlere, "Canım sınıra bu kadar da yakınken, insan nelerin olup bittiğini merak eder, gidip bir bakmak ister değil mi ama! Hatta belki yarın, bir ara..." diye karşı çıktılarsa da protestolar artınca uysalca boyun eğdiler.

Zuhal en az konuşanlardandı. Efrem'in kadehini sürekli şarapla doldurmasına ses çıkarmıyor, müziği dinliyor, ara sıra yıldızlı gökyüzünde asılı gümüş bir küre gibi parıldayan

dolunaya bakıyor, onda çocukça bir hevesle "yeni hayatın belirtileri" mavi yansımalar arıyordu...

Zihnine nakşetmek istercesine etrafındakileri de inceliyordu zaman zaman.

Gecenin içinde bir ada gibi, şakalarını, gülüşlerini, yüzlerini... Özellikle Efrem'in yüzünü.

Hiçbir şeyi unutmak istemiyordu.

Aziz Amca masanın bir ucundan kadehini kaldırıp Arapça uzun bir cümle kurdu, Besma Teyze'nin neredeyse huşuyla tekrar ettiği...

"Ne diyor? Ne diyorlar?" diye sordu Zuhal, Efrem'e.

"Darılıp barışmaya vakti olmayanların ve birbirlerine kavuşamayanların anısına içiyor, artık aramızda bulunmayanların ruhlarının şad olmasını diliyor."

Böylece yaşlı çift sayesinde, Efrem'le kendisini bir araya getiren ve hayatının büyük çapta değişmesine neden olanların tümü anılmış oluyordu.

Aziz Augustinus'un bir sözünü hatırladı: "Ölülerimizin yok olduklarına inanırız. Oysa onlar sadece görünmüyorlardır."

Gecenin ilerleyen saatlerinde, yanı başında çoktan uyumuş olan Sargın'ı şefkatle kucaklayarak, ayağa kalktı Efrem.

"Size iyi geceler, çocuğu yatırıp ben de içeride uyuyacağım."

Yıldızların altında uyumaktan ilk o bahsetmiş olmasına karşın, bu fikirden vazgeçmişti anlaşılan.

Hemen ardından bir hareketlenme başladı. Tina herkese kakuleli kahve hazırlamak üzere mutfağa girdi.

Sofra el birliğiyle toplandı, tabaklar mutfağa taşınıp sudan geçirildi.

Zuhal, Meryem ve Tina tahtlara uzandılar ve muzip Tina, sabaha kadar "kız kıza" sohbete devam edeceklerini ilan etti. Çatıda yer kalmadığından, Claire, Tuma, İlyas ve Yusuf, Aziz Amcaların rehberliğinde manastıra yatmaya gittiler.

Mutlulukla dolu bir şarkı

Efrem, gün henüz doğarken uyandı. Etrafına baktı. Hayır, çocukluğunda abisiyle paylaştığı oda değildi bu, Meryem'inkiydi. Zaten dün gördüğü kadarıyla, Zuhal evi, çocukluğundakinden çok daha sade, çok daha doğal malzemeler kullanarak, dolayısıyla farklı döşemişti. "Tanımadım" dediğinde, tam da bunu kastetmişti. Bütün odalar, bir dekorasyon mecmuasının "Mardin Evleri" başlıklı sayısından çıkmış gibiydi. Kumaşlar fazlasıyla yeni, kilimlerin renkleri birbirleriyle fazlasıyla uyumluydu örneğin. Eskiden ucuz diye, dış mekân koltuk, sandalyeler ve sehpalar, plastikten olan doğramalar, şimdi en kaliteli ahşaptandı. Gördüklerini beğenmesine beğeniyor, ancak kendini tam olarak eski evinde değil, aynı zamanda biraz da Zuhal'in evinde hissediyordu.

Açık kalmış pencereye yaklaştı. Ellerini pervazına dayayıp gözlerini ufka dikti.

Çocukluk anılarının Zuhal'in orada şimdiki varlığının izleriyle tuhaf bir şekilde karıştığı bu evin çatısından, doğduğu memleketin semasında parıldayan dolunayı seyretmişti dün gece. Şimdi ise gündoğumunu kaçırmak istemiyordu... Burada geçirmiş olduğu yaşamının ilk on yılı boyunca kendisinin pek umursamadığı, ancak nice şiire, türküye konu olmuş o meşhur gündoğumunu...

Yer yer mora çalan siyah dağ kitlesinin üstündeki erguvani bulutlarla yüklü kül grisi gökyüzünü gördü... Sonra ufukta, dağların sınır çizgisinin hemen üstünde uçuk bir pembe-

liğin yayılmasını, gökyüzündeki külün dağılıp yerini parlak bir inci rengine bırakmasını, bulutların giderek tozpembe olmasını, ufuk çizgisinin üstünde altın sarısı bir kuşağın belirmesini, onun içinden de göz kamaştırıcı beyazlıkta bir ışık küresinin yükselerek ortalığı aydınlatmasını izledi.

Kuş sesleriyle horozun ötüşünden başka hiçbir ses duyulmuyordu.

"Güne doğru yükselen mutlulukla dolu bir şarkı! / Bu Kurtuluş'tur! Aşktır! Aşktır!"

Arthur Rimbaud'nun dizeleri, belli belirsiz yankılandı içinde.

Gün yine çok sıcak olacağa benziyordu. Sabahın diğer tanıdık, bildik sesleri yükselmeye başlıyordu şimdi, yeni başlayan günün müjdecileri olarak.

Gözlerini dağlardan, kısmen gördüğü evin çatısına çevirdi. Tahta divanlarda hâlâ birileri uyumaktaydı galiba. Bulunduğu noktadan kim ya da kimlerin olduğunu seçemedi. Odanın yanı başındaki küçük banyoya girip buz gibi soğuk bir duş aldı. Neyse ki Zuhal'le mimar arkadaşı "doğallık ve aslına uygunluk" adına banyo için bahçedeki kuyu ve ipe bağlı kovayla yetinmemişler, su şebekesinin köye yeni bağlanmış olmasından faydalanıp son derece çağdaş, pırıl pırıl bir duşakabin yaptırmışlardı.

Bir tişörtle keten bir pantolon giyip mutfağa yöneldi.

Girer girmez burun deliklerini nefis bir koku doldurdu, *kahkuno*'lar tandırdan yeni çıkmıştı, sıcak sıcak önlerine konacaktı, Gabo'yla kim daha çok yiyecek diye kapışacaklardı, anneleri onları azarlayacaktı, belki de terliğini fırlatacaktı...

Ama hayır, koku, taze kahve kokusuydu; Zuhal oradaydı. Üstünde beyaz ketenden bol bir gömlekle dökümlü bir pantolon vardı. Hâlâ ıslak saçlarını atkuyruğu şeklinde toplamış, çıplak ayaklarının ucuna basarak tezgâh ile kocaman kuzine arasında gidip geliyordu. Efrem'i görünce parmağını du-

dağına götürdü, ardından da fısıldayarak, "Günaydın. Aman ses çıkarmayalım, herkes hâlâ uykuda. Değişiklik olsun diye *espresso* ister misin? İçine yine de kakule katarım. İstanbul'daki makinemi getirdim buraya..." dedi.

Çok salakça bir ifadesi olmalıydı ki Zuhal "makine" diye tekrarlayıp *espresso* makinesinin nasıl bir şey olduğunu göstermek istercesine, parmağını alete doğru uzatıyordu.

Onun elinden ne olursa olsun, içine ne katarsa katsın içmeye hazırdı. Bunu ve daha birçok şeyi söyleyebilmek isterdi o an, ama sanki ne derse desin, hangi kelimeleri kullanırsa kullansın, çocuklarının küçükken avuç avuç yedikleri o şekerlemelerin tadında olacaktı. Aşırı tatlı, vıcık vıcık...

Dışarı bakıp birilerinin gelip gelmediğini liseli âşıklar gibi kontrol ettikten sonra kapıyı kapadı, Zuhal'in yanına yaklaştı.

"Yoksa çay mı tercih ed..."

Zuhal'i kendine doğru çekip kollarıyla sımsıkı kavradı; dudaklarını onun dudaklarına yapıştırdı... Öpüşmesinin giderek daha buyurgan, hatta biraz hoyrat olduğunu hissediyor, ama artık kendine hâkim olamıyordu. Zuhal'i kuzineye doğru itti, bedenini soğuk metale yapıştırdı... Önce karşı koyacakmış gibi görünen Zuhal, onun adını birkaç kere tekrarladıktan sonra, Efrem'e tüm gücüyle sarıldı, dudaklarını onunkilere açtı. *Bilsen bu anı ne kadar uzun zamandır beklediğimi!* Şimdi Efrem, Zuhal'in beyaz keten bluzunu buruşturarak sıyırıyor, beyaz pantolonunun düğmesini çözmeye çalışıyor, çözemeyince, artık kendini onun okşayışlarına tamamen bırakmış Zuhal'i tekrar kuzinenin cam kapısına dayıyor, parmaklarını çıplak göğsünde dolaştırıyor, ağzını, açıkta kalan sıcak teninde gezdiriyor, günler ve aylar süren, o kıvrandırıcı bekleyişe nihayet son veriyordu. Zuhal'in tüm bedeninin, dudaklarının tir tir titrediğini hissederek...

Ne geçmiş, ne gelecek zaman önemliydi, sadece o an, bu hazzı sonuna kadar tatmak istiyordu. Gelip geçici bir haz da

olsa, o anda hiçbir şeyi düşünmek, hiçbir şeye kafa yormak istemiyordu.

Birbirlerinden ayrıldıklarında, Zuhal uzun süre susayıp da nihayet su içebilmiş bir çocuk gibi derin bir nefes aldı.

"Mardin'e dönerken ben de sizlerle, seninle geleceğim. Sargın'a bir günlüğüne Marin bakar" deyince, Efrem bir kez daha kadınların pratik zekâsına, istediklerine ulaşmak için neler yapabileceklerine şaşırdı. Başkasında onu sinir edebilecek bu özelliğe sevdiği kadında rastlayınca güldü ve onu bir daha öptü. Bu kez hafifçe, burnunun ucunu...

"Tamam. Mardin'e bu akşam vakitlice dönmeyi düşünüyoruz. Geceyi orada geçirip, yarın İstanbul'a uçmak üzere..."

Geceyi orada geçireceğiz. Birlikte. Tüm bir geceyi!

Dışarıda duyulan ayak sesleri, gülüşmeler ve "günaydın"lar Efrem'i sıçrattı. Evdekiler, yani Meryem ile Tina, belki de Sargın, birazdan mutfağa kahve ya da çay içmek için dalacaktı... Zuhal'den bir daha ve bu kez aceleyle uzaklaştı. Zuhal ise bluzunu telaşlı bir hareketle indirip kakuleli *espresso*'yu hazırlamaya koyuldu.

Meryem mutfağın kapısını itip içeri girdi, yüzünde sıcak bir gülümsemeyle onları selamladı.

"İkinize de günaydın. İçeride yatmakla çok iyi etmişsin Efrem. Dışarıda divanda yatmalar artık bize göre değilmiş. Gece gözüme uyku girmedi inan! Her yanım da tutuldu."

"Dolunaydan olacak" dedi Zuhal neşeyle. "O kadar parlaktı ki ışığı beni de birkaç kez uyandırdı."

"Dolunaydan mı, yoksa artık küçük bir köylü kızı değil de yaşlı bir şehirli kadın olmamdan mı, bilemiyorum. Yine de sayende eski günleri yâd etmek güzeldi" diye karşılık verdi Meryem, Zuhal'e dönerek.

Senlibenli olmuşlar hemen, diye geçirdi aklından Efrem. Bundan hoşnut olduğundan emin değildi. Zuhal'i paylaşmak istemiyordu... Henüz değil. Ama öte yandan Ayda'yla ve

Nathalie'yle birlikte olduğunda bir türlü tadamadığı, sevdikleri arasındaki bu uyum, çok hoş bir yenilikti.

"Yine de" diye devam etti Meryem, "mevsiminde buraya gelip çocukluğumda babamla yaptığım gibi dağ bayır tırmanıp ot toplamak isterdim. Hani yemekte, tedavide kullandıklarımdan; aktarlardan alınmış değil de, kendi ellerimle kopardığım, kendi elimle kurutmuş olduğum otlar olsun diye."

"Efrem ilk tanıştığımızda söylemişti... Tam bir Lokman Hekim'mişsin Meryem Abla!" dedi Zuhal. "İstediğin zaman gel, burada kalırsın, ot toplamaya birlikte bile gidebiliriz. Biraz anlatsana yöredeki ot çeşitlerini..."

"Saymakla bitmez. Turabdin'in bin çeşit yenilir otu vardır. *Şuşu, bijoke* gibi yaban otlar, bir nevi ince yapraklı dereotu olup çiğ yenen *harafrofro,* bir tür enginar çeşidi olan *akşune*, ekşimsi tatlı, geniş yapraklı *harşaf,* envaiçeşit mantar, bir tür bezelye ya da mercimek büyüklüğünde olan *gışşays, pırpare, tuzike*... Ancak şimdi mevsimi değil. Şubatın sonundan başlayarak Paskalya bayramına kadarki dönemde toplanır. Bir de şifalı otlar var, onlar da..."

Efrem, Meryem'in ot konusu açıldı mı susmak bilmediğini hatırlayıp olabildiğince nazik bir şekilde araya girdi.

"Ablacığım, sana da bir kahve hazırlayalım mı? Mis gibi kokusunu alıp canın çekmiştir şimdi."

"Şifalı otları açacağımız dükkânda paketleyip satabiliriz. Ne dersin Meryem Abla?" diye sordu Zuhal. Efrem'in aksine Meryem'in dediklerine büyük ilgi gösteriyor gibiydi.

Efrem güldü.

"Kafanın bu kadar ticarete yatkın olduğunu bilmiyordum."

"Beni henüz yeni keşfediyorsun" diye yanıt verdi Zuhal. Ardından da cevabının fazlasıyla samimi olduğunu anlamışçasına dudağını ısırdı. Herhalde o da Efrem gibi, bu yeni başlayan ve henüz nasıl gelişeceği belli olmayan ilişkiyi herkesten gizlemek istiyordu.

Ancak Meryem hiçbir şey anlamamış gibiydi.

"Sağ ol Efrem, kahve istemem, sabah sabah mideme dokunuyor, kendime çay koyacağım. Olur, neden olmasın Zuhalciğim... Bir ara oturur konuşuruz bu projeyi. Her neyse, size bir müjdem var. Gün içinde hava sıcaklığı sadece otuz dört derece olacakmış..."

Ablası, nerede olursa olsun hava raporunu bir yerlerden izleyip gereken önlemleri almaları için bütün sevdiklerine bildirme huyundan vazgeçmemişti anlaşılan.

"Sadece otuz dört! Harika! Yola çıkana kadar biraz dolaşıp köy için tasarladıklarımızı bir daha inceleme imkânımız olacak" dedi Zuhal.

Güzel. Demek, iki aylık cehennem sıcağından sonra, o da buranın gerçek yerlisi gibi "sadece" otuz dört derece için "harika" diyecek kıvama gelmişti. Tamam da... Köy? Tasarladıkları? Neden bahsediyordu öyle? Ha evet! O şarap işinden. Ondaki şaşmaz pratik zekâya, hisleri, olayları, durumları farklı farklı çekmecelere yerleştirebilme yeteneğine bir kez daha hayran kaldı... Kendi kafası o an öylesine karmakarışıktı ki hiçbir şeyi planlayabilecek durumda değildi.

Yine de denedi, ablasına döndü.

"Zuhal bizimle Mardin'e geliyor. Akşama Cercis Murat'ta yemek istemiş de canı..."

"Ne güzel. Demek bu gece de hep birlikte olacağız. Oteli arayıp bir oda ayırtayım bari..."

"Haklısın, bu gece de birlikte olacağız. Oda ayırtmak lazım" dedi Efrem.

Söylediklerinin gerçek anlamını sadece Zuhal'le kendisinin bilmesinden tuhaf bir haz duyuyordu.

"Rüzgâr yetersizse, havalansın diye çok hızlı koşman gerekiyor, toz bulutları kaldırarak... Şiddetli estiğinde ise dama çıkıp uçurtmayı gökyüzünde, diğer çocuklarınkiyle buluştu-

racaksın... Ama bu mevsimde zor olur! En güzel ilkbahar ya da sonbaharda uçururduk biz uçurtmaları."

Kahvaltı biter bitmez, söz verdiği gibi, en iyi nasıl uçuracağına dair tavsiyelerde bulunarak, avluda uçurtma yapmaya koyulmuştu Sargın'la. Bir yandan da çocuğun sayısız sorusuna cevap yetiştirmeye çalışıyordu:

İleride sahiplerinden izin alarak Kadife'yi Kuzguncuk'a taşımanın bir yolunu biliyor muydu Efrem? Hayır, bilmiyordu, ayrıca bu konuda biraz düşünmek gerekiyordu; uçakla Kuzguncuk'a taşınmak, sıpanın da, uçaktaki diğer yolcular ile kaptan pilot ve mürettebatının da hoşuna gitmeyebilirdi. Ona köyde başka birileri baksa çok daha mutlu olurdu. Sargın'la nasılsa seneye görüşürlerdi. Acaba bir başka futbol takımını daha tutsa, Fenerbahçe'ye çok ayıp olur muydu? İki takım aralarında maç yapmadıkça, hayır olmazdı.

Efrem bulunduğu stratejik noktadan ötekilerin gidiş gelişlerini de izleyebiliyordu...

Zuhal biraz çalışmak üzere atölyesine çekilmiş, Meryem ise bir kahve içimlik sohbet için, çocukluk arkadaşı Marin'in evine, yani hemen yandaki, amcalarının birine ait olan eve gideceğini söyleyip ortadan kaybolmuştu. Aslında kendisi de burada olduklarını Aziz Amca'dan duyduğu ve eskiden tanıdığı bir iki kişiyi ziyarete gidebilirdi, ancak avluda Sargın'la vakit geçirmeyi tercih ediyordu. "Burnu büyüdü" diyeceklerdi. *Varsınlar desinler.* Belki de gerçekten büyümüştü ayrıca. Hakkı değil miydi? Kimsenin gelip de rahatını bozmamasını dileyerek, renkli kâğıtları çıtalara tutturup yapıştırmaya ve çocuğa izahat vermeye devam etti. Damadı Yusuf, Marin'in kocası Fehmi ve diğer şarap üreticileriyle bir mutabakata varmak üzere, biraz ötede bir tür iş toplantısı düzenlemişti. Onun seri ve verime odaklı Avrupalı işadamı tavırlarına karşın, şarap üreticilerinin sakin, umursamaz, kalender halleri, tuhaf ve oldukça eğlenceli bir tezat oluşturuyordu.

Bahçeye bitişik bağ içinde yetişen çeşit çeşit üzüm vardı, *zayti*'ler, *hassani*'ler *karkuş*'lar... Bağbozumunda, suyunu çıkarmak için iri taneli kara üzümler salkım salkım toplanır, küllü suya batırılır, kurutulur, şarap yapmak için ezilir, güneşe bırakılır, ağzı balçıkla kapalı toprak testilere doldurulurdu... Ekimde taze şarap içildiğinde kutlamalar yapılırdı. *Benim için, buraya ait, babamın ve arkadaşlarının içtiği şaraptı o şarap. Sadece bize, evimize aitti.*

Acaba bu adamların neredeyse isteksiz tavrı da mı böyle bir histen kaynaklanıyordu?

Köyü boydan boya gezmiş ve evlerin, kiliselerin, manastırın bol bol fotoğrafını çekmiş olan Tuma ile Claire, öğleye doğru kan ter içinde döndüklerinde tüm gördüklerine hayran kaldıklarını söylediler. Tuma yarı şaka yarı ciddi, bazı görüntüleri bir reklam filminde kullanmayı tasarladığını ekledi:

"Protestan, Katolik ve Ortodoks kiliselerle camiyi bir arada gösterip farklı mezhep ve dinlerden insanların ancak bir ürünü, ne bileyim, mesela belli bir markaya ait bir gofreti tüketmek için birleştiklerini..."

"Hayır, hayır bir gofreti değil, bir peyniri, tamam işte, keçi peynirini... Böylelikle yolda rastladığımız o zarif keçileri de görüntülersin" diye araya girdi Claire ve coşkuyla devam etti:

"Kilisenin girişinde boy boy çanları gösterdi bize Mösyö Aziz. En büyüğü en az yüz kiloydu. Tuma onu kulpundan tutarak bir saniyeliğine kaldırmayı başardı. Sonra bahçeye çıkıp anıt mezarları inceledik. Taşların üzerinde Süryanice, Arapça yazılar, sanat eseri işlemeler vardı. Tuma'nın dedesinin mezarında Latince harfler olduğundan okuyabildim. Taşa kazılı Tuma Azar adını görünce, ikimiz de bir tuhaf olduk... Ardından çan kulesine tırmanıp çanı çaldık. Duymuşsunuzdur belki..."

Evet, duymuştu Efrem, zamansız yankılanan bir tür selam gibi çıkan o gür sesi.

"Aslında geldiğimden beri köyün bir belgeselinin çekilmesini istiyorum" dedi, o sırada avluya ellerinde soğuk içeceklerle dolu bir tepsiyle dönen Zuhal. "Buraya turist çekme açısından, en coşkulu gazete yazılarından daha etkili olur bence."

"Boşuna yorulmayın. Buranın insanları bir belgesel çekilmesini hayatta kabul etmezler. Her yeni gelene, hele gazeteciyse kuşku dolu bir yaklaşımları var. Gören de CIA ya da MİT ajanıyla konuştuklarını zanneder" diye araya girdi Tina, oldukça asık bir suratla.

Bir iki saat önce, elinde teybi, omzunda fotoğraf makinesiyle, o da kuzeni gibi köyü turlamaya çıkmıştı. Ancak onun amacı, sadece gezip görmek ve fotoğraf çekmek değil, ev ev dolaşıp yazlarını burada geçirenlerle röportajlar yapmaktı. Belli ki istediğini bulamamıştı. Zira sadece birkaç kişi sorularını az çok açık yüreklilikle cevaplarken, diğerleri hemen içlerine kapanıvermişlerdi.

"Görülmeye değerdi. İfadesiz yüzlerle dinlediler sorularımı. 'Bizler yaşlı başlı, alelade insanlarız. Niye gittik, neden döndük, neden tekrardan gideceğiz... Bütün bunlar kimleri ilgilendirir kızım! Boş ver sen şimdi bunları, buraya gelmişken, köyü gezmeye bak, annene ve dayına da bizden selam söyle' gibi sözlerle geçiştirdiler sorularımı. Çay ya da kahveyi sanki zoraki ikram ettiler. Bir an önce evlerinden gitmemi ister gibi bir halleri vardı. Hâlâ bu azınlık psikolojisi! Neden, kimden korktuklarını, tedirgin olduklarını anlayamadım. Kaldı ki benim de kendilerinden olduğumu gördüler, ailemi de tanıyorlarmış. Onlarla çat pat Süryanice konuşmaya bile çalıştım."

Efrem güldü.

"Çoğunu tanıyorum, o görüştüğün kişilerin... Bence kimseden korktukları yok. Davranışlarını sadece azınlık psikolojisi dediğin hissiyata bağlama. Unutma ki bunlar Batı'daki büyük şehirlere göç ettilerse de özünde köylü kalmışlardır. Köy

insanı, hele hele belli bir yaşın üstündeyse, genelde yabancılara konuşmaktan, onlara içini açmaktan pek hazzetmez. Ayrıca, rutin yaşamında değişiklik yaratacak her şeyden nefret eder, ürker hatta... Bu değişiklik, kendi çıkarına hizmet edecek olsa bile."

Kendini sabahtan beri öylesine mutlu hissediyordu ki herkesi, her şeyi anlamaya, hoş görmeye hazırdı.

Tuma'nın sesi yükseldi, biraz alaycı gibi...

"Fakat halam da, sen de öyle değilsiniz baba. Hele senin değişiklikten korktuğun hiç söylenemez. Her an bizi yeni bir sürprizle karşı karşıya bırakıyorsun... Sanırım bırakmaya da devam edeceksin."

Zuhal'le aramda başlayanların farkında galiba... Zaten hepsi farkında olmalı.

Şakaya vurdu:

"Kim bilir, belki de ben de özünde buranın köylüsü olarak kaldım ve bundan sonra öyle davranabilirim. Sizlere en son sürprizim de bu olabilir."

Tina heyecanla söze tekrardan girdi:

"Haklısın. Aramızda buraya ait birileri varsa, o da annemle sensin dayı. Hele sen. Sabah ilk iş olarak kiliseye uğramıştım. Aziz Amca sağ olsun, 'hususi misafirleri' ihya etmek için sağa sola koşturuyor ya, bana da kilisenin kayıt defterini açtı. Orada dedemin el yazısıyla hangi tarihte papaz olarak resmedildiğini gördüm, ardından da senin doğum tarihini, sana verdiği ismin gönlünde ne umutlar doğurduğunu, senin için nasıl bir gelecek düşlediğini okudum ve çok ama çok duygulandım."

"Keşke ben de Süryanice bilip bunları okuyabilseydim" dedi Tuma. Bu kez sesinde en ufak bir alay izine rastlanmıyordu. İçtendi. O da duygulanmış gibiydi.

Sıcak artık iyice bastırmıştı.

Zuhal ve yardım etmek için komşu evden dönmüş olan Mer-

yem, sofrayı kurduktan sonra avludakileri içeri çağırdılar.

Büyük sofanın loş serinliğinde, yemekhanelerdeki masaları andıran uzun bir masanın etrafına oturuldu. İçinde buz parçaları yüzen köpüklü ayranla dolu güğümler, rengârenk meyvelerin özenle dizildiği büyük tabaklar, salatalık, domates, beyazpeynir ve zeytin... Yaz günlerinin değişmez mönüsü büyük beğeni topladı. Ancak Efrem ağzına tek lokma dahi koyamadı. Zuhal'le tekrar yalnız kalacağı anı iple çekiyordu. Sofradakilerin saat beşte yola çıkmak için sözleşip odalara dağılmasını mutlulukla izledi.

Nihayet.

Ayda ile Efrem'in hikâyesi

Baş başa kaldıklarında, Zuhal onu elinden tutup evin en aydınlık bölümüne götürdü. Atölyeye girer girmez, mekânın Kuzguncuk'takine ne kadar benzediğini düşündü Efrem.

Aynı uyumlu dağınıklık, aynı iç açıcı renk cümbüşü... Aynı yoğunlukta, baş döndürücü tutkal kokusu...

"Yeni başladığım eseri görmeni istiyorum. Birkaç panoda bir aşk hikâyesi anlatacağım. Pietro della Valle'nin hikâyesini..."

"Ölmüş karısının mumyasını hep yanında taşıyan o çılgın seyyah mı? Daha neşeli bir konu bulsaydın bari!"

Zuhal işaretparmağını onun dudaklarına değdirdi.

"Gülüş acıyla karışık olacaktır ve hüzün neşenin hemen ardından gelir."

"Bu da ne demek oluyor?"

"Benden değil, Hazreti Süleyman'dan özlü bir söz... Demek istediğim, bu efsanede de her yerde olduğu gibi hüzün ve neşe ya da hüzün ve mutluluk mu diyelim, iç içe, peş peşedir. Bu topraklarda ise aşk çılgınlıkla eşanlamlı olmalı. Zira güneş herkesin beynini sulandırır, herkesi biraz mecnun eder. Bu son cümle de Aziz Amca'dan."

Efrem Zuhal'in yanağını usulca okşadı.

"Peki, görelim bakalım hüzünle mutluluğun, aşkla çılgınlığın bileşimini!"

Her zamanki gibi boynuna asılı duran, kırmızı-lacivert çer-

çeveli yeni gözlüğünü takıp panoyu dikkatle inceledi. Zuhal'in eserlerine bakmak ona hep mutluluk veriyordu. Anladığı kadarıyla, bunda cam hamuru ve kaba seramikten *tesel*'ler kullanılmıştı. Aralıkları dolduran kopkoyu çömlek çamuru, zemindeki, Zuhal'in favori renklerinden yeşil ve mavi alanları birleştiriyor, bir bütün haline getiriyordu. Ortaçağ kıyafeti içinde bir erkek beliriyordu bu zemin üzerinde, yalnız başına... Sahnenin tarihsel olmasına karşın, çizim son derece çağdaş ve perspektif mükemmeldi.

"Sabahları çok erken ya da öğleden sonraları herkes uykudayken çalışarak, bir buçuk aydan kısa bir sürede tamamladım. Bu ilk pano... Hikâyeyi üç ya da dört panoda anlatmayı düşünüyorum. Seneye tasarladığım sergi için..."

Panonun yanı sıra, Doğu efsanelerinin kuşlarını tema olarak aldığı bir dizi küçük, zarif, mozaik çalışması vardı... Zümrüdüanka, Simurg, tavus kuşları, Pegasus...

"Bu küçük çalışmaların örneklerini eli mozaiğe yatkın kadınlara yaptırıp yine seneye açmayı planladığım dükkânda satacağım..." diyordu Zuhal.

"Seneye, ileriye dönük tasarlanacak, planlanacak o kadar çok şey var ki!"

Bir an için sustular...

Efrem onu bu kez yavaşça kollarının arasına aldı, kendine doğru çekip öptü, bir an başını boynuna gömdü, sonra hafifçe geriye iterek uzun uzun baktı ve yeniden kendine doğru çekip öpmeye başladı. Acele etmeksizin...

İlk ayrılan Zuhal oldu.

"Akşamı bekleyelim" diye fısıldadı boğuk bir sesle.

"Bilmeni isterim, Nathalie artık hayatımda yok." Olmadı, çok resmi. "Nathalie'den ayrıldım, artık serbestim." Bu da fazla davetkâr, hatta bayağı kaçıyor. "Ayrıldım." Fazla kısa. Eksik. "Görmüş olduğun gibi yalnız geldim..." E zaten gördü, bunu vurgulamaya ne gerek var?

Bu sabah bir türlü söyleyememişti, şimdi zamanıydı. Durumu en iyi, en anlaşılır, en özlü şekilde anlatmaya meraklı içindeki gazeteci, zihninden son hızla geçen cümlelerin hiçbirini beğenemiyordu. Zuhal düşüncelerini okumuş gibi yardımına yetişti.

"Dün yalnız geldiğini görmek beni çok mutlu etti."

"Artık hep öyle olacak... Onunla yaşadıklarımın herhalde yaşanması gerekiyordu, yaşandı ve bitti. Bazı konularda çok derin görüş ayrılıklarının üstesinden gelinmiyormuş. Bunu ikimiz de aşağı yukarı aynı anda anladık ve sorunsuz ayrıldık."

Bırak şimdi magazin basınına yakışır bu basmakalıp açıklamaları. Gerçeği söyle. Dürüst ol işte...

"Yanlış temeller üzerine kuruluydu bu beraberlik. Ben ilk evliliğimin yaralarını sarmak istiyordum. Çok derinden incinmiş olan gururumu tamir edecek, şık, güzel bir kadın arayışındaydım. O ise, ne bileyim, kendi evliliğinin tekdüzeliğinden sıkılmıştı belki de... Doğu kökenli, oldukça tanınmış bir gazeteci, ona egzotik görünmüş olmalıydı..."

"Geldiğinde ayrıldığınızı anlamıştım zaten" dedi Zuhal.

"Fakat galiba seninle asıl konuşmamız gereken, ilk beraberliğim. Evliliğim..."

"Bir gün senin de sıranın geleceğini ve bana hakkında her şeyi anlatacağını söylemiştin. Hatta benzer bir cümleyi, yanılmıyorsam, gönderdiğin son e-postada da tekrar ettin. Yanılıyor muyum?"

"Hayır. Elbette hayır. Ancak her şeyi anlatacağım gün, bugün mü olmalı? Bundan emin değilim."

"Bence evet bugün olmalı. Aramızda artık tabu kalmasın, konuşulmayan, söylenmeyen olmasın istiyorum. Bence her ikimiz için de önemli bu."

Haklıydı belki de...

Hatta kesinlikle haklıydı.

Ama konuşmak ne kadar da zordu.

Panjurları sımsıkı kapalı pencerenin altındaki sedire oturdular. Köy uykudaydı. Etrafa sadece vantilatörün tatlı mırıldanışının böldüğü ve Efrem'de yine çocukluğuna dair çağrışımlar uyandıran, o derin sessizlik hâkimdi.

"Tanıştığımızdan bu yana, sana zaten hakkımda, hep bölük pörçük şeyler anlattım. Ne bileyim, köydeki, İstanbul'daki yaşamımdan kesitler, Paris'e gittikten sonra gazetecilikte ilk adımlarım. Çocuklarımla olan sorunlarım... Nathalie'yle ayrılmaya karar verişim... Bir tek Ayda'dan bahsetmemiştim, yani fazla ayrıntılı şekilde bahsetmemiştim. Çünkü ondan bahsetmek benim için hâlâ çok zor."

"Ama konuşmazsan, Ayda ve onunla yaşadıkların aramızda hep kocaman, ağır, ezici bir kitle halinde duracak gibi geliyor bana."

"Ben de aynı kanıda olduğum için anlatacağım şimdi, yani anlatmaya çalışacağım..."

Durdu, bir an bekledi. Bir umut, karşısındaki kendisini dinleme isteğinden vazgeçmişti belki de! Zuhal'in sessizce beklediğini görünce boğazını temizleyip, çaresiz, anlatmaya başladı:

"Nereden başlasam, bilmem ki... Paris'e geldiğimde, bir süredir akrabaların stüdyosunda çalışıyordu. Neredeyse tanışır tanışmaz âşık olmuştuk birbirimize. Kısa bir süre sonra evime yerleşmişti. Evlendik. Tuhaf bir evlilik töreniydi. Biraz hüzünlü. Düğüne babamın, ablamın, yakın ailemin gelmesi mümkün olmadı, buna kimsenin imkânı el vermiyordu. Onun sadece annesi gelmişti ve birkaç arkadaşı. Hiç akrabası yoktu galiba Paris'te yaşayan. Anneyi de bir daha görmedim. Aralarında bir sorun olup olmadığını sorduğumda, sürekli geçiştiriyordu. Ben de fazla üstelemedim. Galiba dünyadaki siyasi olayları takip ederken, yanı başımda olup bitenleri daha o zamandan sorgulamayı unutuyordum. İlk yıllarımız maddi zorluklar içinde geçti. İtiraf etmem gerek ki bu

durum büyük çapta, benim gazetecilikte inat etmemden kaynaklanıyordu. Bütün zorluklara rağmen, Ayda hep yanımdaydı, var gücüyle destekledi beni. Hatırlıyorum da oturduğumuz çatı katı, kışın bir türlü ısınmazdı. Donardık. Hiçbir konforumuz yoktu. Yine de yakınmazdı, hep güler yüz gösterirdi. Çocuklar dünyaya gelince... Peş peşe iki çocuğumuz olmuştu... Anne olarak şefkat doluydu tamam, ama onlara bakmakla yetinmeyeceği daha ilk günden belliydi. Sara'dan sonra Tuma'nın doğumunun ardından, çocukları kâh birkaç saatliğine tutulan bakıcılara bırakıp kâh kreşe vererek, serbest fotoğraf sanatçısı olarak çalışmaya koyuldu. Zaman içinde bir arkadaşımızla bir ajans kurdu. O ajans daha sonra çok ünlenecekti. Bu arada ben mesleğimde epey yol katetmiştim. Sürekli seyahat ediyordum. O da benim gibi, hatta benden fazla seyahat etmeye başladı."

Efrem konuşurken Zuhal'in omzuna dolamış olduğu kolunu geri çekti. Rahatça konuşabilmek için kendi içine, kabuğuna çekilmek istiyordu. Zuhal hiç ses etmedi. Bunu anlamış olmalıydı.

"Yıllar geçtikçe ilişkimizi çok fazla sorgulamaz olduk. Herhalde çoğu çiftin bir süre sonra yaptığı gibi... Mesela, o kadar uzun süreler boyunca ayrı kalmamızın sağlıklı olup olmadığına fazla kafa yormuyorduk. Birbirimizi çok sevmeye devam ediyorduk ya da öyle olduğunu sanıyorduk. Belki de sadece ben öyle sanıyordum. Sanıyordum da... Bir seyahat dönüşü, hep yaptığım gibi bavulumu boşaltmak için odamıza girdiğimde... Ayda henüz eve gelmemişti... Çalışıyordu... Yatağın üzerinde dağınık halde son çektiği fotoğraflar duruyordu. Siyah-beyaz fotoğraflar... O sıralar, sık sık Afrika seyahatleri oluyordu. Hatta ben ve arkadaşlarımız, oradaki bir liderin, daha doğrusu bir diktatörün, gayriresmi özel fotoğrafçısı olduğunu söyleyip takılıyorduk ona. Elime alıp bakmaya başladığım o fotoğraflarda, o adam, karısı, daha doğrusu

karıları, çocukları vardı. Yakın plan portrelerdi. Çok başarılı portreler çekerdi Ayda. Şeytan mı dürttü, ne oldu bilmem, tek tek elime alıp bakmaya devam ettim fotoğraflara. Sonunda adamı tanımadığım bir kadınla cinsel ilişkideyken gösteren bir fotoğraf çıktı karşıma. O fotoğraftan sonra... Mavi Sakal hikâyesini hatırlarsın değil mi? Beni de Mavi Sakal'ın karısı gibi, dünyadaki hiçbir güç, diğer fotoğraflara bakmaktan alıkoyamazdı artık. Oysa bundan sonra göreceklerimin korkunç olacağından emin gibiydim. Korkunçtu da gerçekten. Son fotoğraflarda Ayda ve o adam vardı. Bir... Birlikte. Kim bilir kim tarafından çekilmiş. Dün gibi hatırlıyorum o anı. Önce uyuşturulmuşum gibi, hiçbir şey hissetmemiştim. Bir anda içimdeki bütün duygular ve düşünceler susmuştu sanki. Sonra yerimden kalkıp pardösümün cebinden sigara paketini aldım, o zamanlar sigara içerdim, yaktım, derin derin içime çektim. O anın kokusunu hâlâ hatırlarım... Şimdi bile bir yerlerde *Gitane* kokusu aldım mı, kalkıp o mekândan uzaklaşırım. Sonra acı başladı. Hani yolda yürürsün de birden karşıdan biri gelir, hiç sebepsiz seni bir yumrukta yere serer. Hem şaşkınlıktan aptala dönersin, hem canın ölesiye yanar, hem de ölesiye nefret edersin bunu yapandan. İşte böyle bir şey! O kadar hazırlıksızdım ki bu gördüklerime... O kadar kuşkudan uzak yaşamıştım ki..."

Efrem bir an devam edememekten korktu. Nasıl bir yaraydı bu, bir türlü iyileşmeyen hep canını yakmaya, hep kanamaya hazır! Sonra Zuhal'in elinin gelip usulca kendininkinin üstüne konduğunu hissetti. Konuşmayı sürdürdü.

"Neyse... Ayda geldiğinde beni yatak odamızda, yanı başımda dağınık fotoğraflarla sigara içerken gördüğünde, hiçbir şeyi inkâr etmeye çalışmadı. Hiç. Sadece yüzü bembeyaz oldu. 'Bilmen gerekiyordu er geç...' dedi. 'Belki de farkındaydın, ama hep inkâr etmeye çalıştın' diye ekledi. Bunun ne ilk ne de sonuncusu olacağını, benim hayatındaki yerimin ayrı

olduğunu, ama içindeki karşı koyamadığı bir dürtünün onu benden başka erkeklerle sevişmeye ittiğini, bunun bir tercih olmadığını... Bunun bir, neredeyse... bir mecburiyet... Komik bulduğum, evet o an bile komik bulduğum bir kelime kullanmıştı, 'mecburiyet' olduğunu söyledi. Vazgeçmek istese de vazgeçemeyeceğini, benimle yeni evliyken başladığını ve herhalde onu isteyen erkek bulduğu sürece devam edeceğini... Konuşurken, gerçekten de kendini cezalandırmak, adeta öldürmek istiyordu ve bunu yaparken, girdabın içine beni de çekmek. Başardı da... Tanımış, sevmiş, hayatımın merkezine koymuş olduğum Ayda öldü ve ben bir daha asla eski ben olamadım. İkimizi de bir şekilde yok etti. İtiraflarından sonra geleceğimizle ilgili hangi karara varırsam, ne yapmayı seçersem, itiraz etmeyeceğini ekledi ve odadan çıktı."

Zuhal, Efrem'in elini sıkıca tuttu.

"Peki, sorabilir miyim, sen ne dedin? O an ne yapmaya karar verdin? Beni ilgilendiren öncelikle sensin. Senin hissettiklerin. Senin duyduğun acı."

"Hiçbir şey söylemediğimi hatırlıyorum, çünkü o an bana göre söylenecek hiçbir şey yoktu. Kişisel eşyalarımı, kitaplarımı toplayıp bir bavulla çantaya tıktım. Rehberde otel adlarına baktım. İşyerime yakın, çok uzun süre kalabileceğim bir otel aradım. Bulunca oraya telefon açıp oda ayırttım. Evden ayrılırken Ayda'nın yanıma gelip kapının eşiğinde bana söylediği sözleri dünmüş gibi hatırlıyorum: 'Adım gibi biliyorum, sen dimdik yoluna devam edeceksin, bense uçuruma yuvarlanacağım.' Çocuklar salondaydı, suskun kalmışlardı. Gerçi, beni elimde bavulla giderken görmeye alışıktılar, ama bu kez bir farklılık olduğunu hissediyor olmalıydılar."

"Hiç tereddüt etmedin mi?" diye sordu Zuhal.

"Hayır hiç. Bir an dahi... Gittim. Hemen o hafta bir avukat tuttum ve boşanma işlemlerine başladım. Dediği gibi, hiçbir kararıma itiraz etmedi."

"Çocuklar?"

"Çocukları adilce paylaştığımızı söyleyebilirim. Daha sonra tuttuğum küçük daire ile annelerine bıraktığım daire arasında istedikleri gibi, istedikleri zaman gidip gelerek büyüdüler. Onlara başlangıçta basmakalıp açıklamalar getirmiştik, basitleştirilmiş psikoloji kitaplarından destek alarak... Anneyle baba artık anlaşamıyorlar, bundan böyle ayrı yaşayacaklar, ama her ikisi de sizi çok seviyorlar ve hep sevecekler, falan, filan, bildiğin şeyler işte... Olayların ne derece farkında olduklarını hiçbir zaman sorgulamadım. Annelerinin, tuhaf ya da karmaşık diyelim, özel hayatından ne kadar haberdar olduklarını bilmiyordum, hâlâ da bilmiyorum. Bilmek de istemiyorum. Ancak zaman zaman birinin ya da her ikisinin kapımı çaldığını veya bir gezi dönüşünde, onları, anahtarını vermiş olduğum evimde bulduğumu hatırlıyorum, hiç hesapta yokken. Ne olduğunu sorduğumda, 'Anne müsait değildi' ya da 'Ev müsait değildi' diye geçiştiriyorlardı, ben de daha fazlasını sormuyordum. Bu konudan söz etmemelerini, bana hiç soru sormamalarını da tabii karşıladım. Karşılamak istedim. Sanırım Ayda da öyle yaptı. Öylesi ikimizin de işine geliyordu galiba. Ayrıca yaşadıklarımı hiç kimseyle paylaşmam mümkün değildi, psikoloğumun dışında. Tamam, kabul, yanlış bir tutumdu ama başka türlüsü de elimden gelmiyordu."

"Yanlış mı? Niye yanlış olsun ki? Kime, neye göre?"

"Davranışımızın yanlış olduğu, çocuklarda zamanla baş gösteren sorunlar yüzünden aşikârdı. Sara'nın önce 'bulimiya'nın, sonra da 'anoreksiya'nın sınırına gelmesi... Tuma'nın ciddi uyuşturucu sorunları... O dönemlerde Ayda'yla zorunlu olarak epey görüşüyorduk. Uysaldı. Kararları bana bırakıyordu. Güçlü görünmeye, neşeli ve iyimser davranmaya çalışsa bile, onun da derin bir ruhsal çöküş içinde olduğunun farkındaydım."

Farkındaydın tamam, ama yine de görmezden geldin. Hâlâ

dinmemiş olan kendi acın vardı, ona karşı içten içe beslediğin intikam duyguların... Nathalie'yle yeni başlayan hikâyenle meşguldün, gündelik sorunlarla baş etmeye çalışıyordun, gazetedeki rekabet sorunlarıyla, Ortadoğu sorunlarıyla, dünya sorunlarıyla... Ya öyle işte! Eden bulur, diye düşünüp belli belirsiz sevindin belki de... Bunu Zuhal'e itiraf et cesaretin varsa.

"Ama ne yaptım? Hiç. Kaçarcasına uzaklaştım."

Tamam, itiraf ettin ve o hâlâ yanında. Durma devam et.

"Yıllar geçti, Nathalie'yle kendime yeni bir hayat kurdum, iyi kötü bir düzen oluşturdum. Fakat Ayda... Bunu biraz çocuklardan, biraz da müşterek dostlardan duyuyordum, hep kötüye gitti. Ortağından ayrılmıştı. İş bulmakta zorlanıyordu. Yaşlanıyordu, hem de sanki herkesten, hepimizden hızlı bir şekilde. Giderek de yalnızlaşıyordu. Bir gün..."

Yutkundu, sesinin gitgide boğuklaştığını, hatta kısıldığını hissediyordu.

"Bir gün, bir akşamüstü, kızımız Sara anahtarıyla eve girdiğinde onu yatağında ölü buldu. Sanırım, öleli birkaç gün olmuştu."

"Sebebi neydi?"

"Kalp krizi dediler. Bana kalırsa yorgun düşmüştü. Her konuda aşırıya kaçmaktan, hep uçlarda yaşamaktan... Her şeyden. Biliyor musun, o çok ama çok iyi kalpli biriydi. Kimseyi suçlu hissettirmek istemezdi. Bundan dolayı göze batan dramatik bir intihar tarzını seçmedi, sadece kendini yavaş yavaş öldürmek için ne lazımsa yaptı. Sigara. Kahve. İçki. Ve onu hep yakıp kavurmuş olan o kaygı, o doyumsuzluk... Şimdi, hele bu son zamanlarda geriye dönüp tüm bunları düşündüğümde... Yaptıkları bir bağımlılığın, ruhsal bir hastalığın ifadesiydi. Adını daha sonra öğrendim. Nemfomani. Cinselliği, hayatta kalma dürtüsüyle bir tutuyordu. Tecrübelerini çoğalttıkça çoğaltmak istiyordu, bütün olasılıkları sonuna ka-

dar tüketmek... Kim bilir çocukluğunda aldığı hangi yaradan veya yaralardan kaynaklanan bir şey! Aslında ne olup bittiğini de az çok tahmin edebiliyorum. Annesiyle hiç görüşmemesi, sorduğum sorular karşısında inatçı suskunluğu... Ancak bir iki kez, biraz içkiliyken, 'Çocukluğumla ilgili anılarımda, yaşadığımız küçücük dairede bağrışmalar, küfürleşmeler, tokatlar var' demişti; 'karanlık var ve ardından karanlıkta başıma gelecek olanlar...' Tüm bunlar ipucuydu. Yoksulluğun, çaresizliğin ve üvey baba tacizinin... Annesi de suskun kalmış olmalıydı. Ama o zaman, hatta daha sonra, çok yakın bir zamana kadar, yaralı ve hasta olduğunu asla kabullenmek istemedim. İhanet diye gördüklerimin ona zevk değil, acı verdiğini anlayamadım. Sevişmelerden zevk almamakla kalmayıp kendini sürekli değersiz bulduğunu, kendinden nefret ettiğini göremedim. Görmek istemedim. Onu hep bir suçlu olarak görmeyi tercih ettim. Kendimi de hep mağdur olarak..."

Artık yeterdi, yaşamının en zor itirafında bulunmuştu ve gücü ancak son birkaç cümle eklemeye yetiyordu.

"Okuduysan, Durrell'in *İskenderiye Dörtlüsü* romanının kahramanlarından Justine'in sözlerini hatırla: 'Yaşamım iyileşmemiş bir yara. Onun için insanlarla, rastlantılarla, hastalıklarla, ne bulursam onunla dolu tutmaya çalışıyorum.' Sanki Ayda için söylenmişti bu sözler."

Derin bir nefes.

"İşte Ayda ile benim hikâyem. Sanırım hiçbir şey atlamadım ve ekleyebileceğim başka hiçbir şey yok."

Zuhal elini usulca çekti. Ayağa kalktı.

"Geçmişi anlayıp kabullenmek, belki de ondan kurtulmanın bir yoludur."

"Bilmiyorum. Umuyorum. Göreceğiz artık..." dedi Efrem.

Sesinin ne kadar yorgun çıktığını fark etti. Çenesinin titremesini önlemek için bir süre eliyle ovdu. Sakinleştiğini hissettiğinde, saatine baktı.

"Artık toparlanıp yola çıkmalıyız. Karanlığa kalmamakta fayda var."

"Tamam, hemen çantalarımızı hazırlayalım. Ardından Sargın'ı Marin'e emanet ederim. Umarım kimse gecikmez."

Gündelik yaşamın gerçeklerine dönmek gerekiyordu.

Köyden Mardin'e kel dağların arasından uzanan yol, tüyler ürpertici bir ıssızlıktaydı.

Yakın bir gelecek

Zuhal az önce duyduklarıyla allak bulak olmuş halde küçük bir seyahat çantası hazırlıyordu şimdi. Akşam hep birlikte bir yerlerde yemek yenecekse siyah tayt üzerine beyaz işlemeli bluz ve rugan babetleri giyecekti, gece içinse... Gecenin nasıl geçeceğini bilebilse! Artık hiçbir şey bilemiyordu. Sevdiği adamın yaraları tahmin ettiğinden çok daha derindi. Başkası olsa belki bu yaşadıklarıyla daha kolay baş edebilirdi. Ama o edememişti işte. Edemiyordu. Ertesi sabah için de bir kıyafet. *Ey kadın, en büyük felaketlerin ortasında kalsan da ertesi sabah için kıyafetini düşüneceksin. Ve sonraki saatler için de uygun olanını...* İstanbul uçağı saat dörtteydi. Onlarla uçak saatine kadar mı kalırdı, yoksa erkenden yola çıkıp köye mi dönerdi, bu konuda da hiçbir fikri yoktu. Hatta bu kadar kalabalık halde dolaşmanın, Efrem'le rahatça baş başa kalamamanın, bu noktada iyi mi kötü mü olduğunu dahi kestiremiyordu. Galiba iyi değildi. Küçük bir poşette makyaj malzemesi... *Ve makyaj malzemeni asla unutmayacaksın.* Bir başka poşette ise diş fırçası... Dokuz ay önce, daha yeni tanışmışken kasabanın çarşısından birer diş fırçası alışlarını, akşam konakta şömine ateşinin karşısında yemek yiyip sohbet edişlerini hatırladı. Gözleri doldu birden. Çantasını hızla kapayıp avluya indi. İnerken sabah mutfakta öpüşmelerini anımsadı. Efrem'in adını söyleyişini. Kendisine sarılışını. Başka bir ses, başka bir insandı. Henüz tanımamış olduğu...

Sonra da kaybolan... O tutkulu adama yeniden kavuşmak istiyordu, bunun için de her türlü bedeli ödemeye hazırdı.

Birkaç dakikalık bir öpüşme bir insanı bu kadar mutlu edebilir miydi? Daha önce tatmış mıydı böyle bir mutluluğu? Hatırlamaması ne kadar da tuhaftı! Ya da değildi belki... "Bellek her zaman kalbin emrinde olur" derlerdi ve kalbi şu anda sadece onunla doluydu.

Efrem'in ondan önce avluya gelmiş olmasına şaşırdı. Görünüşe bakılırsa sakindi ve Sargın'la sohbet ediyordu...

Çocuk annesini görünce heyecanla, "Efrem küçükken burada yaşıyordu ya, o da saklambaç oynarmış. Bana bu evin saklanılacak bütün köşelerini gösterdi. Saklandım mı beni hiç kimse bulamaz artık. Sen bile!" diye bağırdı.

Oğlunun önünde çömelip ona sımsıkı sarıldı Zuhal.

"Harika! Saklandığında seni bulamazsam, kime telefon edeceğimi biliyorum artık. Tek başına damlara çıkıp koşarak uçurtmanı uçurduğun zaman da... Her şeyin hazır mı? Marin Teyze'yi üzme. Sizi akşam yemeğine çağırdığında söylenme, oyalanma, söz dinle. Sakın, gece yastık kavgasıydı, güreşti falan yapmaya kalkışmayın ve sakın dişlerini fırçalamayı unutma. Tamam mı?"

"Hepsi tamam!"

Zuhal, Efrem'e kaçamak bir bakış attı. Az önceye göre çok daha sakindi, hatta hafifçe gülümsüyordu.

"Her şey tamamsa artık gidebiliriz" dedi Efrem. "Diğerleri yola çıktılar bile. Nasıl olsa Mardin'de buluşacağız diye seninle vedalaşmadılar. Biz ikimiz senin arabanla gideceğiz." Daha da belirginleşen bir gülümsemeyle Sargın'a döndü yeniden. "Bir daha geldiğimde futbol maçı da yaparız, söz. Ama üçlü, dörtlü maçtan anlamam ben. Daha çok oyuncu toplamamız gerekecek."

Çocuk, "Yaşasın! Toplarız!" diye bağırarak bütün gücüyle boynuna asıldı. "Güreş de yaparız."

“Hayır, güreş olmaz, güreşte beni yenersin.”

Zuhal bir kez daha oğlunun bir babaya, rol modeli ya da bazen rakip göreceği bir erkek imajına ne kadar çok ihtiyacı olduğunu düşündü. Yanlarına gidip usulca Sargın’ı kendine çekti.

“Hadi bakalım, doğru Marin Teyze’ye. Bizim artık gitmemiz lazım.”

Efrem büyük bir doğallıkla arabasının direksiyonuna geçtiğinde, Zuhal karşı çıkmayı bir an dahi düşünmedi. Sadece arabanın değil, olayların idaresi de artık onun elinde değildi ve bundan rahatsız olmuyordu. Galiba oğlunun dediği gibi şu an için, sadece şu an için, “hepsi tamamdı” gerçekten de... Olması gerektiği gibi... Eksiksiz. Sonrasını sonra düşünecekti.

İçinde tarifi imkânsız, bir o kadar da mantıksız bulduğu bir mutluluk duygusuyla arabaya yerleşti.

Efrem etrafına bakındı.

Vakit henüz çok erkendi, Zuhal yüzükoyun uzanmış hâlâ uyuyordu. Demir parmaklıklı küçük pencereden sızan hafif güneş ışığı, karanlıkta göremediğine üzüldüğü her ne varsa, gözlerinin önüne seriyordu... Akşam hep birlikte Mardin’in en güzel lokantasında yemek yemişlerdi. Yemeğin sonunda da Efrem’in katılmadığı, diğerlerinin ortak aldığı armağanı Zuhal’e vermişlerdi. Gümüş üzerine altın tombaklı, Midyat Süryani işi, olağanüstü ince işçilikli, pullu bir mücevher kutusu... Kutuyu, her şey için teşekkür ederek Meryem vermişti ona ve iki kadın sımsıkı sarılmışlardı birbirlerine...

Daha sonra, yıldız dolu bir gökyüzünün altında otele doğru yürürken, Tuma babasını kolundan tutmuş ve alçak sesle, “Zuhal anneme benzemiyor mu?” diye sormuştu.

“Hayır, hiç alakası yok” demişti Efrem, savunmaya geçtiğini hissederek.

"İlk bakışta belli olmasa da bence birçok açıdan benziyor" diye üsteledi Tuma.

Oysa Efrem de Zuhal'le yeni tanıştığında böyle düşünmüştü. Ancak bu düşüncesini oğluna itiraf etmek istememiş, yorum yapmamayı, susmayı tercih etmişti.

Sonra başını kaldırıp bir an yıldızlara bakmış, bazı yıldızların diğerlerinden daha çok parladığını, belki de sadece kirli buz, kozmik toz ve gazdan oluşmadıkları için, bambaşka bir ışık saçtıklarını düşünmüştü. Bazı yıldızlar... Yani onları şimdi bulundukları noktaya getiren ölmüşleri...

Geç saatte odasına girdiğinde yatmaya hazırlanırken kapısı vurulmuştu. Gelen Zuhal'di. Bekliyordu zaten. Galiba birlikte geçirecekleri bu geceyi, tanıştıkları günden beri bekliyordu.

Yatağın yanı başında, komodinin üzerindeki boşalmış şarap şişesine bakarak iki sarılma arasında ne konuştuklarını hatırlamaya çalıştı. Görür görmez ona âşık olduğunu itiraf etmişti Zuhal'e; neredeyse bir yıl kadar önce, aynı otelin holünde, karşısına dikilip "Efrem Azar siz misiniz?" diye sorduğunda... Onu geç kaldığı için azarladığında bile, çoktan âşık olmuştu.

Önce onunla, aylardır hayalini kurduğu gibi sevişmek için fazlasıyla heyecanlı olacağını düşünmüş ve yine bir an için ürkmüştü. Ama korkuları çabucak dağılmıştı. Zuhal'in okşayışlarının, sevgi dolu sözlerinin, o bal ve karanfil notalarıyla, Süryani şarabının etkisi olmuştu bunda... Bir de tabii uzun süreden beri ilaç kullanmamasının... Belki de, evet, belki de gün içinde geçmiştekileri kelimelere dökmüş olmanın etkisi.

O kadar basit miydi? İlaç kullanmayınca, konuşunca, şarap içince bütün yaralar tek tek bu kadar kolayca kapanabiliyor muydu?

Demek ki bazen her şey mucizevi şekilde o kadar basit olabiliyordu.

En azından dün gece için geçerliydi bu... Sonrasını sonra düşünürdü.

Yaşamının çeşitli evrelerindeki bir erkek gibi sevişmişti onunla.

Önce tecrübesiz, tereddütler içinde bir yeniyetme, sonra hırslı, atılgan, biraz hoyrat bir genç ve sonunda tecrübeli, olgun biri gibi.

Bedenine doyamamıştı gece boyunca...

Bu sabah da doyamayacaktı galiba.

Daha sonra, çok sonra, güneş iyice yükseldiğinde, birbirlerine sarılıp odanın en geniş penceresinden Mezopotamya ovasını seyrettiler.

"Sakın bu ovanın denize benzediğini söyleme bana!" dedi Efrem.

"Niye söylemeyecekmişim?"

"Ne bileyim, buraya yabancı kim varsa, bu ovayı hayranlıkla seyredip denizi andırdığını söyleme mecburiyetini hisseder de ondan."

"En gurur duyduğum sergimin adıyla mı dalga geçiyorsun şimdi? Üstelik yabancı da değilim, buralıyım artık, hem..."

"Hem?"

"Denize benzetmemek mümkün mü? Bak şu anki haline, ışığın kırılmasıyla ufka doğru mavileşen toprağa... Tam bir deniz görüntüsü vermiyor mu?"

"Öyle olsun! Bir ova için üzecek değilim seni."

Zuhal daha da sokuldu Efrem'e.

"Hep bu an gibi mi, hep böyle mi olacak? Ne olursun, hep böyle olacağını söyle bana."

"Tabii ki hayır, çok çok daha güzel olacak."

"Peki... Pratik açıdan nasıl yapacağız? Paris, İstanbul ve burası arasında nasıl yaşayacağız, demek istiyorum."

Efrem bir kahkaha atıp Zuhal'e daha da sıkı sarıldı.

"Pratik zekâlı olan sensin. Çareleri sen düşün. Ancak köyde evli olmadan, baş başa bir gece dahi aynı çatı altında kalamayız bilesin. Taşa tutarlar."

"Bilmez olur muyum! Peki, evlenelim o zaman" diye mırıldandı Zuhal çok alçak sesle...

Bir kahkaha daha! Bu sabah nedense her şey neşelendiriyordu Efrem'i.

"Bu bir teklif mi şimdi? Sen bana resmen evlenme mi teklif ediyorsun?"

Zuhal'in cevap vermeden kendisinden hafifçe uzaklaştığını hissetti. Onu kırmış olmaktan korkup tekrar kendine doğru çekti.

"Sen istiyorsan ve beni fazla yaşlı bulmuyorsan, evleniriz tabii."

"Bir gün yaşlı bulabilirim elbette, ama şimdilik böyle bir şey söz konusu değil" diye karşılık verdi Zuhal her zamanki açık sözlülüğüyle.

"Korkuyorum" diye mırıldandı Efrem.

"Galiba ben de, biraz..."

İkimiz de korkmakta haklıyız. En iyisi uzun vadeli düşünmemek! Sadece çok yakın bir gelecek için planlar yapıp, projeler üretmek.

Sadece çok yakın bir gelecek için... İşin sırrı bu olmalı.

Ovaya karşı, o çok yakın geleceği şekillendirmeye başladılar birlikte.

Bir yıla kadar emekliliğini isteyeceğini, sadece *L'Univers*'in çıkardığı aylık dergiye düzenli olarak makaleler yazacağını söyledi Efrem; boş zamanlarında da birkaç aydır düşündüğü bir kitap projesini hayata geçirecekti.

"Halkımın hikâyesini yazmak istiyorum. Babil zamanından günümüze... Artık tarihinin bir sayfası bile eksik kalmamalı, diye düşünüyorum. Tarihsiz bir halkın ruhsuz bir evrenden farkı olmaz zira."

Kışın, köydeki ev, kitap yazmak için ideal bir mekândı.

Zuhal ise yaptığı işi devam ettirecekti, İstanbul ile köy arasında gidip gelmeyi sürdürerek... Köyü kalkındırma çabaları daha yeni başlıyordu.

"Hafta sonları buluşuruz. Ya sen İstanbul'a gelirsin ya da ben buraya."

"Yazları da burada birlikte geçiririz, hiç ayrılmadan..."

"Burada diken üstünde yaşamak seni endişelendirmiyor mu?"

"Hayır. Hayatım boyunca siyasi çalkantılar içinde yaşadım. Ayrıca çok yakında bir barış sürecine girileceğinden eminim. Sancılı, engebeli bir süreç olsa da... Ama... Asıl seni endişelendirmeliydi burada yaşamak... Ta başından beri yaptıklarını izleyince beni en çok şaşırtan da bu oldu."

"Şaşırma! Kendimi bildim bileli cahil cesareti olmuştur bende."

"Haklısın, öyle olmasaydı, benimle evlenmeyi bir an bile olsa düşünmezdin."

Gün gelecek, kaçınılmaz olarak, ikisinin de üstünde düşüneceği bir konu olacaktı bu evlilik. Bu beraberlik. Yaş farkları... Tek çare o günü akıllarına getirmemekti.

"Bana bir ay önce sözünü ettiğin proje gerçekleşirse, Sargın'ın, altı değilse de bir kardeşi olabilir. Birlikte bakarız ona."

Nerede bakacağız ki o velede? Aman ya! Buluruz ona bakacak müşterek bir mekân, diye düşündü Efrem.

"Elbette."

"Sen varsın diye, 'yuva' olarak kabul edilmem kolaylaşır."

"Tıpkı ben varım, diye İsmet Baba'nın 'aile salonuna' kabul edilmen gibi..."

"Çare yok, bu dünya erkeklerin dünyası."

Kapının arkasında sesler yükseliyordu. Gülüşmeler.

"Baba biz Mardin'i gezmeye gidiyoruz" diye sesleniyordu

Tuma. “Tina, Claire, Yusuf ve ben... Halamla kocası dinleneceklermiş. Zuhal odasında yok. Erkenden çıkmış olmalı. Bize katılmak ister misin?”

Efrem parmağını dudaklarına götürüp Zuhal’e sus işareti yaptı. Öğreneceklerdi elbette, ama henüz değil. Kısacık bir süre için, Zuhal’i ve aşklarını kendine, kendilerine saklamak istiyordu.

“Ben de dinleneceğim biraz. Otele döndüğünüzde görüşürüz” diye seslendi.

Yine birçok dilde gülüşmeler, bağrışmalar, ayak sesleri, tekno müzik çalan bir cep telefonu...

Gençlik işte!

Efrem gençliği çoktan gerilerde bırakmıştı.

Ama önünde Zuhal’le yaşayacakları vardı.

İstanbul, 8 Nisan 2014

Teşekkür

Kitabım baskıya girmeden önce okuyan ve ilk izlenimlerini bildiren Özcan Geçer'e, Soli Özel'e, Nazlı Gürkaş'a ve Işıl Özgüner'e, dostça teşvikleri için Nermin Mollaoğlu'na; beni Süryaniler ve Süryanilik konusunda hiç bıkmadan bilgilendiren Özcan Geçer, Su Erol, Çiğdem Maner, Tuma Çelik, Yakup Bilge, Melek Tekin, İbrahim Tekin, Naim Dilmener ve Sebastien de Courtois'ya; Mardin, Midyat, Savur ve Dereiçi evlerinin özelliklerini benim için mimari açıdan inceleyen Nergiz Binoğul'a; Turabdin ile ilgili birbirinden ilginç efsaneler anlatan Lokman Açıl'a sonsuz teşekkürler...

İyi bir gazetecinin nasıl olması gerektiğini, her biri bizzat varlıklarıyla öğreten Sami Kohen ve Marc Semo'ya, mozaik sanatının renkli dünyasıyla tanıştıran Süha Semerci ve Ayça Bumin'e, bir çocuğun iç dünyasının ve davranışlarının nasıl olabileceğini bana profesyonel açıdan anlatan Norma Razon'a, Turabdin bölgesindeki hayali kasabayı ve köyü yaratmama yardımcı olan Kıllıt (Dereiçi) köyünün muhtarı İlyas Dal'a ve Çekül Vakfı çalışanlarına da en içten teşekkürlerini sunarım.

Bu kitabın yazılış süresi içinde bana evlerini ve yüreklerini açan Turabdin'in tüm güzel insanlarına minnettarım.

Son olarak, romanıma şiirlerinden pek çok alıntılar kattığım ve eserleriyle bende Mardin ile civarını tanıma ve yazma isteği uyandıran Murathan Mungan'a özel bir teşekkür etmek istiyorum.

Faydalandığım kaynaklar

Çiğdem Maner, *Binyılların Tanığı, Mardin ve Çevresi Gezi Rehberi,* Marev-İstanbul 2006.

Naim Dilmener, "40 yıl önce... 40 yıl sonra... Şark cephesinde değişen çok şey var. Mardin", *National Geographic,* Türkiye.

Sébastien de Courtois, *Süryaniler,* Yapı Kredi Yayınları.

Horespiskopos Aziz Günel'in Hatıratı (Yaşamı ve Anıları / 1918-1997), hazırlayan: Mehmet Şimşek, Everest Yayınları.

Orhan Miroğlu, *Affet Bizi Marin,* Everest Yayınları.

Vedat Çetin, *Nasso - Süryani Fehmi Bargello'nun Anıları,* Aram Yayınları.

Engin Sarı, *Kültür, Kimlik, Politika Mardin'de Kültürlerarasılık,* İletişim Yayıncılık.

Yakup Bilge, *Süryani Kilisesi Pederi Huroyo Esmer Bilge,* Anadolu Ofset, Aralık 2007.

Ephrem-İsa Yousif, *Kadim Günlerin Cenneti Mezopotamya,* Fransızcadan çeviren: Mustafa Aslan, Avesta Yayınları.

Fatma Meral Halifeoğlu, *Savur,* Çekül Vakfı Yayınları.

Angie Weston, *Mozaik,* İngilizceden çeviren: Kader Ay, İnkilap Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Sabro gazetesi 2012-2014 sayıları.

Rehber Mesut Alp'in Mardin ve civarı üzerine makaleleri.

Zeynel Abidin Erdem Biyografisi – www Biyografi.net

Su Erol'un Süryani Ortodokslar üzerine hazırladığı doktora tezinin alan notları.

"Herkes gidiyor da sen bir başka gittin, buraları tamamıyla unuttun..."

Mardin-İstanbul-Paris üçgeninde zor aşkların öyküsü...

Mardin'in bir köyünde doğan Efrem, üniversite eğitiminin ardından gittiği Paris'te büyük bir gazetede işe başlar, Ortadoğu ve Türkiye üzerine yazılarıyla kısa sürede tanınır. Ancak ülkesine ve Süryani kimliğine yabancılaşmış, Mardin'le de bağlarını tamamen koparmıştır.

Özel yaşamında derin yaralar almış olan Efrem, babasından kalan evini satmak üzere yıllar sonra Mardin'e gelir. Evin alıcısı Zuhal adında İstanbullu genç bir kadındır. Mozaik sanatçısı Zuhal evi restore ettirip, Mardinli anneannesine vefa borcu olarak, köydeki kadınlara mozaik ve el sanatları kursları vermeyi düşünmektedir. Efrem ile Zuhal ilk bakışta birbirlerinden etkilenirler, ancak ikisinin de geçmişten gelen acıları yeni bir hayat kurmalarına henüz izin vermemektedir.

Sen Bir Başka Gittin yeni bir hayat arayışına ve geçmişle barışmaya dair sürükleyici bir roman.

DK DOĞAN KİTAP

ISBN 978-605-09-2417-6

9 786050 924176

sertifika no: 11940

Tavsiye edilen satış fiyatı

₺ 28